

Α. ΚΟΥΡΤΙΔΗ - Γ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Γ. ΚΑΛΑΡΑ

ΣΤΑ ΠΑΛΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

Σ 69 ΤΤΑΒ
Κουρτιδης - Γ. Κονιδαρη (Γ.)

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1314

ΕΚΔΟΤΑΙ - Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Α. ΚΟΥΡΤΙΔΗ - Γ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, Γ. ΚΑΛΑΡΑ

ΣΤΑ ΠΑΛΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ 1934

Ἀντίτυπα 10.000

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ Γ. ΛΥΔΑΚΗ

Ἐγκριτικὴ ἀπόφασις ἀριθ. 51231, 51232-20. 8. 34

Βιβλιοθήκη Ἐστίας

ἀριθ. εἰσαγ. 7074

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

46 Α-ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ-46 Α

1934

003
Κ1Σ
ΣΤ2Α
1314

Τὰ γνήσια αντίτυπα ἔχουν σ' αὐτὴν τὴν σελίδα τὴν σφραγίδα
τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

ΣΤΑ ΠΑΛΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ὁ Ἀντίπατρος, ὁ Ἀμύντας καὶ ὁ παιδαγωγός των.

Τὸν παλιὸ καιρὸ, στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἔζοῦσε εἰς τὴν Πέλλα, τὴν πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας, ἓνας Ἀθηναῖος αἰχμάλωτος, ὁ Ἀριστογένης.

Ἦτο δάσκαλος στὸ σπίτι τοῦ Λεοννάτου, τοῦ στρατηγοῦ.

Ὁ Λεοννάτος, συγγενὴς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἶχε δυὸ παιδιά, τὸν Ἀντίπατρο καὶ τὸν Ἀμύντα. Τὸ πρῶτο ἦτο δώδεκα ἐτῶν καὶ τὸ ἄλλο δέκα.

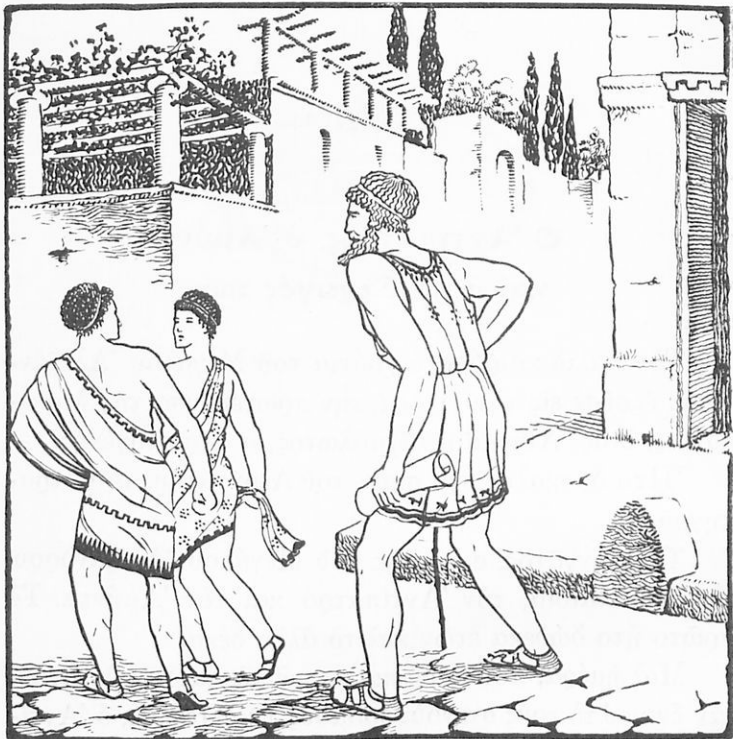
Μιὰ ἡμέρα, πού ὁ δάσκαλος μὲ τὰ παιδιά ἐπερνοῦσαν ἓναν ἀπὸ τοὺς στενοὺς δρόμους τῆς Πέλλας, ὁ Ἀντίπατρος μὲ τὸν Ἀμύντα ἐπροχωροῦσαν γρήγορα καὶ ζωηρά. Ὁ δάσκαλος, πού ἐκούτσαινε, ἐδυσκολευόταν νὰ τοὺς φθάσῃ· γι' αὐτὸ συχνὰ τοὺς ἔλεγε :

— Μὴν τρέχετε, παιδιά μου. Ξέρετε ὅτι μὲ πονεῖ πάντα τὸ πληγωμένο πόδι μου καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς προφθάσω, ἅμα περπατεῖτε γρήγορα.

Ὅταν ἐγύριζαν ἀπὸ τὸν περίπατο, λέγει ὁ Ἀντίπατρος στὸ δάσκαλό του :

— Δὲν πηγαίνομε ὡς τὸ παλάτι, νὰ ἰδοῦμε τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλιᾶ; Λέγουν ὅτι εἶναι πολὺ ὠραία.

— Μ' ἐπρόλαβες, Ἀντίπατρε, τοῦ εἶπε ὁ Ἀριστογένης. Καὶ ἐγὼ τὴν ἴδια σκέψι ἔκανα αὐτὴ τῇ στιγμῇ. Ἐμπρὸς λοιπόν, ἄς πᾶμε, γιατί καὶ ἐγὼ ἄκουσα πολλὰ

Ὁ δάσκαλος πού ἐκούτσαينه, ἐδυσκολευόταν νὰ τοὺς φθάση. καλὰ γι' αὐτὴ τὴν εἰκόνα. Τὴν ἔκαμε, λέγουν, ἓνας ζωγράφος ξακουστός, ὁ Ἀπελλῆς.

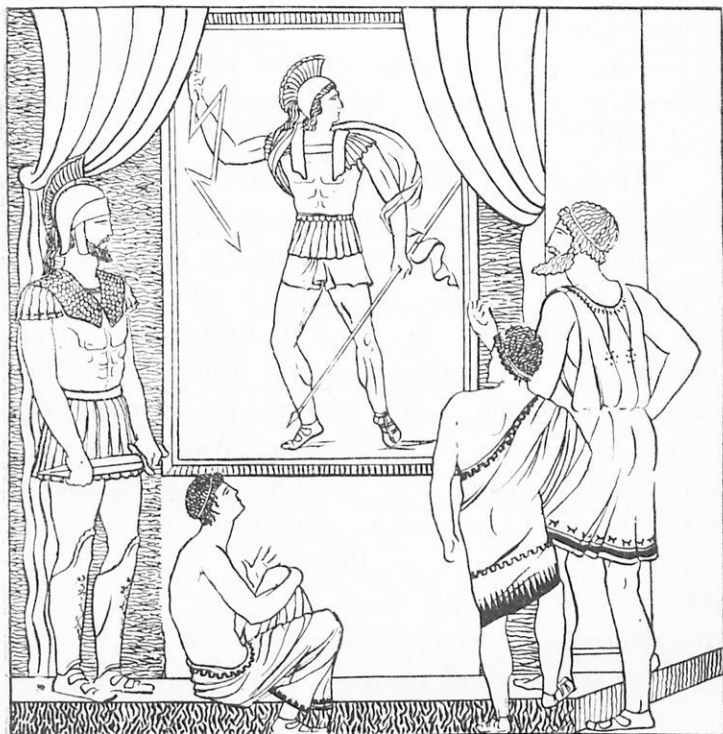
2. Ἡ εἰκόνα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Σὲ λίγο ἔφθασαν στὴν εἴσοδο τοῦ παλατιοῦ. Εὐρήκαν ἐκεῖ πολλοὺς ἀνθρώπους, πού ἐπερίμεναν, νὰ ἰδοῦν καὶ ἐκεῖνοι τὴν εἰκόνα.

“Ολοι έπερίμεναν ύπομονητικά νά έλθη ή σειρά των
για νά πλησιάσουν.

Έπλησίασαν μέ τή σειρά των στήν εικόνα και τά
δυό παιδιά μέ τόν Άριστογένη.

‘Αλήθεια, ήτο άριστούργημα! Ήτο τόσο όμορφη

‘Ο Άλέξανδρος ήτο εκεί σάν άληθινός και ζωντανός.

και τόσο ζωηρή! Και οί τρεΐς των άφωνοι τήν έβλεπαν
ώρα πολλή.

‘Ο Άλέξανδρος ήτο εκεί σάν άληθινός και ζωντανός!
Έπετοῦσε στα σύννεφα και στο δεξί του χέρι έκρατοῦσε
τόν κεραυνό.

—Τί θαυμαστή εικόνα! εἶπε ὁ Ἀμύντας στὸν Ἀριστογέννη, ὅταν ἔφευγαν ἀπὸ τὸ παλάτι. Ἦθελα ὄρες νὰ τὴ βλέπω! Ἄχ, πῶς ζηλεύω τὸν Ἀπελλή! Πῶς ἤθελα νὰ ἠμποροῦσα καὶ ἐγὼ νὰ ἐξωγράφιζα ἔτσι!

—Ἀξιζε στὸν ἐξάδελφό μας μιὰ τέτοια ζωγραφιά, εἶπε ὁ Ἀντίπατρος· καὶ ὕστερα ἀπ' ὀλίγο ἐπρόσθεσε ἀναστενάζοντας :

—Ἄχ! γιατί νὰ εἶμαι σήμερα τόσο μικρός; Ἄν ἦμουν λίγο μεγαλύτερος, θὰ μ' ἔπαιρναν στὸν πόλεμο μαζί των!

—Παιδιά μου, ἔχετε ὑπομονή, εἶπε ὁ Ἀριστογέννης. Περνοῦν τὰ χρόνια γρήγορα· κυλοῦν σὰν τὸ ποτάμι. Ποτὲ δὲν χάνεται ὁ καιρὸς γιὰ ἐκεῖνον ὅπου θέλει νὰ δείξη τί ἀξιίζει. Ἀλλὰ πρῶτα-πρῶτα μάθετε, ὅτι τὸν καλὸ πολεμιστὴ δὲν τὸν κάνουν μονάχα τὰ χρόνια. Ὅποιος διψᾷ γιὰ προκοπὴ καὶ γιὰ ὄνομα, πρέπει ἀπὸ μικρὸς νὰ μορφωθῆ. Χωρὶς κόπο καὶ μελέτη τίποτε δὲν γίνεται. Δὲν βλέπετε τὸν Ἀλέξανδρο; Ἀπὸ μικρὸ παιδί βέβαια ἔδειχνε ὅτι θὰ γίνῃ γενναῖος καὶ μεγαλόκαρδος. Ὅλοι μας ξέρομε τὴν τόλμη πού ἔδειξε, ὅταν ἠμέρωσε ἐκεῖνο τὸ ἄγριο ἄλογο, τὸ Βουκέφαλο. Ξέρομε ἀκόμη, πόσο ἐνθουσιάσθηκε καὶ ἔτρεξε καὶ ἄρπαξε τὰ ὄπλα του, ὅταν ἄκουσε μιὰ μέρα κάποιον μουσικὸ νὰ παίζῃ μὲ τὴ λύρα του ἓνα πολεμικὸ τραγούδι. Εἶχε λοιπὸν πολλὰ φυσικὰ χαρίσματα ὁ Ἀλέξανδρος, πού σπάνια τὰ εὐρίσκει κανεὶς μαζευμένα σ' ἓναν ἄνθρωπο. Καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ δὲν θὰ ἐγίνετο τέτοιος ἦρωας, ἂν δὲν εὐρίσκετο ὁ Ἀριστοτέλης, νὰ τοῦ δώσῃ τὴν τελειότερη ἀνατροφή. Ὁ Ἀλέξανδρος λοιπὸν ἐστάθη τυχερὸς πού εὐρῆκε ὡς παιδαγωγὸν του τὸν μεγαλύτερο φιλόσοφο ἀπὸ ὅσους ἔζησαν ὡς τώρα. Αὐτὸς τὸν ἔκαμε ν' ἀγαπήσῃ τὰ ποιήματα τοῦ Ὅμηρου τόσο πολὺ, ὥστε καὶ στὴν ἐκστρατεία του ἀκό-

μη νὰ τὰ ἔχη μαζί του. Τὰ ἔχει γιὰ σύντροφο πιστὸ καὶ ἀχώριστο, ὅπως καὶ τὸ σπαθί του. Αὐτὸς τὸν ἔκαμε νὰ ἔχη πάντοτε ὡς παράδειγμα τὸν Ἀχιλλέα καὶ νὰ μὴν καταδέχεται τίποτε μικρόν· ν' ἀγαπᾷ τὰ ὠραῖα, τὰ μεγάλα καὶ τὰ εὐγενικά, πὺν ὀδηγοῦν στὴ δόξα, στὸν ἔπαινο καὶ στὴν τιμὴ. Χωρὶς Ἀριστοτέλη δὲν θὰ ἦτο σήμερα ὁ Ἀλέξανδρος ὅ,τι εἶναι.

3. Πῶς εὐρέθηκε ὁ Ἀριστογένης σκλάβος στὴ Μακεδονία.

Ὁ Ἀριστογένης εἶχε κουρασθῆ πολὺ καὶ μὲ μεγάλο κόπο ἐσῆκωνε τὸ μουνδιασμένο πόδι του. Ὁ νοῦς του τώρα ἐγύριζε στὴ μάχη τῆς Χαιρωνείας. Ἐκεῖ ὅπου μιὰ λόγγη μακεδονικὴ τοῦ ἐτρύπησε πέρα πέρα τὸ πόδι ἀπάνω ἀπὸ τὸ γόνατο. Ἐγιατρεύθηκε ἡ πληγὴ μὲ τὸν καιρὸ, ἀλλὰ τὸ πόδι ἐμούδιαζε, ἅμα ἐπερπατοῦσε λίγο περισσότερο. Αὐτὸ εἶχε πάθει καὶ τώρα.

Ὁ Ἀντίπατρος, πὺν ἐκατάλαβε τὴν κούρασί του, ἐσυμπόνεσε τὸ δάσκαλό του καὶ τοῦ εἶπε :

— Ἐπαρακουράσθηκες. Ἄλλη φορὰ νὰ κάνωμε μικρότερο περίπατο.

— Σωστά! εἶπε καὶ ὁ Ἀμύντας. Δὲν πρέπει ὁ δάσκαλός μας νὰ κουράζεται πολὺ· γιὰτὶ καὶ χωρὶς τὴν παλιὰ πληγὴ, τοῦ φέρνουν κούρασι καὶ τὰ γεράματα.

Ὁ Ἀριστογένης ἔχαμογέλασε, ὅταν ἄκουσε τὴν τελευταία λέξι καὶ ἐρώτησε μὲ περιέργεια :

— Καὶ γιὰ πόσων χρονῶν μὲ νομίζεις, Ἀντίπατρε ;

— Ἐξέρω καὶ ἐγώ ; ἀποκρίθηκε ὁ Ἀντίπατρος. Καὶ βλέποντας προσεκτικὰ τὰ γένια τοῦ δασκάλου του, πὺν ἄρχιζαν ν' ἀσπρίζουν, καὶ τὶς βαθιὲς ρυτίδες στὸ μέτωπό του, εἶπε :

—Θὰ ἔχῃς καιρό, πού ἐπέρασες, πιστεύω, τὰ ἐξήντα.

—“Α, ἄ! τὸ ἐπαράκαμες. “Οχι, ὄχι ἀκόμη, εἶπε γελώντας ὁ Ἀριστογένης. Τὸ ξέρω πὼς φαίνομαι σὰ γέρος, μὰ δὲν μ’ ἐγέρασαν τὰ χρόνια... Τὰ βάσανα καὶ οἱ πίκρες γεροῦν πιὸ γρήγορα τὸν ἄνθρωπο. Στὴ μάχη

—“Ὅστε λοιπὸν ἐπληγώθηκες στὴ μάχη τῆς Χαιρωνείας ; ἐρώτησε ὁ Ἀμόντας.

τῆς Χαιρωνείας, ὅπου ἐπληγώθηκα, ἤμουν τριάντα πέντε χρονῶν. Τώρα, πιστεύω, ὅτι εἶναι εὐκολο, νὰ βρῆτε τὰ χρόνια μου. Γιὰ λογαριάστε !

—Ἐμένα μὴ μὲ ἀνακατεύετε μὲ λογαριασμοὺς καὶ χρονολογίες, εἶπε ὁ Ἀντίπατρος.

—'Απὸ τὴ μάχη τῆς Χαιρωνείας, εἶπε ὁ Ἀμύντας, ἕως σήμερα ἐπέρσαν πέντε χρόνια. Ὅστε εἶσαι σαράντα χρόνων.

—Τὸ εὗρηκες, εἶπε ὁ Ἀριστογένης.

—Ὅστε λοιπὸν ἐπληγώθηκες στὴ μάχη τῆς Χαιρωνείας; ἐρώτησε ὁ Ἀμύντας.

—Ναί, ναί, παιδί μου· καὶ ἡ πληγὴ ἦτο βαριά, πολὺ βαριά. Ἐνας φίλος μου, ὁ πιὸ καλὸς μου φίλος, μ' εὗρηκε ξαπλωμένον καὶ ἀναίσθητον, μ' ἐπῆρε στὴ ράχη του καὶ μ' ἔσωσε. Ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ μπῆ στὴν Ἀττικὴ καὶ νὰ γλυτώσωμε. Μᾶς ἔπιασε ἓνα μακεδονικὸ ἀπόσπασμα καὶ μᾶς ἐπῆρε σκλάβους καὶ τοὺς δυό, ἐμένα καὶ τὸ φίλο μου. Πέντε χρόνια λείπω ἀπὸ τὴν πατρίδα μου· πέντε χρόνια εἶμαι σκλάβος στὴ Μακεδονία. Ἄς ἔχουν ὅμως δόξαν οἱ θεοὶ ποὺ μὲ ἀξίωσαν νὰ γίνω δάσκαλός σας.

Στὰ μάτια τῶν παιδιῶν ἐφαίνετο τώρα ἀλλοιώτικος ὁ Ἀθηναῖος. Τὸν ἐκοίταζαν μὲ θαυμασμὸν καὶ μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν ἐπρόσεχαν τὰ λόγια του. Τὰ ἔλεγε τόσο ὁμορφα!

Τότε τοὺς ἦλθε ἡ ἐπιθυμία ν' ἀκούσουν καὶ νὰ μάθουν ἀπὸ τὸ στόμα του ὅλη τὴν ἱστορία του. Νὰ μάθουν ποῦ ἐγεννήθηκε καὶ ποῦ ἔζησε. Νὰ μάθουν πῶς ἐμεγάλωσε καὶ ποιὸς ἦτο ὁ δάσκαλός του. Νὰ τὰ μάθουν ὅλα. Γι' αὐτὸ ἄρχισαν καὶ οἱ δυὸ τῶν νὰ τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς εἰπῇ τὴν ἱστορία του.

—Τὸ ξέρετε τοὺς εἶπε ὁ δάσκαλος, πῶς τίποτε ὡς σήμερα δὲν σᾶς ἀρνήθηκα· καὶ αὐτό, ποὺ τώρα μοῦ ζητεῖτε, θὰ τὸ κάμω.

Ἔτσι, κάθε ἀπόγευμα, ὁ Ἀριστογένης μὲ τὰ δυὸ παιδιὰ ἐκάθητο κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα τοῦ περιβολιοῦ κοντὰ στὴ βρύση, καὶ τοὺς ἔλεγε τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς του.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗ

4. Τὸ χωριό μου.

Ἐγεννήθηκα σ' ἓνα χωριό τῆς Ἀττικῆς, πού εἶναι ἕξι ὥρες μακριά ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

Τὸ σπίτι μας ἦτο μικρό, μὰ ἦτο μέσα σ' ἓνα περιβόλι ὁμορφο καὶ μοσχομυρισμένο.

Πίσω ἀπὸ τὸ περιβόλι μας ἦτο ἓνα λιβάδι πράσινο, πού ἐγέμιζε τὴν ἀνοιξὶ ἀπὸ χαμομήλια, παπαροῦνες καὶ ἄλλα ἀγριολούλουδα.

Ἐκεῖ ἔβροσκαν ἀρνάκια μὲ τὶς μάνες τῶν καὶ ἐμούγκριζαν οἱ ἀγέλαδες καὶ ἔγλειφαν τὰ μοσχαράκια τῶν.

Τὸ περιβόλι τὸ εἶχε ὁ παππούς μου, ὁ Κλεινίας, σὰν παράδεισο. Ὅ,τι καὶ ἂν ἐγύρευε κανεὶς, τὸ εὔρισκε ἐκεῖ μέσα.

Ἦτο καλὸς περιβολάρης. Ὅλη τὴν ἡμέρα του στὸ περιβόλι τὴν ἐπερνοῦσε.

Ὅταν ἐτύχαινε νὰ εἶναι κρύος ὁ καιρὸς, ἔμενε στὸ σπίτι μὲ τὸ βιβλίον του.

Μόνος του ἐκατόρθωσε νὰ μάθῃ γράμματα· καὶ ἔγινε μάλιστα ὁ πιὸ γραμματισμένος τοῦ χωριοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ χωριανοὶ μας τὸν ἔλεγαν καὶ δάσκαλο.

Εἶχαμε καὶ ἄλλα κτήματα, χωράφια, ἀμπέλια καὶ ἐλιές. Γι' αὐτὰ ὅλα ὅμως ἐφρόντιζε ὁ πατέρας μου, ὁ Νικόστρατος, μὲ τοὺς δούλους.

Ἄλλὰ καὶ ἡ μητέρα μου εἶχε τὶς κότες καὶ τὶς πάπιες της, τὶς χῆνες της καὶ τὰ παγόνια.

5. Ὄταν ἐγεννήθηκα.

Κανεὶς δὲν ξέρει πῶς περὶ τὰ πρῶτα πρῶτα χρόνια του· τὸ ἴδιο καὶ ἐγώ. Ὅσα θὰ σᾶς εἰπῶ, μοῦ τὰ ἐδιηγήθη ἀργότερα ὁ παππούς μου· καὶ σᾶς τὰ λέγω ὅπως μοῦ τὰ εἶπε ἐκεῖνος.

Ὄταν ἡ μητέρα μου, ἡ Διομάχη, ἦτο νὰ γεννήσῃ τὸ πρῶτο της παιδί—ἐμένα—ἐπαρκαλοῦσε τοὺς θεοὺς, μαζί μὲ τὸν πατέρα μου, νὰ εἶναι ἀρσενικό.

Ὄταν ἦλθε ἡ ὥρα καὶ ἐγεννήθηκα, ἀμέσως ὁ πατέρας μου ἐκρέμασε στὴν ἐξώπορτα ἓνα στεφάνι ἀπὸ ἐλιά· αὐτὸ ἐφανέρωνε ὅτι μέσα στὸ σπίτι ἐκεῖνο ἐγεννήθηκε ἀγόρι. Ἄν ἐτύχαινε νὰ γεννηθῆ κορίτσι, τότε θὰ ἐκρεμοῦσε μία μάλλινη κορδέλλα. Αὐτὸ ἤθελε νὰ εἰπῆ, ὅτι ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ γνέθῃ καὶ νὰ ὑφαίνη.

Στὸν τόπο μας, παιδιά μου, ὁ πατέρας ἔχει μεγάλη ἐξουσία στὴν οἰκογένειά του. Στὰ χέρια του εἶναι ἡ ζωὴ ἢ ὁ θάνατος τῶν παιδιῶν του.

Μόλις ἐγεννήθηκα, ἡ γιαγιά μου, ἡ Εὐρουδίκη, μ' ἐπῆγε στὸν πατέρα μου. Ἐγονάτισε καὶ μ' ἔβαλε προσεκτικὰ μπροστὰ στὰ πόδια του.

Οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι τοῦ πατέρα μου, ποὺ ἦσαν καλεσμένοι στὸ σπίτι μας, ἐγύρισαν ὅλοι καὶ ἔβλεπαν τὸν πατέρα μου· ἐπερίμεναν νὰ ἰδοῦν τί κίνησι θὰ κάμῃ. Ἐκεῖνος ἔσκυψε καὶ μ' ἐκοίταξε προσεκτικὰ καὶ μὲ πολλὴ συγκίνησι. Ἐγώ, γυμνὸ καὶ μικρούλακι, τοῦ ἐφώνησα: «Οὐά!... Οὐάααα».

Τοῦ ἄρεσα, φαίνεται, γιατί τὸ πρόσωπό του ἐχαμογέλασε. Μ' ἐπῆρε τότε στὰ χέρια του καὶ μ' ἔδωσε στὴ γιαγιά μου. Αὐτὸ ἐσήμαινε ὅτι ἤμουν γιὰ ζωὴ, ὅτι θὰ

ἔμεγάλωνα καὶ θὰ ἐγινόμουν ἄνδρας σὰν τὸν πατέρα μου.

6. Οἱ πρῶτες μου ἡμέρες.

Αὐτὰ εἶπε ὁ Ἀριστογένης καὶ ἐστάθηκε συλλογισμένος.

— Πές μας τώρα τί ἔγινε ὅταν σ' ἐπῆρε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ πατέρα σου ἢ γιαγιά σου· ἐρώτησε ὁ Ἀμύντας.

Ὁ Ἀριστογένης ἐξακολούθησε :

— Οἱ γυναῖκες ἔτρεξαν χαρούμενες. Μ' ἐπῆραν ἀπὸ τὰ χέρια τῆς γιαγιάς μου, μ' ἔπλυναν μὲ δροσερὸ νερὸ καὶ μὲ ἄλειψαν μὲ λάδι. Μ' ἐπλάγιασαν ὕστερα μέσα σ' ἓνα μακρουλὸ καλάθι ἀπὸ λυγαριὰ καὶ μ' ἐκουνοῦσαν.

Ἡ γιαγιά μου, παλαιῖκή γυναῖκα, ἐφύλαγε ὅλες τὶς συνήθειες τοῦ παλιοῦ καιροῦ. Δὲν ἤθελε νὰ μὲ λούσουν μὲ ζεστὸ νερὸ, ὅπως ἐσυνήθιζαν, παρὰ μὲ κρύο, ὅπως ἄλλοτε στὰ χρόνια της. Μ' ἐτύλιξαν μὲ μαλακὰ πανιὰ καὶ μ' ἔσφιξαν πολὺ ἐλαφρά, γιατί ἔλεγε ἢ γιαγιά μου, ὅτι τὰ πολλὰ πανιὰ καὶ τὸ πολὺ σφίξιμο βλάπτουν τὴν ὑγεία τοῦ παιδιοῦ. «Ἀπὸ μικρὸς νὰ συνηθίσῃ στὴ σκληραγωγία», ἔλεγε.

Ἀπάνω στὶς ἑπτὰ ἡμέρες, μ' ἐπῆρε ἢ γιαγιά μου στὴν ἀγκαλιά της καὶ μ' ἐγύρισε στὴ φωτιά, πὺρ ἦτο ἀναμμένη στὸ βωμό. Αὐτὸ ἦτο μιὰ εὐχή, νὰ εἶναι ὅλη ἡ ζωὴ μου λαμπερὴ σὰν τὴ φωτιά καὶ σὰν τὸ φῶς.

7. Τὸ ὄνομά μου.

Στὶς δέκα ἡμέρες ἐμαζεύθησαν στὸ σπίτι μας ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι μας. Τοὺς εἶχε καλεσμένους ὁ πατέρας μου ν' ἀκούσουν ἀπὸ τὸ στόμα του τὸ ὄνομά μου. Ἔτσι ἦτο ἢ συνήθεια.

“Όταν ἔφθασε ἡ κατάλληλη στιγμή, εἶπε μὲ ζωηρὴ φωνή :

— Τὸ ὄνομά του θὰ εἶναι Ἀριστογένης.

Ἔτσι ἔλεγαν καὶ τὸν πατέρα τῆς μητέρας μου, πού ἦτο πεθαμένος.

Εἶναι συνήθεια στὸν τόπο μας, τὸ πρῶτο ἀγόρι πού θὰ γεννηθῆ, νὰ παίρνη τὸ ὄνομα τοῦ παπποῦ του.

Οἱ καλεσμένοι τότε μοῦ ἐχάρισαν διάφορα παιγνίδια πῆλινα καὶ ἀπὸ μέταλλο καὶ στὴ μητέρα μου ἔδωσαν πολὺ ὠραῖα ἀγγεῖα μὲ ὁμορφες ζωγραφιές.

Ὁ πατέρας μου ἀπὸ τὴ χαρά του, πού ἀπόκτησε ἀρσενικὸ παιδί, εἶχε ἐτοιμάσει πλούσιο τραπέζι.

Οἱ δοῦλοι ἔστρωσαν, ὅπως τοὺς ἐπρόσταξε, τὰ τραπέζια ἔξω στὴν αὐλή, γιατί ἦσαν πολλοὶ οἱ καλεσμένοι καὶ δὲν ἐχωροῦσαν στὸ σπιτάκι μας. Τὰ φαγητὰ ἦσαν ὅλα ἔτοιμα.

Ὁ πατέρας μου μὲ τοὺς καλεσμένους ἐξαπλώθηκαν στὰ στρώματα τὰ μαλακά, γύρω στὰ τραπέζια. Ἐφοροῦσαν ὅλοι στὸ κεφάλι τους στεφάνια ὁμορφα ἀπὸ λουλούδια.

Ὁ παππούς μου μόνη του τροφή εἶχε τὸ μέλι. Τὸν ὠφελοῦσε, φαίνεται, πολὺ, γιατί μὲ ὅλα τὰ χρόνια του ἐφαίνετο παλληκάρι. Ἄλλοι στὴν ἡλικία του ἔχαναν τὸ μνημονικὸ των καὶ ἐκουράζοντο καὶ στὴν παραμικρὴ δουλειά. Σ’ ἐκείνους, πού ἐθαύμαζαν γι’ αὐτό, ἐσυνήθιζε νὰ λέγη :

— Ἄς εἶναι καλὰ τὸ μέλι, τὸ καθαρὸ καὶ μοσχομυρισμένο μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ μας. Αὐτὸ μὲ δυναμώνει καὶ μὲ ζωηρεύει.

Τὴν ἡμέρα ὅμως ἐκείνη, γιὰ νὰ ἐορτάσῃ τὸν ἐρχομό μου στὸν κόσμο, ἔβρεξε πρῶτος τὰ χεῖλη του στὸ κρασί, καὶ ὕστερα τὸ ῥοδοστεφανωμένο ποτήρι του τὸ ἐπέρασε

ἀπὸ χέρι σὲ χέρι σὲ ὄλους τοὺς καλεσμένους. Ἦπιαν ἀπὸ τὸ ἴδιο ποτήρι ὄλοι, γιὰ νὰ δείξουν, ὅτι ἦσαν μεταξὺ των ἐνωμένοι μὲ ἀγάπη καὶ φιλία.

Οἱ δοῦλοι στὴν ἀρχὴ ἔφεραν στρεΐδια, τόσο φρέσκα, πὺ ἐμύριζαν θάλασσα. Ἔπειτα αὐτὰ τῆς ὥρας καὶ λου-
κάνικα. Ὑστερα πουλιά μαγειρευμένα μὲ σάλτσα καὶ
ψάρια ἀπὸ τὸ Φάληρο.

Ὅσο γιὰ τὰ ὀπωρικά, πὺ ἐστόλιζαν τὸ τραπέζι,
ὅ,τι καὶ ἂν ἤθελες, τὸ εὔρισκες.

Ἄλλ' ἴσως εἰπῆτε μὲ τὸ νοῦ σας :

—Καὶ τί στομάχια εἶχαν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ; Πῶς
ἠμποροῦσαν νὰ φάγουν τόσα φαγητὰ ; Μήπως τὰ ἔρρι-
χναν στοὺς δρόμους ὅσα ἐπερίσσευαν ;

Ὅχι, παιδιά μου, στὸν τόπο μου τὸ ἔχομε συνήθεια,
ὅσα φαγητὰ μένουν νὰ τὰ μοιράζωνται οἱ καλεσμένοι
μεταξὺ των καὶ νὰ τὰ στέλλουν στὸ σπίτι των ἢ στοὺς
φίλους των...

Ὅταν ἐτελείωσε τὸ φαγητό, ἓνας ἀπὸ τοὺς καλε-
σμένους ἐπῆρε τὴ λύρα του καὶ παίζοντας ἐτραγούδησε
ἓνα τραγούδι γιὰ τὸ νεογέννητο μικρό. Ἔπειτα ἐτραγού-
δησαν καὶ ἄλλοι.

Ὑστερα ἄρχισαν οἱ νέοι τὸ χορό. Οἱ γεροντότεροι
δὲν ἐκινήθησαν ἀπὸ τὴ θέσι των ἔμειναν ξαπλωμένοι
γύρω ἀπὸ τὰ τραπέζια καὶ τοὺς ἐκαμάρωναν.

8. Ἡ ἀνατροφή μου.

Ἡ πρώτη ἔγνοια τῶν δικῶν μου ἦτο νὰ γίνω γερός
καὶ δυνατός. Γι' αὐτὸ ἐφρόντιζαν ἀδιάκοπα ἡ μητέρα
μου καὶ ἡ γιαγιά μου.

Τί ἀστεῖο ἦτο τὴν πρώτη φορὰ πὺ ἐστάθηκα στὰ
πόδια μου ! Ὁ μακαρίτης ὁ παππούς μου γελώντας μου
ἐπαράσταινε ἀργότερα πῶς εἶχε γίνει αὐτό.

Ἐγώ, ὀλόγυμνο παιδάκι, μὲ τὸ φυλαχτό μου στὸ λαιμό, ἐσηκώθηκα ἔξαφνα ὄρθιο. Τὰ πόδια μου ἔτρεμαν καὶ ἐζήτοῦσα κάπου νὰ πιασθῶ.

Ἡ μητέρα μου ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ ἡ γιαγιά μου ἀπὸ τὴν ἄλλη, σκυμμένες, μὲ χέρια ἀνοικτὰ μ' ἐφώναζαν νὰ πάω στὴν ἀγκαλιά των. Ἐγὼ δὲν ἤξερα σὲ ποιὰ νὰ πρωτοπάω καὶ τὰ εἶχα χαμένα. Ὅλοι γύρω ἐγελοῦσαν.

Ἡ Φλόγα, τὸ σκυλάκι μας, γεννημένο τὴν ἴδια ἡμέρα μ' ἐμένα, ἐπηδοῦσε ζωηρὰ γύρω μου καὶ μ' ἐτρόμαζε. Πολλὲς φορὲς ἐπαραπατοῦσα καὶ ἔπεφτα καταγῆς· καὶ τότε ἡ Φλόγα ὠρομοῦσε νὰ μοῦ γλείψῃ τὸ προσωπάκι μου· ἀλλὰ ἡ γιαγιά μου δὲν τὴν ἄφηνε, γιατί δὲν εἶναι φρόνιμο νὰ γλείφουν τὰ σκυλιὰ τὸ πρόσωπό μας.

Σὲ λίγο ἔμαθα νὰ περπατῶ. Ἀπὸ τότε ἡ μητέρα μου ἐφρόντιζε νὰ γίνω καλὸ παιδί· μ' ἔμαθε νὰ μὴν κάνω πείσματα, νὰ μὴν κλαίω χωρὶς αἰτία καὶ νὰ μὴ λέγω ψέματα.

Ὅταν ἐμεγάλωσα λιγάκι, μ' ἔμαθε νὰ μὴν εἶμαι φοβιτσιάρης, νὰ μὴ φοβοῦμαι στὸ σκοτάδι καὶ στὴ μοναξιά· καὶ ποτέ, ὅταν ἔκλαια δὲν μ' ἐφοβέριζε, ὅπως μερικὲς μητέρες ἢ παραιμένες.

— Σώπα, λέγουν στὰ παιδιά, γιατί θὰ φωνάξω τὸ Μπαμπούλα, νὰ ἔλθῃ νὰ σὲ πάρῃ, καὶ ἀλίμονο τί ἔχεις νὰ πάθῃς!

Μ' ἔμαθε ν' ἀκούω τοὺς μεγαλυτέρους μου, νὰ σέβωμαι τοὺς γονεῖς μου καὶ τοὺς γέρους, νὰ μὴν πειράζω οὔτε ζῶον, οὔτε δένδρον, οὔτε φυτόν. Μ' ἔβαζε νὰ κοιμοῦμαι σὲ σκληρὸ στρῶμα καὶ μοῦ ἔκανε κρῦο λουτρὸ κάθε πρωί, χειμῶνα καλοκαίρι.

Ὅσπου νὰ γίνω πέντε χρονῶν, μόνη μου δουλειὰ ἦτο τὸ παιγνίδι ἀπὸ τὸ πρωὶ ἕως τὸ βράδυ. Ἄ, τί ὄμορφα πού ἔπαιζα! Καὶ εἶχα ἓνα σύντροφο ἀκούραστο, τὴ

Φλόγα μας. Μαζὶ ἐπαραβγαίναμε στὸ τρέξιμο, καὶ ἐπηδούσαμε τὰ μικρὰ χανδάκια· μαζὶ ἐκυλιόμαστε στὰ χορτάρια καὶ μαζὶ ἐσηκωνόμαστε γιὰ νὰ ξανατρέξουμε!..

Τὴν ἐποχὴ πού εἶχαμε στ' ἀλώνια μας τὶς θημωνιές τοῦ σιταριοῦ, τοῦ κριθαριοῦ, τῆς βρόμης καὶ τοῦ λαθουριοῦ, ἐκρυβόμουν πίσω ἀπὸ τὰ δεμάτια· ἀλλὰ μὲ τὴ μυρωδιά ἢ Φλόγα μ' εὔρισκε. Καὶ ἀργότερα, σὰν ἄρχιζε τὸ ἀλώνισμα καὶ τὸ λίχνισμα, ἐκυλιόμαστε μαζὶ ἀπάνω στ' ἄχυρα καὶ στὸν καρπὸ.

9. Στ' ἀλώνια.

Στ' ἀλώνια, καλοσάρωτα καὶ ξεχορταριασμένα
θὰ ξαπλωθοῦν οἱ θημωνιές, ξανθόμαλλες πλεξίδες.
Τὰ στάχια τρίβει καὶ μασᾷ περυνώντας ἢ ροκάνια,
πλατάνια τὸ σαγόνι της, τὰ δόντια της στουρνάρια.
Τὰ βόδια σέρονουν τὸ θεριό, ζευγαρωτὰ δεμένα,
καὶ δαμασμένο τὸ πατᾶ, τὰ βόδια κυβερνώντας
ὠραία ἀρματοδρομίσσα λαμπαδωτὴ στημένη.

Στὰ χεῖλη της ὁ σάλαγος γλυκόφωνο τραγούδι,
στὰ χέρια της ἀπόνετο καλάμι εἶν' ἢ βουκέντρα.
Ὁ νοικοκύρης τοῦ ἀλωνιοῦ, μὲ τὸ κρασί στὸ γόνα
κερνᾶ τοὺς ξένους, πού περνοῦν καὶ κράζει τοὺς
[γειτόνους
κι ἕνας λυράρης, παίζοντας, τυφλός, τυφλὰ τὴ λύρα,
μοιράζει εὐχὲς γιὰ τὴ σοδιὰ κάθε φορὰ πού πίνει.
Κι ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα τὶς νύχτες μὲ τ' ἀπόγειο,
σύννεφο ἀπ' τὰ ξυλόφτιαρα στὰ οὐράνια ἀναπετώντας
τ' ἄχυρο φεύγει ἀνάλαφρο καὶ τὸ σιτάρι πέφτει
γύρω στὸ φῶς τῶν φαναριῶν, χροσὴ ψιχάλα ἀπ' τᾶσπρα.
Σωρὸς σιτάρι ἂν καρτερῇ τοῦ μετρητῆ τὰ χέρια,
πρὶν ἀπ' τὰ χέρια τὸ μετροῦν τὰ πόδια καὶ τὰ μάτια

τὰ πόδια μὲ τὸ πήδημα, μὲ τῆ ματιὰ τὰ μάτια.
Φτερό τοῦ νιοῦ τὸ πήδημα, σοφὴ ἢ ματιὰ τοῦ γέρον.
"Αβροχτη κι ἄκαγη ἢ σοδειὰ σηκώνεται ἀπ' τ' ἁλώρι,
λίβας δὲν τὴν καφάλισε καὶ ἢ μπόρα δὲν τὴν πῆρε
χροσιάρα, τροφοδοτίσσα γεμίζει τὶς κουβέλες.

10. Ὁ θέρος.

Μὲ τοῦ καιροῦ τὸ γύρισμα τ' ὄνειρο θ' ἀληθεύση.
Στὶς καλαμιές, ἀπόγυρτες ἀπ' τὰ βαριά τὰ στάχια
νεράιδες ἀσπρομάντηλες διαβαίνουν οἱ θεοῖστροες.
Τ' ἀνάλαφρα ἀσπρομάντηλα, σφιγμένα μὲ τὰ δόντια
φυλαχτικὰ ἀπ' τὸ λιώκαμα τὶς ὄφες ἀποκρούβουν,
καὶ δείχνουν τὰ ματόφριδα, κοράκια μεσ' τὸ χιόνι.
Πίσω ἀπ' τὸ διάβα των, στρωτά, χειρόβολα τὰ στάχια
χαράζουν στρώτα ἀπάτητη στὸν ἥλιο καὶ στ' ἀγέρι.
Γιὰ τὶς βαρύτερες δουλιές ἄξια τ' ἀντοῖκια χέρια,
στρίβουν κλωνάρια κατσικιᾶς καὶ ζώνουν τὰ δεμάτια
Τ' ἄλογο χαμοδένοντας, στὸ χέρσωμα νὰ βόσκη,
πάει τὸ κοπέλι γιὰ νερὸ μὲ δυὸ φλασκιά στὰ χέρια.
Κι' ἢ μάνα, ἀποκοιμίζοντας στ' ἀπόσκιο τὸ παιδί της,
στρώνει στεγνὸ, ἀμαγείρευτο τῆς ἀργατιᾶς τὸ δεῖπνο
μὲ πρῶμο κριθαρίτικο ψωμί, πού δὲν χορταίνει.

11. Τί θὰ ἐγινόμεουν ὅταν θὰ ἐμεγάλωνα;

Οἱ γονεῖς μου καὶ ὁ παπποῦς μου συχνὰ ἐμιλοῦσαν
γιὰ τὸ μέλλον μου.

Ἡ μητέρα μου ἤθελε νὰ γίνω γεωργός, σὰν τὸν πατέρα μου καὶ τὸν παπποῦ μου. Ὁ πατέρας ὅμως δὲν ἦτο σύμφωνος.

— Δὲν εἶναι καιρὸς ἀκόμη, ἔλεγε, νὰ μιλοῦμε γιὰ

τέτοια πράγματα. Ὁ Ἀριστογένης μας εἶναι πολὺ μικρός. Ἄς μεγαλώσῃ, καὶ τότε θὰ διαλέξῃ μόνος του ὅποια δουλειὰ τοῦ ἀρέσει.

Ὁ παπποῦς μου πάλι, ποὺ εἶχε γίνῃ ὁ ἀχώριστος σύντροφός μου ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ ἄρχισα νὰ περπατῶ, ἦτο τῆς γνώμης νὰ μάθω γράμματα.

— Τὸ παιδί, ἔλεγε ἔχει ὄρεξι νὰ μάθῃ. Δὲν βλέπετε; Ἐχει μεγάλη περιέργεια γιὰ ὅ,τι γίνεται γύρω του. Θέλει νὰ μάθῃ τὴν αἰτία γιὰ τὸ καθετί. Ἐγὼ τὸ ξέρω τί τραβῶ κάθε ἡμέρα: «Γιατί παπποῦ; Πῶς; Γιὰ ποιὸ λόγο γίνεται αὐτὸ ἔτσι;...» Τέτοιο παιδί δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀφήσωμε χωρὶς σπουδὴ.

— Δίκαιο ἔχεις, πατέρα, ἔλεγε ἡ Διομάχη· ἀλλὰ ἐδῶ στὸ χωριουδάκι μας δὲν ἔχομε σχολεῖα.

— Ναί, ἀλλὰ ἔχομε στὴν Ἀθήνα τῆς ἀπὸλητησε ὁ γέρο Κλεινίας. Αὐτοῦ ποὺ ἔρχονται ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον, γιὰ νὰ μάθουν, αὐτοῦ ἄς πάῃ καὶ τὸ δικό μας τὸ παιδί. Βέβαια θὰ γίνῃ ἀνάγκη νὰ τὸ χωρισθοῦμε γιὰ κάμποσο καιρό. Ἄλλ' ἀφοῦ θὰ εἶναι γιὰ τὸ καλὸ του, ἄς τὸ ὑποφέρωμε καὶ αὐτό. Ἄς τὸ πάρωμε ἀπὸ τώρα ἀπόφασι.

Τὰ μάτια τῆς μητέρας μου ἐβούρξωσαν καὶ μὲ τὴ σκέψι μοναχά, πὼς θὰ μ' ἐχωρίζετο. Ἦθελε καὶ τὰ γράμματα, ἀλλὰ ἠθελε καὶ ἐμένα κοντά της.

Στὸ τέλος ἀπεφάσισαν νὰ μὲ στείλουν στὴν Ἀθήνα, ὅταν θὰ ἐγινόμουν δώδεκα ἐτῶν. Μὴ θαρρεῖτε ὅμως ὅτι ἔμεινα χωρὶς δάσκαλο ἕως τότε. Ὁ παπποῦς μου τὸ ἔκαμε δουλειά, νὰ μοῦ κἀνῃ τακτικὰ μάθημα, γιὰ νὰ μὴ μείνω πίσω ἀπὸ τὰ ἄλλα συνομήλικα παιδιὰ.

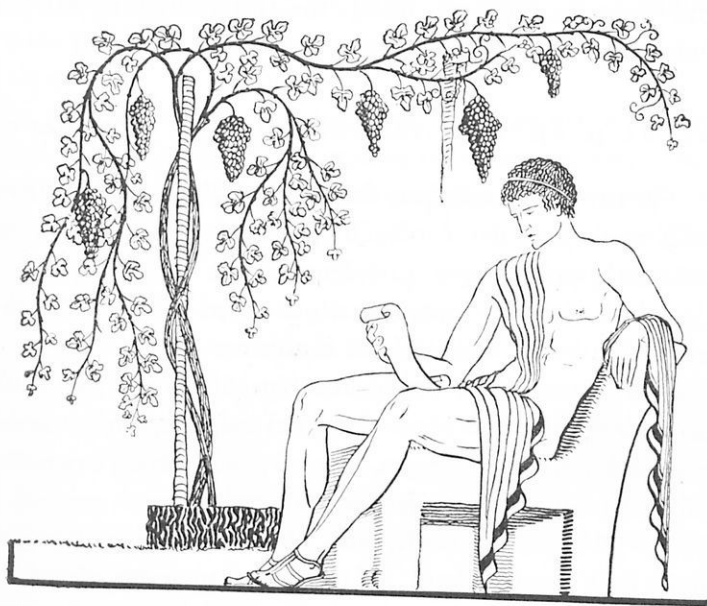
12. Πῶς ἔμαθα νὰ διαβάζω καὶ νὰ γράφω.

Σιγὰ σιγὰ ὁ παπποῦς μου, μὲ μεγάλη τέχνη καὶ

ὑπομονή, μ' ἔμαθε νὰ συλλαβίζω. Τὶς συλλαβὲς τὶς ἔλεγα τραγουδιστά: βα βε βη βι βο βυ βω.

Ὑστερα μ' ἔμαθε καὶ νὰ διαβάζω χωρὶς δυσκολία.

Νὰ γράφω μ' ἔμαθε ἐπάνω σὲ μιὰ σανιδένια πλάκα, ἀλειμμένη μὲ κερί. Τὰ γράμματα τὰ ἐχάραξα ἐπάνω στὸ κερί μ' ἓνα μυτερὸ κονδύλι. Ἡ ἄλλη ἄκρη τοῦ κονδυλιοῦ

Ὑστερα μ' ἔμαθε καὶ νὰ διαβάζω χωρὶς δυσκολία.

ἦτο πλατιά, ἐπίτηδες, γιὰ νὰ σβήνῃ τὰ γράμματα καὶ νὰ λιώνῃ τὸ κερί.

Δὲν πρέπει νὰ σᾶς τὸ κρύψω, στὴν ἀρχὴ δὲν τὰ ἐκάταφερα, καὶ ἀπὸ τῆ στενοχωρία μου ἄφηνα κάποτε κάτω τὸ κονδύλι μου. Ἀλλὰ μόλις ἐγύριζα τὰ μάτια μου καὶ ἔβλεπα τὸν παπποῦ μου λυπημένο, τὸ ἔπαιρνα πάλι καὶ ἔξανάρχιζα μὲ ὄλα μου τὰ δυνατά.

— Τὴν ἀριθμητικὴν, ἐρώτησε ὁ Ἀμύντας, πῶς σοῦ

τὴν ἔμαθε ὁ παπποῦς σου ; Ὅπως μᾶς τὴν μαθαίνεις ;
— Ναί, παιδί μου, εἶπε ὁ Ἀριστογένης. Τὸ ἴδιο καὶ ἀπαράλλακτα μ' ἔμαθε στὴν ἀρχὴ νὰ λογαριάζω μὲ τὰ δάκτυλα· ἔπειτα μὲ τὰ χαλίκια, ποὺ ἐμάζευα στὸ ἀκρογιάλι.

Καὶ στὴν ἀριθμητικὴ, στὴν ἀρχὴ, ἐπάθαινα ὅ,τι καὶ στὸ γράψιμο. Τὸ μάτι ὁμως τοῦ παπποῦ μου, ὅλα τὰ διώρθωνε.

13. Τί μ' ἔμαθε ὁ παπποῦς μου γιὰ τὴν ἐλιά.

Ὅταν ὁ παπποῦς μου ἐπήγαινε περίπατο, μ' ἔπαιρνε μαζί του. Ἐγὼ ὅλο ἐκοίταζα γύρω μου, ὅλο ἐρωτοῦσα καὶ αὐτὸς μοῦ ἔδειχνε, μοῦ ἐξηγοῦσε, μ' ἐμάθαινε.

Ἀπὸ τὸ χωριό μας, ἕως πέρα στὴν Ἀθήνα, ἀπλώνεται ἓνα δάσος ἀπὸ ἐλιές, ὁ ἐλαιώνας.

Ὁ παπποῦς μου συχνὰ μοῦ ἐμιλοῦσε γιὰ τὴν ἐλιά, τὸ ἱερὸ δένδρο τοῦ τόπου μας· καὶ τὴν ἐγνώρισα καλὰ τὴν ἐλιά καὶ τὴν ἀγάπησα, ὅπως ἀγαπᾶ κανεὶς ἓναν καλόκαρδο καὶ πονετικὸ γείτονα καὶ φίλο του.

— Οἱ ρίζες τῆς ἐλιάς, μοῦ ἔλεγε ὁ παπποῦς, προχωροῦν βαθιὰ στὸ χῶμα· γι' αὐτὸ ἡ ἐλιά ἠμπορεῖ καὶ σὲ ξερὸν τόπο καὶ ἀνάμεσα σὲ βράχια ἀκόμη νὰ προκόψῃ. Εὐρίσκει ἐκεῖ κάτω ὑγρασία καὶ τρέφεται. Μὲ τίς μακριές καὶ πολὺκλαδες ρίζες τῆς πιάνεται στερεὰ στὴ γῆ· καὶ μοιάζει μ' ἐμᾶς, ποὺ εἴμεθα ριζωμένοι στὸν τόπο μας καὶ δὲν ἠμποροῦμε νὰ ζήσωμε μακριά του, καὶ ἡ ξενιτιά μᾶς φαίνεται ἐξορία. Γιὰ κοίταξε τὰ μικρά, στενά, μυτερά φύλλα τῆς· πράσινα καὶ γυαλιστερά ἀπὸ πάνω, ἀσπρόθαμπα ἀπὸ κάτω· τῆς μένουν πιστὰ ὅλον τὸ χρόνο καὶ δὲν τὴν ἀφήνουν γυμνὴ τὸ χειμῶνα.

Μοῦ ἔδειχνε ἰὰ μικρὰ ἀσπριδερά ἄνθη τῆς, ποὺ

πέφτουν γρήγορα, και στὴ θέσι των βγαίνουν οἱ μικρο-
πράσινοι καὶ στρογγυλοὶ καρποί· καὶ μοῦ ἔλεγε νὰ προ-
σέξω, πῶς μεγαλώνουν σιγὰ σιγὰ καὶ γίνονται μακρουλοὶ
καὶ μαῦροι.

Ὅταν ἦτο καιρὸς γιὰ τὸ κλάδεμα, μ' ἔπαιρνε μαζί
του. Εὐχαριστούμην νὰ κρατῶ τὸ κλαυδευτήρι του καὶ
τὸ πριονάκι· καὶ στὸ γυρισμὸ τὸ βράδυ νὰ κουβαλῶ
στὸ σπίτι τὰ κομμένα κλαδιὰ γιὰ τὶς γίδες καὶ γιὰ
τὴ φωτιά.

— Ἡ ἐλιά, παιδί μου, μοῦ ἔλεγε, γιὰ νὰ προκόψῃ,
θέλει μεγάλη φροντίδα· πρέπει νὰ σκάψωμε ἓνα λάκκο
γύρω στὸν κορμό της, γιὰ νὰ μαζεύεται ἐκεῖ τὸ νερὸ τῆς
βροχῆς καὶ νὰ τὴν ποτίζει. Πρέπει νὰ ὀργώσωμε τὸ χῶμα
τοῦ χωραφιοῦ καὶ ὅπου ἡ γῆ εἶναι πετρότοπος ἢ κατί-
φορος νὰ τὴν σκάβωμε μὲ τὸ τσαπί.

Τὸν ἐλαιῶνα πρέπει καὶ νὰ τὸν σκαλίζωμε. Ἐχει
ἀνάγκη καὶ ἀπὸ λίπασμα καὶ ἀπὸ πότισμα· ἀλλὰ ἐκεῖνο
ποῦ τῆς χρειάζεται περισσότερο ἀπ' ὅλα, εἶναι τὸ κλά-
δεμα. Ἡ ἐλιά δὲν μοιάζει μὲ τὸ πεῦκο, ποῦ δὲν ἔχει
ἀνάγκη ἀπὸ κλάδεμα, ποῦ ἀρρωσταίνει καὶ ξεραίνεται
ἅμα τὸ κλαδεύσωμε. Ἡ ἐλιά χωρὶς κλάδεμα δὲν ἠμπορεῖ
νὰ προκόψῃ.

Τὸ κλάδεμά της ὁμως θέλει τέχνη, ποῦ πολλοὶ δὲν
τὴν ξέρουν. Στὸ πρῶτο κλάδεμα κόβομε μ' ἓνα χονδρὸ
ψαλίδι τὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ μικροῦ δένδρου καὶ
τὶς πλάγιες κορυφές καὶ ἀφήνωμε ἀκόμα μόνον τέσσερα
πέντε δυνατὰ κλαδιὰ.

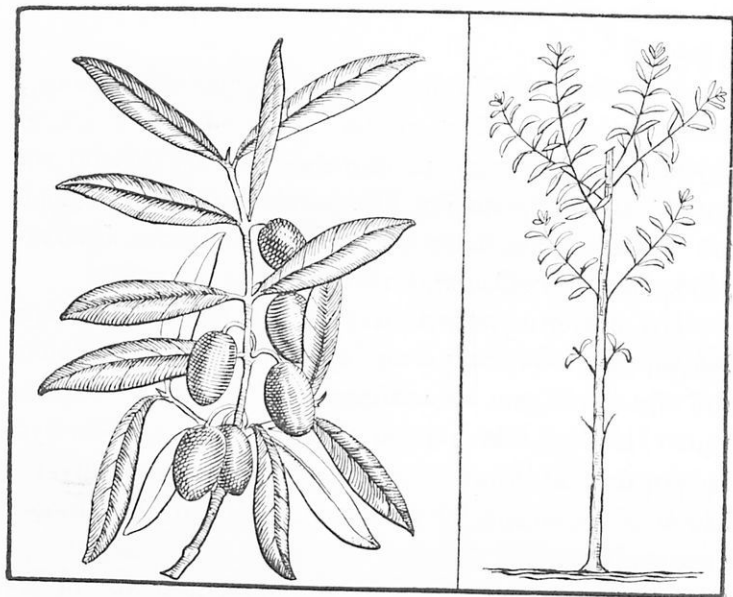
Τὸ δεῦτερο χρόνο κλαδεύωμε αὐτὰ τὰ δυνατὰ κλα-
διὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δύο ψηλότερα· καὶ κόβομε ὅλα τὰ ἄλλα
κλαδιὰ ἕως ἐκεῖ ποῦ ἀρχίζει ἡ διακλάδωσι.

Τὸν τρίτο χρόνο κόβομε τὶς κορυφές τῶν κλαδιῶν
ποῦ ἀφήσαμε τὸν περασμένο χρόνο ἀκλάδευτα. Τὸν ἄλλο

χρόνο κάνομε τὸ ἴδιο καὶ ἔτσι τὸ φύλλωμα τῆς ἐλιάς μοιάζει μὲ μεγάλο κουδούνι, πού τὸ κρατοῦμε ἀνάποδα.

Τότε προκόβει ἡ ἐλιά καὶ τὸ κάθε κλαδί της, τὸ κάθε κλωνάρι της εἶναι φορτωμένο ἀπὸ καρπὸ.

Πολλοὶ δὲν ξέρουν οὔτε πότε, οὔτε πῶς νὰ τινάζουν τὶς ἐλιές. Ἄφήνουν τὸν καρπὸ νὰ παραγίνεται ἐπάνω στὸ δένδρο καὶ νὰ πέφτη μόνος του. Δὲν καταλαβαίνουν

— Ἡ καλή μας ἡ ἐλιά μᾶς δίνει τὸν καρπὸ της, ἀπὸ τὰ νιάτα της ὡς τὰ βαθιά της γερατειά.

ὅτι τὸ λάδι ἀπὸ τέτοιες ἐλιές λιγοστεύει καὶ χάνει τὴν καλή γεῦσι του.

Ἄλλοι πάλι κτυποῦν μὲ ραβδιὰ τὸ δένδρο γιὰ νὰ πέση ὁ καρπός· σπάζουν τὰ κλαδιά, πού θ' ἀνθίσουν καὶ θὰ δώσουν καρπὸ τὸν ἐρχόμενο χρόνο· πληγώνουν τὸν καρπὸ, τὸν ρίχνουν στὸ χῶμα καὶ λερώνεται καὶ δὲν διατηρεῖται, ἀλλὰ σαπίζει γρήγορα.

Τις ἑλιές, πρέπει νὰ τις κόβουμε στὴν ὥρα των, μὲ τὸ χέρι μας ἐπάνω στὸ δένδρο καὶ νὰ τις βάζουμε σὲ σακκουλάκια ἢ σὲ καλάθια καὶ τότε νὰ τις στέλνουμε στὸ λιοτριβί.

—“Ὅπως κάνεις ἐσὺ παπποῦ, τοῦ εἶπα.

*
* *

Μιὰ ἡμέρα ποῦ εἴμεθα στὸν ἐλαιῶνα, κοντὰ σὲ μιὰ ρεματιὰ εἶδαμε μιὰ ψηλὴ λεύκα, ποῦ τὰ φύλλα της ἔμοιαζαν σὰν ἀσημένια καὶ ἔτρεμαν, ὅσο σιγὰ καὶ ἂν ἐφυσοῦσε τὸ ἀεράκι. Στὸ πλάγι της οἱ ἑλιές ἐφαίνοντο πολὺ μικρές.

— Κοντὸ δένδρο ἢ ἐλιά, εἶπα τοῦ παπποῦ μου.

— Ναί, ἀλλὰ καρπερό.” Ἐτσι εἶναι, παιδί μου, κάποτε καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν κάνουν ἐπίδειξι, δὲν ἔχουν θεωρία, ἀλλὰ ἔχουν ἀξία.

Ἡ καλή μας ἢ ἐλιά μᾶς δίνει τὸν καρπὸ της ἀπὸ τὰ νιάτα της ὡς τὰ βαθειὰ της γερατειά. Ἀτελείωτη εἶναι ἢ καλωσύνη της. Ζῆ χιλιάδες χρόνια, ἀλλὰ ἔως τὴν τελευταία της στιγμὴ, δίνει καὶ ὄλο δίνει τὸν καρπὸ της.

Γιὰ μᾶς, παιδί μου, ποῦ ζοῦμε στὴν Ἀττικὴ, ἢ ἐλιά εἶναι ξεχωριστὸ δένδρο. Μᾶς τὴν ἐχάρισε ἢ Ἀθηνᾶ. Ἡ πρώτη ἐλιά ποῦ ἐφάνηκε στὸν κόσμον, ἐφύτρωσε στὸν τόπον μας καὶ τὴν ἐφύτευσε μὲ τὸ χέρι της ἢ θεά, ποῦ ἔδωσε τ' ὄνομά της στὴν Ἀθήνα.

Ὅταν οἱ Πέρσαι ἔκαυσαν καὶ ἐρήμωσαν τὴν Ἀκρόπολι, ἔκαυσαν καὶ τὴν ἐλιά τῆς θεᾶς ἔως τὴ ρίζα της. Αὐτὴ ὅμως σὲ δυὸ ἡμέρες ἐξαναβλάστησε καὶ ἐμεγάλωσε ὡς μιὰ πήχη. Αὐτὴν τὴν ἐλιά τὴν εἶδα, παιδί μου, πίσω ἀπὸ τὸ Ἐρέχθειον, ἐπάνω στὴν Ἀκρόπολι καὶ θὰ τὴν ἰδῆς καὶ σύ, ὅταν μὲ τὸ καλὸ πᾶς στὴν Ἀθήνα.

14. Οἱ ἱερεῖς ἐλιές.

Λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὴν Ἀκαδημία, εἶναι οἱ ἱερεῖς ἐλιές τῆς Ἀθηνᾶς. Εἶναι παιδιὰ τῆς πρώτης ἐκείνης ἐλιᾶς. Κανεῖς δὲν τολμᾷ νὰ τὶς πειράξῃ, γιατί βαριά τιμωρία τὸν περιμένει.

“Ὅταν, στὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο, οἱ Σπαρτιᾶται ἐμπῆκαν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὅ,τι εὗρηκαν ἐμπρός των, σπίτια καὶ δένδρα, τὰ ἔκαμαν στάκτη· μόνον αὐτὲς τὶς ἐλιές δὲν ἐτόλμησαν νὰ πειράξουν.

“Ὅταν μεγαλώσῃς καὶ γίνῃς ἄξιος ν’ ἀγωνισθῆς στοὺς Παναθηναϊκοὺς ἀγῶνας καὶ ἔλθῃς πρώτος, τὸ βραβεῖον σου θὰ εἶναι ἓνα κλαδὶ καὶ λάδι ἀπὸ τὶς ἱερεῖς αὐτὲς ἐλιές. Θὰ σοῦ τὸ δώσουν μέσα σὲ ὄμορφα ἀγγεῖα, μὲ δυὸ χερούλια· καὶ θὰ ἔχουν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τὴν εἰκόνα τῆς θεᾶς καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη κάποια σκηνὴ ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας.

Ἄλλὰ καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴν Ἀττικὴν τὴν τιμοῦν τὴν ἐλιά. Στοὺς ξακουστοὺς ἀγῶνας τῆς Ὀλυμπίας τὸ βραβεῖον, πὺ λαχταροῦν ὅλοι, εἶναι κλαδὶ ἀγριελιάς. Μέσα στὸ ἱερὸ δάσος τῆς εἶναι μιὰ ἀγριελιά, πὺ λέγουν πὺς τὴν ἐφύτευσε μὲ τὸ χέρι του ὁ Ἡρακλῆς. Ἐνα παιδὶ πὺς ἔχει στὴ ζωὴ καὶ τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του, κόβει μ’ ἓνα μαχαιράκι δεκαεπτὰ κλαδιὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀγριελιά. Μὲ τὰ κλαδιὰ αὐτὰ γίνονται τὰ περίφημα στεφάνια, μὲ τὰ ὁποῖα στεφανῶνουν οἱ ἐλλανοδίκαί τὸν νικητὴ.

— Παπποῦ, παπποῦ, εἶπα μ’ ἐνθουσιασμό, ἄς ἔπαιρνα ἓνα τέτοιο στεφάνι καὶ ἐγὼ μιὰ ἡμέρα!

— Γιατί ὄχι; εἶπεν ὁ παπποῦς μου εὐχαριστημένος. Βάλε τὰ δυνατὰ σου καὶ ἡμπορεῖς νὰ γίνῃς ἄξιος νὰ

τὸ πάρης. Θὰ τιμήσης τὸ γένος σου καὶ φίλοι καὶ ξένοι
θὰ μὲ μακαρίζουν, πὸν ἔχω τέτοιον ἔγγονο, καὶ θὰ πε-
θάνω εὐτυχησμένος!...

15. Ἡ ἐλιά.

Εὐλογημένο νᾶναι ἐλιά, τὸ χῶμα πὸν σὲ τρέφει,
κι' εὐλογημένο τὸ νερό, πὸν πίνεις ἀπ' τὰ νέφη.
Κι' εὐλογημένος τρεῖς φορές Αὐτός πὸν σ' ἔχει στείλει
γιὰ τὸ λυχνάρι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ τ' ἁγίου τὸ καντήλι.
Δὲν εἶσαι σὸν περήφανη σὺν τ' ἄλλα καρποφόρα
πὸν βιαστικά, ἀνυπόμονα, δὲν βλέπουνε τὴν ὥρα,
πότε μὲ τ' ἀνθολούλουδα τοὺς κλώνους νὰ σκεπάσουν
καὶ μὲ μιὰ πρόσκαιρη ὁμορφιὰ τὰ μάτια νὰ ξιππάσουν.
Ἐσὸν εἶσαι πάντα ταπεινή. Πάντα δουλεύτρα σκύβεις
μ' ὄλα τὰ πλούτη, πὸν κρατεῖς, μ' ὄλο τὸ βίος πὸν
κρύβεις.

Γι' αὐτὸ ἀπ' τὰ πρῶτα νιάτα σου πὸν τὰ φιλοῦν οἱ
ἀνέμοι
ὡς τὰ βαθιὰ γεράματα πὸν τὸ κορμί σου τρέμει
καὶ γέρνει κάθε σου κλαδί καὶ κάθε παρακλάδι
μέσα στὸν κούφιο σου κορμό, δὲν σοῦλειψε τὸ λάδι.

16. Τί μοῦ εἶπε ὁ παπποῦς γιὰ τὴν συκιά.

Στὸ περιβόλι μας εἶχαμε κάμποσες συκιές.

Εἶχα ξεχωριστὴ χαρὰ στὸ τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ,
ὅταν ὠριμάζουν τὰ σῦκα, νὰ σκαρφαλώνω πρῶτὶ πρῶτὶ
στὶς συκιές, νὰ κόβω τὰ πιὸ ὠριμα σῦκα καὶ νὰ τὰ πη-
γαίνω δροσερὰ δροσερά, στὴ μητέρα, στὸν πατέρα καὶ
στὸν παλποῦ μου.

Μιὰ ἡμέρα πὸν ἐπερνούσαμε μὲ τὸν παλποῦ μου
κοντὰ ἀπὸ μιὰ συκιά, μοῦ λέγει :

— Ἀριστογέννη, γιὰ τὴν ἐλιά κάτι ἔμαθες· πές μου γιὰ τὴ συκιά τί ξέρεις;

— Ξέρω ὅτι ὁ καρπὸς τῆς εἶναι γλυκὸς σὰ μέλι. Βλέπω ὅτι ὁ κορμὸς τῆς εἶναι στρωτὸς, στακτερὸς καὶ τὰ φύλλα τῆς πλατιά, μεγάλα, σχισμένα καὶ τριχωτά. Δὲν μοιάζει μὲ τὴν ἐλιά, πὺ ἔχει τὸν κορμὸ τῆς μαυριδερό, γεμάτο ρόζους καὶ βαθουλώματα. Καὶ στὰ φύλλα εἶναι διαφορετικὲς.

— Ὅσο καὶ ἂν διαφέρει ἡ συκιά ἀπὸ τὴν ἐλιά καὶ στὸν κορμὸ καὶ στὰ φύλλα καὶ στὸν καρπὸ, σὲ πολλὰ ὁμοιάζουν, μοῦ εἶπε ὁ παπποῦς μου.

— Ἡ ἐλιά μὲ τὴ συκιά; ἐρώτησα μὲ ἀπορία.

— Ναί, παιδί μου. Καὶ οἱ δύο εἶναι κόρες τοῦ ἡλίου γιὰτι χωρὶς τὶς ἀκτῖνες του δὲν ἠμποροῦν νὰ ζήσουν· γι' αὐτὸ μόνον σὲ θερμοὺς τόπους φυτρώνουν καὶ μεγαλώνουν. Καὶ οἱ δύο ἠμποροῦν νὰ προκόψουν καὶ στὸ πιὸ ξερὸ χῶμα καὶ ἀντέχουν καὶ στὴν πιὸ μεγάλη ξηρασία. Ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια οἱ πρόγονοί μας ἀγαποῦσαν καὶ τὰ δυὸ δένδρα μαζί· καὶ ἔλεγαν μὲ καμάρι, ὅτι καὶ ἡ συκιά, ὅπως καὶ ἡ ἐλιά, στὴν Ἀττικὴ ἐβλάστησε γιὰ πρώτη φορά· καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἐπῆγε στὸν ἄλλον κόσμον.

— Ναί, ἀλλὰ τῆς ἐλιάς τὸ κλαδὶ τὸ δίνουν βραβεῖον στοὺς νικητάς, παπποῦ!

— Ἀλήθεια· μὰ αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ παλληκάρια, γιὰ νὰ εἶναι δυνατὰ στὸ τρέξιμο, στὸ πήδημα καὶ στὸ λιθάρι τρώγουν τὰ ξερὰ σῦκα καὶ τοὺς δυναμώνουν. Ἐδῶ στὸν τόπο μας ἔχει καὶ ἡ συκιά τὴ φήμη τῆς ὅπως καὶ ἡ ἐλιά. Τὰ σῦκα, πὺ παράγει ἡ Ἀθήνα καὶ τὰ περὶχωρά τῆς, εἶναι ξακουστὰ σ' ὅλον τὸν κόσμον. Οἱ Πέρσαι καὶ οἱ ἄλλοι καλοφαγάδες ἀπὸ χρόνια τὰ ἀγοράζουν μὲ χρυσάφι γιὰ τὰ πλούσια τραπέζια των. Τὸ φθινόπωρο πέφτουν τὰ φύλλα τῆς συκιάς καὶ τὸ χειμῶνα μένουν γυ-

μνὰ τὰ στακτερὰ κλαδιά της. Τὴν ἀνοιξι ξαναβγαίνουν τὰ φύλλα της καὶ σὲ λίγο προβάλλουν τὰ σῦκα, μικρούτσικα στὴν ἀρχὴ καὶ ἄγουρα. Τὰ ἄγουρα σῦκα ἅμα κοποῦν βγάζουν ἓνα ὑγρὸ ἄσπρο σὰν γάλα.

Μιὰ ἡμέρα, πού κατέβηκα μονάχος μου στὸ περιβόλι μας, εὗρηκα τὸν παπποῦ νὰ κάνη κάτι τι παράξενο· ἐκρεμοῦσε στὶς συκιὲς ἀρμαθιὲς μὲ σῦκα.

— Παπποῦ, τοῦ λέγω, τί κάνεις αὐτοῦ; Γιατί κρεμᾶς αὐτὰ τὰ κομπολόγια στὶς συκιὲς μας;

— Αὐτὸ πού κάνω, ἔχει τὸ σκοπό του. Γιὰ νὰ ὠριμάσῃ ὁ καρπὸς τῆς συκιᾶς καὶ νὰ γλυκάνῃ, χρειάζεται μιὰ ἀνθόσκονι, πού δὲν τὴν ἔχουν τὰ σῦκα τῆς ἡμερῆς συκιᾶς. Αὐτὴ ἡ ἀνθόσκονι εὐρίσκεται μέσα σὲ κάτι μεγάλα ἀγριόσυκα πού δὲν τρώγονται. Ἐκοψα λοιπὸν κάμποσα ἀπὸ τὶς ἀγριοσυκιὲς, πού εἶναι ἐκεῖ κάτω, ἐπέρασα, ὅπως βλέπεis, τέσσερα πέντε σ' ἓνα ράμμα, καὶ τὶς ἀρμαθιὲς αὐτὲς τὶς κρεμῶ στὰ κλαδιά κάθε ἡμερῆς συκιᾶς.

— Μὰ γιατί, παπποῦ;

— Ἄκουσε, παιδί μου, καὶ πρόσεξε νὰ ἰδῆς μὲ τὴ σοφία εἶναι ὅλα καμωμένα στὸν κόσμο! Μέσα στὰ ἀγριόσυκα γεννιέται μιὰ μικρὴ κάμπια, πού σὲ λίγο γίνεται μικρούτσικη μαύρη μυγίτσα. Αὐτὴ ἡ μυγίτσα πετᾷ ἔξω ἀπὸ τὸ ἀγριόσυκο καὶ ἔρχεται καὶ μπαίνει μέσα στὴ ἡμέρα ἄγουρο σῦκο. Βγαίνοντας ἀπὸ τὸ ἀγριόσυκο παίρνει μαζί της ἀνθόσκονι, τὴ φέρνει μέσα στὸ ἡμερο σῦκο καὶ ἔτσι ὠριμάζει αὐτὸ καὶ γίνεται γλυκὸ σὰ μέλι. Χωρὶς ἐκεῖνη τὴ μυγίτσα καὶ χωρὶς τὴν ἀνθόσκονι, παιδί μου, τοῦ κάκου θὰ ἐσκαρφάλωνες στὶς συκιὲς τὸ καλοκαίρι. Δὲν θὰ εὗρισκες ὄριμο σῦκο καὶ θὰ κατέβαινες μὲ ἄδειο καλάθι. Γι' αὐτὸ λοιπὸν στολίζω τὶς συκιὲς μας μ' αὐτὸ τὸ παράξενο στολίδι.

17. Ὁ πόθος μου νὰ πάω στὴν Ἀθήνα.

Ἐπερνοῦσαν τὰ χρόνια καὶ στὸ μεταξὺ ἡ οἰκογένειά μας ἐμεγάλωσε. Ἡ μητέρα ὕστερα ἀπὸ ἐμένα ἐγέννησε δυὸ ἀγόρια καὶ ἓνα κοριτσάκι. Μέρα - νύκτα γιὰ μᾶς ἐφρόντιζε. Πολὺν κόπο τῆς ἔδινε ν' ἀναστήσῃ τέσσερα παιδιά. Τὸ καλὸν ὅμως ἦτο ὅτι τώρα δὲν θὰ τῆς ἐφαίνετο τόσο πικρὸς ὁ χωρισμὸς μου.

Ἄν ἐπήγαινα στὴν Ἀθήνα, μεγάλη θὰ ἦτο ἡ λύπη της· ἀλλὰ τὸ σπῆτι δὲν θὰ ἔμενεν ἔρημο· θὰ εἶχε παρηγοριὰ τ' ἄλλα τ' ἀδέλφια μου.

Ἐπλησίαζε ἡ ἡμέρα. Σὲ λίγες ἐβδομάδες θὰ ἐπατοῦσα στὰ δώδεκα.

Ὁ νοῦς μου ἔτρεχε πάντα στὴν Ἀθήνα. Δὲν ἔδειχνα ὅμως χαρά, ποῦ θὰ φύγω, γιὰ νὰ μὴ λυπήσω τὴν μητέρα μου. Ἀλλὰ ἐπερίμενα μὲ καρδιοκτύπι καὶ ἀνυπόμονα τὴ στιγμὴ ποῦ θὰ ἔξυε ὁ παπποῦς μου τὸ ἀμάξι μας, γιὰ νὰ ξεκινήσωμε.

Ἡ Ἀθήνα! Ἡ μεγάλη, ἡ πεντάμορφη, ἡ ξακουσμένη, ἡ δοξασμένη πολιτεία.

Δὲν εἶχα πάει καμιὰ φορὰ· ἀλλὰ μὲ τὴν φαντασία μου τὴν ἔφερνα ἐμπρὸς στὰ μάτια μου. Πόσο ἀνυπομονοῦσα νὰ ἰδῶ μὲ τὰ ἴδια μου τὰ μάτια τὰ μαρμαροπελεκητὰ καὶ τὰ χρυσοζωγραφισμένα κτίριά της· τὰ ὠραῖα ἀγάλματα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων, ποῦ ἐστόλιζαν τοὺς δρόμους καὶ τὶς πλατεῖες της, καὶ τὶς ὁμορφες τοποθεσίεις της· νὰ ἰδῶ τὴν Ἀκρόπολι, τὸ ἀθεώρατο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς μὲ τὸ μεγάλο δόρυ του, τὸν Παρθενῶνα, καὶ μέσα σ' αὐτὸν τὸ περίφημο χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τῆς θεᾶς.

Ὁ πόθος μου ἦτο νὰ ζήσω ἐκεῖ μιὰ ζωὴ ἀλλιότικη, εὐγενική, ἐγὼ τὸ χωριατόπουλο, τὸ ἄμαθο, ποῦ ἔξω

ἀπὸ τὸ σπίτι μας δὲν ἤξερα ἄλλοπαρὰ τὰ χωράφια μας, τὸν ἐλαιώνα μας καὶ τὰ ἀμπέλια μας.

Κάθε λίγο ἐρωτοῦσα τὸν παπποῦ μου γιὰ τὴν Ἀθήνα καὶ ἐκεῖνος μοῦ ἀπαντοῦσε μὲ μεγάλη προθυμία. Τὴν τελευταία ἐβδομάδα, πού πάλι τὸν ἐρώτησα, μοῦ εἶπε :

— Παιδί μου, ἡ Ἀθήνα εἶναι τὸ μεγάλο σχολεῖον τῆς Ἑλλάδας μας καὶ ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐκεῖ ζοῦν οἱ σοφώτεροι ἄνθρωποι ὅλου τοῦ κόσμου. Μόνον ἐκεῖ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ γίνῃ ξακουστός στὰ γράμματα, στίς ἐπιστῆμες καὶ στίς τέχνες. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου ἔρχονται ἐκεῖ ὅσοι διψοῦν γιὰ μάθησι.

18. Γίνομαι οἰκότροφος.

Ἐξημέρωσεν ἐπὶ τέλος ἡ ποθητὴ ἡμέρα.

Ὁ πατέρας καὶ ὁ παπποῦς μου εἶχαν φροντίσει γιὰ σχολεῖον. Ἐπῆγαν μαζί στὴν Ἀθήνα καὶ ἐκεῖ ἔμαθαν ὅτι τὸ καλύτερο σχολεῖον ἦτο τοῦ Κρατίνου.

Εὐρῆκαν καὶ τὸ σπίτι πού θὰ ἔμπαινα οἰκότροφος.

Ἦτο κοντὰ στὸ σχολεῖον τοῦ Κρατίνου καὶ τὸ εἶχαν δυὸ γυναῖκες· μιὰ γριὰ χήρα, πού τὴν ἔλεγαν Κλεώνη, καὶ ἡ ἐγγονή της, ἡ Νικομάχη, δέκα ἔξι χρονῶν.

Ὁ γιὸς τῆς Κλεώνης, ὅταν ἐζοῦσε, ἦτο καλὸς ζωγράφος. Ἐχρωμάτιζε ἀγάλματα καὶ ἔκανε ὁμορφες ζωγραφιὰς ἀπάνω στὰ ἀγγεῖα. Ὅταν ἀπέθανε, ἡ κόρη του ἦτο μικρὴ ἀκόμη· μόλις εἶχε πατήσει τὰ δώδεκα.

Ὁ πατέρας της, μόνη κληρονομία τῆς ἄφησε ἓνα δυὸ μαρμάρινα ἀγάλματα καὶ λίγα ζωγραφισμένα ἀγγεῖα. Ἀλλὰ τὴν εἶχε μάθη νὰ ζωγραφίζῃ ἀπὸ μικρῆ. Καὶ ἡ Νικομάχη ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ τὴν τέχνη τοῦ πατέρα της.

Αὐτὴν τὴν οἰκογένεια εἶχαν συστήσει στὸν πατέρα μου.

Ἡ χήρα ἐδέχθη με μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι νὰ γίνῃ δεύτερη μητέρα μου, ὅσον καιρὸ θὰ ἐσπούδαζα στὴν Ἀθήνα.

19. Ξεκινῶ γιὰ τὴν Ἀθήνα.

Θυμοῦμαι, σὰν νὰ εἶναι τώρα, τὴν ἀνοιξιὰτικὴ ἡμέρα, πού ἔφυγα ἀπὸ τὸ χωριό μου. Ἀπὸ τὰ ξημερώματα τὸ ἀμάξι μὲ τὰ δυὸ μεγάλα βώδια μας ἐπερσίμενε ἐμπρὸς στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μας.

Ἐφθασε ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ. Ἡ μητέρα μου μ' ἔσφιγγε στὴν ἀγκαλιά της βρέχοντας τὸ πρόσωπό μου μὲ τὰ δάκρυά της. Ἡ γιαγιά μου μὲ τὸ ἓνα χέρι της ἐκρατοῦσε τὴν ἀδελφοῦλα μου καὶ μὲ τὸ ἄλλο μ' ἐχάιδευε μὲ ἀγάπη· καὶ τὰ δυὸ τ' ἀδέλφια μου, πιασμένα ἀπὸ τὸ φόρεμα τῆς μητέρας, ἐκρυφοκοίταζαν περιέργα.

— Ἐμπρὸς, ἐφώνηξε ἔξαφνα ὁ παπποῦς ἀπὸ τὸ ἀμάξι.

Ἐφίλησα τότε τὸ χέρι τῆς μητέρας μου καὶ τῆς γιαγιάς μου καὶ ἐπήδησα σιτὸ ἀμάξι μὲ τὸν πατέρα μου.

Ὁ παπποῦς εἶχε κόψει κλαδιὰ πράσινα καὶ φουντωτὰ νὰ τὰ κρατοῦμε ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας τὴν ὥρα πού θὰ ἔκαιε ὁ ἥλιος.

Ὅσο ἐφαίνετο τὸ σπίτι μας, ἔβλεπα τὴ μητέρα μου νὰ στέκεται στὴν πόρτα καὶ νὰ μᾶς κοιτάζει.

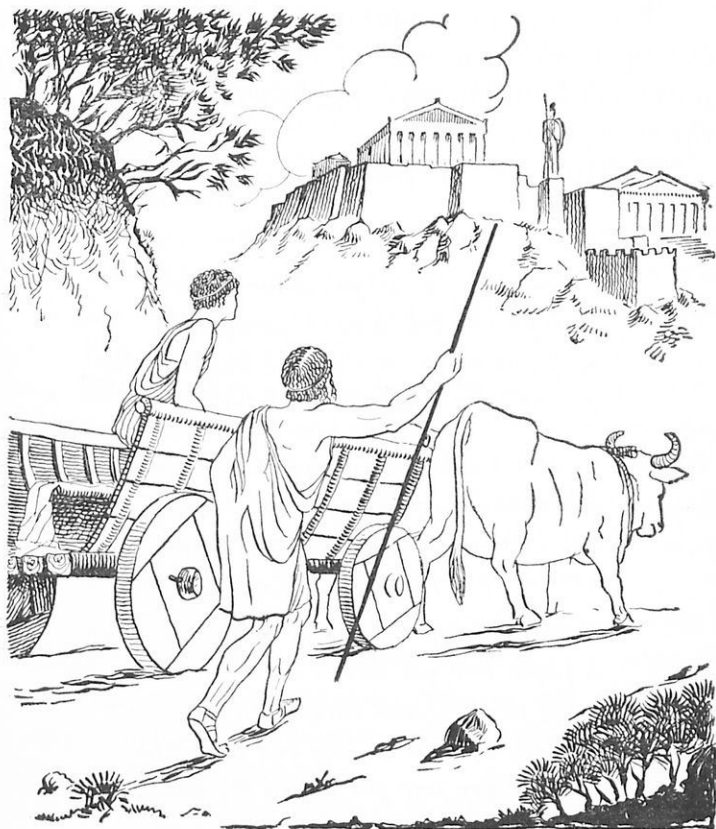
Ἐγὼ κοιτάζοντας τὸ σπίτι μας ἐκινουῦσα ἀδιάκοπα τὸ κλαδί μου γι' ἀποχαιρετισμό· καὶ ἀπὸ τὴν πόρτα μας μοῦ ἀπαντοῦσαν ἡ μητέρα μου καὶ ἡ γιαγιά μου κινώντας στὸν ἀέρα τοὺς ἄσπρους πέπλους των.

Σὲ λίγο ἐχάθηκε τὸ σπίτι μας ἀπὸ τὰ μάτια μου. Μιὰ λύπη παράξενη ἔσφιξε τότε τὴν καρδιά μου ἀλλὰ δὲν ἐβάσταξε πολὺ ἡ συγκίνησίς μου.

Ἀφῆνα τὸ πατρικὸ μου σπίτι γιὰ νὰ μορφωθῶ. Καὶ

ἐκοίταζα γύρω μου μὲ περιέργεια. Τί ἦσυχη ποὺ ἦτο ἡ ἔσοχή! Μόνον τὰ κελαδήματα τῶν πουλιῶν ἀκούοντο μέσα στὰ φυλλώματα τῶν δένδρων.

Ἄλλὰ ὅσο ἐπλησιάζαμε εἰς τὴν Ἀθήνα, οἱ δρόμοι

— Κοίταξε, Ἀριστογένει, ἡ Ἀκρόπολις!

ἔγέμιζαν χωρικούς, ποὺ ἔφερναν στὴ γῶρα γιὰ πούλημα διάφορα πράγματα.

Ἐτραγουδοῦσαν, ἐγελοῦσαν καὶ ἔκαναν ἀστεῖα. Ἐδῶ ἐπήγαιναν ἀργὰ ἀργὰ κοπάδια πρόβατα· παρέκει ἄκουες

μουγκροίσματα μοσχαριῶν ἢ γῆνες νὰ φωνάζουν.

Σὲ μιὰ στροφή τοῦ δρόμου ὁ παπποῦς μὲ τραβᾷ ἀπὸ τὸν χιτῶνα καὶ μοῦ λέγει :

—Κοίταξε, Ἀριστογένη, ἡ Ἀκρόπολις !

Ἐγύρισα τὰ μάτια μου καὶ τὴν εἶδα. Ἐλαμποκοποῦσε ὀλόκληρη ἀπὸ τὶς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου. Τὰ συννεφάκια τὰ χρυσὰ ποὺ ἦσαν ἀπὸ πάνω της, ἐφαίνοντο ὅτι ἐχάιδευαν τὴν κορυφή τοῦ Παρθενῶνος.

Τὰ μάτια μου δὲν ἐχόρταιναν νὰ βλέπουν !

20. Ἀκρόπολις.

*Ἀκρόπολις, τὸ μάγο μάρμαρό σου
τὸ θορίαμβο τοῦ ὠραίου φανερῶνει
κι ἡ λειτουργία τῆς τέχνης στὸ ναό σου
τοῦ πτώματος τὴν δόξαν μαρμαρῶνει.*

*Γραμμὲς ἐλληνικὲς στὸ μέτωπό σου
ἀθάνατο ἓνα χέρι χαρακῶνει
καὶ ἐνώνει τὸ ἀχανὲς μὲ τὸ ἄπειρό σου
στὸ αἰθέριο φῶς ποὺ σ' ἀχτιδοχρυσῶνει.*

*Στὸν Ἑλληνα τιμὴ, τοῦ ἀνθρώπου νίκη
ὁ λόφος σου γιὰ πάντα θὰ θυμίζη
ζωῆς μεγάλης τοῦ Καλοῦ διαθήκη.
θὰ ζῆς ὡς ὅτου ζῆ τῆς γῆς ἡ σφαῖρα
καὶ ἡ τέχνη σου γιὰ πάντα θὰ φωτίζη,
θὰ μένης ἥλιος μὲ ἰδική σου ἡμέρα.*

21. Φθάνομε στὴν Ἀθήνα.

Ἐφθάσαμε στὴν Ἀθήνα καὶ ἐπροχωρήσαμε μέσα
στὴν πόλι.

Δεξιὰ καὶ ἀριστερά μας ἐβλέπαμε ὠραίους ναοὺς.

μαρομαροκτισμένους και σπίτια χρωματισμένα· τί πλήθος, τί φωνές, τί θόρυβος! Δύσκολα προχωρεί τὸ ἀμάξι μας ἀνάμεσα σὲ τόσον κόσμο.

Ἄφου ἐπεράσαμε πολλοὺς ωραίους δρόμους και πλατεῖες μὲ ψηλὰ πλατάνια, ἐμπήκαμε σ' ἓνα πτωχικὸ δρομάκι μὲ χαμηλὰ σπιτάκια ἀσβεστοχρισμένα.

Σὲ λίγο ἐφθάσαμε στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης.

Μόλις ἄκουσαν οἱ δυὸ γυναῖκες τὸν κρότο τοῦ ἀμαξιοῦ ἐβγήκαν στὴν αὐλόπορτα νὰ μᾶς καλοσωρῖσουν και νὰ μᾶς ὑποδεχθοῦν.

Ἡ κόρη ἐβοήθησε πρῶτα τὸν παπποῦ μου νὰ κατεβῆ ἀπὸ τὸ ἀμάξι και ἐφίλησε τὸ χέρι του. Ἐπειτα ἔσφιξε τὸ χέρι τοῦ πατέρα μου· ὕστερα ἐχαιρέτησε και ἐμένα.

Και ἡ γιαγιά τῆς μᾶς ἐχαιρέτησε μ' εὐγένεια.

Ἡ Νικομάχη μᾶς ἐβοήθησε και ἐκατεβάσαμε ἀπὸ τὸ ἀμάξι τὰ πράγματα ποὺ ἐφέραμε ἀπὸ τὸ χωριό. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ροῦχα μου, ἦσαν μιὰ στάμνα λάδι, ἓνα σακκὶ σιτάρι, δυὸ ἀσκιὰ γλυκὸ κρασί και ἓνα κιβώτιο λουκάνικα ὀπωρικὰ και μερικὰ γλυκίσματα, ποὺ τὰ εἶχε κάμει ἡ μητέρα μου μὲ τὰ χέρια τῆς.

Ἐμπήκαμε ἔπειτα στὴν αὐλὴ και ἀπὸ ἐκεῖ στὴν καμαρούλα, ποὺ εἶχαν ἐτοιμάσει γιὰ μένα.

Ὅταν ἐξεκουρασθήκαμε, ἐπήγαμε και οἱ τρεῖς μας κατ' εὐθείαν στὸ σχολεῖον τοῦ Κρατίνου. Ὁ δάσκαλος ἦτο ἐκεῖ, ὅταν ἐμπήκαμε.

Ἄφου τὸν ἐχαιρετήσαμε, τοῦ εἶπε ὁ παπποῦς μου :

— Σοῦ φέρνω ἓνα μαθητὴ καινούργιο.

Ὁ δάσκαλος μοῦ ἐφάνηκε πολὺ αὐστηρός. Ἡ πυκνὴ γενειάδα του, τὸ σοβαρὸ πρόσωπό του και ἡ χονδρὴ του φωνὴ μ' ἐφόβισαν. Δὲν ἄργησα ὅμως ν' ἀλλάξω γνώμη, γιατί ἔβλεπα πὼς ὅλα τὰ παιδιὰ ἐκεῖ μέσα τὸν ἀγαποῦσαν σὰν πατέρα των.

Ἄφου μ' ἔγραψε ὁ Κρατῖνος στὸν κατάλογό του, ἐγυρίσαμε στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης καὶ ἐφάγαμε.

Τὸ ἀπόγευμα ἐγυρίσαμε τὴν πόλι καὶ ὁ παπποῦς μου ἔδειξε τοὺς μαρμαρένιους ναοὺς, τ' ἀγάλματα, τὶς πλατεῖες, τὰ θέατρα, τὶς παλαῖστρες. Εἶδα μὲ τὰ ματια μου ὅ,τι, τόσον καιρὸ ἔβλεπα μὲ τὴ φαντασία μου. Καὶ ὅσα εἶδα, ἦσαν ὁμορφότερα ἀπὸ ἐκεῖνα, πὺν εἶχα φαντασθῆ.

Τὸ βράδυ, ὅταν ἐβασίλευσε ὁ ἥλιος, ὁ παπποῦς μου καὶ ὁ πατέρας μου μ' ἀπεχαιρέτησαν, γιὰ νὰ γυρίσουν στὸ χωριό μας. Ἐσφίχθηκε ἡ καρδιά μου, ὅταν εἶδα νὰ φεύγη μακριὰ τὸ ἀμάξι, μαζὶ μὲ ἐκείνους πὺν ἀγαποῦσα. Μ' ἐπῆρε τότε τὸ παράπονο· χωρὶς καὶ ἐγὼ νὰ καταλάβω τί ἔκανα, ἔτρεξα καὶ ἔφθασα τὸ ἀμάξι· τοὺς παρεκάλεσα νὰ σταματήσουν λίγο, νὰ μὲ φιλήσουν ἄλλη μιὰ φορὰ. Ἐχάιδευσά λίγο τὰ βόδια μας καὶ τὰ ἐφίλησα. Ὡς καὶ αὐτὰ τὰ ἀγαποῦσα τώρα πὺν πολὺ.

Ἡ Νικομάχη μὲ παρηγοροῦσε καὶ μου ἔλεγε νὰ μὴ στενοχωροῦμαι.

Πόσο στενόχωρο μου ἐφαίνετο τὸ σπίτι τῆς Κλεώνης. Ποῦ τὸ πατρικό μου σπίτι μὲ τὶς μεγάλες κάμαρες, τὴν εὐρύχωρη αὐλή, τὸ ὁμορφο περιβόλι, τὸν καθαρὸ ἀέρα του, τὸν πλατὺν ὀρίζοντα!

Ἐδῶ ὅλα ἦσαν μικρὰ καὶ πτωχικά. Τρεῖς καμαροῦλες μονάχα καὶ ἓνα μικρὸ μαγειρείο. Στὴ μιὰ ἔμεναν οἱ γυναῖκες, στὴν ἄλλη ἐγὼ καὶ ἡ τρίτη ἦτο τὸ ἐργαστήρι τῆς Νικομάχης.

Κουρασμένος ἀπὸ τὴ συγκίνησι τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ καὶ ἀπὸ τὰ τόσα νέα πράγματα πὺν εἶδα ἀπὸ τὴν αὐγή, ἐνύσταξα.

Ἐξαπλώθηκα στὸ κρεβατάκι, πὺν μου εἶχαν ἔτοιμο. Ἦτο ἡ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ μου, πὺν ἐκοιμώμουν σὲ ξένο σπίτι, μακριὰ ἀπὸ τοὺς δικούς μου.

Πόσο πικρή μοῦ ἐφαίνετο ἡ μοναξιά καὶ ἡ ξενιτιά!
Δάκρυα ἔβρεξαν τὸ προσκέφαλό μου. Ἀλλὰ ἤμουν
τόσο ἀποκαμωμένος, πὺ σὲ λίγο ἔκλεισαν τὰ μάτια μου
καὶ ἀποκοιμήθηκα βαθιά!...

22. Στὸ Σχολεῖον.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα ἐξύπνησα πολὺ πρῶτὸ καὶ ἐκίνησα
γιὰ τὸ σχολεῖον.

Ὅταν ἐμπῆκα στὴν αὐλὴ καὶ εὐρέθηκα μὲ τὰ ἄλλα
παιδιά, ἡ καρδιά μου ἄρχισε νὰ κτυπᾷ δυνατά. Στὸ σπι-
τι μας ἐμιλοῦσαν πάντα μὲ τέτοιο σεβασμὸ γιὰ τὴν Ἀ-
θήνα, πὺ μοῦ ἐφαίνετο, ὅτι καὶ τὸ τελευταῖο παιδί ἀπὸ
τὴ δοξασμένη αὐτὴ πόλι, θὰ εἶναι πολὺ καλύτερό μου.
Μὲ εἶχε πιάσει φόβος, μήπως φανῶ γελοῖος, ἐγὼ τὸ χω-
ριατόπουλο, πὺ δὲν εἶχα τοὺς εὐγενικοὺς τρόπους τῶν
Ἀθηναίων. Ὡς καὶ τὸ φόρεμά μου καὶ ἡ ὁμιλία μου
ἐκαταλάβαινα πὺς ἦσαν χωριάτικα. Σὲ λίγο ὁμως ἡσύ-
χασα, γιὰτὶ κανεῖς δὲν ἐπρόσεχε σ' ἐμένα.

Ὁ δάσκαλος ἐκάθητο ἐπάνω σ' ἓνα ψηλὸ κάθισμα
καὶ ἐκρατοῦσε στὰ χέρια του μιὰ λύρα. Σὲ ἄλλο χαμη-
λότερα ἀντικρὺ του ἓνας μαθητὴς ἔπαιζε στὴ λύρα κά-
ποιο τραγούδι. Ὅταν ἔκανε στὸ παίξιμο κανένα λάθος,
ὁ δάσκαλος ἔπαιζε τὸ ἴδιο μέρος δυνατώτερα στὴ λύρα
του καὶ ἔτσι διώρθωνε τὸ μαθητὴ δίνοντας τὸν τόνο
πὺ ἐπρεπε.

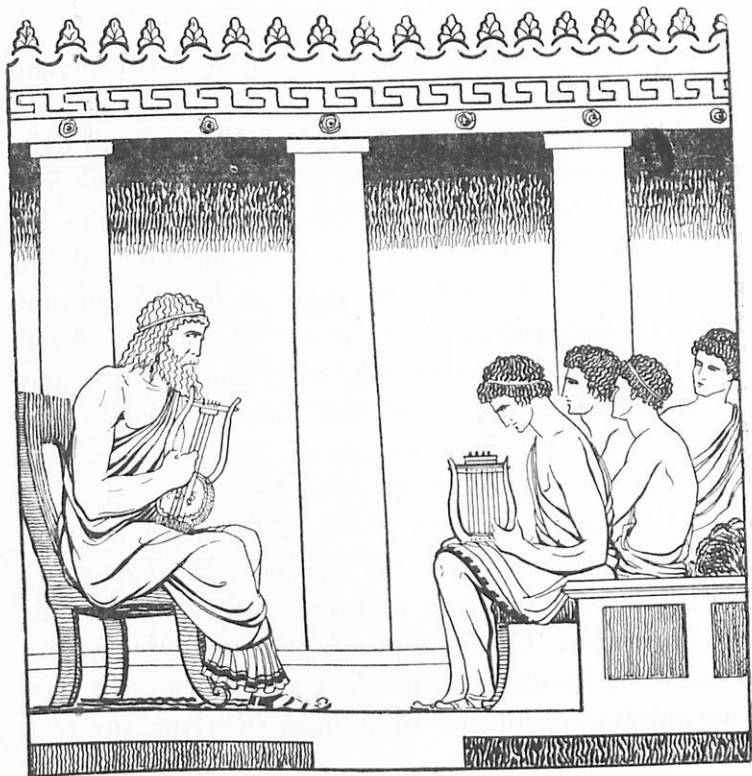
Οἱ ἄλλοι ἐπερίμεναν νὰ ἔλθῃ ἡ σειρὰ των.

— Νὰ ἔλθῃ τώρα ὁ Κλεισθένης μὲ τὴν λύρα του,
εἶπε ὁ δάσκαλος!

Ἀμέσως βλέπω καὶ σηκώνεται ἓνα παιδί ξανθό, μὲ
σγουρά μαλλιά, μὲ φορέματα πολὺ ὠραῖα. Ἐκατάλαβα
ἀμέσως ὅτι ἦτο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ ἀπὸ μεγάλη οἰκο-
γένεια.

Ὁ μαθητὴς αὐτὸς εἶχε ὅλα τὰ χαρίσματα. Τίποτε δὲν τοῦ ἔλειπε· ὁμορφιά, ἐξυπνάδα, κορμοστασιὰ εὐγενική.

Ὁ Κλεισθένης ἐπῆγε καὶ ἐκάθισε ἐκεῖ, πού εἶχε σηκωθῆ ὁ ἄλλος, καὶ ἄρχισε νὰ παίζη μὲ τὴ λύρα καὶ ν’

— Ἐντροπή, Κλεισθένη, νὰ ἔρχεσαι ἀμελέτητος !

ἀπαγγέλλη ἓνα ποίημα γιὰ τὴν Ἰαγίγεια. Θὰ ἔλεγες ὅτι ἡ λύρα τοῦ ἐμιλοῦσε· ἀλλὰ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ εἶχε μιὰ ἔκφρασι !

Ποτέ μιν ὡς τότε δὲν εἶχα ἀκούσει τόσο γλυκιὰ μελωδία.

Τὸ πρόσωπο τοῦ Κρατίνου ἐλαμποκοποῦσε ἀπὸ εὐχαρίστησι.

Ἡ εὐχαρίστησις ὅμως αὐτὴ δὲν ἐβάσταξε πολὺ. Σὲ λίγο τὸ προσωπὸ του ἄλλαξε, ὅταν ἄρχισε νὰ τὸν ἐρωτᾷ γιὰ τὴν Ἰφιγένεια καὶ ὁ Κλεισθένης δὲν ἤξερε ν' ἀπαντήσῃ.

— Δὲν ἐντρέπεσαι, Κλεισθένη, νὰ ἔρχεσαι ἀμελέτητος; τοῦ εἶπε ὁ δάσκαλος μὲ σοβαρὴ φωνή. Παίζεις τὴ λύρα σου μὲ χάρι καὶ ἀπαγγέλλεις ὁμορφα, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ τὰ κίμνεις χωρὶς κόπο, χωρὶς μελέτη. Εἶναι φυσικὸ σου χάρισμα· μοιάζεις μὲ τὸ ἀηδόνι ποὺ γεννιέται γιὰ νὰ κελαηδῇ γλυκά. Στὸ καθεὶ, ποὺ θέλει κόπο καὶ μελέτη, δὲν δίνεις προσοχή.

Ἄληθεια, πῶς ἠμποροῦσε ἓνα τέτοιο παιδί νὰ μὴν ξέρῃ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἰφιγενείας! Ἐγὼ τὴν ἔμαθα μὲ μιὰ φορὰ μονάχα ποὺ τὴν ἄκουσα ἀπὸ τὸν παπποῦ μου.

Ἐρώτησε ὁ δάσκαλος μὲ τὴ σειρὰ καὶ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ κανεὶς τῶν δὲν ἀπήντησε.

Τὸ βλέμμα του ἔπεσε στὸ τέλος καὶ σ' ἐμένα. Μ' ἐκοίταξε καλὰ καλὰ καὶ ὕστερα μοῦ εἶπε:

— Ἐσύ, μικρὸ μου, κάτι θὰ ξέρῃς.

Ἐσηκώθηκα ἐπάνω κατακόκκινος καὶ φοβισμένος.

— Τὴν ξέρεις παιδί μου αὐτὴν τὴν ἱστορίαν;

— Ναὶ τὴν ξέρω, ἀποκριθῆκα.

— Λέγε τὴν.

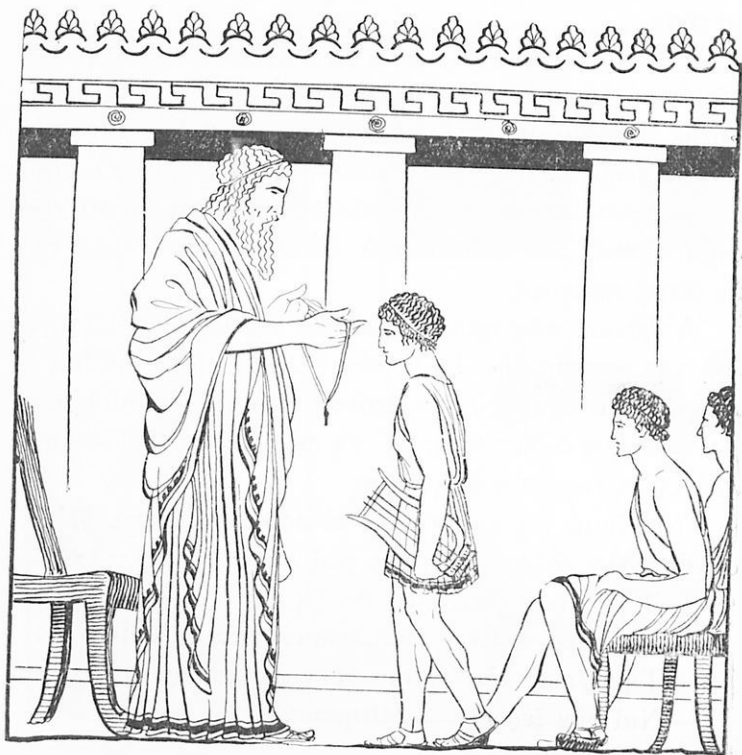
Ἄρχισα. Ἡ φωνή μου, ὅταν ἄρχισα, ἦτο τόσο ἀδύνατη, ὥστε μόλις τὴν ἄκουα. Τὰ γόνατά μου ἔτρεμαν· προχωρῶντας ὅμως ἐπῆρα θάρρος καὶ εἶπα τὴν ἱστορίαν δλόκληρη, χωρὶς νὰ κάμω λάθος.

Ὁ δάσκαλος εὐχαριστήθηκε καὶ μοῦ εἶπε:

— Εὗγε σου. Πάρε αὐτὸ τὸ φυλακτὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ κρέμασέ το στὸ λαιμό σου. Ἐσὺ παίρνεις τὸ βρα-

βειον τῆς ἡμέρας. Σοῦ γίνεται αὐτὴ ἡ τιμὴ, γιατί ἔδει-
ξες ὅτι καταγίνεσαι στὰ γράμματα καὶ μόνος σου.

Μοῦ ἔδωσε ἓνα μικρούτσικο ἀγαλματάκι τῆς θεᾶς,
ποὺ προστατεύει τὰ γράμματα, κρεμασμένο σὲ λουρί·

— Εὔγε σου. Πάρε αὐτὸ τὸ φυλακτὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ κρέμασέ το
στό λαιμό σου.

καὶ ἐγὼ τὸ ἐπέρασα στό λαιμό μου. Ἐκείνη τὴ στιγμή ἐ-
πῆγε ὁ νοῦς μου στόν παπποῦ μου, στόν πατέρα μου καὶ
τὴ μητέρα μου. Πόσο θὰ ἐχαίροντο, ἂν ἦσαν ἐκεῖ νὰ μ'
ἔβλεπαν.

22. Ὁ πρῶτος φίλος.

Τὸ μάθημα ἐτελείωσε καὶ ὅλοι μὲ γέλια καὶ χαρὲς ἐφύγαμε ἀπὸ τὸ σχολεῖον. Δὲν εἶχα προχωρήσει καὶ πολὺ, ὅταν εἶδα ἓνα συμμαθητὴ μου νὰ ἔρχεται ἴσια ἐπάνω μου. Ἦτο ὁ Θεαγένης.

— Ποῦ κάθισαι, μ' ἐρώτησε.

— Στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης, πού εἶναι ἐδῶ κοντά, τοῦ ἀπάντησα.

— Τὸ ξέρω, μοῦ εἶπε ἐκεῖνος. Καὶ ἐγὼ ἀπὸ ἐκεῖ περνῶ, γιὰ νὰ πάω στὸ σπίτι μου.

— Πᾶμε, λοιπὸν μαζί... Θέλεις;

— Ναί... Εἶσαι ἀπὸ τὰ χωριά μας;

— Ναί.

— Καὶ πῶς σοῦ ἐφάνηκε ἡ Ἀθήνα;

— Πολὺ πολὺ ὁμορφη, ἀποκρίθηκα. Χθὲς πού ἐρχόμουν ἀπὸ τὸ χωριὸ μαζί μὲ τὸν παπποῦ καὶ τὸν πατέρα μου καὶ πρωτοεἶδα τὴν Ἀκρόπολι καὶ τὸν Παρθενῶνα, τὶ ὁμορφα πού ἦσαν.

— Σᾶς εἶδα χθὲς, εἶπε ὁ Θεαγένης, πού ἐγυρίζατε μέσα στὴν πόλι. Παπποῦς σου ἦτο ἐκεῖνος ὁ γέρος μὲ τὰ γένια τὰ μακριὰ καὶ κάτασπρα;

— Ναί. Ὁ ἄλλος ἦτο ὁ πατέρας μου, ὁ Νικόστρατος.

— Τοῦ μοιάζεις. Εἶσαι πολὺ εὐτυχησμένος πού ἔχεις καὶ τοὺς δυό! Ἄ, πόσο σὲ ζηλεύω. Ἐγὼ δὲν ἔχω στὴ ζωὴ κανένα.

— Κανένα; ἐρώτησα μὲ λύπη.

— Κανένα! μοῦ ἀποκρίθηκε.

— Καὶ ποῦ μένεις; τὸν ἐρώτησα δειλά.

— Στὸν κηδεμόνα μου. Αὐτὸς ὅμως εἶναι ἄνθρωπος πολὺ σκληρὸς καὶ φιλάργυρος. Δὲν βλέπω τὴ στιγμὴ νὰ μεγαλώσω, νὰ φύγω μακριά. Θὰ γίνω ναυτικός...

Ἔτσι συνομιλώντας ἐφθάσαμε, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε, ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι μου. Σιγὰ σιγὰ ἐνιωθα μέσα μου συμπάθεια γιὰ τὸ ὄρφανὸ ἐκεῖνο παιδί, τὸ ὀλομόναχο στὸν κόσμον· καί, πρὶν χωρισθοῦμε, τοῦ εἶπα :

— Θεαγένη, θέλεις νὰ εἶμεθα φίλοι; Θὰ σὲ ἀγαπῶ σάν ἀδελφό.

— Μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά· καὶ ἐγὼ ἓνα φίλο σάν ἐσένα γυρεύω.

Ἐσφίξαμε τότε τὰ χέρια μας καὶ ἐχωρισθῆκαμε.

24. Στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης.

Ἐμπῆκα χαρούμενος στὸ σπίτι μας καὶ ἐπῆγα ἴσια στὴν καμαρούλα μου. Ἐπλυνα τὰ χέρια μου καὶ τὸ πρόσωπό μου. Ἐκτενίσθηκα, ἐξεσκόνισα τὰ φορέματά μου καὶ ἐτοιμάσθηκα νὰ παρουσιασθῶ ὅπως πρέπει στὴν Κλεώνη καὶ τῇ Νικομάχῃ. Ποτὲ ἢ μητέρα μου δὲν μὲ ἄφηνε νὰ παρουσιασθῶ μπροστά της λερωμένος ἢ μὲ φορέματα σκονισμένα.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ εἶδα τὴν Κλεώνη, ποὺ ἐπήγαινε στὸ πηγάδι, μὲ τὴ στάμνα νὰ τὴ γεμίση. Μοῦ ἐφάνηζε τόσο ἀδύνατη, ποὺ τὴν ἐλυπήθηκα. Τρέχω ἀμέσως, παίρνω τὴ στάμνα ἀπὸ τὸ χέρι της καὶ τῆς λέγω :

— Στάσου, κυρούλα. Εἶσαι ἀδύνατη καὶ δὲν ἠμπορεῖς νὰ σηκώσης τόσο βάρος.

Τὴν ἐγέμισα καὶ τὴν ἐπῆγα μόνος μου στὸ μαγειρεῖο. Ἐκεῖνη ἐσυγκινήθηκε μὲ αὐτὸ ποὺ τῆς ἔκαμα καὶ μοῦ εἶπε :

— Παιδί μου, νὰ ἔχης τὴν εὐχή μου. Οἱ θεοὶ ἄς σοῦ δώσουν ὅλα τὰ καλά, γιὰ τὴν τιμᾶς τὰ γηρατεία.

Δὲν ἔφυγα ἀμέσως ἀπὸ τὸ μαγειρεῖο· ἔμεινα καὶ τὴν ἐβοήθησα νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ φαγητόν.

“Όταν τὰ ἐτοίμασε ὅλα, μοῦ λέγει εὐχαριστημένη :

— Καὶ τώρα, Ἀριστογένη, εἶναι ὥρα γιὰ νὰ φᾶμε.
Φώναξε, σὲ παρακαλῶ, τὴν ἐγγονή μου.

Μπαίνω στὸ ἐργαστήρι σιγὰ σιγὰ καὶ χωρὶς νὰ μὲ καταλάβῃ ἐκείνη. Ἦτο γονατισμένη ἐμπρὸς σὲ ἓνα μαρμάρينو ἄγαλμα καὶ τὸ ἐχρωμάτιζε.

— Νικομάχη, τῆς λέγω, ἢ γιαγιά σου μὲ ἔστειλε νὰ σὲ φωνάξω. Τὸ φαγητὸν εἶναι ἕτοιμον.

— Ἀπὸ τώρα! εἶπε. Ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι ἦτο πολὺ ἐνωρὶς ἀκόμη.

— Μὰ δὲν πεινᾶς λοιπόν ; τὴν ἐρώτησα.

— Ὅταν ἔχω πολλὴ ἐργασία, ξεχνῶ πολλὰς φορὰς τὸ φαγητόν.

Ἐπήγαμε τότε μαζὶ καὶ ἐκαθίσαμε μὲ τὴ γιαγιά της στὸ τραπέζι.

25. Τὸ γλύκισμα.

Ὅταν ἀποφάγαμε ἡ κυρὰ Κλεώνη μὲ ἐρώτησε :

— Ἐ! πῶς ἐπέρασες σήμερα στὸ σχολεῖον ;

— Πολὺ καλὰ, τῆς εἶπα, καὶ τῆς διηγῆθηκα ὅσα εἶχαν γίνει.

Οἱ δυὸ γυναῖκες ἐχάρηκαν πολὺ. Καὶ ἡ Νικομάχη λέγει στὴ γιαγιά της :

— Γιαγιά, πρέπει νὰ ἐορτάσωμε τὴν ἡμέρα τὴ σημερινή, πού ἄρχισε ὁ Ἀριστογένης νὰ πηγαίνει στὸ σχολεῖον. Μὲ τὰ καλὰ, πού μᾶς ἔστειλε ἡ μητέρα του, θὰ φτιάσω ἓνα γλυκὸ πολὺ πολὺ ὄμορφο.

— Ἐέρεις νὰ φτιάνης ὠραῖα γλυκὰ σὰν τὴ μητέρα μου ;

— Θὰ ἰδοῦμε, εἶπε· πήγαινε τώρα, σὲ παρακαλῶ, νὰ μοῦ φέρης τὸ σακκούλι μὲ τὸ ἀλεύρι, πού εἶναι μέσα στὸ

κοφίνι. Ὑστερα φέρε μου τὰ δοχεῖα μὲ τὸ βούτυρο καὶ τὸ μέλι. Ἐγὼ πηγαίνω νὰ πάρω ἀπὸ τὶς φωλιές τ' αὐγά, πὺν ἐγέννησαν οἱ κόττες σήμερα.

Ἐτρεξα μὲ χαρὰ καὶ ἔφερα ὄλα, ὅσα μοῦ εἶπε. Καὶ ἐκείνη εἶχε φέρει ὀκτὼ φρέσκα αὐγά, ζεστὰ ἀκόμη.

Ἡ Νικομάχη ἔβαλε μέσα σ' ἓνα σκαφίδι ὅσο ἀλεύρι ἐχρειάζεταιτο γιὰ τὸ γλύκισμα καὶ τὸ ἐξύμωσε μὲ γάλα, αὐγά καὶ βούτυρο· ἔβαλε μέσα ὕστερα διάφορα μυρωδικὰ καὶ μύγδαλα κοπανισμένα.

26. Ἐνα παράξενο ζῶον.

Ἐνῶ εἶχα τὸ νοῦ μου στὸ γλυκό, ἀνοίγει σιγὰ σιγὰ ἡ πόρτα καὶ μπαίνει ἓνα ζῶον, πὺν τὸ ἔβλεπα πρώτη φορά. Τὰ βήματά του καθόλου δὲν ἀκούσθηκαν.

Ἦτο κατάμαυρο, μὲ τρίχες πυκνές πὺν ἐγυάλιζαν. Ἐπῆγε κοντὰ στὴ Νικομάχη καὶ ἐτρίβετο στὰ φορέματά της. Ἐσήκωσε τὴν οὐρά του καὶ ἐνιαούριζε χαϊδευτικά. Ἐφαίνεται εὐχαριστημένο.

— Τί ζῶον εἶναι αὐτό; εἶπα στὴ Νικομάχη μὲ ἀπορία.

— Πῶς, δὲν τὸ ξέρεις; Εἶναι γάτος, μοῦ εἶπε γελώντας.

— Γάτος! πρώτη φορά βλέπω τέτοιο ζῶον. Ποῖος σὰς τὸ ἔφερε καὶ ἀπὸ ποῦ;

— Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο τὸ ἔφερε ὁ πατέρας μου, ὅταν ἐξοῦσε, εἶπε ἡ Νικομάχη.

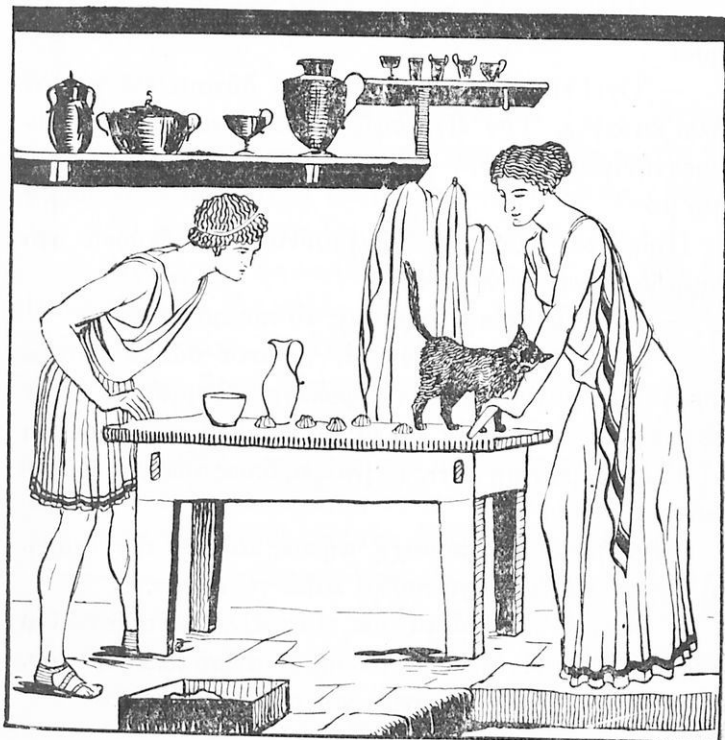
— Ὡραῖο ζῶον! εἶπα. Τί ὁμορφο πὺν εἶναι τὸ καταστρόγγυλο κεφάλι του!

— Γιὰ ἰδὲς καὶ τὰ χρυσοπράσινα μάτια του, μοῦ εἶπε ἡ Νικομάχη. Τώρα στὸν ἥλιο, ἡ κόρη των εἶναι λεπτή σὰ μιὰ κλωστή· τὴν νύκτα ὅμως γίνεται ὀλοστρόγγυ-

γυλη καὶ μεγάλη· καὶ στὸ σκοτάδι τὰ μάτια τοῦ γάτου μοιάζουν μὲ ἀναμμένα κάρβουνα.

— Τί μαλακὸ δέρμα πὺν ἔχει! εἶπα χαϊδεύοντάς τον.

— Ναί, καὶ τί ἀπαλὸ τρίχωμα· σὰν μεταξωτό· γι' αὐτὸ τὸ κατάμαυρο τρίχωμά του τὸν ἐβγάλαμε Μαῦρο.

— Τί ζῶον εἶναι αὐτό ; εἶπα στὴ Νιζομάχη.

Ὁ γάτος ἐκεῖνη τὴ στιγμή ἐπήδησε μὲ πολλὴ χάρι ἐπάνω στὸ τραπέζι. Ἐπερπατοῦσε μὲ προσοχὴ ἀνάμεσα στὰ γλυκά, χωρὶς νὰ τὰ πειράζη· στὸ ἕνα ὅμως ἐπάτησε τὸ πόδι του.

— Πάρε τον, κατέβασέ τον! ἐφώνηξε μὲ θυμὸ, ἀλλὰ

καὶ μὲ γέλια, ἢ Νικομάχη· καὶ μὲ τὸ χέρι τῆς τὸν ἔσπρω-
χνε νὰ φύγη ἀπὸ τὸ τραπέζι.

Ὁ γάτος ἐνόμισε ὅτι ἡ κυρία του τὸ ἔκανε αὐτὸ γιὰ
νὰ τοῦ παίξῃ, καὶ ἄρχισε νὰ τρίβῃ τὸ κεφάλι του στὸ
χέρι τῆς.

— Πάρε τον, Ἀριστογέννη. Δὲν πιστεύω νὰ τὸν φο-
βῆσαι.

— Ὅχι! εἶπα καὶ τὸν ἄρπαξα μὲ δύναμι γιὰ νὰ τὸν
βάλω καταγῆς. Τὸν εἶχα σφίξει, φαίνεται, πολὺ καὶ δυ-
σαρεστήθηκε· γι' αὐτὸ μοῦ ἐξέφυγε καὶ ἐπήδησε στὸν
ῶμο μου.

Πηδώντας ὅμως μὲ ἐγρατσούνισε· καὶ ἔνωσα στὸ
λαιμό μου ἓναν πόνο δυνατό.

— Τί νύχια! εἶπα τρίβοντας τὸ πονεμένο μέρος.

— Νύχια φοβερὰ, μυτερά, γυριστὰ σὰν ἀγκίστρι,
εἶπε ἡ Νικομάχη. Ἀλλὰ τὰ φυλάγει κρυμμένα. Ὅταν
περπατῇ, τὰ ἔχει συμμαζεμένα· καὶ μόνον, ὅταν θυμώσῃ
καὶ θέλει νὰ ξεσχίση κάτι, τὰ βγάζει, ὅπως τώρα πού ἐθύ-
μωσε μαζί σου.

Ἐφοβήθηκε ἡ Νικομάχη, μήπως καὶ τῆς τὸν δείρω,
καὶ ἄρχισε νὰ μοῦ λέγῃ πολλὰ καλὰ γι' αὐτόν.

— Ἀγαπῶ καὶ ἐγὼ τὰ ζῶα, εἶπα, ἀλλὰ κοίταξε ἐκεῖνο
τὸ γλυκό. Φαίνονται ἀκόμη τὰ σημάδια ἀπὸ τὰ πόδια του.

— Τὸ ἐδιάλεξε, φαίνεται, γιὰ τὸν ἑαυτό του.

— Τρώγει γλυκά; ἐρώτησα.

— Βέβαια. Τρελλαίνεται ὅμως γιὰ τὸ γάλα καὶ πιὸ
πολὺ γιὰ τὰ ψάρια.

— Τὰ θέλει ψημένα;

— Ψημένα καὶ ἄψητα, μὲ τὴν ἴδια ὄρεξι τὰ τρώγει.

Ὁ γάτος ἐκάθητο τώρα ἡσυχος σὲ μιὰ γωνιά, πού τὴν
ἐφώτιζε ὁ ἥλιος.

— Ἀγαπᾶ τὴ ζέστη, μοῦ εἶπε ἡ Νικομάχη· ξαπλώ-

νεται στὸν ἥλιο, καὶ τὸ χειμῶνα κοντὰ στὴ φωτιά. Δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὑποφέρει τὸ κρύο.

Ὁ γάτος, ἐκεῖ πού ἦτο ξαπλωμένος, ἀνασηκώθηκε ἑλαφρὰ καὶ ἄρχισε νὰ γλείφῃ ἓνα ἀπὸ τὰ μπροστινά του πόδια μὲ τὴν τριανταφυλλένια γλῶσσα του· καὶ μὲ τὸ σαλιωμένο πόδι του ἔπλενε τ' αὐτιά του.

— Γιὰ κοίταξέ τον, πῶς καθαρίζεται, εἶπε γελώντας ἡ Νικομάχη.

Ἔκαμα νὰ τὸν πλησιάσω, γιὰ νὰ τὸν χαϊδεύσω, ἀλλὰ ὁ Μαῦρος ἔφυγε. Ἐπῆγε στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς κάμαρας καὶ ἐξαπλώθηκε. Ἐπῆγα καὶ ἐκεῖ, ἀλλὰ πάλι ἔφυγε.

— Ὁ Μαῦρος σου δὲν μ' ἀγαπᾷ, εἶπα.

— Ἴσως, μοῦ ἀποκρίθηκε ἡ Νικομάχη· στὸ χέρι σου ὁμως εἶναι νὰ τὸν κάμῃς φίλο, καὶ προσπάθησε! Μάθε ὁμως, ὅτι ἡ γάτα δὲν ἀγαπᾷ πιστά, ὅπως ὁ σκύλος. Γι' αὐτὸ λέγουν, ὅτι ἡ γάτα γνωρίζει σπίτι καὶ ὄχι νοικοκύρη. Ἡ γάτα μόνο γιὰ τὸν ἑαυτὸ της φροντίζει. Καμιά δουλειὰ δὲν κάνει γιὰ νὰ ὠφελήσῃ τὸν κύριό της. Καὶ ποντικούς πού πιάνει, δὲν τὸ κάνει γιὰ τὸν κύριό της, ἀλλὰ γιὰ τὸς εὐρίσκει ὀρεκτικούς.

— Καὶ τώρα, Ἀριστογένη, ἄς ἀφήσωμε τὸ γάτο καὶ ἄς κοιτάξωμε τὰ γλυκά! Νάτα, εἶναι ἔτοιμα. Δὲν μένει τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸ ψήσιμο... Ἀλλὰ ἀλήθεια, πότε θὰ μελετήσῃς;

— Τὸ βράδυ, ἀποκρίθηκα· τώρα ἔχω γυμναστική· καὶ εἶναι ὥρα νὰ πάω στὴν παλαίστρα.

27. Στὴν παλαίστρα.

Σὲ λίγο ἔφθασα στὴν παλαίστρα τοῦ Ταυρέα.

Ἡ παλαίστρα ἦτο ἓνα μεγάλο γυμναστήριον μὲ δένδρα ὀλόγυρα καὶ στολισμένη μὲ πολλὰ ἀγάλματα.

Μόλις μὲ εἶδε ὁ Θεαγένης, πού ἦτο ἐκεῖ, ἤλθε κοντά μου καὶ μοῦ λέγει :

— Πᾶμε στὸ γυμναστή μας νὰ σὲ συστήσω !

Ὁ γυμναστής ἦτο ἄνδρας ψηλός, μὲ πρόσωπο αὐστηρὸ καὶ μακριὰ γενειάδα. Ἐφοροῦσε κόκκινο φόρεμα καὶ ἐκρατοῦσε στὸ χέρι του μακρὸν ραβδί.

— Χαῖρε, εἶπε ὁ Θεαγέννης προσκλίνοντας ἐμπρὸς στὸ γυμναστή. Νὰ ἕνας νέος μαθητὴς σου. Ἐρχεται ἀπὸ τὸ χωριό του.

Ὁ Ταυρέας μὲ ἐκοίταξε μὲ σοβαρὸ βλέμμα· εἶδε τὸ ροδοκόκκινο χρῶμα τοῦ προσώπου μου, πού ἔδειχνε ὑγεία, καὶ μοῦ εἶπε νὰ γδυθῶ.

Ἐπῆγα ἀμέσως στὸ ἀποδυτήριον, δηλαδή σ' ἕνα χωριστὸ μέρος, πού ἐγδύνοντο τὰ παιδιὰ καὶ ἐκρεμοῦσαν τὰ φορέματά των, καὶ ἐβγήκα ὀλόγυμνος.

Τώρα ὁ Ταυρέας μὲ ἐκοίταξε καλύτερα καί, φαίνεται, ὅτι ἔμεινε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸ σῶμα μου.

— Πόσων χρονῶν εἶσαι ; μὲ ἐρώτησε.

— Δώδεκα.

— Τὸ σῶμα σου εἶναι ἀνάλογο μὲ τὴν ἡλικία σου, εἶναι λιγερὸ καὶ δυνατὸ. Στὸ χωριό σου τί γυμνάσια ἔκανες ;

— Ἐρριχνα τὸ λιθάρι, ἐπηδοῦσα, ἔτρεχα.

— Καὶ τὸ κοντάρι ; ἐρώτησε ὁ γυμναστής.

— Ἀπὸ κοντάρι δὲν ξέρω τίποτε. Δὲν ἔρριξα ποτέ μου.

— Τὸ δίσκο ;

— Οὔτε δίσκο δὲν ἔχω ρίξει.

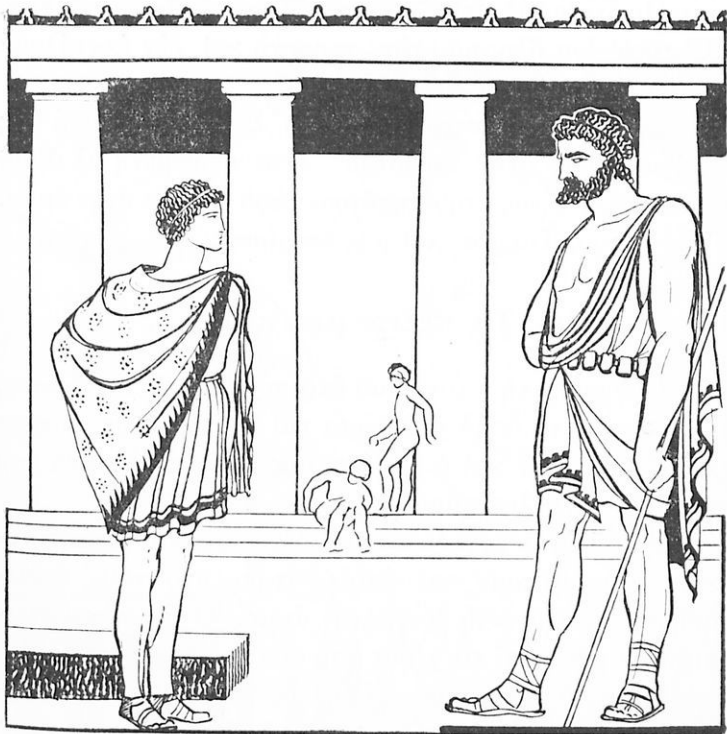
— Δὲν πειράζει, παιδί μου, σιγὰ σιγὰ θὰ μάθης.

— Ἐλα ἐμπρός, Θεαγέννη· ἐσὺ πού εἶσαι προχωρημένος σ' αὐτὰ τὰ γυμνάσματα, δῶσε τὰ πρῶτα μαθήματα στὸν... Πῶς σὲ λέγουν μικρὸ ;

— Ἀριστογένη.

— Στὸν Ἀριστογένη, ἐσυμπλήρωσε ὁ γυμναστής.

— Εἴμεθα μαζί στὸ σχολεῖον τοῦ Κρατίνου, εἶπε ὁ Θεαγένης, καὶ εἴμεθα φίλοι.

Ὁ Ταυρέας με ἐκοίταξε με σοβαρὸ ὕφος.

— Καλά. Δῶσε λοιπὸν τὰ πρῶτα μαθήματα στὸ φίλο σου. Σοῦ τὸν ἐμπιστεύομαι.

Ὁ Θεαγένης τότε με ὠδήγησε στὸ μέρος, ὅπου μικρὰ παιδιά ἄλειφαν με λάδι τὰ σώματα τῶν παλαιστῶν.

Στὸν τοῖχο ἦσαν στὴ σειρὰ πολλὲς βρῦσες με νερὸ ζεστὸ καὶ κρύο, πὺ ἐτρεχε σὲ μαρμαρένιες γοῦρνες.

Παιδιά στήν ἡλικία μου καὶ λίγο μεγαλύτερα ἐλούοντο ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια. Μικροὶ ὑπηρέτες ἐπήγαιναν τρέχοντας στὸ ἀποδυτήριον καὶ ἔφερον τὰ φορέματά των.

Πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ μου ἔβλεπα ἐκεῖνο τὸ θέαμα. Σ' αὐτὸ εἶχα ὅλη μου τὴν προσοχὴ καὶ δὲν ἐκατάλαβα ὅτι μὲ ἄλειψαν καὶ ἐμένα.

Σὲ λίγο, γυαλιστεροὶ ἀπὸ τὸ λάδι καὶ οἱ δύο μας ἐπήγαμε ἴσια στήν κονίστρα. Ἦτο στρωμένη μὲ ἄμμο πολὺ φιλή. Ἐνας ὑπηρέτης ἔχυσε νερὸ ἀπάνω στήν ἄμμο. Ἐκεῖ ἦτο ὁ Ταυρέας καὶ μᾶς ἐπερίμενε.

28. Τὸ πρῶτο μου πάλεμα.

Ἐπήραμε τὴ στάσι πού ἔπρεπε γιὰ νὰ παλέψωμε, Ἀπλώσαμε τὰ δεξιὰ μας χέρια καὶ τὰ ἐσφίξαμε ὕστερα καὶ τ' ἀριστερά· καὶ ὁ καθέννας μας ἔβαζε τὰ δυνατά του νὰ ρίξῃ τὸν ἄλλον χάμω.

Ἀφοῦ ἐστριφογυρίσαμε πολλές φορές καὶ ἐσπρωχθήκαμε, ἐπιασθήκαμε καὶ ἀπολυθήκαμε, στὸ τέλος ἐκυλισθήκαμε ἐπάνω στὴ βρεγμένην ἄμμο. Ὁ Θεαγένης ἐγλιστροῦσε μέσα ἀπ' τὰ χέρια μου σὰν νὰ ἦτο χέλι.

Θέλω νὰ τὸν νικήσω. Ὁ φίλος μου ὅμως εἶναι δυνατώτερος καὶ γυμνασμένος, καὶ μὲ ρίχνει.

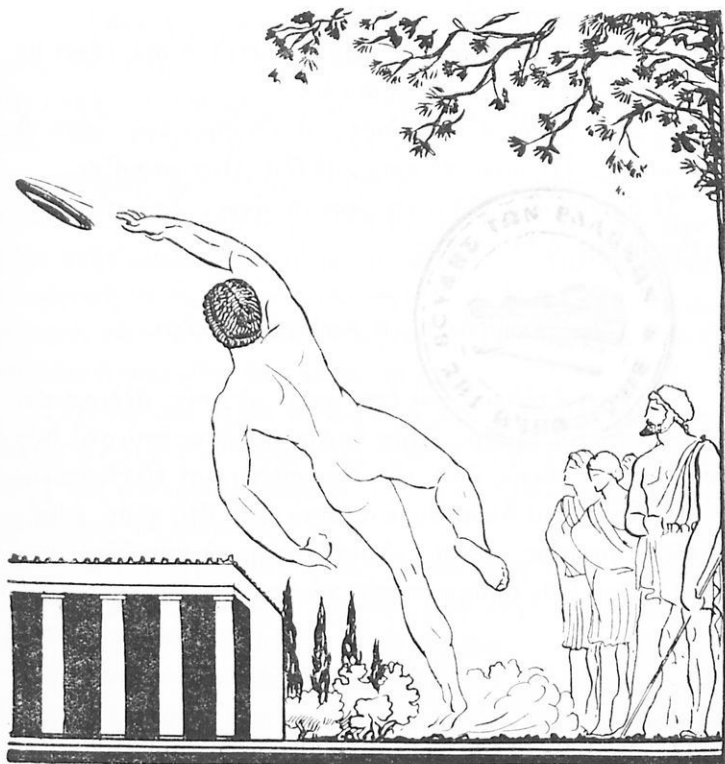
— Κυλίσου τώρα στήν ἄμμο, μοῦ λέγει ὁ Θεαγένης. Ὅταν ξεραθῇ στὸ δέσμα ἐπάνω, φράζει τοὺς πόρους καὶ μᾶς φυλάγει ἀπὸ τὰ κρουολογήματα. Δὲν εἶναι ἀκόμη ὥρα γιὰ πλύσιμο.

29. Ἡ δισκοβολία.

— Ὁ δίσκος τώρα! φωνάζει ὁ Ταυρέας, καὶ ἓνας ὑπηρέτης φέρνει στὴ στιγμὴ ἓνα δίσκο. Ἦτο χάλκινος.

λεπτότερος στις άκρες, χονδρότερος στη μέση, βαρὺς καὶ γυαλιστερός· καὶ τόσο πολὺ ἐγλυστρουῖσε, πὺ μὸλις τὸν ἐκρατοῦσα στὰ χέρια μου.

Πρῶτος τὸν ἐπῆρε ὁ Κλεισθένης. Λυγίζει τὸ σῶμα του μὲ χάρι καὶ μὲ μιὰ ὁμορφή κίνησι τὸν πετᾷ.

Ἵ δίσκος ἐβούϊξε στὸν ἀέρα.

Ἵ δίσκος ἐβούϊξε στὸν ἀέρα, ἔκαμε μιὰ καμπύλη καὶ ἔπειτα ἔπεσε στὴ μέση τῆς κονίστρας. Ἵμέσως ἔβαλαν σημάδι στὸ μέρος πὺ ἔπεσε.

Τῶρα εἶναι ἡ σειρὰ τοῦ Θεαγένῃ. Ἵπῆρε τὸ δίσκο καὶ τὸν ἔρριξε.

Ὁ δίσκος, σχίζοντας μὲ δύναμιτὸν ἀέρα, πέφτει μακρύτερα ἀπὸ τὸ σημάδι τοῦ Κλεισθένη.

Ὅρμᾶ τότε ὁ Λυκίδας, πού ἐφοροῦσε ἀκόμη τὸ μαῦρο χονδρὸ χιτῶνα του καὶ τὰ κόκκινα σπαρτιατικά του πέδιλα, ἀρπάζει τὸ δίσκο καὶ τὸν ρίχνει. Ὁ δίσκος πέφτει ἀνάμεσα στὰ δύο σημάδια.

— Εἶμαι ντυμένος καὶ γιαυτὸ ἔμεινα πίσω, λέγει μὲ ὑπερηφάνεια τὸ Σπαρτιατόπουλο.

— Καὶ ποιὸς σ' ἐμπόδισε νὰ γδυθῆς; τοῦ λέγει ὁ γυμναστής. Πήγαινε γδύσου καὶ ἔλα νὰ ξαναρρίξῃς.

Ἡ δισκοβολία ἐβάσταξε ἀρκετὴ ὥρα. Στὸ τέλος νικητὴς ἔμεινε ὁ Θεαγένης.

30. Τὸ πήδημα καὶ τὸ λιθάρι.

Ὑστερα ἐπήδησα καὶ ἐγὼ μαζί μὲ τοὺς ἄλλους καὶ ἔρριξα καὶ τὸ λιθάρι. Τοὺς ἐπέρασα ὅλους καὶ στὰ δύο γυμνάσματα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Κλεισθένη καὶ τὸ Θεαγένη.

— Καὶ τώρα ὅλοι τὰ κοντάρια σας στὸ χέρι, ἐπρόσταξε ὁ Ταυρέας. Ἐσύ, Ἀριστογένη, νὰ κοιτάξῃς μόνάχα! Δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς νὰ γυμνασθῆς.

31. Τὸ κοντάρι.

Ὁ Λυκίδας ρίχνει καὶ ξαναρρίχνει τὸ κοντάρι καὶ κατορθώνει τέλος νὰ τὸ μπήξῃ μέσα στὸν κύκλο τοῦ σημαδιοῦ, ὄχι ὅμως καὶ στὸ κέντρον.

Ὁ Κλεισθένης δοκιμάζει ἄθελα καὶ χωρὶς ὄρεξι καὶ τὸ κοντάρι του πέφτει πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ σημάδι.

— Κριῖμα σ' ἐσένα Κλεισθένη! τοῦ λέγει ὁ γυμναστής, ἐσύ πὺν ἔχεις μάτι ἀητοῦ!

Ὁ Λυκίδας γελᾷ εἰρωνικά. Τότε ὁ Κλεισθένης ἀφή-

νει τὴν ἀδιαφορία του καὶ ξαναπαίρνει τὸ κοντάρι καὶ τὸ ρίχνει μονομιᾶς μέσα στὸν κύκλο τοῦ σημαδιοῦ.

Ὑστερα ἔρχεται ἡ σειρά τοῦ Θεαγένη. Ἀμέσως τὸ ρίχνει στὸν κύκλο καὶ τὴν τρίτη φορά τὸ κοντάρι κτυπᾷ στὸ κέντρον.

— Εὖγε, Θεαγένη, τοῦ λέγει εὐχαριστημένος ὁ Ταυρέας. Θὰ γίνης καλὸς στρατιώτης. Μὴν ξεχνᾶτε, παιδιά, ὅτι αὐτὸ τὸ γύμνασμα ἔχει πολὺ μεγάλη σημασία γιὰ σᾶς. Μὲ τὸ ρίξιμο τοῦ κονταριοῦ δὲν κάνετε μονάχα γυμναστική· ἀλλ' ἐτοιμάζεσθε νὰ ὑπηρετήσετε τὴν πατρίδα. Ὅποιος ἀπὸ σᾶς μάθῃ νὰ ρίχνῃ πιὸ ἴσια τὸ κοντάρι στὴν παλαίστρα, αὐτὸς θὰ φέρῃ τὴ μεγαλύτερη καταστροφή στοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδας. Μάτι ποὺ βλέπει μακριά, χέρι δυνατὸ καὶ στερεό, καλὸ σημάδεμα, αὐτὰ γυρεύει ἢ πατρίδα ἀπὸ τὰ παιδιά της.

Ρίχνουν καὶ ἄλλοι τὸ κοντάρι καὶ στὸ τέλος νικητῆς ἔμεινε ὁ Ἀρχίας, ὁ Θηβαῖος, ποὺ ἔμπηξε τὴ σιδερένια μύτη τοῦ κονταριοῦ μέσα στὸ κέντρον. Τότε ὅλοι ἐτοιμάσθηκαν νὰ φύγουν.

— Καὶ τὸ τρέξιμο; εἶπα. Τὸ ἐξέχασε ὁ γυμναστής;

— Θὰ τρέξωμε στὸ Στάδιον, μοῦ λέγει ὁ Θεαγένης. Ἐδῶ τὸ γυμναστήριον εἶναι στενόχωρο.

Ἐπήγαμε τότε καὶ ἐπλυθήκαμε μὲ χλιαρὸ νερὸ καὶ ὕστερα μὲ κρύο. Πρωτύτερα εἶχαμε ξύσει μὲ τὴν ξύστρα τὸ λάδι, τὸν ἰδρῶτα καὶ τὴ λάσπη ἀπὸ τὸ κορμί μας. Ἐνδυθήκαμε γρήγορα γρήγορα καὶ ἐξεκινήσαμε γιὰ τὸ Στάδιον.

32. Στὸ Στάδιον.

Τὸ Στάδιον ἦτο στὸ ἄλλο μέρος τῆς Ἀθήνας.

Τὸ λέγουν Στάδιον, γιατί τὸ μάκρος του εἶναι

ένα στάδιον. Τὸ μέρος πού ἐγίνοντο οἱ ἀγῶνες εἶναι στρωμένο μὲ ψιλὴν ἄμμο.

Στὸ Στάδιον εὗρήκαμε τὰ παιδιὰ μιᾶς ἄλλης παλαίστρας πού μᾶς ἐπερρίμεναν. Ἐρρίξαμε κλήρους γιὰ νὰ ἰδοῦμε ποιὸ παιδί ἀπὸ τὴ μιὰ παλαίστρα καὶ ποιὸ ἀπὸ τὴν ἄλλη θὰ παραβγοῦν στὸ τρέξιμο.

Ἀπὸ τὴ συντροφία μας ὁ κλῆρος ἔπεσε σ' ἐμένα· ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ κλῆρος ἔπεσε σ' ἓνα παιδί ἀπὸ τὴν Ἡλιδα. Ἦτο χονδροκαμωμένο καὶ δὲν ἐφαίνετο πολὺ ἔξυπνο

Ἀφοῦ ἐσταθήκαμε στὴ σειρά, ὁ γυμναστὴς ἐφώναξε: — Ἔνα!.. Δύο!.. Τρία!..

Ἐρρίξαμε καὶ οἱ δυὸ σὰν ἀστραπή. Εἰς τὸν δεῦτερον γύρον ἐπροσπέρασα τὸν ἀντίπαλόν μου.

Σὲ λίγο ἀκούσθηκε ἡ φωνὴ τοῦ γυμναστοῦ.

— Νικητὴς ὁ Ἀριστογένης τοῦ Νικοστράτου.

33. Στὰ ἀνθεστήρια.

Ἦλθε ὁ μῆνας πού τὸν λέμε Ἀνθεστηριῶνα.

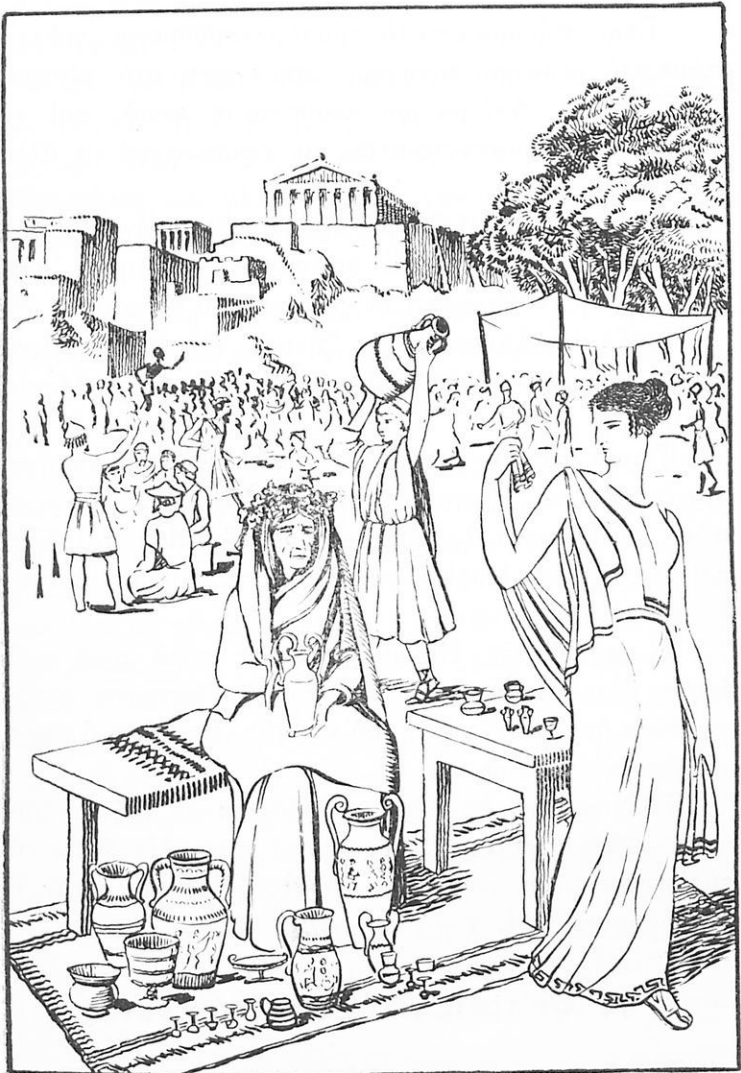
Αὐτὸν τὸν μῆνα στὴν Ἀθήνα ἐορτάζουν τὰ Ἀνθεστήρια.

Μὲ τὰ Ἀνθεστήρια χαιρετοῦμε τὴν ἀνοιξί, πού ξαναγυρίζει, καὶ τὴν ἀνθησι τῶν λουλουδιῶν.

Στὴν ἀρχὴ τῆς ἐορτῆς ἐπήγαμε καὶ ἐμεῖς νὰ ἰδοῦμε τὴν παρέλασι τῶν ἀμαξῶν, ὕστερα ἐπήγαμε στὸ γενικὸ τραπέζι, πού τὸ κάνει ἡ πολιτεία μ' ἔξοδά της.

Ἐκεῖ ἔβλεπε κανεὶς νέους, γέρους καὶ παιδιὰ. Καὶ ὅλοι ἔτρωγαν καὶ διεσκέδαζαν.

Ἐφάγαμε καὶ ἐμεῖς. Κρασί δὲν ἐβάζαμε στὸ στόμα μας, οὔτε ἐγώ, οὔτε ὁ Θεαγένης. Ἀλλὰ ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα

Ἡ Νικομάχη ἀράδιασε μὲ τάξι τὰ ζωγραφισμένα ἀγγεῖα

ἐβρέξαμε πρώτη φορά τὰ χεῖλη μας, γιατί ἔτσι ἦτο ἡ συνήθεια.

Ἐσηκωθήκαμε ἀπὸ τὸ τραπέξι χαρούμενοι γιὰ νὰ πᾶμε στὸ περίφημο πανηγύρι, πὸ ἐγίνετο στὸ κέντρον τῆς Ἀθήνας. Ἀπὸ μακριὰ ἀκούοντο οἱ φωνές καὶ τὰ τραγούδια τῶν πανηγυριστῶν, τὰ τύμπανα καὶ τὰ ἄλλα μουσικὰ ὄργανα.

Ἐπωλοῦσαν ἐκεῖ ἄλογα, κρασί, μέλι, χῆνες, κότες, τάπητας πολὺ ωραίους καὶ ὑφάσματα πολύτιμα. Ἀπὸ αὐτὰ ἐψώνιζαν ἀδιάκοπα οἱ γυναῖκες γιὰ νὰ κάμουν πέπλους. Τῇ μεγαλύτερῃ ὁμως ζήτηση εἶχαν τὰ πῆλινα ἀγγεῖα, πὸ εἶχαν ἀπ' ἔξω ζωγραφιές. Ὅλος ὁ κόσμος ἔπαιρνε ἀπ' αὐτά.

Τέτοια ἀγγεῖα ἐπωλοῦσε πολλὰ καὶ ἡ Νικομάχη, γιατί ἤξερε καὶ ἐζωγράφιζε μὲ μεγάλη τέχνη ἐπάνω σ' αὐτὰ λουλούδια, φύλλα ἀπὸ κισσό, πουλιά, πεταλοῦδες καὶ πολλὰ ἄλλα. Πολλοὶ τὰ ἀγόραζαν καὶ τὰ ἔκαναν δῶρα στὰ παιδιά των.

Ἡ γιαγιά τῆς Νικομάχης ἐπῆγε πολὺ πρωὶ καὶ ἔπιασε θέσι στὴ μέση τοῦ πανηγυριοῦ. Ἔστρωσε καταγῆς ἓναν ὄμορφο τάπητα, πὸ τῆς τὸν εἶχε φέρει ὁ γυιὸς τῆς ἀπὸ τὰ ταξίδια του.

Ἡ Νικομάχη ἐκεῖ ἐπάνω ἀράδιασε μὲ τάξι τὰ ζωγραφισμένα ἀγγεῖα καὶ ἐγύρισε στὸ σπῖτι. Δὲν ἤθελε νὰ εὐρίσκεται μέσα σὲ τόσον κόσμον. Ἐμεινε λοιπὸν ἡ Κλεώνη μονάχη ἐκεῖ γιὰ νὰ πωλῇ.

34. Οἱ τρεῖς φίλοι διασκεδάζουν.

Τὰ Ἀνθεστήρια εἶναι ἡ ἑορτὴ τῶν παιδιῶν. Γυρίζουν τοὺς δρόμους μέσα σὲ ἀνθοστολισμένα ἀμάξια παιδιά μικρὰ καὶ μεγάλα ἀπὸ τὰ μικρὰ, πὸ τὰ ἐκρατοῦσαν

άνθοστεφανωμένα στην άγκαλιά των οί μάννες ή παραμάννες των, ώς τὰ μεγάλα παιδιά, πού διεσκέδαζαν γεμάτα χαρά.

Στό πανηγύρι αυτό, πού διαρκεί τρεῖς ήμέρες, δέν μαζεύονται στην Ἀθήνα μόνον ὅσοι κατοικοῦν στὰ περιχώρα, ἀλλά καί πολλοί ξένοι. Ζωέμποροι μὲ ἄλογα τῆς Θεσσαλίας καί μὲ μουλάρια, γαϊδούρια, πρόβατα καί βόδια. Χωρικοί μὲ κοπάδια χῆνες, κότες καί ἄλλα πουλερικά.

Σὲ λίγο ἐφθάσαμε στό πιό ζωηρὸ μέρος τοῦ πανηγυριοῦ. Ὁ Θεαγένης, ντόπιος Ἀθηναῖος, τὰ εἶχε ἰδεῖ αὐτὰ πολλὰς φορὰς καί γι' αὐτὸ δέν ἔδινε μεγάλη προσοχή. Σ' ἐμένα ὅμως, πού τὰ ἔβλεπα πρώτη φορά, μού ἔκαναν ὅλα μεγάλη ἐντύπωση. Ἀδιάκοπα ἐγύριζα τὸ κεφάλι μου δεξιὰ καί ἀριστερά. Ἦθελα νὰ εἶχα χίλια μάτια, γιὰ νὰ βλέπω καί ἄλλα τόσα αὐτιὰ γιὰ ν' ἀκούω.

Ὅλη τὴν ἡμέρα ἐγὼ καί ὁ Θεαγένης ἐγυρίζαμε ἐδῶ καί ἐκεῖ μὲ γέλια καί χαρὰς. Ὅλοι οἱ δρόμοι καί τὰ πεζοδρόμια ἦσαν γεμάτα κόσμος. Ἀμάξια ἀνέβαιναν καί κατέβαιναν ἀδιάκοπα, μὲ παιδιά πού ἐφώναζαν, ἐγελοῦσαν καί ἐχαλοῦσαν τὸν κόσμος. Μέσα στὰ ἀμάξια διεκρίναμε ἓνα πολὺ πλούσιο, πού τὸ ἐτραβοῦσαν δυὸ ὥραϊα μαῦρα ἄλογα. Ἦτο τὸ ἀμάξι τοῦ Κλεισθένης.

Μόλις μᾶς εἶδε ὁ Κλεισθένης, ἐσταμάτησε τὸ ἀμάξι του καί μᾶς ἐπῆρε ἐπάνω.

Τὸ ἀμάξι ἐπροχωροῦσε μὲ μεγάλη δυσκολία ἀπὸ τὸν πολὺν κόσμος. Ὅλοι εἶχαν στεφάνια στὰ κεφάλια των καί ἐφώναζαν, ἐγελοῦσαν καί ἐπειράζοντο ἀναμεταξύ των μὲ λόγια ἀστεῖα καί ἔξυπνα.

Ἄμα ἐφθάσαμε στό μέρος ὅπου ἐπωλοῦσε ἡ Κλεώνη τὰ ἀγγεῖα τῆς, ὁ Κλεισθένης κατέβη ἀπὸ τὸ ἀμάξι καί ἀγόρασε τέσσερα πέντε ἀγγεῖα. Εἶχε μάθη ἀπὸ ἐμένα

πόσο ἐκοπίαζε ἡ καημένη ἡ Νικομάχη καὶ ἤθελε νὰ τὴ βοηθήσῃ.

Ὁλόκληρη τὴν ἡμέρα τὴν ἐπεράσαμε μαζί οἱ τρεῖς πολὺ εὐχάριστα. Ὅταν ἦλθε ἡ ὥρα γιὰ νὰ χωρισθοῦμε μᾶς λέγει ὁ Κλεισθένης.

— Δυὸ ἐσεῖς καὶ ἐγὼ τρεῖς. Σύμφωνοι;

— Τί θὰ εἰπῇ αὐτό; ἐρώτησε ὁ Θεαγένης.

— Δὲν τὸ ἐκατάλαβες; Σεῖς οἱ δυὸ εἴσθε φίλοι ἀχώριστοι. Θέλω καὶ ἐγὼ νὰ γίνω φίλος σας.

— Μὲ μεγάλη μας εὐχαρίστησι, τοῦ ἀπάντησα ἐγώ. Ἄλλὰ καὶ μὲ μιὰ συμφωνία νὰ μὴ μᾶς φέρνης ἐκεῖνον τὸ φίλο σου, τὸ Στρεψιάδη· δὲν μοῦ ἀρέσει. Ποτέ μου δὲν τὸν ἄκουσα νὰ εἰπῇ καλὸ λόγῳ γιὰ συμμαθητὴ του.

— Ἐχετε δίκαιον ἀλλὰ δὲν εἶναι φίλος μου, εἶπε ὁ Κλεισθένης. Ἀκοῦστε νὰ σᾶς εἰπῶ, γιὰτὶ τὸν παίρνω κάποτε μαζί μου. Ὁ πατέρας μου, ὅπως ξέρετε, εἶναι πολὺ πλούσιος, καὶ οἱ πλούσιοι συνηθίζουν νὰ ἔχουν στὸ τραπέζι των ἕναν ἄνθρωπο ἀστεῖο, πού νὰ τοὺς κἀνῃ νὰ γελοῦν καὶ νὰ διασκεδάζουν. Ἐναν τέτοιο ἔχομε καὶ ἐμεῖς, καὶ γυιὸς του εἶναι ὁ Στρεψιάδης. Ἐ, ὅ,τι εἶναι ὁ πατέρας θὰ γίνῃ χωρὶς ἄλλο καὶ τὸ παιδί! Τὸ μῆλο κάτω ἀπὸ τὴ μηλιά θὰ πέσῃ, πού λέγει καὶ ἡ παροιμία. Ἄρχισε λοιπὸν ἀπὸ τώρα καὶ αὐτὸς νὰ μοῦ κἀνῃ κολακεῖες. Ὁ πατέρας μου εἶναι ἄνθρωπος καλόκαρδος καὶ τὸν στέλλει στὸ σχολεῖον νὰ μορφωθῇ. Ἄλλὰ καθὼς βλέπω τοῦ κάκου! Κριμα στὸν κόπο μας! Δὲν εἶναι γιὰ προκοπή.

— Καθὼς τὸν ἐκατάλαβα, εἶναι καὶ πολὺ ζηλιάρης, εἶπε ὁ Θεαγένης. Ἐπρεπε νὰ τὸν ἰδῆτε τὴν ἡμέρα πού ὁ δάσκαλος ἐπαίνεσε τὸ φίλο μας τὸν Ἀριστογένη. Ἐπρεπε νὰ ἰδῆτε τὸ μάτι του! Εἶχε μέσα τέτοια ζήλεια καὶ τέτοια κακία!

— Πολὺ γρήγορα θὰ φύγουν ἀπὸ τὸ σπίτι μας γυιὸς καὶ πατέρας, εἶπε ὁ Κλεισθένης.

— Ὅχι ! εἶπα ἐγώ. Ἄφῃστε τους. Ἦμπορεῖ καὶ νὰ διορθωθοῦν.

— Μακάρι, ἀλλὰ δὲν τὸ πιστεύω· τοὺς ἔχει καὶ ὁ πατέρας βαρεθῆ.

Ἐσφίξαμε καὶ οἱ τρεῖς τὰ χέρια μας με πολλὴ ἀγάπη καὶ ἐχωρισθήκαμε.

35. Μὲ καλοῦν στὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη.

Μιὰ ἡμέρα ὁ Κλεισθένης μοῦ λέγει.

— Ἀριστογένη, πολὺ θὰ εὐχαριστηθῶ νὰ ἔλθης στὸ σπίτι μας.

Ἐχάρηκα πολὺ γι' αὐτὸ τὸ κάλεσμα, ἀλλὰ δὲν εἶπα ἀμέσως ναί, γιατί ἐθυμῆθηκα μιὰ συμβουλὴ τοῦ παλποῦ μου : « ποτὲ νὰ μὴ δέχεσαι ἀπὸ κανένα χάριν, ποὺ δὲν ἦμπορεῖς νὰ τοῦ τὴν ξεπληρώσης ».

Ἄν ἐπήγαινα στὸ σπίτι του, ἔπρεπε νὰ τὸν προσκαλέσω καὶ ἐγὼ στὸ δικό μας. Ἀλλὰ θὰ ἤθελαν τάχα οἱ δικοί μου νὰ φιλοξενήσουν στὸ πτωχικὸ σπίτι μας ἐκεῖνο τὸ ἀρχοντόπουλο ;

— Ἐ λοιπόν, θὰ ἔλθης ; μοῦ εἶπε ὁ Κλεισθένης βλέποντας ὅτι δὲν ἔδινα ἀπάντησι.

Τότε τοῦ ἐφάνερωσα τὴ σκέψι μου· τοῦ εἶπα τὴν ἀλήθεια. Ὁ Κλεισθένης ἐγέλασε μὲ τὴν καρδιά του.

— Καημένε Ἀριστογένη, τί εἶναι αὐτὰ ποὺ βάζεις μὲ τὸ νοῦ σου ; Ταιριάζουν σὲ φίλους τέτοια πράγματα ; Ὅλα, βλέπω, τὰ φιλοκοσκινίζεις. Ἄλλ' ἀφοῦ θέλεις νὰ ἐρωτήσης τὸν πατέρα σου, δὲν σ' ἐμποδίζω. Γράψε του ὅτι σ' ἐκάλεσαν οἱ γονεῖς μου. Πολλὲς φορὲς ἐμιλήσαμε στὸ σπίτι μας γιὰ σένα.

Τὰ εὐγενικὰ λόγια τοῦ φίλου μου μ' εὐχαρίστησαν πολὺ. Ὁ Κλεισθένης ἦτο ἀπὸ τὰ παιδιὰ πού τὰ συμπαθεῖ κανεῖς μόλις τὰ ἰδῆ καὶ θέλει νὰ εἶναι φίλος των.

Ἐγραψα στοὺς δικούς μου καὶ ἡ ἀπάντησι δὲν ἄργησε νὰ ἔλθῃ.

Ὁ πατέρας μου ἔγραψε νὰ εὐχαριστήσω ἀπὸ μέρους του τὸ φίλο μου καὶ νὰ δεχθῶ τὴν πρόσκλησι· νὰ μὴ λησμονήσω ὅμως στίς διακοπὲς νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ ἔλθῃ μαζί μου στὸ σπίτι μας.

— Τὰ σταφύλια θὰ εἶναι ὄριμα τότε, μου ἔγραφε, καὶ ἡ ἡσυχία τῆς ἐξοχῆς θὰ τοῦ ἀρέσῃ, ὕστερα ἀπὸ τὴν πολυθόρυβη ζωὴ τῆς χώρας.

Ἐτρεξα μὲ χαρὰ καὶ ἔδειξα τὸ γράμμα στὸν Κλεισθένη. Ὁ φίλος μου εὐχαριστήθηκε πολὺ καὶ μου λέγει χαμογελώντας :

— Λοιπόν, αὔριον θὰ σὲ περιμένω.

36. Τὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη.

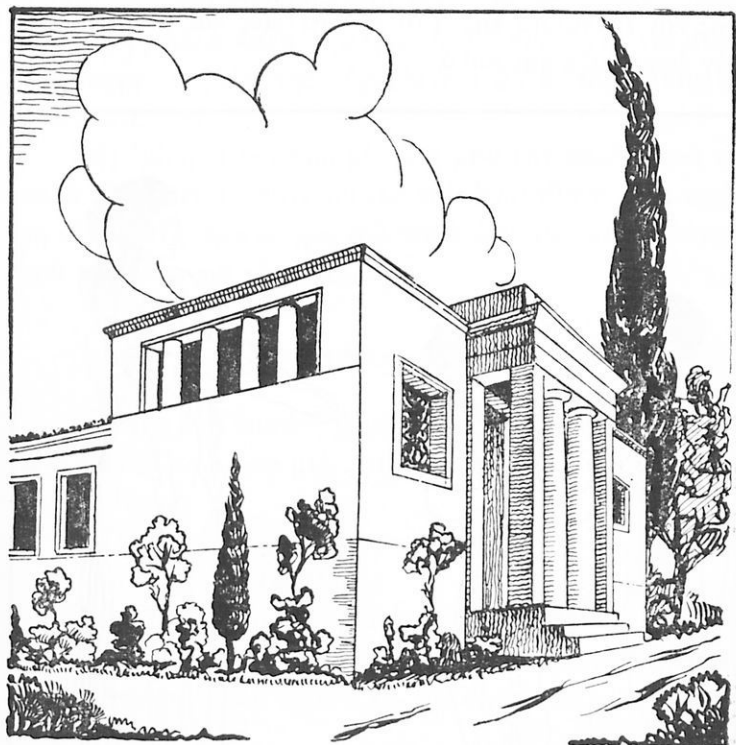
Τὴν ἄλλην ἡμέρα ἐπῆγα στὸ σπίτι τοῦ φίλου μου.

Μιὰ φορὰ τὰ σπίτια τῶν μεγάλων, τοῦ Μιλτιάδη, τοῦ Ἀριστείδη, τοῦ Θεμιστοκλῆ, ἦσαν μικρά, χαμηλὰ καὶ ἀπὸ μέσα χωρὶς πολυτέλεια. Ἀπὸ τὸν καιρὸ ὅμως πού ἐνικήσαμε τοὺς Πέρσας, οἱ πλούσιοι ἄρχισαν νὰ κτίζουν ἀληθινὰ παλάτια. Ἀπὸ ὅλα ὅμως αὐτὰ τὸ πιὸ ὁμορφο ἦτο τοῦ Λεωκράτη, τοῦ πατέρα τοῦ Κλεισθένη.

Ὁ Λεωκράτης ἦτο πολὺ πολὺ πλούσιος· καὶ ἡ περιουσία του καθημερινῶς ἐμεγάλωνε, γιὰτὶ ἔπαιρνε μερῖδιο ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρείου.

Ἡ μητέρα τοῦ Κλεισθένη ἦτο ἀπὸ τὸ μεγάλο γένος τοῦ Πεισιστράτου. Ἄλλη γυναῖκα στὴν Ἀθήνα σὰν

αὐτὴ δὲν ὑπῆρχε. Τί ὁμορφιά, τί ἀνάστημα, τί εὐγένεια, τί ἀρχοντιά!

Τὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη.

Ὁ Κλεισθένης ἔτροξε καὶ με ὑποδέχθηκε με ἀδελφική ἀγάπη καὶ με ὠδήγησε σὴ μητέρα του.

37. Πῶς μ' ἐδέχθηκε ἡ μητέρα τοῦ Κλεισθένη.

Μόλις ἐμπῆκα σὴν κάμαρά της, ἔμεινα με τὸ στόμα ἀνοιχτό. Ποτέ μου δὲν εἶχα ἰδῆ τέτοια πλούτη. Δὲν ἤξερα παρὰ τὸ πατρικό μου σπίτι ποὺ εἶχε ὀλίγα ἀπλά ἔπιπλα.

Ἡ μητέρα μου πάλι ἦτο γυναίκα τῆς δουλειᾶς. Ἐφρόντιζε μονάχα γιὰ τὸ νοικοκυριό της, γιὰ τὸν ἄνδρα της καὶ τὰ παιδιὰ της. Γιὰ πολυτέλειες καὶ γιὰ στολίδια δὲν ἐφρόντιζε καὶ πολὺ.

Ἡ μητέρα του με ἐδέχθηκε με πολλὴν εὐγένεια.

Τὰ ἐπιπλα ἦσαν καμωμένα ἀπὸ χρυσάφι καὶ ἔλεφαντοκόκκαλο· ἡ ὀροφή καὶ οἱ τοῖχοι στολισμένοι με ὠραῖες ζωγραφίες· τίπητες με χρώματα ἄρμονικὰ ἐστόλιζαν τοὺς τοίχους καὶ τὶς πόρτες. Στὸν τοῖχο ἦτο κρεμασμένη μιὰ ὁμορφη εἰκόνα τοῦ Κλεισθένη, καμωμένη ἀπὸ μεγάλο ζωγράφο.

Ἡ μητέρα του μ' ἐδέχθηκε μὲ πολλὴν εὐγένεια καὶ καλωσύνη. Δὲν μοῦ ἐφάνηκε γυναῖκα ξιπασμένη γιὰ τὰ πλοῦτη της καὶ τὴν ὁμορφιά της. Μοῦ ἔδωσε νὰ καταλάβω, ὅτι πολλὰ καλὰ τῆς εἶχε εἶπῃ ὁ γυιὸς της γιὰ μένα καὶ ὅτι μὲ μεγάλη της εὐχαρίστησι θὰ μ' ἐβλεπε συχνὰ στὸ σπίτι της.

Τῆς ἐμίλησα καὶ ἐγὼ μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά γιὰ τὰ καλὰ καὶ σπάνια προτερήματα τοῦ Κλεισθένη. Καὶ ἐκείνη εὐχαριστήθηκε ἀκόμη πιὸ πολὺ ἀπὸ τὰ καλὰ λόγια, πὺν τῆς εἶπα γιὰ τὸ παιδί της.

38. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Λεωκράτη.

Ἐπειτα ὁ Κλεισθένης μὲ ἐπῆγε εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ πατέρα του· ἦτο μὲν ἀπὸ τὶς καλύτερες βιβλιοθήκες τῆς Ἀθήνας.

— Ὁ πατέρας μου ἐδῶ περὶ τὶς περισσότερες ὥρες του, μοῦ εἶπε ὁ Κλεισθένης.

“Ὅλα τὰ καλύτερα βιβλία ἐδῶ εὐρίσκοντο.” Ἀλλὰ ἦσαν γραμμένα ἐπάνω σὲ δέρματα ἀπὸ πρόβατα καὶ ἀπὸ ἄλλα ζῶα, καὶ ἄλλα ἐπάνω σὲ ὑφάσματα καὶ σὲ φλούδα ἀπὸ πάπυρο.

Ὁ Κλεισθένης ἐξεδίπλωσε πολλὰ βιβλία καὶ μοῦ ἔδειξε τὴν Ὀδύσεια τοῦ Ὅμηρου καὶ ἄλλα ποιήματα.

Ἀπὸ ὅλα τὰ ὠραῖα πράγματα, πὺν ἐστόλιζαν τὴν βιβλιοθήκη, πιὸ πολὺ μοῦ ἄρεσε ἓνα ἀγαματάκι τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ θεὸς ἦτο καθισμένος σὲ ἓνα ἄλογο τῆς θάλασσας κρατώντας τὴν τρίαινάν του. Ἡ κορμοστασιά του, τὸ πρόσωπό του, τὸ βλέμμα του εἶχαν κάτι τὸ ξεχωριστό, τὸ ὑπερήφανο καὶ ὠραῖον.

— Ἀχ, τί ὁμορφο πὺν εἶναι! εἶπα μὲ θαυμασμό.

— Βλέπω πὺς κάτι καταλαβαίνεις, μοῦ εἶπε ὁ Κλει-

σθένης. Ξέρεις ποιὸς τὸ ἔκαμε αὐτὸ τὸ ἀριστούργημα; Ὁ Φειδίας, ὁ μεγαλύτερος καλλιτέχνης τοῦ κόσμου! Τὸ εἶχε δωρήσει ὁ ἴδιος στὸν παπποῦ μου. Τὰ πράσινα μάτια του εἶναι καμωμένα ἀπὸ δυὸ σμαράγδια. Ἡ τρίαινα ἀπὸ καθαρὸ μάλαμα, ὅπως καὶ τὸ στεφάνι, πὺ φορεῖ στὸ κεφάλι.

— Καθὼς βλέπω, δὲν εἶναι χρωματισμένο σὰν ἐκεῖνα πὺ κάνει ἡ Νικομάχη, εἶπα εἰς τὸ φίλο μου.

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἐμπῆκε καὶ ὁ Στρεψιάδης στὴ βιβλιοθήκη καί, μόλις ἄκουσε τί εἶπα, μοῦ λέγει μὲ τρόπο ἀπότομο :

— Ἐντροπή, καημένε, νὰ παραβάλης τέτοιο ἔργο μὲ ἐκεῖνες τὶς χονδροκοπιές, πὺ κάνει ἡ ἐγγονὴ τῆς σπιτονοικοκυρᾶς σου! Πῶς φαίνεσαι ὅτι εἶσαι χωριάτης!

Ὁ Κλεισθένης ἐθύμωσε. Ἐγύρισε καὶ τὸν ἐκοίταξε μὲ βλέμμα αὐστηρὸ καὶ ἐτοιμάζετο κάτι νὰ τοῦ εἰπῇ· ἀλλὰ ἔξαφνα ἦλθε ἓνας ὑπηρέτης καὶ τοῦ εἶπε ὅτι τὸν ζητεῖ ἡ μητέρα του. Καὶ ὁ Κλεισθένης ἐπῆγε ἐκεῖ ἀμέσως.

39. Τὸ ἀγαλματάκι τοῦ Ποσειδῶνος.

Ὅταν ἐμείναμε μόνοι εἰς τὴν βιβλιοθήκην, ὁ Στρεψιάδης ἀνεβαίνει σ' ἓνα κάθισμα καὶ παίρνει στὰ χέρια του τὸ ἀγαλματάκι.

— Πρόσεξε, τοῦ φωνάζω, μὴν τὸ σπάσης. Γιατὶ ἀπλώνεις χέρι, χωρὶς ἄδεια, σὲ ξένα πράγματα; Βάλε το στὴ θέσι του.

— Ὅχι, μοῦ λέγει. Γιὰ κοίταξε ἐδῶ, πῶς βγαίνει ἡ τρίαίνα ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ! Νά, καὶ τὸ χρυσὸ στεφάνι· βγαίνει καὶ αὐτό.

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ εἰπῇ ἄλλη λέξι καὶ τὸ στεφάνι

ἔξέφυγε ἀπὸ τὰ χέρια του καὶ ἔπεσε καταγῆς.

— Βλέπεις! τοῦ ἐφώνησα καὶ ἔσκυψα νὰ τὸ σηκώσω.

Στὸ μεταξὺ ὁ Στρεψιάδης εἶχε βάλει στὴ θέσι του τὸ ἀγαλματάκι καὶ εἶχε κατεβῆ ἀπὸ τὸ κάθισμα.

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ νά, καὶ ἀνοίγει ἡ πόρτα καὶ μπαίνει ὁ Λεωκράτης.

— Τί κάνετε ἐδῶ, παιδιά; μᾶς λέγει μὲ γλυκὸ χαμόγελο.

— Περιμένομε τὸν Κλεισθένη, ἀποκριθῆκα ἐγὼ μὲ σιγανὴ φωνή.

— Καλά· ἀλλὰ τί κρατεῖς στὰ χέρια σου;

Χωρὶς ν' ἀποκριθῶ, ἄπλωσα τὸ χέρι μου καὶ τοῦ ἔδωσα τὸ στεφάνι.

— Τὸ στεφάνι τοῦ Ποσειδῶνος μου! εἶπε μὲ δυσάρεσκειαν καὶ πῶς εὐρέθηκε στὰ χέρια σου;

Ἐγὼ ἐγύρισα τότε καὶ ἐκοίταξα τὸ Στρεψιάδη. Ἐνόμιζα ὅτι θ' ἀποκριθῆ αὐτὸς καὶ ὅτι θὰ εἰπῆ τὴν ἀλήθεια. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα του.

— Κανεὶς ἐδῶ μέσα δὲν ἔχει τὴν ἄδεια νὰ πειράξῃ αὐτὸ τὸ ἀγαλματάκι, πού τὸ ἔπιασαν τὰ θεῖα χέρια τοῦ Φειδία, εἶπε μὲ αὐστηρὴ φωνὴ ὁ Λεωκράτης. Παιδιά μὲ ἀνατροφὴ ποίε των δὲν πειράζουν τίποτε, ὅταν πηγαίνουν στὰ ξένα σίτια. Ἀλλὰ εἶσαι νεοφερμένος καὶ δὲν ξέρεις ἀπ' αὐτά.

Καλύτερα ν' ἀνοίγε ἡ γῆ καὶ νὰ μὲ ἐκατόπινε, παρὰ ν' ἀκούσω τέτοια λόγια. Δυὸ τρεῖς φορὲς μοῦ ἤλθε νὰ εἰπῶ στὸ Λεωκράτη τὴν ἀλήθεια, νὰ τοῦ ἐξηγήσω ποῖος πταίει ἀλλὰ ἐκρατήθηκα. Ἐσυλλογίσθηκα τὶ θὰ ἐπάθαιναν ὁ Στρεψιάδης καὶ ὁ πατέρας του. Τὴν ἴδια στιγμῇ ὁ Λεωκράτης θὰ τοὺς ἔδιωχνε ἀλύπητα ἀπὸ τὸ σπίτι του.

Σὲ λίγο ἦλθε καὶ ὁ Κλεισθένης καὶ ἐβγήκαμε μαζί καὶ οἱ τρεῖς μας.

Ἄμα εὐρεθίκαμε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, τότε πιά ἐξέσπασε ὁ θυμὸς μου καὶ λέγω τοῦ Στρεψιάδη :

— Φύγε ἀπ' ἐμπρὸς μου, ψεύτη. Δὲν θέλω νὰ σὲ βλέπω πιά.

— Γιατί μὲ ὑβρίζεις; ἐτόλμησε νὰ μοῦ εἰπῆ. Εἶπα κανένα ψέμα;

— Ἔχεις καὶ μοῦτρα νὰ μιᾶς; τοῦ λέγω. Καὶ πῶς ἀλλιῶς νὰ σὲ ὀνομάσω ἀφοῦ ἄφησες τὸν κύριό σου νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐγὼ πταίω; Τράβα μακριά, μὴ μὲ κόμης καὶ φερθῶ, ὅπως σοῦ ἀξίζει.

Ὁ Στρεψιάδης ἐγύρισε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος καὶ ἔφυγε σὰν τὴ βρεγμένη γάτα.

Ὁ Κλεισθένης ἐκατάλαβε τί ἔγινε, ἀλλὰ τίποτε δὲν μοῦ εἶπε. Ὑστερα ὅμως ἀπὸ ἡμέρες ἔμαθα, ὅτι ὁ Λεωκράτης ἔδιωξε ἀπὸ τὸ σπίτι του τὸν Στρεψιάδη καὶ τὸν πατέρα του.

40. Πῶς ὁ Πελοπίδας ἐλευθέρωσε τὴν πατρίδα του.

Ἐκεῖνον τὸν καιρὸ εἶχαμε μεγάλη ἡσυχία στὴν Ἀθήνα. Οἱ ἄλλες ὅμως πόλεις στὴν Ἑλλάδα ἦσαν ἄνω κάτω.

Στὴ Θήβα εἶχαν γεννηθῆ δυὸ μεγάλοι ἄνδρες. Ὁ Πελοπίδας καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας.

Ὁ Πελοπίδας ἐλευθέρωσε τὴν πατρίδα του ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας. Ὁ Ἐπαμεινώνδας εἰς τὰ Λεῦκτρα καὶ εἰς τὴ Μαντίνεια κατέφερε πληγὴ ἀγιάτρευτη στὸν ὑπερήφανο καὶ σκληρὸ ἐχθρὸ μας, ποὺ μᾶς ἔκανε τόσο κακὸ στὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο.

Ὅλα τὰ παιδιά στὸ σχολεῖον εἶχαμε χωρισθῆ σὲ δυὸ.

στρατόπεδα. Τὸ ἓνα μὲ τοὺς Σπαρτιάτας, τὸ ἄλλο μὲ τοὺς Θηβαίους.

Ἄρχηγὸς στὸ κόμμα τῶν Σπαρτιατῶν ἦτο, φυσικά, ὁ Σπαρτιάτης Λυκίδα. Ἦτο πολὺ τακτικὸς μαθητὴς, ἀλλὰ πολὺ σκληρὸς καὶ ὑπερήφανος. Κανεὶς δὲν τὸν ἐσυμπαθοῦσε, γιατί ἦτο καυχησιάρης καὶ ὀλοένα ἐπαινοῦσε τὴν πατρίδα του, τὴ Σπάρτη.

Μὲ τὸ Λυκίδα τώρα ἐπήγαινε καὶ ὁ Στρεψιάδης. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού τὸν ἔδιωξε ὁ Λεωκράτης, ἐπροσκολλήθηκε στὸ Σπαρτιατόπουλο, πού ἐμισοῦσε κάθε Ἀθηναῖον.

Ἐγώ, οἱ φίλοι μου καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἡμεῖθα μὲ τοὺς Θηβαίους. Μὲ τὸ μέρος μας ἦτο, φυσικά, καὶ ὁ Θηβαῖος Ἄρχίας, ἀνεψιὸς τοῦ Ἄρχία, πού, γιὰ μιὰ ἀναβολή, ἔχασε τὴ ζωὴ του.

Θεῖος του ἦτον ἐκεῖνος, πού εἶπε τὸ «Αὔριον τὰ σπυδαῖα». Θὰ τὴν ξέρετε τὴν ἱστορία.

Ὅταν ὁ Πελοπίδας ἦτο ἀκόμη πολὺ νέος, ἐστενοχωρεῖτο νὰ βλέπῃ τὴν πατρίδα του νὰ ὑποφέρει ἀπὸ τὴν τυραννία. Ἐφυγε κρυφὰ ἀπὸ τὴ Θήβα καὶ ἦλθε στὴν Ἀθήνα. Μαζὶ του ἦλθαν καὶ ἄλλοι φίλοι του. Ἐκεῖ ἀπεφάσισαν νὰ ἐλευθερώσουν τὴν πατρίδα των, σκοτώνοντας τοὺς τυράννους. Καὶ ἔκαναν καὶ τὸ σχέδιον. Ἐφόρεσαν λοιπὸν φορέματα τοῦ κυνηγιοῦ, γιὰ νὰ μὴν τοὺς γνωρίσουν, καὶ ἔφθασαν στὴ Θήβα, μόλις ἐνύκτωσε. Ἐχιόνιζε ἐκεῖνη τὴ βραδιά. Ψυχὴ δὲν ἦτο ἔξω στοὺς δρόμους. Οἱ συνωμῶται ἐκρύφθησαν σ' ἓνα φιλικὸ των σπίτι.

Τὸ ἄλλο βράδυ, ὅταν ὁ Ἄρχίας καὶ οἱ φίλοι του διεσκέδαζαν, ἔφθασε ἓνας ταχυδρόμος βιαστικὸς. Ἐφερε ἓνα γράμμα στὸν Ἄρχία καὶ τοῦ εἶπε;

— Σοῦ γράφει πολὺ σπυδαῖα πράγματα.

Ὁ Ἀρχίας, ζαλισμένος ὅπως ἦτο ἀπὸ τὸ κρασί, ἔβαλε τὸ γράμμα κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό του καὶ εἶπε γελώντας :

— Αὔριο τὰ σπουδαῖα.

Τὸ γράμμα αὐτὸ τοῦ ἔλεγε νὰ προσέχη ἐκείνη τὴ βραδιά, γιατί ἐκινδύνευε ἡ ζωὴ του.

Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα, καὶ ἄρκετοὶ συνομόται, ντυμένοι γυναικεῖα, ἐμπῆκαν στὸ σπίτι πού διεσκέδαζαν οἱ τύραννοι· ὅταν τοὺς εἶδαν μεθυσμένους, ὁ Πελοπίδας καὶ οἱ σύντροφοί του ἔβγαλαν τὰ σπαθιά των καὶ ἐσκότωσαν τὸν Ἀρχία καὶ ὅλους τοὺς φίλους του. Καὶ ἔτσι ἐλευθερώθηκε ἡ Θήβα.

41. Γιατί ὁ Ἀρχίας ἐπάλεψε μὲ τὸ Λυκίδα.

Μιὰ ἡμέρα τὸ ἀρχοντικὸ σπίτι τοῦ Λεωκράτη ἔγινε ἄνω κάτω. Τὸ ἀγαλματάκι τοῦ θεοῦ τῆς θάλασσας ἔγινε ἄφαντο. Κάποιος τὸ εἶχε κλέψει, ἀλλὰ ποιός; Ἐχάλασαν τὸν κόσμον νὰ εὑρουν τὸν κλέφτη, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατο.

Στὴν Ἀθήνα τ' ἀρχοντόσπιτα συνήθιζαν ἀπὸ χρόνια νὰ παίρνουν παραμάννες, Σπαρτιάτισσες, γερὲς καὶ δυνατές. Καὶ ὁ Λεωκράτης, ὅταν ἐγεννήθη ὁ Κλεισθένης, ἀπὸ τὴ Σπάρτη ἔστειλε καὶ ἔφερε παραμάννα. Αὐτὴ τὸν ἐθῆλασε καὶ τὸν ἐμεγάλωσε· καὶ ἐπειδὴ ἦτο γυναίκα νοικοκυρὰ καὶ πιστή, τὴν εἶχαν ἀκόμη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των.

Μιὰ ἡμέρα εἰς τὸ σχολεῖον ἓνας συμμαθητῆς μας εἶπε.

— Στοιχηματίζω ὅτι τὸ ἀγαλματάκι τὸ ἔκλεψε ἐκείνη ἡ Σπαρτιάτισσα, πού μένει στὸ σπίτι των.

Ὁ Λυκίδας ἐκοκκίνισε ἀπὸ τὸ θυμὸ του, μόλις ἄκουσε νὰ κατηγοροῦν τὴν συμπατριώτισσά του. Καὶ λέγει θυμωμένος.

— Πάρε τὸ λόγο σου πίσω! Δὲν σοῦ ἐπιτρέπω νὰ ὑβρίζῃς αὐτὴν τὴ γυναῖκα. Οἱ Σπαρτιᾶται, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, στὴν τιμιότητα δὲν ἔχουν ταίρι.

— Δὲν μοῦ τὸ ἐπιτρέπεις; Καὶ μήπως θὰ σοῦ ζητήσω τὴν ἄδεια νὰ εἰπῶ ὅ,τι μοῦ ἀρέσει;

Ἐπὶ τέλους βλέπομε τὸ Λυκίδα ξαπλωμένον κατὰ γῆς.

— Ξαναπές το λοιπόν, ἂν τολμᾷς, εἶπε μὲ θυμὸ ὁ Λυκίδας.

— Μὰ γιατί σοῦ κακοφαίνεται, Λυκίδα, εἶπε ὁ Ἄρχιᾶς ἤσυχᾶ. Μήπως ἐσεῖς οἱ Σπαρτιᾶται τὴν κλοπὴν δὲν τὴν ἔχετε γιὰ προτέρημα;

Τὸ Σπαρτιατόπουλο ἐμάνιασε ἀπὸ τὸ θυμὸ του. Καὶ ἐχύθηκε σὰν κριάρι ἐπάνω στὸν Ἄρχια. Ὁ Ἄρχιας ἦτο πολὺ δυνατός, ἀλλὰ καὶ ὁ Λυκίδας ἦτο γερός, γιὰτὶ ἦτο καλὰ γυμνασμένος.

Ἐπάλεψαν ἀρκετὴ ὥρα. Ὁ ἰδρωτὰς ἔτρεχε ποτάμι ἀπὸ τὸ πρόσωπό των. Ἐπὶ τέλους βλέπομε τὸν Λυκίδα ξαπλωμένον καταγῆς. Ὅλοι μας ἐχαιρετήσαμε μὲ ζωηρὰ χειροκροτήματα τὴ νίκη τοῦ Ἄρχια. Ὁ Ἄρχιας ἔσκυψε καὶ ἔδωσε τὸ χέρι του στὸ Λυκίδα γιὰ νὰ σηκωθῆ. Ἐπειτα ἔσφιξαν τὰ χέρια των, γιὰ νὰ δείξουν ὅτι ἐλησμόνησαν τὴν ἐχθρα των.

Τότε ἐξανάρχισε πὶὸ ζωηρὴ ἢ συζήτησι γιὰ τὸ ἀγαλματάκι. Ὁ καθένας ἔλεγε τὴ γνώμη του καὶ ὅλοι ἐρωτοῦσαν τὸν Κλεισθένη.

Ὁ Κλεισθένης εἶπε :

— Ὁ πατέρας μου δὲν ἀπορεῖ τόσο, γιὰτὶ τοῦ ἔκλεψαν ἓνα πρᾶγμα πολύτιμο, ἂν καὶ τὸ ἐφύλαγε μὲ τόση προσοχή. Ἀπορεῖ, τί θὰ τὸ κάμη αὐτὸ τὸ ἀγαλματάκι ὁ κλέπτης; Νὰ τὸ πωλήσῃ δὲν ἠμπορεῖ, οὔτε καὶ νὰ τὸ ἀλλάξῃ μὲ ἄλλο τίποτε, γιὰτὶ ὅλοι τὸν ξέρουν τὸν Ποσειδῶνα μας. Ὅπου καὶ ἂν τὸν πάῃ ὁ κλέπτης, θὰ τὸν γνωρίσουν καὶ θὰ μᾶς τὸ εἰποῦν.

— Ἡμπορεῖ κανένας ἐχθρὸς νὰ τὸ ἔκλεψε γιὰ νὰ λυπήσῃ τὸν πατέρα σου.

— Οἱ ἐχθροὶ δὲν μπαινοβγαίνουν ἐλεύθερα στὸ σπίτι μας. Χωρὶς ἄλλο θὰ τὸ ἔκλεψε κάποιος, πὺξέρι τὰ κατατόπια τοῦ σπιτιοῦ μας.

— Καὶ σύ, Στρεψιάδη, πὺξέρι δὲν μιλεῖς, δὲν λὲς καὶ σὺ τὴν ἰδέα σου γι' αὐτὴν τὴν κλοπή; Τί βάζεις ἐσὺ μὲ τὸ νοῦ σου; Ἐσὺ καὶ ὁ πατέρας σου εἶσθε σὲ θέσι νὰ κρίνετε καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον.

Ἐκίτρινισε ὁ Στρεψιάδης μόλις ἄκουσε τὰ λόγια αὐτὰ καὶ εἶπε μὲ τρεμουλιαστὴ φωνή :

— Ἐμεῖς δὲν ξέρομε τί γίνεται στὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη. Ὁλόκληρη ἐβρομάδα ἔχομε νὰ καθίσωμε στὸ τραπέζι τοῦ Λεωκράτη. Διεκόψαμε κάθε σχέσι μὲ τὸ σπίτι των.

42. Ἡ Νικομάχη.

Ὀλίγους μῆνας εἶχα πού ἑκατοικοῦσα στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης. Ἄλλ' ἦσαν ἀρκετοὶ γιὰ νὰ καταλάβω τὴν καλὴ καρδιά τῶν δύο γυναικῶν.

Τὴν Κλεώνη τὴν ἐσεβόμουν σὰ δεύτερη μητέρα μου καὶ τὴ Νικομάχη τὴν ἀγαποῦσα σὰν πιδὲ μεγάλη ἀδελφή μου.

Ἡ Νικομάχη ἦτο κορίτσι πολὺ ἐργατικό. Στιγμὴ δὲν ἔμενε ἀνεργη. Ἀπὸ τὸ πρωὶ ἕως τὸ βράδυ ἐδούλευε στὸ ἐργαστήρι της.

Ἐγώ, ὅταν δὲν εἶχα νὰ μελετήσω, ἐπήγαινα καὶ τῆς ἔκανα συντροφιά. Εὐχαριστοῦμην νὰ τὴν βλέπω νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ τὴν ἀκούω νὰ μοῦ μιλῇ γιὰ τὰ μεγάλα κατορθώματα τῶν προγόνων μας.

Κάθε ἡμέρα μοῦ ἔλεγε νέες ἱστορίες καὶ νέους χαριτωμένους μύθους. Τὶς περισσότερες ἱστορίες τὶς εἶχε μάθει ἀπὸ τὸν πατέρα της, πού ἦτο, φαίνεται, πολὺ γραμματισμένος.

Πολλὲς φορές, ὅταν τὴν ἔβλεπα πολὺ κουρασμένη καὶ χλωμή, τῆς ἔλεγα :

— Μὰ γιατί, Νικομάχη, ἐργάζεσαι τόσο πολὺ; Εἶσαι ἀδύνατη καὶ ἡ πολλὴ δουλειὰ σὲ βλάπτει. Δὲν ξεκουράζεσαι καὶ λίγο;

— Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐργασθῶ.

— Μὰ γιατί; Ἔχεις τόση ἀνάγκη; Νομίζω, ὅτι σὲ φθάνουν ὄσα κερδίζεις κάθε ἡμέρα.

— Ναί, ἀλήθεια, αὐτὰ φθάνουν γιὰ σήμερα. Ἐάν τύχη ὅμως καὶ φύγω ἀπὸ ἐδῶ, τί θ' ἀπογίνη τότε ἡ γιὰ-γιά μου;

Μοῦ ἄρесе νὰ τὴν βλέπω νὰ δουλεύῃ.

— Νὰ φύγης; Τί θέλεις νὰ εἰπῆς; Μήπως ἀπὸ τώρα συλλογίζεσαι νὰ παντρευθῆς;

— Ὅχι, Ἀριστογένη, δὲν συλλογίζομαι γάμους καὶ χαρές. Ἄλλο εἶχα στὸ νοῦ μου· ἤμπορεῖ καὶ νὰ πεθάνω· καὶ τότε τί θὰ γίνη ἡ γιὰγιά;

— Νὰ πεθάνης! Πῶς σοῦ ἤλθε αὐτὴ ἡ σκέψι; Σὺ

τόσο νέα, νὰ πεθάνης ; Εἶσαι ἄρρωστη ; Γιατί δὲν μοῦ λὲς τί ἔχεις ; Νὰ φωνάξω ἓνα γιατρό ;

— Τί νὰ τὸν κάμω, παιδί μου ; Ξέρω τί θὰ μοῦ εἰπῆ. Νὰ μὴν ἐργάζωμαι πολὺ, νὰ τρώγω καλά, νὰ πηγαίνω περίπατο στὴν ἐξοχή, νὰ φύγω ἀπὸ τοῦτο τὸ ὑγρὸ ἐργαστήρι μου καὶ ἄλλα τέτοια. Γίνονται αὐτά ; Ἡ ἐργασία μου εἶναι ἐδῶ καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ ζήσω ἕως ὅτου κλείσω τὰ μάτια μου γιὰ πάντα.

— Μὴν τὸ λὲς αὐτό, εἶπα μὲ λύπη· καὶ δάκρυα ἀνέβηκαν στὰ μάτια μου.

Τὰ εἶδε ἡ Νικομάχη καὶ μοῦ λέγει :

— Σ' ἐλύπησα μὲ τὰ λόγια μου. Συγχώρησέ με. Κάποτε μοῦ ἔρχονται τέτοιες ἰδέες. Εἶμαι ὀρφανή· οἱ δικοί μου μὲ ἄφησαν μικρή· καὶ συχνὰ φαντάζομαι, ὅτι γρήγορα θὰ πάω νὰ τοὺς εὔρω. Ἄλλὰ πάλι ποιὸς ξέρει ! Ἦμπορεῖ νὰ ζήσω, νὰ γίνω γρηούλα, νὰ περπατῶ σκυφτὴ μὲ μπαστουνάκι, σὰν τὴ γιαγιά μου καλὴ ὥρα.

Μᾶς ἐπῆραν καὶ τοὺς δυὸ τὰ γέλια. Ἐγώ, ἀπὸ τὴ χαρά μου πὺ τὴν εἶδα νὰ γελά, τῆς εἶπα :

— Ἄλλη φορὰ μὴ βάζεις μὲ τὸ νοῦ σου τέτοια πράγματα. Ἐγώ, ὅταν μεγαλώσω, θὰ σοῦ κτίσω στὸ χωριὸ μου ἓνα ὄμορφο σπιτάκι, δίπλα στὸ δικό μας. Κάθε πρωὶ καὶ κάθε ἀπόγευμα θὰ σοῦ φέρνω ἀπὸ τὶς ἀγέλαδες μας ζεστὸ γάλα. Θὰ σοῦ φέρνω μέλι ἀπὸ τὰ μελίσια μας καὶ τὰ κοτόπουλα ποτὲ δὲν θὰ σοῦ λείπουν. Θὰ ἔχῃς ὅλα τὰ καλά. Καὶ ἡ μητέρα μου θὰ σὲ ἀγαπᾷ σὰν κόρη της.

Ἡ Νικομάχη ἐγελοῦσε μὲ τὴν καρδιά της ἀκούοντας τὰ παιδικὰ σχέδιά μου, πὺ ἔδειχναν πὺς δὲν τὴν ἐξεχώριζα ἀπὸ ἀδελφή.

43. Στὸ ἐργαστήρι τῆς Νικομάχης.

Τὶς περισσότερες βραδιὲς ἐμαζευόμεθα ὅλοι στὸ ἐργαστήρι τῆς Νικομάχης. Τὸ ἐφώτιζε ἓνα παλιὸ λυχνάρι μὲ δύο φῶτα. Ἡ Νικομάχη εἰργάζετο μὲ πολλὴ προσοχὴ καὶ ἐβασάνιζε τὸ νοῦ της νὰ εὔρη νέα ὠραῖα σχέδια γιὰ νὰ στολίση τὰ ἀγγεῖα της. Ὁ Μαῦρος της ἐρρουθούνιζε ἡσυχὰ ἐπάνω στὰ γόνατά της.

Ἐγὼ ἐμελετοῦσα τὰ μαθήματά μου. Ἡ γοιὰ ἔγνεθε καὶ κάποτε μᾶς ἔλεγε κανένα παραμῦθι, γιὰ νὰ περῶση ἡ ὥρα.

Καμμιά φορὰ μᾶς ἔκανε συντροφιά καὶ ὁ Θεαγένης. Οἱ γυναῖκες τὸν ἐδέχοντο μὲ εὐχαρίστησι, γιὰτὶ ἦτο καλὸ παιδί. Ἐμελετούσαμε μαζὶ καὶ ὕστερα ἐβοηθούσαμε τὴ Νικομάχη. Ἀνακατεύαμε τὸ κοκκινόχωμα μὲ τὸ νερὸ καὶ τὸ ἐξυμώναμε σὰν τὸ ζυμᾶρι· ἐτρίβαμε τὰ χῶματα στὸ μάρμαρο καὶ ἐκαθαρίζαμε τὰ πινέλα της.

Ἡ Νικομάχη μὲ πολλὴν εὐγένεια μᾶς εὐχαριστοῦσε καὶ μᾶς ἔλεγε :

— Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ μοῦ κάνετε συντροφιά καὶ μὲ βοηθεῖτε, ἡ ἐργασία μοῦ φαίνεται σὰν διασκέδασι.

44. Εἰς τὸν Κηφισό.

Πολλὲς φορὲς ἡ Νικομάχη, μοῦ εἶχε εἰπῆ :

— Ἄμα καλοσυνεύση ὁ καιρός, θὰ πᾶμε καμμιά ἡμέρα εἰς τὴν ἔξοχί.

— Ἐμπρός, μοῦ λέγει ἓνα ὠραῖο πρωί. Καὶ ἐξεκινήσαμε πρὸς τὸ μέρος τοῦ Κηφισοῦ. Σὲ λίγο εὐρεθίκαμε ἔξω ἀπὸ τὸ κάστρο, στοὺς ἀγρούς, καὶ ἐτραβήξαμε γιὰ

τὸν Κηφισό. Μαζί μας ἐπήραμε ἓνα καλαθάκι μὲ λίγα τρόφιμα.

Ἡ καλὴ κόρη μὲ τὸ λεπτὸ χιτῶνα της, τὸ καπελάκι της, τὸ στολισμένο μὲ στεφάνι ἀπὸ κρινάκια, καὶ τὰ ἐλαφρὰ σανδάλια της ἦτο σὰν ζωγραφιά.

Ἐπειτα ἀπὸ ἀρκετὴν ὥρα ἐφθάσαμε εἰς τὸ ποτάμι. Οἱ ὄχθες του ἦσαν στολισμένες μὲ ἀνθισμένες πικροδάφνες καὶ πλατάνια.

Ἐπερπατούσαμε τώρα σιγὰ σιγὰ στὴν ἀκροποταμιά. Ἡ Νικομάχη ἔψαχνε μήπως εὔρη κανένα ἄγνωστο φυτό, κανένα ἀγριολούλουδο, γιὰ νὰ τὸ ζωγραφίσῃ στὰ ἀγγεῖα της.

Ἐξαφνα ἐκεῖ πού ἐπερπατούσαμε, ἀκοῦμε ἀπὸ πίσω μας: νιάου! νιάου! Γυρίζομε, καὶ τί νὰ ἰδοῦμε! Ἐνα μικρὸ μαῦρο ζῶον, πού ἔτρεχε πρὸς τὸ μέρος μας.

— Νικομάχη, ὁ γάτος σου! Μᾶς ἐπῆρε ἀπὸ πίσω, τῆς λέγω.

— Μπᾶ! πῶς ἠμπόρεσε; Ἐγὼ τὸν εἶχα καλὰ κλειδωμένο. Ὁ κακόμοιρος ὁ Μαῦρος! Τί κούρασι πού θὰ ἔχη τὸ βράδυ.

— Ἐτσι ἔρχεται κατόπιν σου, ὅταν βγαίνης ἔξω; ἐρώτησα τὴ Νικομάχη.

— Ναί, καὶ τὸν ἀφήνω νὰ ἔρχεται, ὅταν δὲν πηγαίνο μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι. Σήμερα ὅμως δὲν ἤθελα νὰ ἔλθῃ μαζί μου.

Ὁ γάτος φθάνει κοντὰ μας. Εἶναι χαρούμενος, πού εὐρῆκε τὴν κυρά του καὶ τρίβεται ἐπάνω της.

Ἡ Νικομάχη βλέποντας, ὅτι ὁ Μαῦρος της ἦτο κουρασμένος, τὸν παίρνει στὰ χέρια της.

Ὁ γάτος παίρνει θάρρος καὶ πηδᾷ στοὺς ὄμους της· ἀλλ' εἶναι βαρὺς. Προσπαθῶ νὰ τὸν πάρω ἐγώ, ἀλλὰ μοῦ ξεφεύγει. Τοῦ κάκου τὸν χαϊδεύω.

Ἐπειτα ἀπὸ πολλὴν ὥρα φθάνομε σὲ μιὰ ὄραία τοποθεσία. Ἐκεῖ ἡ Νικομάχη μοῦ λέγει :

— Ἄς σταματήσωμε ἐδῶ, νὰ φᾶμε.

Ἐδιαλέξαμε μιὰ πρασινάδα, πὺν ἔμοιαζε μὲ πράσι-

Ἄς γάτος μὲ πολλὴ χαρὰ ἐπήδησε στοὺς ὤμους της.

νον τάπητα καὶ ἐξαπλωθήκαμε. Ἄνοίγομε τὸ καλάθακι μας καὶ ἀρχίζομε νὰ τρῶμε.

Ἄς γάτος μᾶς συντροφεύει στὸ τραπέζι· παίρνει καὶ αὐτὸς τὸ μερίδιό του.

Τρωῶμε μὲ πολλὴ ὄρεξι. Τὴ δίψα μας τὴν ἐσβήναμε μὲ τὸ δροσερὸ νερό, πὺ ἀνάβρουζε ἐκεῖ κοντὰ ἀπὸ ἔναβράχο.

Ἄφου ἐφάγαμε καὶ ἐξεκουρασθήκαμε, ἐσκαρφαλώσαμε στὸ βουνό. Ἦτο μεγάλη ζέστη καὶ ὁ ἀνήφορος κουραστικός, μὰ ἤθελα νὰ ἰδῶ ἀπὸ ψηλὰ τὴν Ἀθήνα. Ἀνεβαίνομε ὀλοένα καὶ φθάνομε στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ.

— Ἄ! τί ὠραῖα! ἐφώναξα γεμάτος εὐχαρίστησι.

Ἀλήθεια! μπροστὰ στὰ μάτια μας ἀπλώνετο ἕνα πανόραμα. Μακριὰ ἐγυάλιζε ἀσπρογάλαζη ἢ θάλασσα τοῦ Σαρωνικοῦ, σὰν νὰ ἦτο σπαρμένη μὲ πολλὰ διαμάντια. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὴν ἐστόλιζαν ὠραῖα νησάκια, πὺ ἐφαίνοντο μαλαματένια.

Ἐμπρὸς στὰ πόδια μας ἦτο ξαπλωμένη ἢ ὁμορφη Ἀθήνα, πὺ τὴν ἐπροστάτευε ἢ Ἀθηνᾶ. Παντοῦ ἐβλέπαμε λαμπρὰ μνημεῖα, ναοὺς, ἀγάλματα. Καὶ ἀνάμεσα σὲ ὅλα αὐτά, ὠραῖα περιβόλια, γεμάτα δένδρα καὶ ἄνθη, πὺ τόσο τὰ ἀγαποῦμε στὴν Ἀθήνα.

Γιατὶ ὅλοι ξέρομε ὅτι τὰ δένδρα καὶ τὰ ἄνθη εἶναι οἱ καλύτεροι φίλοι μας.

45. Τὰ ἄνθη καὶ τὰ δάση.

*Ἀγαπᾶτε τὰ ἄνθη, ἀγαπᾶτε τὰ δάση,
κάθε ἀγρὸ λουλουδάκι, κάθε πράσινο φύλλο!
Ποῦ καλύτερον ἄλλο θὲ νὰ βρῆτε στὴν πλάσι
καὶ πιστότερο φίλο;*

*Μὲ ὀλίγο νεράκι, λίγο χῶμα καὶ ἀέρα,
ξεφυτρώνουν, βλαστάνουν καὶ τὸν κόσμον στολίζουν
καὶ σὲ μᾶς, ὅ,τι ἔχουν, καὶ σὲ μᾶς νύχτα-μέρα
τὴ ζωὴ τους χαρίζουν.*

Ξεκουράζει τὰ μάτια τὸ γλυκό των τὸ χρῶμα.
Μὲς τοῦ ἡλίου τῆ λαύρα μᾶς δροσίζ' ἢ σκιά των,
οἱ καρποὶ των μᾶς τρέφουν, δίνει σφρῆγος τὸ σῶμα
τὸ ἀγνὸ τ' ἄρωμά των.

Ὅταν μέσα στὰ δάση τὸ νερὸ μουρμουρίζει
καὶ γλυκὰ ψιθυρίζει μὲς στὰ φύλλα ἢ αὔρα,
ἢ θλιμμένη ψυχὴ μας ἀνασαιίνει, ἐλπίζει
δὲν τὰ βλέπει ὅλα μαῦρα.

Ναί ! Μειδίαμα εἶναι τοῦ θεοῦ τὸ λουλούδι,
π' ὄλο δρόσο καὶ χάρι μὲς' στὸν κῆπο προβάλλει,
ὦ ! κανέν' ἄλλο πλάσμα, ὦ ! κανένα τραγούδι
δὲν τὸ φθάνει στὰ κάλλη.

Γ' ἄνθη μόνο τίς λύπες, τίς χαρὲς μας γνωρίζουν.
Στῆ μορτῆ μας ἔν' ἄνθος λέει ἀγάπης τραγούδια
καὶ ὅταν γάμου εἶν' ὦρα, λεμονιάς μᾶς στολίζουν
μυρωμένα λουλούδια.

Καὶ ὅταν πάλι τὰ μάτια κουρασμένα μᾶς κλείσουν,
ἄνθη πάλι σκεπάζουν τὸ φτωχὸ μας τὸ σῶμα·
καὶ πιστὰ στὴν ἀγάπη ἄνθη πάλι θ' ἀνθίσουν
στοῦ κορμιοῦ μας τὸ χῶμα.

Καὶ ἐνῶ ὅσοι μ' ἀγάπη μᾶς κοιτάζουν δῶ πέρα,
μοναχοὺς εἰς τὸ μνημα θὰ μᾶς ἔχουν ἀφήσει,
εἰς τὸν τάφο μας πάνω θὰ θρηγῆ νύχτα - μέρα
θλιβερὸ κυπαρίσσι.

Ἀγαπᾶτε τὰ ἄνθη, ἀγαπᾶτε τὰ δάση,
κάθε ἀγνὸ λουλουδάκι, κάθε πράσινο φύλλο !

ποῦ καλύτερον ἄλλον θὲ νὰ βρῆτε στὴν πλάσι
καὶ πιστότερο φίλο ;

46. Τί ἐπάθαμε ἀπὸ τὴ βροχή.

Ἐκεῖ πού ἔλαμπε ὁ ἥλιος καὶ ἦτο χαρὰ Θεοῦ, ὁ οὐρανὸς ἐσκοτείνιασε. Πυκνά, βαριά σύννεφα τὸν ἐσκέπασαν πέρα πέρα· δυνατὸς ἄνεμος ἐσηκώθη. Ἐξαφνα μιὰ φοβερὴ βροντὴ ἀκούσθηκε καὶ ὕστερα ἄλλη καὶ ἄλλη. Συχνὲς ἀστραπὲς σὰ λαμπερὰ φίδια σχίζουσιν τὰ σύννεφα καὶ τὸν ἀέρα.

— Γρήγορα νὰ φύγωμε τῆς λέγω· σὲ λίγο θὰ ἔχωμε νεροποντή.

Πιανόμεθα ἀπὸ τὸ χέρι καὶ ἀρχίζομε νὰ κατεβαίνομε τρέχοντας. Δὲν εἶχαμε φθάσει στὴ μέση τοῦ βουνοῦ καὶ μᾶς πιάνει δυνατὴ βροχή. Κοιτάζομε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μήπως εὔρωμε κανένα σκεπασμένο μέρος νὰ προφυλαχθοῦμε, ἀλλὰ τίποτε. Τὰ ροῦχα μας ἐμούσκευσαν ἀπὸ τὸ νερό. Ἐτρέχαμε ὅσο ἠμπορούσαμε, λαχανιασμένοι. Ἀλλὰ ἔξαφνα ἡ Νικομάχη ἐθυμήθηκε τὸ Μαῦρο της.

— Καὶ ὁ γάτος μου; Ποῦ εἶναι ὁ γάτος μου; Ἄχ, ὁ κακόμοιρος, θὰ ἐχάθηκε. Ἄς γυρίσωμε μήπως τὸν εὔρωμε.

— Ἐγὼ θὰ πάω μόνος μου. Ἐως ὅτου νὰ γυρίσω, ἐσὺ στάσου κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο ἐκεῖνο πεῦκο, γιὰ νὰ μὴ βρέχῃσαι πολὺ. Τώρα ἐσταμάτησαν οἱ ἀστραπὲς καὶ δὲν εἶναι πιά φόβος ἀπὸ κεραυνό.

— ὦ! εἶναι καὶ παραεῖναι. Θὰ πάω ἐκεῖ στὸ χαμηλὸ δενδράκι πού εἶναι καὶ φουντωτό, μοῦ εἶπε ἡ Νικομάχη.

Ἀνεβαίνω πάλι τὸ βουνό. Τώρα πιά ἐπαραβράχηκαν τὰ ροῦχα μου ἀπὸ τὴ βροχή. Κατακουρασμένος φθάνω

στο μέρος, πού εἶχαμε καθήσει. Ψάχνω ἐδῶθε κεῖθε, ἀλλὰ πουθενὰ Μαῦρος. Τὸν φωνάζω, τρέχω δεξιά, ἀριστερά, τίποτε. Γυρίζω πίσω· ἡ Νικομάχη μὲ βλέπει μὲ βουρκωμένα μάτια πού ἐγύριζα μόνος.

— Μὴ λυπᾶσαι, τῆς λέγω, θὰ ἔφυγε μόνος του. Θὰ τὸν εὔρωμε στὸ σπίτι. Ἐκατάλαβε ὅτι θὰ βρέξῃ, καὶ ἔφυγε πρωτύτερα ἀπὸ ἐμᾶς.

47. Ἡ Νικομάχη ἄρρωστη.

Κατεβαίνομε μὲ πολὺν κόπο ἀπὸ τὸ βουνό. Τὰ φορέματα τῆς Νικομάχης ἀπὸ τὴν πολλὴ βροχὴ ἐκόλλησαν ἐπάνω της καὶ δὲν τὴν ἄφηναν νὰ περπατῆ γρήγορα. Ἐφθάσαμε τέλος στὸ σπίτι, ἀλλὰ σὲ ἐλεινὴ κατάστασι. Τὰ ροῦχα μας ἔσταζαν καὶ τὰ ψαθᾶκια μας εἶχαν γίνει σὰν γωνιά.

Ἡ Κλεώνη μᾶς ἐπερίμενε μὲ δυνατὸ καρδιοκτύπι.

— Ἄχ! θὰ μοῦ ἐκρουώσατε! μᾶς εἶπε. Πῶς δὲν ἐπροφθάσατε νὰ γυρίσετε πρὸ ἐνωρίς; Γρήγορα ν' ἀλλάξετε φορέματα.

Καὶ ἀμέσως ρίχνει ξύλα στὴ φωτιὰ νὰ ζεσταθοῦμε καὶ νὰ στεγνώσωμε.

— Ὁ γάτος μου! ἦτο ἡ πρώτη λέξις πού εἶπε ἡ Νικομάχη μόλις ἐμπῆκε στὸ σπίτι. Τοῦ κάκου ἔφαχνε μὲ τὸ μάτι τῆς κάθε γωνιά, περιμένοντας ν' ἀκούσῃ τὸ ἀγαπητό της νιαούρισμα. Ὁ Μαῦρος δὲν ἐφαίνετο πουθενά.

Ἡ Νικομάχη ἔπεσε στὸ κρεβάτι πικραμένη· εἶχε δυνατὸν πυρετό.

Ἄνήσυχη ἡ γρηούλα μοῦ ἔφερε στὴν κάμαρά μου ἓνα ζεστὸ καὶ μοῦ εἶπε :

— Καίει καὶ ψήνεται ἡ καημένη ἡ Νικομάχη μου.

Ἐγὼ ἔδωσα ἓνα ζεστό ἀπὸ ἀγριολούλουδα καὶ ἐφύλαξα λιγάκι καὶ γιὰ σένα. Ἔχω ἓνα φόβο στὴν καρδιά. Ἔτσι ἀδύνατη καθὼς εἶναι... Ἄχ! πῶς φοβοῦμαι, μὴ μοῦ ἀρρωστήσῃ βαριά...

48. Πῶς εὐρέθηκε ὁ γάτος.

Ἡ Νικομάχη ἐξημέρωσε χειρότερα. Τρέχω καὶ φωνάζω τὸ γιατρό. Ἐπρόσταξε βεντουῦζες καὶ ἓνα γιατρικό.

— Ἔχει πάρει δυνατὸ κρουολόγημα, μᾶς λέγει, καὶ πρέπει νὰ προσέξετε.

Ἡ Νικομάχη μέσα στὸν πυρετὸ τῆς μὲ ἐπαρκαλοῦσε νὰ τῆς εὐρῶ μὲ κάθε τρόπο τὸ Μαῦρο τῆς.

Ἐτρεξα παντοῦ. Δὲν ἄφησα δρομάκι ἀγύριστο. Χαμένος κόπος! Πουθενὰ δὲν τὸν ἤϊρα.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα στὸ σχολεῖον τὸ εἶπα στοὺς φίλους μου· καὶ αὐτοὶ μοῦ ὑποσχέθηκαν νὰ προσέχουν παντοῦ καὶ νὰ μοῦ τὸν φέρουν ἅμα τὸν εὐρουν.

Ἐπέρασαν τρεῖς ἡμέρες. Εἶχαμε πιά ὅλοι ἀπελπισθῆ. Τὴν τρίτην ἡμέρα, βράδυ βράδυ, ἐπήγαινα νὰ ἀγοράσω ἓνα γιατρικὸ τῆς Νικομάχης.

Ἐκεῖ ποὺ ἐπερνοῦσα ἓνα δρόμο στενὸ, ἀπαντῶ τὸν Στρεψιάδη. Ἦτο τυλιγμένος μὲ τὸ πλατὺ πανωφόρι του καὶ στὴ μασχάλη του ἐκρατοῦσε ἓνα δέμα. Ἐταράχθηκε ὅταν μὲ εἶδε.

— Ποῦ τρέχεις τέτοια ὥρα; τὸν ἐρωτῶ.

— Μήπως καὶ σὺ δὲν εἶσαι στοὺς δρόμους τέτοια ὥρα; μοῦ ἀποκρίθηκε.

— Μὰ ἐγὼ ἔχω τὸ λόγο μου. Ἡ Νικομάχη εἶναι πολὺ ἀρρωστη καὶ πάω νὰ τῆς φέρω γιατρικό. Ἐχασε καὶ τὸ γάτο τῆς καὶ ἡ μεγάλη τῆς λύπη τὴν κάνει χειρότερα.

— Τί ανόητη ποῦ εἶναι, νὰ στενοχωρῆται ἔτσι γιὰ ἓνα ζῶον, εἶπε ὁ Στρεψιάδης γελώντας εἰρωνικά.

— Πρέπει νὰ τὰ ἀγαποῦμε καὶ τὰ ζῶα, εἶπα.

— Δὲν ἔχω καιρὸ νὰ ἀκούω τὶς ἀνοησίες σου. Καλὴ νύκτα, εἶπε καὶ ἔκαμε νὰ φύγη.

Ἐξαφνα, δὲν ξέρω πῶς, μιὰ ὑποψία ἐπέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ μου. Ποῦ ἐπήγαινε; Τί ἦτο ἐκεῖνο τὸ χονδρὸ δέμα, ποῦ ἔκρυβε κάτω ἀπὸ τὸ πανωφόρι του;

Μὲ ἓνα πήδημα τὸν φθάνω, τὸν ἀρπάζω ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τοῦ λέγω:

— Ποῦ πηγαίνεις; καὶ τί ἔχεις ἐκεῖ, ποῦ τὸ κρύβεις ἔτσι,

— Φύγε ἀπὸ ἐδῶ, χωριάτη· δὲν θὰ σοῦ δώσω λόγο.

— Δὲν σ' ἀφήνω, ἂν δὲν μοῦ δείξεις τί κρατεῖς ἐκεῖ μέσα.

— Ἀφῆσέ με ἢ θὰ φωνάξω, καὶ ἔκαμε νὰ φύγη σφίγγοντας δυνατὰ τὸ δέμα του.

Ἄλλὰ ἓνα πνιγμένο νιαούρισμα ἀκούεται κάτω ἀπὸ τὸ πανωφόρι του.

— Ὁ Μαῦρος· εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου· θὰ τὸν εὗρῆκε στὸ δρόμο καὶ ποιὸς ξέρει ποῦ τὸν πηγαίνει νὰ τὸν βασανίσῃ.

Χύνομαι ἐπάνω του, τὸν ρίχνω χάμω, ἀκουμπῶ τὸ γόνατό μου στὸ στήθος του, τραβῶ τὸ πανωφόρι καὶ εὗρίσκω κάτω ἀπὸ τὴ μασχάλη του ἓνα σακκούλι. Μέσα σὲ αὐτὸ ἐπαράδερνε καὶ ἐτινάζετο ἓνα ζῶον.

Γρήγορα γρήγορα λύνω τὸ σχοινὶ τοῦ σακκουλιοῦ.

Ὁ Μαῦρος τινάζεται ἔξω καὶ φεύγει τρέχοντας στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης.

Δὲν ἐκρατήθηκα. Ἐπάνω στὸ θυμὸ μου τοῦ κατέβασα μιὰ γροθιά.

— Ποῦ τὸ ἐπήγαινες τὸ ζῶον; ἔ;

Τὸ ἐπήγαινα στὴ θάλασσα νὰ τὸ πνίξω. Πρῶτα θὰ τὸ ἐβασάνιζα καὶ θὰ τὸ ἐτσάκιζα στὸ ξύλο, ὅπως θὰ τσακίσω καὶ ἐσένα παλιοχωριάτη! ἀποκρίθηκε μὲ λύσσα. Ἐσὺ ἔγινες αἰτία νὰ μᾶς διώξῃ ἀπὸ τὸ σπίτι του ὁ Λεωκράτης, γιὰ νὰ μπῆς ἐσὺ. Ἀλλὰ ἔννοια σου καὶ θὰ λογαριασθοῦμε καλά.

— Φαντάζεσαι τοὺς ἄλλους σὰν τὸν ἑαυτό σου, τοῦ λέγω. Ἀλλὰ ἐγὼ καλύτερα ἔχω νὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν πεῖνα, παρὰ νὰ γίνω σὰν ἐσένα κόλακας, καὶ τοῦ ἐγύρισα τὶς πλάτες.

Αὐτὸς ἀπὸ πίσω μου μὲ ὕβριζε καὶ μὲ ἐφοβέριζε λέγοντας:

— Θὰ σοῦ δεῖξω ἐγὼ! Νὰ ἰδῆς τί θὰ σοῦ κάμω!

49. Ἡ Νικομάχη ἔγινε καλά.

Ἦτο βουβὸ τὸ σπίτι τῆς Κλεώνης καὶ σὲ μεγάλη λύπη βυθισμένο. Ὁ πυρετὸς τῆς Νικομάχης δὲν ἔπεφτε καὶ τὸ καημένο τὸ κορίτσι ἔλυωνε σὰν τὸ κερὶ ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Ὁ γιατρὸς ἐφαίνετο συλλογισμένος. Ἡ Νικομάχη δὲν θὰ εὔρισκε πιά τὴν ὑγεία της. Καὶ ἐγὼ τὰ ἐπαράτησα ὅλα, μαθήματα καὶ γυμναστικὴ καὶ ἐβοηθοῦσα τὴ γρηούλα.

Ἐρραγίζετο ἡ καρδιά μου ὅταν τὴν ἔβλεπα γονατισμένη ἐμπρὸς σὲ ἓνα ἀγαλματάκι τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐπαρακαλοῦσε τὴ θεὰ νὰ κάμῃ καλὰ τὴν ἐγγονούλα της.

Ἡ θεὰ τὴν ἐλυπήθηκε· ἡ ἐγγονὴ της ἐγύρισε στὸ καλύτερο. Ἐπεσε ὁ πυρετὸς καὶ σὲ λίγες ἡμέρες ἡμπόρεσε νὰ σηκωθῆ. Στὴν ἀρχὴ εἶχε μεγάλη ἀδυναμία. Ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ ἐδυνάμωσε.

50. Οἱ δικοί μου εἰς τὴν Ἀθήνα.

Μιὰν ἡμέρα γυρίζοντας ἀπὸ τὸ σχολεῖο μὲ τὸ Θεαγένη, βλέπω ἀπὸ μακριὰ τὰ βώδια μας καὶ τὸ ἀμάξι μας ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μας. Ἡ χαρὰ μου δὲν λέγεται. Τρέχω καὶ ἀγκαλιάζω τὸν πατέρα μου καὶ τὸν παπποῦ. Φιλῶ τὴν μητέρα μου καὶ τὰ ἀδελφάκια μου.

Ἡ μητέρα μου μὲ ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά της καὶ μὲ ἐφίλησε. Ἔπειτα μὲ ἐκοίταξε προσεκτικὰ καὶ μὲ ἐκαμάρωνε. Ἀργότερα, μοῦ εἶπε, ὅτι τῆς ἐφάνηκα πιὸ ὁμορφος καὶ πιὸ μέγας.

Φωνάζω τὸ φίλο μου, ποῦ ἐστέκετο πάρα πέρα. Τὸν πιάνω ἀπὸ τὸ χέρι, τὸν φέρνω στοὺς δικούς μου καὶ τοὺς λέγω :

— Ὁ Θεαγένης, ὁ φίλος μου, ποῦ τὸν ἀγαπῶ σὰν ἀδελφό.

Ἡ μητέρα μου τὸν ἐφίλησε, ὅταν ἄκουσε ὅτι εἶναι ὀρφανὸς καὶ ἀγαπημένος σύντροφός μου.

— Ἦλθαμε γιὰ νὰ σὲ ἰδοῦμε, μοῦ λέγει ὁ πατέρας, καὶ νὰ ἰδοῦμε καὶ τὴ μεγάλη ἑορτὴ τῆς Ἀθηνᾶς.

Μπαίνομε στὸ σπίτι. Ἡ Νικομάχη μὲ τὴ γιαγιά της τρέχουν καὶ μᾶς ὑποδέχονται μὲ μεγάλη χαρὰ. Τὸ μικρὸ σπιτάκι τώρα τὸ πλημμυρίζουν γέλια καὶ χαρὲς.

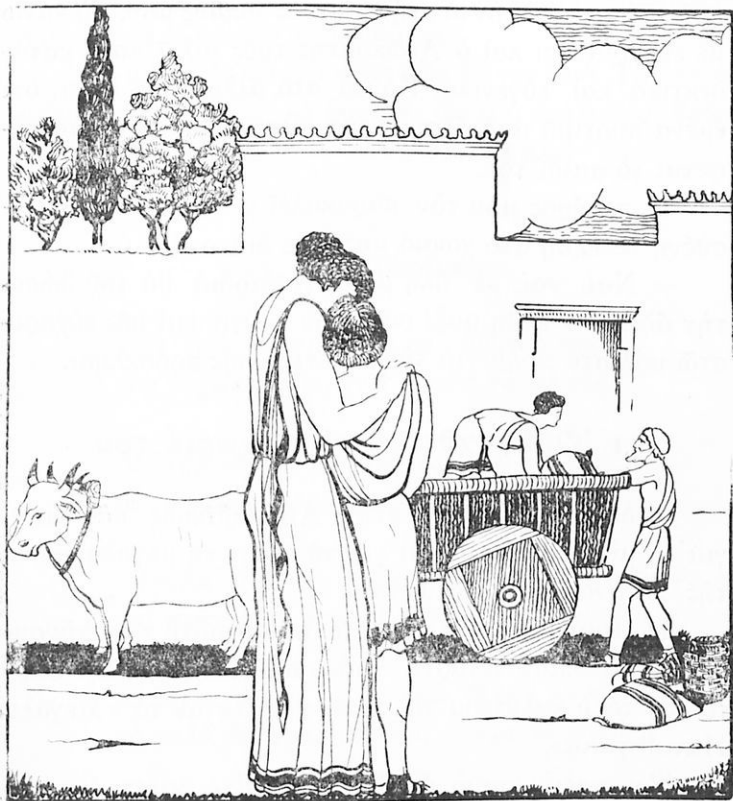
Ἐβοήθησα τὸν πατέρα μου καὶ ἐκατεβάσαμε ἀπὸ τὸ ἀμάξι λίγα κοτόπουλα, τυρί, μέλι, κρασί καὶ ἄλλα πράγματα. Ὅλα ἀπὸ τὸ σπίτι μας καὶ ἀπὸ τὰ κτήματά μας.

Τὸ πρόσωπο τῆς μητέρας μου λάμπει ἀπὸ χαρὰ, ὅσο ἀκούει τὰ καλά, ποῦ τῆς λέγει γιὰ μένα ἡ Κλεώνη.

Ὁ παπποῦς μου ἀπὸ τὴν χαρὰ του μὲ ἐτράβηξε στὴν ἀγκαλιά του, μὲ ἐφίλησε καὶ μοῦ ἔδωσε τὴν εὐχή του.

Ἔπειτα ὁ πατέρας ἀρχίζει νὰ μοῦ λέγῃ, ὅσα ἔγιναν

στο χωριό από τον καιρό που έφυγα. Ἡ Ἰώ, ἡ ἀγελάδα μας, μοῦ λέγει, ἐγέννησε ἕνα ὄμορφο μοσχαράκι. Ἡ φοράδα μας ἕνα πουλαράκι, Ἡ θεία μου ἡ Δανάη ἐπανδρεύθηκε μὲ τὸ Φίλωνα τὸν περιβολάρη. Τὸ ἀμπέλι μας

Ἡ μητέρα μου μὲ ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά της καὶ μὲ ἐφίλησε.

ἦτο φορτωμένο σταφύλια καὶ ἄλλα καὶ ἄλλα πολλά.

Ὑστερα ἀπὸ λίγην ὥρα ὁ παπποῦς μου μὲ τὸν πατέρα μου ἐπῆγαν στὸ σχολεῖο καὶ στὴν παλαιστρα, γιὰ νὰ ἐρωτήσουν τοὺς δασκάλους πῶς ἐπήγαινα στὰ μαθήματα. Καὶ οἱ δυὸ τοὺς δίνουν καλὲς πληροφορίες.

Οἱ δικοί μου ἐγύρισαν στὸ σπίτι εὐχαριστημένοι καὶ σὲ λίγο ἐβγήκαμε ὅλοι περὶπατο.

Στὸ δρόμο ἀπαντήσαμε τὸ Λεωκράτη. Πρῶτος ἐστάματῆσε ὁ εὐγενικὸς αὐτὸς ἄρχοντας καὶ μᾶς ἐχαιρέτησε· μοῦ ἐζήτησε νὰ τὸν συστήσω στοὺς δικούς μου. Τὸ κάνω μὲ εὐχαρίστησι καὶ ὁ Λεωκράτης τοὺς μιλεῖ πολὺ καταδεκτικὰ καὶ εὐγενικά. Κοντὰ στὰ ἄλλα τοὺς λέγει, ὅτι ἐμένα προτιμᾷ ἀπὸ ὅλους τοὺς φίλους, πὺ συναναστρέφεται τὸ παιδί του.

Ὁ πατέρας μου τὸν παρακαλεῖ ν' ἀφήσῃ τὸν Κλεισθένη νὰ ἔλθῃ στὸ χωριό μας στὶς διακοπές.

— Ναί, ναί, μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά θὰ τοῦ δώσω τὴν ἄδεια νὰ ἔλθῃ μαζί σας στὸν τρύγο· καὶ σᾶς εὐχαριστῶ μάλιστα πολὺ γιὰ τὴν εὐγενική σας πρόσκλησι.

51. Ὁ Ἐρεχθεὺς καὶ τὸ χωριό του.

Οἱ δικοί μου ἦλθαν στὴν Ἀθήνα, ὅπως σᾶς εἶπα, γιὰ νὰ μὲ ἰδοῦν, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ἰδοῦν τὴ μεγάλη ἐορτὴ τῆς Ἀθηναῶν, τὰ Παναθήναια.

Ἡ ἐορτὴ τῆς θεᾶς ἐγένετο κάθε χρόνο τὸν Αὐγουστο. Ἀλλὰ κάθε τέταρτο χρόνο οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐώρταζαν πολὺ καλύτερα καὶ τότε τὴν ἔλεγαν τὰ «Μεγάλα Παναθήναια».

Τὸν παλιὸ καιρὸ ὁ Ἐρεχθεὺς εἶχε κτίσει ἓνα μικρὸ χωριουδάκι στὴν ὄχθη τοῦ Κηφισοῦ. Στὴν ἀρχὴ ἦτο χωρὶς ὄνομα καὶ ἄγνωστο.

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἦσαν ἀνδρεῖοι καὶ πολὺ ἐξυπνοί. Ὁ Ζεὺς ἐγνώριζε ὅτι τὸ χωριουδάκι αὐτό, μὲ τέτοιους κατοίκους, θὰ ἐγένετο μιὰ ἡμέρα ἢ πιὸ δοξασμένη πολιτεία τοῦ κόσμου.

Τὸ ἔμαθαν αὐτὸ οἱ θεοὶ καὶ ὁ καθένας ἤθελε νὰ

δώση τὸ δικό του ὄνομα στὸ μικρὸ χωριὸ τοῦ Ἐρεχ-
θέως. Οἱ ἄνθρωποι ὁμως, ποὺ ἐξοῦσαν ἐκεῖ ἤξεραν κα-
λὰ δυὸ τέχνες· ἤξεραν νὰ φτιάχνουν γερὰ καράβια, γιὰ
νὰ ταξιδεύουν στὴ θάλασσα, καὶ νὰ φτιάχνουν ὠραῖα ἀγ-
γεῖα καὶ νὰ πελεκοῦν τὰ μάρμαρα.

Στὰ μάρμαρα ἐθαροοῦσες πῶς ἔδιναν ζωή. Τὰ ἐπελε-
κοῦσαν τεχνικὰ καὶ τὰ ἔκαναν ὠραῖα ἀγάλματα θεῶν
καὶ ἡρώων, ποὺ μόνον ἡ φωνὴ τοὺς ἔλειπε.

52. Τὸ μάρμαρο.

*Εἶμ' ἐγὼ τὸ τιμημένο τοῦ βουνοῦ παιδί,
τὸν τεχνίτη περιμένω νᾶρθῆ νὰ μὲ ἰδῆ.*

*Μὲ τῆς τέχνης του τῆ χάρι καὶ μὲ τὴν προή
ὄλ' ἢ νέκρα μου θὰ πάρῃ κάλλος καὶ ζωή.*

*Ἄγαλμ' ἀθλητῆ θὰ γίνω, ἥρωος ἢ προτομῆ
καὶ στὰ βάρη μου θὰ κλείνω δόξα καὶ τιμή.*

*Κι' ἔτσι, δίχως νὰ σαλεύω, δίχως νὰ μιλῶ
τὸ καλὸ θὰ συμβουλεύω, πάντα τὸ καλό.*

*Εἶμ' ἐγὼ τὸ τιμημένο τοῦ βουνοῦ παιδί,
τὸν τεχνίτη περιμένω νᾶρθῆ νὰ μὲ ἰδῆ.*

*Εἶναι κι' ἄλλα σὰν κι' ἐμένα, εἶχα κι' ἀδερφοὺς,
ποὺ σὲ χρόνια περασμένα γνώρισαν σοφοὺς.*

*Ἐγιναν ὠραῖοι στῆλοι, στόλισαν ναοὺς
τοὺς ἐσκάλισεν ἡ σμίλη κι' ἔπλασε θεοὺς.*

*Εἶμ' ἐγὼ τὸ τιμημένο τοῦ βουνοῦ παιδί,
τὸν τεχνίτη περιμένω νᾶρθη νὰ μὲ ἰδῇ.*

*Νὰ μοῦ δώση λάμψη, χάρι, κάλλη ζηλευτά,
νᾶρθη ἢ φήμη νὰ μὲ πάρη πὸν γοργὰ πετᾶ.*

*Καὶ παντοῦ νὰ μὲ κηρύττη, νὰ γενῶ γνωστό,
νὰ δοξάζω τὸν τεχνίτη καὶ νὰ δοξαστῶ.*

53. Γιατὶ ὠνομάσθη Ἀθῆνα.

Ὁ Ζεὺς ἀπεφάσισε μόνον δυὸ θεοὶ ν' ἀγωνισθοῦν μεταξὺ των, γιὰ νὰ δώσουν τὸ ὄνομά των στὸ νεόκτιστο χωριό· ὁ Ποσειδῶν, ὁ θεὸς τῆς θάλασσας καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, πὸν προστατεύει τὶς τέχνες.

Τὴν ἡμέρα πὸν ἐπρόσταξε ὁ Ζεὺς, ἦλθαν ὅλοι οἱ θεοὶ καὶ ἐκάθισαν σὲ χρυσοὺς θρόνους, κοντὰ στὴν ὄχθη τοῦ Κηφισοῦ. Ψηλότερος ἀπ' ὅλους ἦτο ὁ θρόνος τοῦ Διός. Στὸ πλευρό του εἶχε καθῆσει ἡ Ἥρα μὲ τὰ μεγάλα μάτια. Παρέκει ἦτο ὁ Ἀπόλλων μὲ χρυσὴ λύρα στὸ χέρι, κοντὰ του ἡ ἀδελφή του ἡ Ἄρτεμις μὲ τόξο καὶ βέλη, ἔτοιμη γιὰ κυνήγι.

Πίσω των ἐκάθητο ἡ Ἀφροδίτη, ἡ θεὰ τῆς ὀμορφιάς, ὁ Ἄρης, ὁ ἀτρόμητος θεὸς τοῦ πολέμου, καὶ ἡ Δήμητρα, ἡ θεὰ τῆς γεωργίας· αὐτὴ πὸν ἔμαθε τοὺς ἀνθρώπους νὰ σπέρνουν καὶ νὰ θερίζουν τὸ σιτάρι. Ἐκεῖ ἦτο καὶ ὁ Πλούτων, ὁ θεὸς τοῦ Ἄδη καὶ ὁ Ἥφαιστος ὁ θεὸς τῆς φωτιᾶς. Πίσω ἀπὸ τὸν Δία ἐκάθητο ὁ Ἐρμῆς, μὲ τὰ πτερωτά του πόδια.

Μέσα σὲ ἐκείνη τὴ συνέλευσι ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν ἐστέκοντο ἀμίλητοι καὶ ἐπερίμεναν τὸν Δία ν' ἀποφασίσῃ. Ἡ Ἀθηνᾶ ἐκρατοῦσε στὸ δεξιὸν χέρι τὸ ἀν-

κητο δόρου της. Ὁ Ποσειδὼν εἶχε στὸ χέρι του τὴν τρι-
αινά του, ποὺ κάνει τὴ θάλασσα νὰ τρέμη.

— Ὅποιος ἀπὸ τοὺς δυό, εἶπε ὁ Ζεὺς, θὰ δώσῃ εἰς

Ἡ Ἀθηνᾶ ποὺ προστατεύει τὶς τέχνες.

τοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς τὸ πῶς χρήσιμο δῶρο, αὐ-
τὸς θὰ δώσῃ τὸ ὄνομά του στὸ χωριὸ τοῦ Ἐρεχθέως.

Πρῶτος ἐσηκώθηκε ὁ Ποσειδὼν καὶ μὲ τὴν τριαινά
του ἐκτύπησε τὸ χῶμα. Ἐσείσθηκε ἡ γῆ καὶ μέσα ἀπὸ
τὰ σπλάχνα της ἐτρίναχθη ἓνα ὠραιότατο ἄλογο, ἄσπρο
σὰν τὸ χιόνι.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Οἱ θεοὶ τὸ ἐκοίταζαν μὲ θαυμασμό.

Ἡ χαίτη του ἀνέμιζε στὸν ἀέρα, τὰ μάτια μου ἔλαμπαν καὶ τὰ γοργὰ πόδια του ἐτοιμάζοντο νὰ πηδήσουν καὶ νὰ τρέξουν.

Ἡ Ἀθηνᾶ ἀτάραχη ἔσκυψε ἤσυχα στὴ γῆ, τὴν ἔσκαψε λίγο μὲ τὸ ἀριστερὸ της χέρι καὶ ἔρριξε στὸ μικρὸ λάκκο ἓνα μικρὸ σπόρο, ποὺ ἐκρατοῦσε στὸ δεξιὸ της χέρι. Καὶ νά, ἀμέσως φυτρώνει ἀπὸ τὴ γῆ ἓνα μικρὸ δένδρο καὶ ἀμέσως γίνεται μεγάλο μὲ κορμό. Καὶ γεμίζει μὲ κλαδιά, κλώνους καὶ φύλλα, ποὺ ἔλαμπαν σὰν ἀσήμι. Τὸ δένδρο ὅλο καὶ ἐμεγάλωνε καὶ τὰ κλαδιά του ἔγεραν φορτωμένα ἀπὸ καρποὺς πρασινωποὺς καὶ μαύρους, καρποὺς χυμὸ γεμάτους.

— Πατέρα μου, λέγει τότε ἡ Ἀθηνᾶ, αὐτὸ εἶναι τὸ δικό μου δῶρο. Τὸ ἄλογο τοῦ Ποσειδῶνος φοβοῦμαι, πὼς, θὰ κάμη αὐτὸ τὸ λαὸ νὰ ἀγαπήσῃ τὸν πόλεμο καὶ τὰ αἵματα. Τὸ δῶρον μου ὅμως, ἡ ἐλιά, θὰ εἶναι τὸ σημεῖον τῆς εἰρήνης, τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς εὐτυχίας.

— Τὸ δῶρον τῆς Ἀθηνᾶς, εἶπαν μὲ μιὰ φωνὴ ὅλοι οἱ θεοί, εἶναι τὸ καλύτερο! Καὶ τὸ χωριὸ αὐτό, ποὺ μιὰ ἡμέρα θὰ γίνῃ ἡ πιὸ δοξασμένη πόλις τοῦ κόσμου, θὰ πάρῃ τ' ὄνομα τῆς Ἀθηνᾶς.

Καὶ ἔτσι ἐπῆρε τὸ ὄνομά της ἡ Ἀθίνα.

Ἡ θεὰ ἀπὸ τότε προστατεύει τὴν ἀγαπημένη της πόλι. Οἱ Ἀθηναῖοι τῆς ἔκτισαν στὴν Ἀκρόπολι ἓνα λαμπρότατο ναό, τὸν Παρθενῶνα καὶ πρὸς τιμὴν της ἐορτάζουν τὰ Παναθήναια.

54. Ἡ Ἀθηνᾶ στὴν Ἀθήνα.

*Χαρά σ' ἐσέ, χώρα λευκὴ καὶ χώρα εὐτυχισμένη!
Καμμιά μεριά σ' ὅλη τὴ γῆ, καμμιά στὴν οἰκουμένη*

δὲν ἦδρε τέτοιο φυλαχτὸ σὰν τὸ δικό μου μάτι.
'Απ' ἄλλες χῶρες πέρασα γοργὰ γοργὰ τρεχάτη
καὶ μ' εἶδαν τῆς Ἑλλάδας μου τ' ἀγαπημένα μέρη
σὰν ἄνεμο καὶ σὰν ἀητὸ καὶ σύννεφα καὶ ἀστέρι.
'Ομως σ' ἐσὲ τὸ θρόνο μου αἰῶνια θεμελιώνω
καὶ ρίζωσ' ἢ ἀγάπη μου στὰ χώματά σου μόνο.

55. Ἐτοιμασίες γιὰ τὰ μεγάλα Παναθήναια.

Ἐπλησίασε ἡ μεγάλη ἑορτὴ τῆς θεᾶς. Ὁκτὼ ἡμέρες ἀδιάκοπα ἔφθναν στὴν Ἀθήνα χιλιάδες ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ περίχωρα καὶ ἀπὸ ὅλη τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. Πολλοὶ ἔφερναν μαζί των καὶ τὰ ζῶα, πού θὰ ἐθυσιάζαν στὴ θεά.

Ἡ Ἀθήνα ἦτο ἀδύνατο νὰ χωρέσῃ ὅλον τὸν κόσμο, πού ἐμαζεύθηκε. Γι' αὐτὸ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πανηγυριστάς, ἔφερναν σκηνὲς μαζί των· τὶς ἔστηναν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι καὶ ἔμεναν ἐκεῖ.

Ὁ Θεαγένης καὶ ἐγὼ γιὰ διασκέδασι ἐπηγαίναμε συχνὰ ἐκεῖ καὶ ἐβλέπαμε τὸν κόσμον· καὶ μᾶς εὐχαριστοῦσε ὁ ἀσυνήθιστος θόρουβος, οἱ φωνὲς τῶν ἀνθρώπων, τὰ χλιμιντρίσματα τῶν ἀλόγων, τὰ μουγκρητὰ τῶν ἀγελάδων καὶ τὰ βελάσματα τῶν προβάτων. Εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς τὶς παλαιῖστρες καὶ εἰς τὸ Στάδιον ἄλλος λόγος δὲν ἐγένετο, παρὰ γιὰ τὴ μεγάλη ἑορτή. Ποτέ μου δὲν τὴν εἶχα ἰδῆ. Ἦμπορεῖτε λοιπὸν νὰ φαντασθῆτε πῶς τὴν ἐπερίμενα.

Εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα εἶχαν διαλέξει τὰ πιὸ καλόφωνα παιδιά καὶ τὰ ἐγύμναζαν στοὺς ὕμνους, πού θὰ ἐτραγουδοῦσαν μὲ κιθάρες καὶ μὲ ἄλλα μουσικὰ ὄργανα.

Ὁ κάθε μαθητὴς ἐμάθαινε χωριστὰ τὸ μέρος του. Ἄφου ὅλα τὰ παιδιά ἐμάθαιναν τὸ τραγούδι των, τότε

τὰ ἐσύναζαν σ' ἓνα μέρος, γιὰ τὴ γενικὴ δοκιμὴ, νὰ ἰδοῦν ἂν ἐσυμφωνοῦσαν οἱ φωνές.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, εἶχα πολὺ ὠραία φωνή. Τὰ μαθήματα τοῦ Κρατίνου τὴν εἶχαν γυμνάσει καλά.

Εἰκοσιπέντε ἀπὸ τοὺς νέους τῆς παλαιστρας τοῦ ἐδιάλεξε ὁ Κρατῖνος, γιὰ νὰ τραγουδήσουν στὸ χορὸ.

Ἐγὼ μὲ τὸν Κλεισθένη ἡμεθα οἱ καλύτεροι.

Τί αὐστηρότης ἦτο ἐκείνη! Δὲν ἐσυγχωροῦσε οὔτε τὸ παραμικρὸ λάθος, ὅλα τὰ ἤθελε σωστά· τὴ στάσι μας τὴν κάθε κίνησι, τὴν κάθε φωνή, ἀκόμη καὶ τὶς συλλαβές τοῦ ὕμνου, ποῦ θὰ ἐτραγουδοῦσαμε στὴ θεά.

Οἱ δοκιμὲς εἶχαν ἐπιτύχει καὶ ἡμαστέ ἔτοιμοι.

56. Τὰ Μεγάλα Παναθήναια.

Ἐξημέρωσε ἡ μεγάλη ἡμέρα. Τὰ Παναθήναια ἄρχισαν ἀπὸ τὸ πρωὶ μὲ ἀγῶνας ἵππικοὺς κοντὰ στὸν Ἴλισό.

Οἱ πλουσιώτεροι Ἀθηναῖοι εἶχαν στείλει ἐκεῖ τὰ καλύτερα ἄλογά των. Τὰ ὠδηγοῦσαν οἱ γυιοὶ των, ἂν ἦσαν ἔφηβοι. Καὶ ὁ Λεωκράτης ἔστειλε ἕξι ἄλογα θαυμάσια. Ὁ φίλος μου, ὁ Κλεισθένης, ἦτο λυπημένος, ποῦ δὲν ἦτο ἀκόμη δεκαοκτὼ χρονῶν, γιὰ νὰ ἀγωνισθῇ μὲ τὰ πατρικά του ἄλογα.

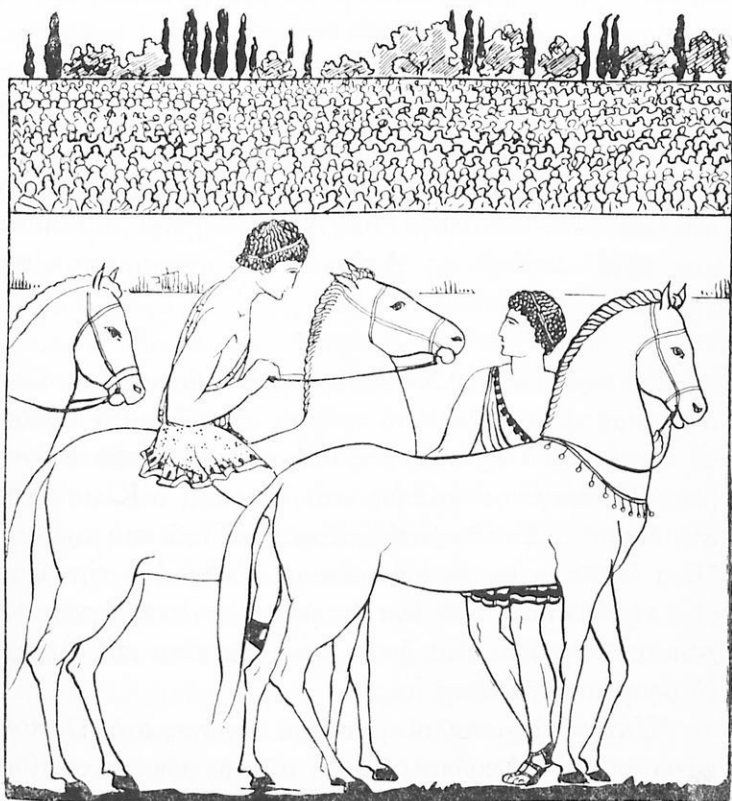
Μὲ πόση χάρι ἐκαβαλίκευαν οἱ ὄμορφοι νέοι τὰ περιήφανα ἄλογά των! Καὶ πόσο εὐκόλα τὰ ὠδηγοῦσαν, γιὰτὶ ἦσαν ἔξυπνα καὶ ἐκαταλάβαιναν μὲ εὐκολία, τί θέλει ὁ καβέλαρης των.

Ἄνυπομονοῦσαν νὰ ἀγωνισθοῦν, νὰ τρέξουν. Ἐκρατοῦσαν τὰ κεφάλια των ψηλά, τὰ μάτια των ἔβγαζαν φλόγες. Μὲ αὐτιά ὀλόρθα, ἐστέκοντο στὴ σειρὰ καὶ ἐπερίμεναν ν' ἀκούσουν τὴ σάλπιγγα γιὰ νὰ ὀρμήσουν.

Ἄργοῦσε ἡ σάλπιγγα καὶ αὐτὰ ἐστενοχωροῦντο·

ἐδάγκαναν τὰ χαλινάρια των, ἐκινούσαν τὴ χαίτη των καὶ ἐκτυποῦσαν τὸ χῶμα μὲ τὰ λεπτὰ καὶ δυνατὰ των πόδια. Πολλὰ ἐγλιμίντριζαν δείχνοντας ἔτσι τὴν ἀνυπομονησία των.

Ἀκούσθηκε τέλος τὸ σάλπισμα καὶ ἄρχισε ὁ ἀγών.

Μὲ πόση χάρι ἐκαβαλίκευαν!..

Τὰ φιλότιμα ζῶα λὲς καὶ πετοῦν. Τὸ χῶμα μόλις τὸ ἀγγίζουν. Τὰ πέταλά των βγάζουν σπίθες. Νομίζεις ὅτι εἶναι ἓνα σῶμα μὲ τὸν καβελάρη καὶ μιὰ θέλησι ἔχουν καὶ οἱ δύο, πῶς νὰ κερδίσουν τῆς νίκης τὸ βραβεῖον.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἄπο μικρὸ παιδί ἀγαποῦσα τὰ ἄλογα· ἀλλ' ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα τὰ ἐλάτρευα. Ὁ πατέρας μου βλέποντας τὸν ἐνθουσιασμό μου, μοῦ ἐφανερώσε ἓνα μυστικό. Μοῦ εἶπε ὅτι ἐμεγάλωνε γιὰ μένα ἓνα πολὺ ὄμορφο πουλαράκι. Ἄπο τὴ χαρὰ μου ἄρπαξα τὸ χέρι του καὶ τοῦ τὸ ἐφίλησα. Δὲν τοῦ εἶπα ὅμως λέξι, γιὰτὶ ὄλη μου ἡ προσοχὴ ἦτο στὰ ἄλογα πού ἔτρεχαν.

Καὶ ἐγώ, ὅπως καὶ ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος, μὲ καρδιοχτύπι ἐπεριμέναμε τὸ ἀποτέλεσμα. Ἐπεριμέναμε νὰ ἰδοῦμε, ποῖος θὰ ἦτο ὁ εὐτυχησμένος, πού θὰ ἔπαιρνε τὸ βραβεῖον σὲ αὐτὸ τὸ ἀγώνισμα. Ὅλοι ἐλπίζαμε, ὅτι θὰ ἐνικοῦσαν τὰ ἄλογα τοῦ Λεωκράτη· καὶ οἱ ἐλπίδες μας ἐβγῆκαν ἀληθινές. Ἄπο τὰ ἔξη ἄλογά του τὰ πέντε ἐνίκησαν.

Ὑστερα ἀπὸ τοὺς ἵππικοὺς ἀγῶνας ἄρχισαν τὰ ἄλλα ἀγωνίσματα, τὸ πάλεμα, τὸ τρέξιμο, τὸ πῆδημα, ὁ δίσκος, τὸ κοντάρι. Τὸ σχολεῖον μας ἐπῆρε τέσσαρα πρῶτα βραβεῖα. Ὁ Θεαγένης ἐνίκησε στὸ κοντάρι, ὁ Κλεισθένης στὸ δίσκο, ὁ Λυκίδας στὸ πάλεμα καὶ ἐγὼ στὸ τρέξιμο. Ἐνα ὥραϊο στεφάνι καμωμένο μὲ κλαδιά ἀπὸ τὴν ἱερὴ ἐλιά τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἓνα θαυμάσιο πῆλινο ἀγγεῖο μὲ λάδι ἀπὸ τὴν ἴδια ἐλιά, ἦσαν, ὅπως σᾶς εἶπα καὶ ἄλλοτε, τὸ βραβεῖον τῆς νίκης μας.

Ὑστερα ἄρχισαν οἱ μουσικοὶ ἀγῶνες στὸ Ὀδεῖον, κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολι. Καὶ σ' αὐτοὺς δὲν ἔμεινε πίσω τὸ σχολεῖον μας· ἐνίκησε ὁ Κλεισθένης καὶ ἐπῆρε τὸ στεφάνι. Ἐγὼ ἐπῆρα τὸν πρῶτον ἔπαινο.

57. Ἡ μεγάλη πομπή.

Τὸ ὠραιότερο μέρος στὴ μεγάλη αὐτὴ ἑορτὴ ἦτο ἡ πομπή. Ἐτρῆξαμε καὶ ἑμεῖς γρήγορα νὰ πιάσωμε θεοί, γιὰ νὰ ἰδοῦμε καλά.

Χιλιάδες κόσμος ἔξεκινοῦσε ἀπὸ τὸν Κεραμεικὸ νὰ φέρῃ ἕως τὴν Ἀκρόπολι τὸ νέο πέπλο τῆς θεᾶς.

Δὲν εἶχαν ἰδῆ τὰ μάτια μου ἕως τότε τέτοιο ἀριστούργημα. Τὸν εἶχαν ὑφάνει τὰ καλύτερα κορίτσια τῆς Ἀθήνας καὶ εἶχαν κεντήσει ἐπάνω μὲ μεγάλη τέχνη κατορθώματα τῆς θεᾶς.

Ἐμπρὸς ἔμπρὸς εἰς τὴν πομπὴ ἦσαν πολλῆς σειρῆς κορίτσια ἀπὸ τὶς πιὸ εὐγενικῆς οἰκογένειας. Ἦσαν ντυμένα ὁμορφα καὶ ἐφοροῦσαν στεφάνια ἀπὸ κρίνους στὰ κεφάλια των. Μὲ τὰ ἄσπρα των χέρια ἐκρατοῦσαν στὸ κεφάλι των ἀπὸ ἓνα κάνιστρο, πού εἶχε μέσα ὅσα ἐχρειάζοντο γιὰ τὴ θυσία.

Ἐπειτα ἦρχοντο ἄλλες σειρῆς κορίτσια, πού οἱ γονεῖς των δὲν ἦσαν ἐντόπιοι Ἀθηναῖοι. Αὐτὰ ἐκρατοῦσαν τὰ καπέλα καὶ τὶς ὀμβρέλες τῶν Ἀθηναίων κοριτσιῶν, πού ἐπήγαιναν μπροστά των.

Πίσω ἀπὸ τὰ κορίτσια ἀκολουθοῦσαν γέροι, σοβαροί, πού οἱ ἄσπρες γενειάδες των ἐκυμάτιζαν ἐπάνω στοὺς καθαροὺς χιτῶνας των. Ἐφοροῦσαν στὸ κεφάλι των στεφάνι ἀπὸ ἄσπρα τριαντάφυλλα καὶ εἶχαν στὰ χέρια των κλωνάρια ἀπὸ ἐλιά.

Ἐπειτα ἀπ' αὐτοὺς ἦρχοντο πολλῆς σειρῆς ἀπὸ ὠραίους ἀνθοστολισμένους ἄνδρας· ἦσαν ὅλοι ὑψηλοί, λεβέντες καὶ ἐκρατοῦσαν λόγχες καὶ ἀσπίδες σὰν νὰ ἐπήγαιναν στὸν πόλεμο.

Πίσω ἀπ' αὐτοὺς ἀκολουθοῦσαν οἱ ἔφηβοι, ντυμέ-

νοι πολὺ ὄμορφα, ἄλλοι καβάλα σὲ ὠραῖα ἄλογα καὶ ἄλλοι πεζοί.

Τελευταῖα ἀκολουθοῦσαν πολλές σειρὲς παιδιὰ, ὅλα καλοκαμωμένα. Ἐφοροῦσαν στενὸ χιτῶνα καὶ στὸ κεφάλι στεφάνι ἀπὸ τριαντάφυλλα.

Τελευταῖοι ἐβάδιζαν οἱ ἀντιπρόσωποι, πού ἦσαν στελμένοι ἀπὸ τὶς ἀποικίαις ἐπίτηδες γιὰ τὴν πομπή.

Κάθε συντροφιὰ ἔψαλλε τὸν ὕμνο στὴν θεά. Πίσω ἀπὸ τοὺς ξένους ἀκολουθοῦσαν μουσικοί, πού ἔπαιζαν κιθάρες καὶ αὐλούς, καὶ ὕστερα οἱ τραγουδισταὶ πού ἐτραγουδοῦσαν μὲ γλυκιὰ φωνή

Ἐπειτα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἤρχετο ἓνα παράξενο πλοῖον, πού τὸ ἐκινοῦσαν ρόδες πού δὲν ἐφαίνοντο.

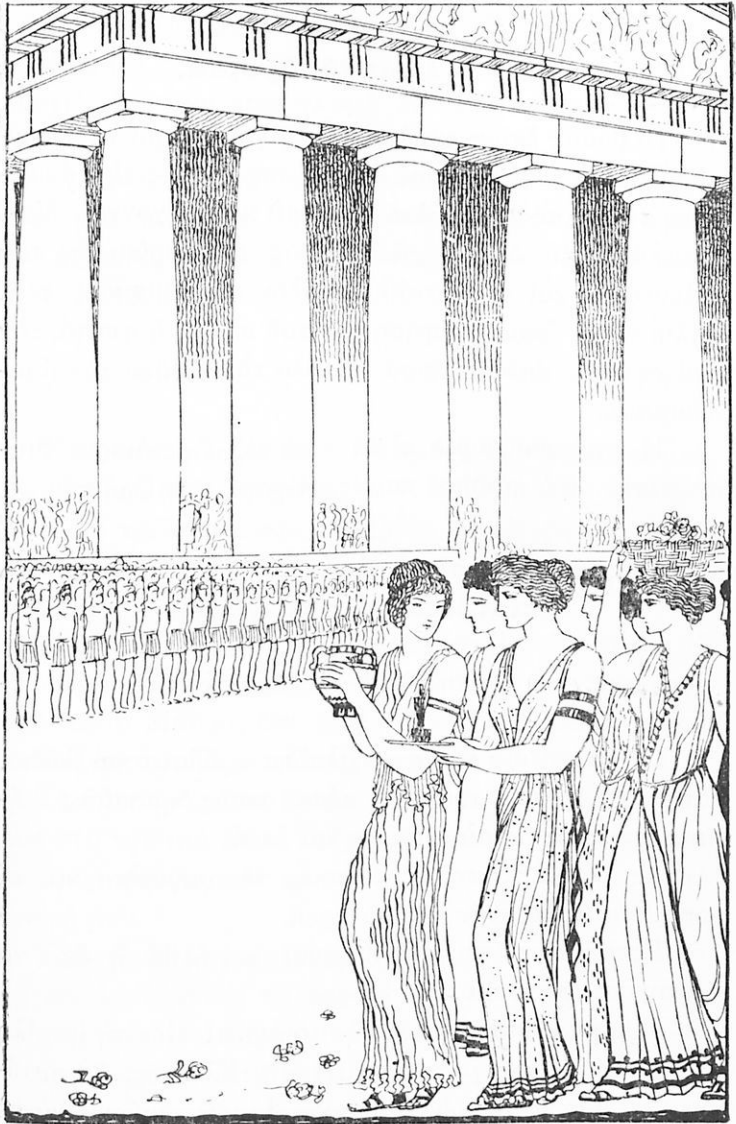
Στὸ κατάρι του ἦτο ἀπλωμένος, σὰν πανί, ὁ νέος πέπλος τῆς θεᾶς.

Ἡ πομπὴ ἐπροχωροῦσε στὴν Ἀκρόπολι σιγὰ - σιγὰ καὶ μὲ μεγαλοπρέπεια. Στὰ πεζοδρόμια δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐστέκοντο χιλιάδες κόσμος καὶ ἔρραιναν μὲ λουλούδια τὸν πέπλο τῆς θεᾶς.

Ἔτσι ἐφθάσαμε κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολι. Τὸ ἱερὸν πλοῖον ἐσταμάτησε· καὶ τὸν πέπλο τῆς θεᾶς τὸν ἐπῆραν τὰ κορίτσια μὲ μεγάλη εὐλάβεια.

Ἡ πομπὴ ἀνέβηκε τότε στὴν Ἀκρόπολι. Τὰ ὠραιότερα κορίτσια ἐμπῆκαν στὸ ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν Παρθενῶνα· ἐπῆγαν νὰ κρεμάσουν τὸν πέπλο στὸ βωμὸ τῆς θεᾶς.

Νομίζω, ὅτι βλέπω ἀκόμη τὸν ἄρχοντα τῆς πολιτείας, νὰ παίρνῃ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν κοριτσιῶν τὸν πέπλο καὶ νὰ τὸν προσφέρει στὴ θεά.

Ἐμπῆκαν στὸ ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν Παρθενῶνα.

58. Ἡ λαμπαδοδρομία.

Τὸ βράδυ ἐπῆγα μαζί μὲ τοὺς γονεῖς μου στὴ λαμπαδοδρομία τῶν ἐφήβων. Ὁ πρῶτος ἔφηβος εἶχε ἀναμμένη τὴ λαμπάδα του ἀπὸ τὸ βωμὸ καὶ τρέχοντας δίνει τὴ φλόγα στὸ δεύτερο, ὁ δεύτερος στὸν τρίτο, ὡς τὸν τελευταῖον· καὶ ἔτσι ἀνάβουν ὅλοι τὶς λαμπάδες των. Ἀλίμονο σ' ὅποιον ἀφήσῃ νὰ τοῦ σβήσῃ ἡ φωτιά, τὸν βγάζουν ἔξω ἀπὸ τὴ σειρά καὶ ὅλο τὸ πλῆθος τὸν ἀποδοκιμάζει.

Ἡ λαμπαδοδρομία εἶναι ἀπὸ τὶς ὠραιότερες διασκεδάσεις, πὺν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ χαρῆ στὴ ζωὴ του.

59. Πῶς ἐτελείωσαν οἱ ἑορτές. Οἱ δικοὶ μου ἐπιστρέφουν στὸ χωριό.

Ἡ μεγάλη ἑορτὴ τῆς θεᾶς ἐκράτησε τέσσαρες ἡμέρες.

Τὴν τελευταία ἔσφαξαν χιλιάδες πρόβατα καὶ βόδια, ἔστρωσαν μεγάλα τραπέζια μέσα στοὺς δημοσίους κήπους καὶ ὅλος ὁ λαὸς ἔτρωγε καὶ ἔπινε.

Ὑστερα ἄρχισαν οἱ μουσικέες, τὰ τραγούδια καὶ οἱ χοροὶ καὶ ἐκράτησαν ἕως τὸ πρωί.

Ἐτελείωσαν τὰ Παναθηναῖα καὶ ἦλθε ἡ ὥρα νὰ φύγουν οἱ δικοὶ μου.

Ἡ μητέρα μου ἔφευγε ἡσυχῇ, γιατί εἶδε τὴ μεγάλη περιποίησι, πὺν εἶχα στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης. Ὁ πατέρας μου μᾶς ἔταξε, πὺς γρήγορα θὰ ἐξαναγύριζε νὰ μὲ πάρῃ μαζί μὲ τὸν Κλεισθένη.

— Τὸ Θεαγένη, πατέρα, τὸν ἐξέχασες; Δὲν θὰ τὸν πάρῃ με μαζί μας;

— Πῶς ὄχι; Ἡμπορεῖ νὰ λείψῃ τὸ καλὸ αὐτὸ παι-
δί; Μάλιστα ἐσυλλογίσθηκα νὰ προσκαλέσω καὶ τὴ Νι-
κομάχη. Μοῦ φαίνεται γλωμὴ καὶ ἀδύνατη· ὁ καθαρὸς
ἀέρας τοῦ χωριοῦ μας θὰ τὴν ὠφελήσῃ.

— Χρυσέ μου πατέρα, μὲ αὐτὸ πού ἐσυλλογίσθηκες
κάνεις μιὰ εὐεργεσία. Εἶναι τόσο καλὴ ἡ Νικομάχη καὶ
τόσο περιποιητικὴ, πού καὶ ἀδελφὴ μου νὰ ἦτο, δὲν θὰ
μὲ ἐφρόντιζε ἔτσι.

*
* *

Ἐνῶ συνωμιλούσαμε, ἡ Νικομάχη καὶ ἡ μητέρα μου
εἶχαν ξεκαρδισθῆ στὰ γέλια· γιατί ἡ ἀδελφούλα μου, πού
ἦτο τώρα τριῶν χρονῶν, ἐζητοῦσε νὰ ἀνεβῆ στὸ ἀμάξι
μαζὶ μὲ τὸ γάτο. Καὶ ἐκεῖνος ἔμενε στὴν ἀγκαλιά της
ἡσυχος, σὰ νὰ ἠθελε νὰ ταξιδεύσῃ.

Ἐπῆγα νὰ τῆς τὸν πάρω, ἀλλὰ ἐστάθῃ ἀδύνατον. Ἡ
Φιλομήλα κλαίει, φωνάζει, δὲν θέλει νὰ τὸν χωρισθῆ
ἀλλὰ καὶ ὁ Μαῦρος δὲν μ' ἀφήνει ν' ἀπλώσω τὰ χέρια
μου ἐπάνω του. Ἀγριεμένος ἐτοιμάζει τὰ νύχια του.

Τὰ ἔχασα καὶ δὲν ἤξερα τί νὰ κάμω. Ἐξαφνα μοῦ
ἤλθε στὸ νοῦ μιὰ ἰδέα. Τρέχω στὸ μαγειρειό, ἀρπάζω
ἓνα ψαροκέφαλο καὶ τὸ πετῶ κατὰ γῆς ἐμπρὸς στὴν
ἀδελφὴ μου.

Τὸ σχέδιόν μου ἐπέτυχε. Ὁ γάτος ἐπειτάχθηκε ἀμέ-
σως καὶ ἀρπάζοντας τὸ ψαροκέφαλο ἔγινε ἄφαντος. Ἡ
Φιλομήλα ἐκοίταζε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ἀποροῦσε,
πῶς ἐγινε αὐτό. Ἦτο ἀστεῖο τὸ προσωπάκι της, πού
ἔδειχνε, ὅτι δὲν ἐκαταλάβαινε, γιατί τόσο γρήγορα καὶ
χωρὶς λόγῳ τὴν ἐπαράτησε ὁ φίλος της.

Καὶ ἔτσι μὲ γέλια τὸ ἀμάξι ἐξεκίνησε γιὰ τὸ χωριό.

60 . Ὁ πατέρας μου ἔρχεται νὰ μᾶς πάρῃ.

Ἐκράτησε ὁ πατέρας μου τὸ λόγο του. Στὸ μῆνα ἐπάνω, τὸν βλέπω ἕνα πρωὶ ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα μας.

Ἦτο μαυρισμένος λίγο ἀπὸ τὸν ἥλιο.

— Ἔλα, παιδί μου, μοῦ λέγει, ἀφοῦ μὲ ἐφίλησε. Ἐτοιμάσου νὰ φύγωμε γιὰ τὸ χωριό. Ἦλθα ἐπίτηδες νὰ σᾶς πάρω.

Ἐκείνη τῆ στιγμῇ φθάνει καὶ ὁ Θεαγένης. Μόλις εἶδε τὸν πατέρα μου, τρέχει καὶ τοῦ φιλεῖ τὸ χέρι.

Καὶ οἱ τρεῖς τότε μπαίνομε μέσα στὸ σπίτι. Ἡ Νικομάχη μὲ τὴ συνηθισμένη της εὐγένεια τρέχει καὶ ὑποδέχεται τὸν πατέρα μου.

Σὲ λίγο ἐπήγαμε στὸν κηδεμόνα τοῦ Θεαγένη, νὰ πάρωμε τὴν ἄδεια γιὰ τὸ φίλο μου.

Ἦτο ἀληθινὰ σκληρὸς ὁ κηδεμόνας του καὶ ἀνάποδος ἄνθρωπος.

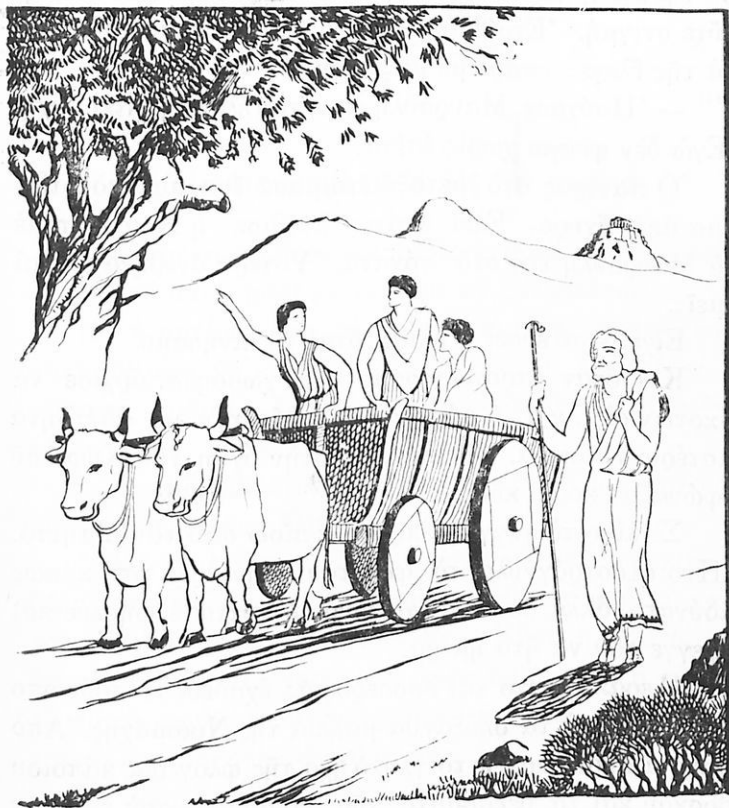
— Ἄς ἔλθῃ! εἶπε στὸν πατέρα μου ξερά, ξερά. Μακάρι νὰ τὸν ἔπαιρνες γιὰ πάντα.

Ἀπὸ ἐκεῖ ἐπήγαμε νὰ ζητήσωμε τὸν Κλεισθένη. Ὁ Λεωκράτης, σωστὸς ἄρχοντας, μᾶς ἐδέχθηκε μὲ εὐγένεια καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι ἔδωσε τὴν ἄδεια στὸ παιδί του, νὰ ἔλθῃ μαζί μας στὸ χωριό.

Τώρα ἦλθε καὶ τῆς Κλεώνης ἡ σειρά. Τὴν ἐφώναξε παρὰμερα ὁ πατέρας μου καὶ τὴν παρεκάλεσε νὰ ἀφήσῃ τὴν ἐγγονή της νὰ ἔλθῃ μαζί μας.

— Ἡ Νικομάχη, τῆς λέγει, εἶναι ἀδύνατη ἀπὸ τὴν ἀρρώστια καὶ ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐργασία. Ὁ καθαρὸς ἀέρας τοῦ χωριοῦ καὶ ἡ ἡσυχία πολὺ θὰ τὴν ὠφελήσουν· θὰ γυρίσῃ γεμάτη ὑγεία καὶ ὁμορφιά. Ἄν δὲ σοῦ ἦτο κουραστικό, θὰ σοῦ ἔλεγα νὰ ἔλθῃς καὶ σὺ μαζί μας γιὰ λίγες ἡμέρες.

— Ἐγώ, παιδί μου, εἶμαι πολὺ γρηὰ καὶ δὲν βαστῶ σὲ κόπους καὶ ταξίδια, ἀλλὰ ἡ Νικομάχη μου νὰ ἔλθῃ μὲ τὴν εὐχή μου. Κουράζεται πάρα πολὺ τὸ καημένο τὸ κορίτσι, καὶ πρέπει νὰ ξεκουρασθῇ λίγες ἡμέρες.

Ἵταν ἐπροχωρήσαμε στὰ χωράφια...

Ἡ Νικομάχη στὴν ἀρχὴ δὲν ἤθελε νὰ ἔλθῃ.

— Δὲν ἠμπορῶ, μᾶς ἔλεγε, νὰ φύγω. Πῶς ν' ἀφήσω μόνη τὴ γιαγιά μου!

Ἄλλὰ ἡ γιαγιά της τὴν ἔπεισε καὶ ἄλλαξε γνώμη καὶ ἐδέχθηκε.

61. Πηγαίνω με τούς φίλους μου στο χωριό.

Ἡ Νικομάχη σὲ λίγο ἦτο ἔτοιμη. Εἶχε δέσει σὲ ἓνα δέμα ὀλίγα φορέματα. Ὁ Μαῦρος, σὰν νὰ ἐκατάλαβε ὅτι θὰ ἔφρευγε ἡ κυρά του, δὲν ἐξεκολλοῦσε ἀπὸ κοντά της οὔτε στιγμή. Ἐτρίβετο ἐπάνω της καὶ ἐνιαούριζε, σὰν νὰ τῆς ἔλεγε: «πάρε με μαζί σου».

— Ἡσύχασε, Μαυρούλη μου, τοῦ ἔλεγε ἡ Νικομάχη. Ἐγὼ δὲν φεύγω χωρὶς ἐσένα.

Ὁ πατέρας στὸ μεταξὺ ἐτοίμασε ἓνα μαλακὸ κάθισμα ἀπὸ ἄχυρα. Ἐκεῖ ἐπάνω ἐκάθισε ἡ Νικομάχη μετὰ τὸ Μαυρούλη της στὰ γόνατα. Ὑστερα ἀνεβήκαμε καὶ ἐμεῖς.

Εἶχε βασιλεύσει ὁ ἥλιος, ὅταν ἐξεκινήσαμε.

Καὶ ὅταν ἐπροχωρήσαμε στὰ χωράφια, ἄρχισεν νὰ σκοτεινιάζη, καὶ ὁ οὐρανὸς ἐστολίσθη μετὰ ἀμέτοητα ἀστέρια λαμπερά. Οἱ βάτραχοι στὴν ὄχθη τοῦ Κηφισοῦ ἐφώναζαν κοᾶξ, κοᾶξ.

Σὲ λίγο τὸ φεγγάρι ἐπρόβαλε πίσω ἀπὸ τὸν Ὑμηττό. Ἦτο ὀλοστρόγγυλο· τὸ φῶς του στὴν ἀρχὴ ἦτο κάπως ἀδύνατο, ἀλλὰ ὅσο ἐπροχωροῦσε ἡ νύκτα ἐζωήρευε καὶ ἔφεγγε σὰν νὰ ἦτο ἡμέρα.

Ἀεράκι ἤσυχο καὶ δροσερὸ μᾶς ἐχάδευε τὸ πρόσωπο καὶ ἔπαιζε μετὰ τὰ ὀλόξανθα μαλλιά τῆς Νικομάχης. Ἀπὸ μακριὰ ἄκουε κανεὶς τὸ γλυκὸ ἦχο τῆς φλογέρας κάποιου βοσκοῦ καὶ τὰ βελάσματα τῶν κοπαδιῶν, πὺ ἐβοσκαν στοὺς κάμπους καὶ στὶς βουνοπλαγιές.

Σιγὰ σιγὰ καὶ ἡ δική μας καρδιὰ ἀνοιξε καὶ μᾶς ἤλθε ἡ διάθεσι γιὰ τραγούδι. Οἱ γλυκὲς φωνὲς τῆς Νικομάχης καὶ τοῦ Κλεισθένη ἀντηχοῦσαν μέσα στὴν ἤσυχη νύκτα σὰν κελάδημα ἀηδονιοῦ.

ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

62. Ἡ ὑποδοχή μας εἰς τὸ χωριό.

Ἔτσι μὲ τραγούδια καὶ χαρὲς ἐφθάσαμε στὸ χωριό.

Νά τὸ σπίτι μας! μὲ τί χαρὰ τὸ ξαναβλέπω!..

Νά ἡ μητέρα μου, μὲ τὴν ἄσπρη τῆς ποδιά! νά ὁ παπποῦς μου, νά καὶ τὰ ἀδελφάκια μου!.. Οἱ δοῦλες, οἱ γείτονες, τρέχουν ὅλοι νὰ μᾶς ὑποδεχθοῦν. Μᾶς ἐπε-
ρίμεναν.

— Καλῶς ἦλθατε! Καλῶς ὠρίσατε! Καλῶς τὰ παι-
διά μας, ἐφώνησαν ὅλοι των.

Ἄλλὰ ποῖο εἶναι αὐτὸ τὸ τριχωτὸ καὶ κοκκινωπὸ
ζῶον, ποῦ πηδάει ἐπάνω μου καὶ κλαίει ἀπὸ τὴ χαρὰ
του, καὶ μοῦ κάνει τόσα παιγνίδια; Εἶναι ἡ Φλόγα, ποῦ
δείχνει τὴν μεγάλη χαρὰ τῆς, ὅπως ἤμπορεῖ. Τὸ παίρνω
τὸ πιστὸ, σκυλί, τὸ σύντροφο τῶν παιδικῶν μου χρόνων,
καὶ τὸ σφίγγω στὴν ἀγκαλιά μου.

Οἱ φίλοι μου θαυμάζουν τὴν ἐξυπνάδα του καὶ τὴν
ἀγάπη του. Ὡς καὶ τὸν Μαυρούλη ἐπῆγε νὰ χαδεύσῃ.
Αὐτὸς ὁμως ἀγορεύσει, ἐσήκωσε τὶς τρίχες του, ἐκαμπού-
ριασε τὴ ράχι του καὶ ἐχύθηκε μὲ τὰ γαντζωτά του νύ-
χια νὰ τὸ γροαντσουνίσῃ. Ἐπρόλαβα ὁμως καὶ τὸν ἐκρυ-
ψα κάτω ἀπὸ τὸ φόρεμά μου.

Ἡ μητέρα μου μᾶς ἐπέσπερε γάλα, βούτυρο φρέ-
σκο, αὐγά βραστά, παξιμάδια καὶ μέλι.

Σὲ λίγο ἐπήγαμε καὶ ἐκοιμηθήκαμε, γιὰτὶ ἤμαστε πολὺ κουρασμένοι.

63. Περίπατος μέσα εἰς τὸ χωριό.

Πρῶτὶ πρῶτὶ, πρὶν ἀνατεῖλει ὁ ἥλιος, ἤμεθα ὅλοι στὸ πόδι· ἡ μητέρα μου εἶχε σηκωθῆ πρωτύτερα ἀπὸ ἐμᾶς. Ἄρμεξε μὲ τὰ καθαρὰ τῆς χέρια γάλα ἀπὸ τὶς ἀγελάδες μας καὶ τὸ εἶχε ἔτοιμο μὲ παξιμάδια.

Σὲ λίγο ἐβγήκαμε καὶ οἱ τρεῖς μαζί νὰ ἰδοῦμε τὸ χωριό. Ἀπὸ πίσω μας ἤρχοντο σιγὰ σιγὰ ὁ παπποῦς μου μὲ τὴ Νικομάχη. Ὁ πατέρας μου εἶχε πάει στὸ ἀμπέλι ἀπὸ τὰ ξημερώματα.

Οἱ φίλοι μου πρῶτῃ φορὰ ἐπήγαιναν σὲ χωριὸ καὶ ὅλα, ὅσα ἔβλεπαν, τοὺς ἔκαναν ἐντύπωσι· πῶς πολὺ ὅμως τοὺς εὐχαριστοῦσαν τὰ κάτασπρα σπιτάκια του, ποὺ ἦσαν ὅλα καθαρὰ καὶ εἶχαν ὅλα αὐτὴ ἀνθοστολισμένη καὶ κληματαριῆς φορτωμένες σταφύλια. Χωρὶς περιβόλι δὲν ἦτο κανένα σπίτι στὸ χωριό.

Οἱ χωριανοὶ μου ξέρουν, ὅτι τὰ ἄνθη, τὰ δένδρα καὶ τὰ δάση εἶναι οἱ καλύτεροὶ φίλοι μας καὶ τ' ἀγαποῦν πολὺ.

Κάθε σπίτι ἔχει καὶ τὸν ἀργαλειό του.

Καὶ ὅλα τὰ κορίτσια εἶναι καλὲς ὑφάντρες.

Μόνες τῶν ὑφαίνουν τὶς προῖκες τῶν καὶ τὰ ἄλλα ὑφάσματα ποὺ χρειάζεται τὸ σπίτι.

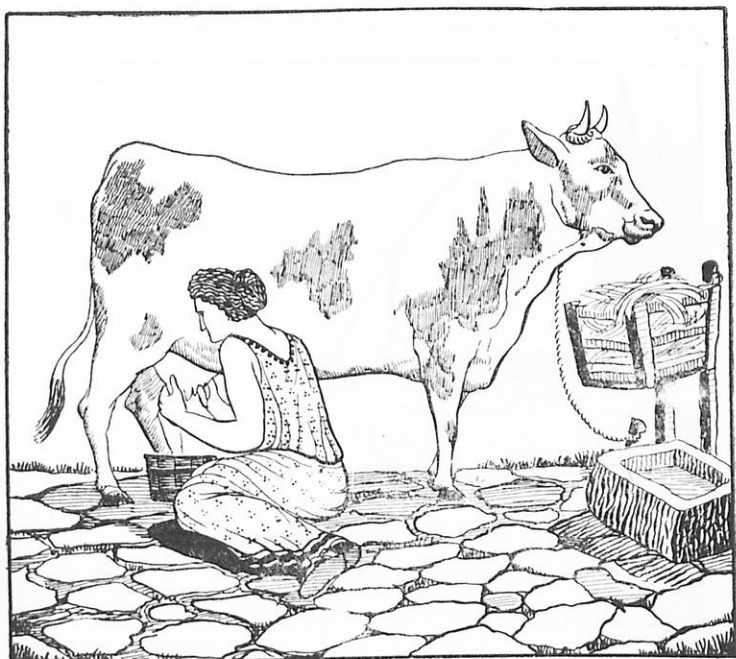
Ἀπὸ μπροστά μας ἐπερνοῦσαν βιαστικοὶ οἱ χωρικοὶ ποὺ ἐπήγαιναν στὴν ἐργασία τῶν.

Μᾶς ἐκαλημέριζαν καὶ ἐτραβοῦσαν γιὰ τ' ἀμπέλια τῶν καὶ τὰ χωράφια τῶν.

Κάπου - κάπου ἐβλέπαμε καὶ μερικὰ κορίτσια· ἐπή-

γαιναν καὶ αὐτὰ νὰ ἐργασθοῦν σιὰ χωράφια, στ' ἀμπέ-
λια καὶ στὸν ἐλαιῶνα.

Ἄλλὰ μὴ θαρρεῖτε ὅτι τὰ κορίτσια ἐργάζονται μό-
νον σιὰ κτήματα.

* Ἀριεξε με τὰ καθαρά της χέρια γάλα ἀπὸ τὴν ἀγελάδα.

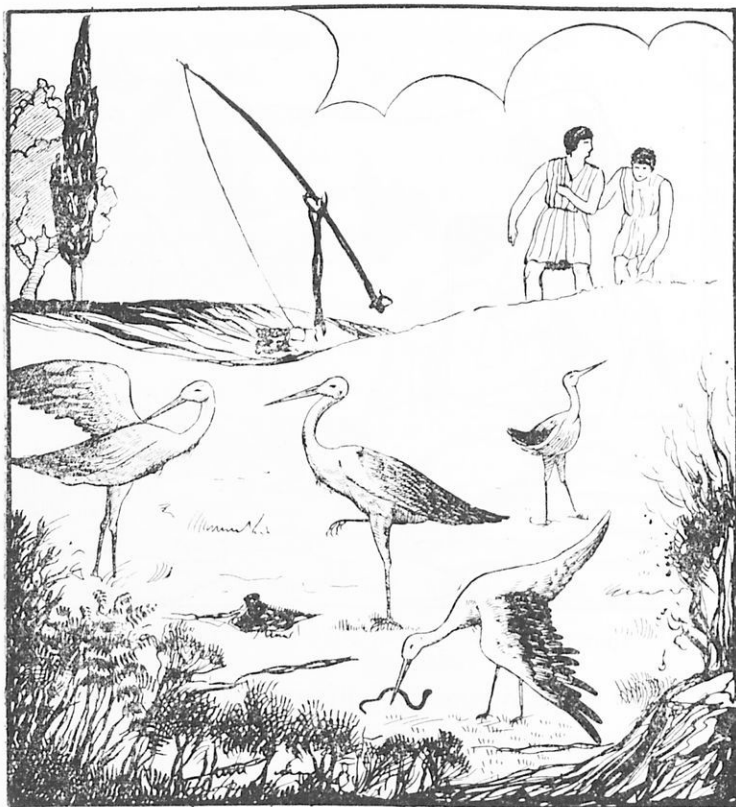
Τὸν περισσότερο καιρὸ μένουν στὸ σπιτι καὶ κάνουν
ὅλες τὶς ἐργασίαι τοῦ σπιτιοῦ. Ζυμώνουν, πλύνουν, ρά-
βουν, πλέκουν, ὑφαίνουν.

64. Περίπατος ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό.

Ἐπηγαίναμε σιγὰ σιγὰ κουβεντιάζοντας καί, χωρὶς
νὰ τὸ καταλάβωμε, εὐρεθήκαμε ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό.

Τί ὥραϊα πού ἦτο ἐκεῖ! Ὅπου καὶ νὰ ἐγύριζε κα-

νείς τὸ μάτι του, ἔβλεπε πρασινάδα καὶ δένδρα μὲ γλυ-
κούς καρπούς. Τὰ ἀμπέλια ἦσαν φορτωμένα μὲ σταφύ-
λια· στὰ λιβάδια οἱ χωρικοὶ εἶχαν στιβαγμένο σὲ θημω-
νιὲς τὸ νεοθέριστο χορτάρι. Γύρω στὰ χωράφια καὶ στὶς
ρεματιῆς ἦσαν ἀγριόβατοι φορτωμένοι μὲ μαῦρα καὶ

Ἦσαν λελέκια.

γλυκὰ βατόμουρα.

Κάπου κάπου ἔβλέπαμε μέσα στὰ πράσινα λιβάδια
κάτι μεγάλα πουλιά, μὲ κόκκινα καὶ μακριὰ πόδια καὶ
μὲ μεγάλες μύτες κόκκινες. Ἦσαν λελέκια. Ἐπερπα-

τουσαν καμαρωτά, ἐτέντωναν τὸ κορμί των ἐμπρός, ἔοριζαν τὸ κεφάλι των πίσω καὶ ἐστέκοντο κάπου κάπου στὸ ἓνα των πόδι.

Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ εἶχε στὴ μύτη του ἓνα φίδι καὶ τὸ ἐκτυποῦσε καταιγῆς νὰ τὸ σκοτώσῃ. Ἐνα ἄλλο ἔτρεχε κυνηγώντας ἓνα βάτραχο.

Οἱ πράσινες σαῦρες ἔτρεχαν καὶ ἐτρύπωναν κάτω ἀπὸ τὶς πέτρες καὶ τὰ χαμόκλαδα, ὅταν ἄκουαν τὰ βήματά μας. Οἱ ὄμορφες πεταλοῦδες ποὺ ἐφάνταζαν μὲ τὰ κτυπητά των χρώματα, ἐλετουσαν στὰ λουλούδια τοῦ κάμπου τρελὲς ἀπὸ χαρά. Παντοῦ ἐκελάρουζε νερὸ κρουσταλλένιο.

65. Ἡ φωλιά τῶν Φλόρων. Τὸ αὐγὸ τοῦ Κούκου.

Ἐκεῖ ποὺ ἐπερπατούσαμε, βλέπομε ἐπάνω σὲ ἓνα χαμηλὸ δενδράκι μιὰ φωλιά. Τὴν εἶχαν φτιάσει τὰ πουλάκια μὲ μεγάλη τέχνη· τὰ ἄχυρα, τὸ μαλλί, τὶς τρίχες καὶ τὰ πούπουλα τὰ εἶχαν μαζεῦσει ἐκεῖ μὲ τὶς μυτίτσες των.

Ἀπὸ τὴν τρύπα τῆς φωλιάς ἐφαίνετο τὸ κεφαλάκι ἑνὸς πουλιοῦ. Εἶχε ἀνοικτὸ τὸ στόμα του καὶ ἐφώναζε ἀδιάκοπα.

— Τί πουλί νὰ εἶναι αὐτό ; μὲ ἐρώτησε ὁ Θεαγένης.

— Καὶ ἐγὼ δὲν ξέρω, τοῦ ἀπαντῶ. Τώρα, ποὺ θὰ ἔλθουν οἱ γονεῖς του νὰ τὸ ταΐσουν, θὰ τὸ καταλάβωμε.

Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καὶ νά, δυὸ ὄμορφοι φλόροι φθάνουν στὴ φωλιά. Εἰς τὸ στόμα των ἐκρατοῦσαν κάτι ποὺ ἔμοιαζε σὰν ἀκροίδα· ἴσως νὰ ἦτο καὶ σκουλήχι.

Ἐφοβήθηκαν, ὅταν μᾶς εἶδαν, ἀλλὰ ὄχι καὶ πολὺ· γιὰτὶ ἐστάθηκαν στὴ φωλιά καὶ ἐταῖσαν τὸ μικρὸ των.

— Ὁ νοῦς μου δὲν τὸ χωρεῖ, εἶπε ὁ Κλεισθένης, πῶς δυὸ πουλάκια, τόσα δά, νὰ ἔχουν στὴ φωλιά των πουλι πολὺ μεγαλύτερό των!

— Ἐγὼ παραξενεύομαι καὶ γιὰ ἓνα ἄλλο ἀκόμη, εἶπε ὁ Θεαγένης. Γιατί ἡ φωλιά νὰ ἔχη ἓνα πουλί, ἐνῶ οἱ φλόροι γεννοῦν τέσσερα καὶ πέντε αὐγά;

— Ἐγὼ θὰ σᾶς τὸ εἰπῶ, λέγει ὁ παπποῦς μου, πού ἤρχετο ἀπὸ πίσω μὲ τὴ Νικομάχη. Ἀλλὰ πρῶτα ἐλάτε νὰ καθίσωμε σὲ αὐτὸν τὸν ἴσκιο τὸν παχύ, νὰ φᾶμε κάτι καὶ νὰ ξεκουρασθοῦμε.

Ἄνοιξαμε τὸ καλάθακι μας καὶ ἐφάγαμε μὲ τὴν ὄρεξι πὺ δίνει ὁ περίπατος μέσα στὰ δένδρα καὶ ὁ καθαρὸς ἀέρας τῆς ἐξοχῆς. Καὶ ὅταν ἐξεκουρασθήκαμε ἄρχισε ὁ παπποῦς τὴν ἱστορία του.

66. Μία παράξενη ἱστορία.

— Μιὰ φορὰ, μᾶς εἶπε, δυὸ φλόροι, σὰν αὐτούς, πὺ εἶδατε, εἶχαν φτιάσει τὴ φωλιά των ἐπάνω σὲ ἓνα δένδρο. Ὁ θηλυκὸς σὲ λίγες ἡμέρες ἐγέννησε τέσσερα αὐγά.

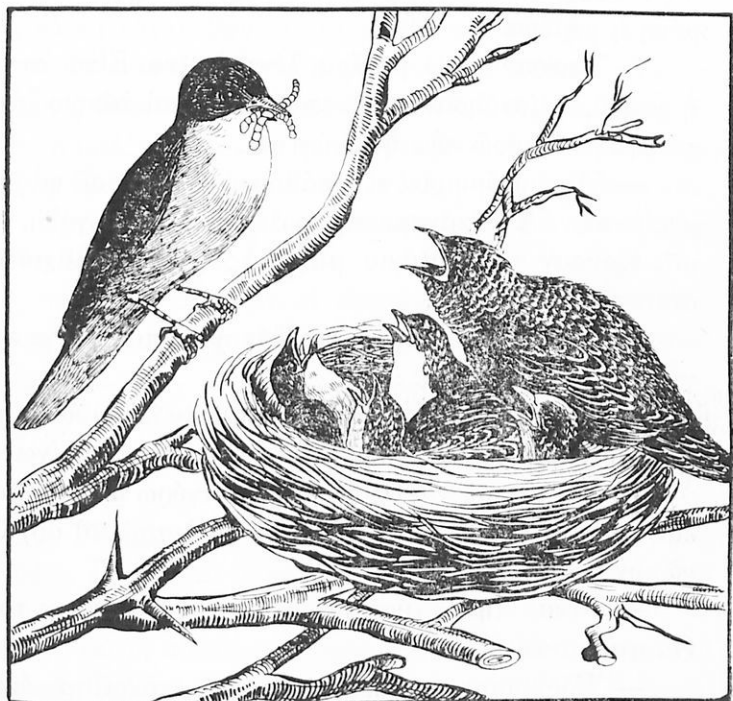
Μιὰν ἡμέρα, πὺ οἱ φλόροι ἔλειπαν, πηγαίνει στὴ φωλιά των ἓνα πουλι λίγο μικρότερο ἀπὸ τὸ περιστέρι. Ἐκρατοῦσε στὴ μύτη του ἓνα αὐγό. Τὸ ἔβαλε κρυφὰ κοντὰ στὰ τέσσερα αὐγά, πὺ ἦσαν μέσα, καὶ ἔφυγε κρόζοντας: κούκου! κούκου!

Ὅταν οἱ φλόροι ἐγύρισαν στὴ φωλιά των, δὲν ἐπρόσεξαν ὅτι τὰ αὐγά των ἦσαν περισσότερα. Ὁ θηλυκὸς, ὅταν ἤλθε ἡ ὥρα νὰ κλωσήση, ἐκάθησε ἐλαφρὰ στὰ αὐγά καὶ τὰ ἐκλωσοῦσε.

Στὶς δεκατέσσερες ἡμέρες τὰ αὐγά ἔγιναν πουλάκια.

Ἡ μητέρα ἄπλωνε τὶς περοῦγες τῆς καὶ τὰ ἐσκέπαζε.

Ὁ πατέρας ἐπειτοῦσε ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἔφερε τροφή. Τὰ πουλάκια ἔτρωγαν, ἔτρωγαν καὶ δὲν ἐχόρταιναν. Τὸ

Τὰ πουλάκια ἔτρωγαν, ἔτρωγαν καὶ δὲν ἐχόρταιναν.

ἓνα μάλιστα ἀπὸ τὰ πέντε ἦτο λαίμαργο, ἀλλὰ καὶ ἐμεγάλωνε πὺδ πολὺ.

Μιὰν ἡμέρα, ὅταν ἐγύρισαν οἱ φλόροι στὴ φωλιά τῶν εὐρῆκαν μόνον τέσσαρα πουλιά. Τὸ ἄλλο ἔλειπε.

Ἐρωτοῦν τί ἐγινε καὶ μαθαίνουν, ὅτι τὸ ἔσπρωξε ὁ μεγάλος καὶ τὸ ἔρριξε ἔξω ἀπὸ τὴ φωλιά.

Ὁ φλόρος ἐθύμωσε καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ κτυπήσῃ τὸ μεγαλύτερο, ἀλλὰ τὸν ἐκράτησε ἡ φλόραινα.

Σὲ λίγες ἡμέρες ἄλλη συμφορὰ. Ὅταν ἐγύρισαν οἱ φλόροι στὴ φωλιά των, εὗρηκαν ἓνα πουλί μονάχα, τὸ μεγάλο.

— Ποῦ εἶναι τὰ ἀδελφάκια σου; τοῦ λέγει τρομαγμένη ἡ μητέρα.

— Ἔπεσαν κάτω, μητέρα, λέγει ἐκεῖνο. Εἶναι στενὴ ἡ φωλιά, ἐγλίστρησαν καὶ ἔπεσαν κάτω· καὶ κάποιος ζῶον τὰ ἔφαγε. Θαρρῶ πὼς ἦτο νύφισσα.

— Ἄχ, οἱ ἄμοιροι, τί ἐπάθαμε! ἔλεγαν οἱ φλόροι κλαίοντας. Ἄν ἐκάναμε τὴ φωλιά μας πρὸ μεγάλης, θὰ μᾶς ἐξοῦσαν τὰ πουλάκια μας! Ἄς ζήση τοῦλάχιστον αὐτὸ πρὸς μᾶς ἔμεινε!

Αὐτό, ὄλο καὶ ἐμεγάλωνε. Κάπου κάπου ἔλεγε στὴ γυναίκα του ὁ φλόρος:

— Αὐτὸ τὸ παιδί, γυναίκα, καθόλου δὲν μοιάζει μὲ τὴ γενιά μας. Τί παιδί εἶναι αὐτό, δὲν καταλαβαίνω.

Τὸ πουλί, πρὸς ἐπειθοῦσε τώρα τριγύρω ἀπὸ τὴ φωλιά, μιὰ ἡμέρα ἀρπάζει μιὰ κάμπια μαλλιαρὴ καὶ ἀρχίζει νὰ τὴν τρώγῃ.

— Φτύσε την, φτύσε την, τοῦ λέγει ὁ πατέρας του. Θὰ φαρμακωθῆς.

— Ἐδοκίμασα καὶ ἄλλη φορὰ, τοῦ ἀποκριθῆκε ἐκεῖνο καὶ τίποτε δὲν ἔπαθα. Μὲ αὐτὲς χορταίνω κάθε ἡμέρα ὅταν λείπετε ἀπὸ ἐδῶ.

— Πρῶτη φορὰ βλέπω φλορόπουλο νὰ τρώγῃ κάμπιες! εἶπε ὁ φλόρος μὲ ἀπορία.

— Γιὰ φλορόπουλο τὸ παίρνεις; τοῦ λέγει μιὰ καρακάξα ἀπὸ τὸ ἀπέναντι δένδρο. Δὲν εἶναι.

— Καὶ πὼς τὸ ξέρεις ἐσύ;

— Ἐγὼ λίγα θὰ σοῦ εἰπῶ, φλόρο μου, λέγει ἡ καρακάξα, καὶ σὺ ἡμπορεῖς νὰ καταλάβῃς. Θὰ ξέρῃς βέβαια ἓνα πουλί, πρὸς τὸ λέγουν κοῦκο. Αὐτὸ ποτέ του δὲν

φτιάνει φωλιά· ποτὲ δὲν κλωσᾷ τὰ αὐγά του· ποτὲ δὲν βάζει στὸ στόμα τῶν παιδιῶν του οὔτε μιὰ μύγα γιὰ τροφή. Μόλις λοιπὸν γεννήσῃ ὁ θηλυκὸς ἓνα αὐγό, τὸ παίρνει ὁ κοῦκος καὶ πάει καὶ τὸ ἀφήνει κρυφὰ σὲ ξένη φωλιά, μέσα στὰ αὐγά τῶν ἄλλων πουλιῶν· ἐκεῖνα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν, τὸ κλωσοῦν· καὶ ἀνατρέφουν μαζὶ μὲ τὰ δικὰ τῶν πουλιᾶ καὶ τὸ πουλί τοῦ κούκου. Τί ὑποφέρουν, ὥσπου νὰ τὸ μεγαλώσουν! Καὶ σιὸ τέλος τὸ ξένο πουλί, σκουντᾷ μὲ τρόπο ἓνα ἓνα τὰ πουλιᾶ καὶ τὰ ρίχνει ἔξω ἀπὸ τὴ φωλιά, γιὰ νὰ ἔχῃ τὴν ἀνάπαυσί του.

Τὰ τελευταῖα λόγια τὰ ἄκουσε ἡ φλόρainera πού εἶχε ἔλθει ἐκεῖνη τὴ στιγμῇ.

— "Ἄχ τί ἐπάθαμε, οἱ ἄμοιροι! ἐφώναξε. Ἄναθρέψαμε τὸ παιδί τοῦ κούκου. Ἄχ! καὶ τὸ ἀχάριστο πουλί τί μᾶς ἔκαμε.

— Κούκου! κούκου! ἀκούεται μιὰ φωνή. Εἰς τὸ ἀπέναντι δένδρο ἦτο ἓνας θηλυκὸς κοῦκος καὶ ἄκουσε τὴν ἱστορία.

— "Ἀσχημα κάνεις νὰ μᾶς ὑβρίζης, λέγει. Δὲν ἔχεις δίκαιο. Πρέπει νὰ ξέρης καὶ τί τρέχει. Ἐμεῖς οἱ κοῦκοι δὲν γεννοῦμε σὰν τὰ ἄλλα πουλιᾶ. Ἄμα γεννήσωμε τὸ πρῶτο αὐγό, πρέπει νὰ περάσουν ὀκτὼ ἡμέρες γιὰ νὰ κάμωμε δεύτερο. Ἐτσι, ἔως οἷου νὰ γεννηθῇ τὸ δεύτερο, χαλᾷ τὸ πρῶτο. Γι' αὐτὸ δὲν ἠμποροῦμε νὰ κλωσήσωμε μόνοι μας τὰ αὐγά μας.

Ὁ φλόρος καὶ ἡ γυναῖκα του ἔμειναν συλλογισμένοι. Τοὺς ἐφαίνετο ὅτι δὲν πταίει καὶ τόσο ὁ κοῦκος. Ἄλλὰ πάλι εἶχαν τὴν πίκρα, ὅτι γιὰ νὰ ζήσει ἓνας κοῦκος, ἐχάθηκαν τέσσερα χαριτωμένα φλοράκια.

67. Ἡ χελιδονοφωλιά.

Στὴ μαύρη τὴ σπηλιὰ τὴ μαυρισμένη
ἀπ' τὴ φωτιά, πὸν ἀνάβουν οἱ ψαράδες,
τὰ χελιδόνια ἔχουνε κτισμένη
φωλιά στῶν βράχου τὶς σχισμάδες.

Ὀλημερὶς φωνάζουν καὶ γυρίζουν
ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ πέταγμα ἑλαφρό
πότε τὰ χεῖλη τῆς σπηλιᾶς ἀγγίζουν
καὶ πότε τοῦ πελάγου τὸν ἀφρό.

Ψαράδες πὸν ψαρεύουν μὲ τὴν τράτα,
κοιτάζουνε μ' ἀγάπη τὴ φωλιά των,
τὰ γρήγορα πτερά των τὰ σπαθᾶτα
κι' ἀκοῦνε τὸ μικρὸ τερέτισμά των.

Παράξενα ἢ φύσι ταιριασμένα
χαρίζει στὴ σπηλιὰ τρελὰ πουλιά
καὶ στὰ βουβὰ τὰ βράχια τ' ἀγοιεμένα
ἀχτίδ' ἀγάπης, πρόσχαρη φωλιά.

68. Λελέκι καὶ σκουλήκι.

Πρὶν καλοτελειώσῃ τὴν παράξενη ἱστορία του ὁ παπποῦς, ἓνα δυνατὸ φτερούγισμα ἀκούσθηκε στὸν ἀέρα. Ἦσαν δυὸ λελέκια.

— Πολλὰ λελέκια ἔχετε ἐδῶ, εἶπε ὁ Θεαγένης.

— Ἔχομε καὶ ἔχομε! εἶπε ὁ παπποῦς. Μᾶς ἔρχονται τὴν ἄνοιξι μαζί μὲ τὰ χελιδόνια· καὶ μαζί πάλι φεύγουν τὸ φθινόπωρο. Γιὰ μᾶς τοὺς χωρικοὺς αὐτὰ τὰ πουλιά

εἶναι πολὺ ὠφέλιμα. Τρώγουν φίδια, ποντικούς, σαλι-
άγκους, σαῦρες καὶ ἄλλα βλαβερὰ ζῶα, ποὺ κάνουν ζη-
μιές στὰ κτήματά μας. Γι' αὐτὸ ὅλοι μας τὰ ἀγαποῦμε.

— Καὶ στὴν Αἴγυπτο εἶναι πολλὰ, εἶπε ἡ Νικομά-
χη. Μᾶς τὸ ἔλεγε ὁ πατέρας μου, ποὺ ἐπήγαινε τακτικὰ
ἐκεῖ. Γιὰ τὰ λελέκια μου εἶπε κάποτε μιὰ ἱστορία, ποὺ
ἀκόμη τὴν θυμοῦμαι.

— Νὰ μᾶς τὴν εἰπῆς, Νικομάχη, εἶπε ὁ παπποῦς.
Μὴν τὰ περιμένετε ὅλα ἀπὸ τὸ γέρο.

— Μιὰ φορὰ καὶ ἓναν καιρὸ, ἄρχισε νὰ λέγη ἡ Νι-
κομάχη, δυὸ λελέκια ἔφτιασαν τὴ φωλιά των ἐπάνω σὲ
ἓνα ἐρημόσπιτο, μέσα σὲ ἓνα λιβάδι καταπράσινο καὶ
μεγάλο. Ὅταν ἐβγῆκαν τὰ λελέκια των ἀπὸ τὰ αὐγά, ἡ
μητέρα τὰ ἐφύλαγε καὶ ὁ πατέρας ἐπηγαινοήρχετο μὲ
τὴν τροφή στὸ στόμα. Μιὰν ἡμέρα τὸ λελέκι, ἐκεῖ ποὺ
ἔφαχνε στὸ λιβάδι γιὰ τροφή, βλέπει ἓνα σκουλήκι, ἦτο
μακρὸν σὰν ἄντερο, γι' αὐτὸ τὸ λέγουν σκουληκαν-
τέρα, τὸ χρῶμα του ἦτο σὰν τὸ χῶμα. Δὲν εἶχε πό-
δια καὶ ὅμως ἐπερπατοῦσε. Ἐμαζεύετο ἀπλώνετο
ἔμαζεύετο ἀπλώνετο, καὶ ἔτσι ἐπροχωροῦσε.

— Ἔ, ποῦ πηγαίνεις; τοῦ λέγει τὸ λελέκι. Δὲν μὲ
φοβεῖσαι;

— Καὶ ποιὸς εἶσαι ἢ ἀφεντιά σου; Δὲν σὲ βλέπω.
Εἶμαι τυφλό.

— Εἶμαι τὸ λελέκι, τοῦ ἀπαντᾷ.

— Ποπό, τὶ ἔπαθα, τὸ ἄμιορο, λέγει τὸ σκουλήκι.

— Ὅστε μὲ ξέρεις, σὰν νὰ εἰποῦμε!

— Τὸν ἀφέντη τοῦ λιβαδιοῦ νὰ μὴν ξέρω, ποὺ τὸν
τρέμομε ὅλοι, ὅσοι ζοῦμε ἐδῶ μέσα!

— Ὅστε καὶ σὺ ἐδῶ μένεις πάντα μὲ τὴν οἰκογέ-
νειά σου;

— Ποῦ νὰ τὴν εὔρω τὴν οἰκογένεια, ἀφέντη μου;

Δὲν μὲ φθάνει ἡ πτώχεια μου, μόνο θέλω καὶ οἰκογένεια;

— Μὰ δὲν νομίζεις, ὅτι σὺ καὶ οἱ σύντροφοί σου, οἱ πτωχοί, εἶσθε περιττοὶ στὸν κόσμο;

— Ὅχι δὰ καὶ τόσο περιττοί, ὅσο νομίζεις, ἄρχοντά μου. Ἄλλη φορὰ θὰ σοῦ εἰπῶ τὸ γιατί.

— Ἄς εἶναι ἄλλη φορὰ, εἶπε τὸ λελέκι καὶ ἐπέταξε στὴ φωλιά του.

69. Τὶ παράπονο ἔχει τὸ σκουλήκι.

— Δὲν ἐπέρασαν πολλές ἡμέρες καὶ συναντήθηκαν στὸ ἴδιο μέρος πάλι τὸ λελέκι μὲ τὸ σκουλήκι.

— Σκουλήκι, λέγει τὸ λελέκι μὴ φοβεῖσαι· θυμήσου τί μοῦ ἔλεγες προχθές, ὅτι καὶ σεῖς οἱ μικροὶ δὲν εἶσθε περιττοὶ σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Δὲν μοῦ τὸ ἐξηγεῖς τώρα; Θέλω νὰ μοῦ εἰπῆς ἀκόμη τί ἐργασία κάνεις καὶ πῶς ζῆς.

— Δουλεύω μέρα νύκτα τὸ χῶμα, σκάβω... Ἀνοίγω παντοῦ τρῶπες...

— Καὶ αὐτὸ εἶναι δουλειά; Καὶ τί ὠφελεῖ; ἐρώτησε τὸ λελέκι.

— Πῶς δὲν ὠφελεῖ! Μὲ αὐτὸ πού κάνω, φυτρώνουν πιὸ εὐκόλα τὰ φυτὰ καὶ ἀνάμεσα στὰ φυτὰ ζοῦν ἔντομα, καὶ ἀπὸ τὰ ἔντομα ζοῦν οἱ βάραιχοι, οἱ σαῦρες, τὰ φίδια, πού ἡ εὐγενεῖά σου καταδέχεσαι καὶ τρῶς. Τὸ χῶμα πού εἶναι βαθειά, τὸ φέρνω ἔξω στὸν ἥλιο, στὸν ἀέρα καὶ στὴ βροχή καὶ τὸ χῶμα πού εἶναι ἐπάνω τὸ πηγαίνω κάτω. Αὐτὸ ὠφελεῖ πολὺ στὴ γεωργία. Καὶ ἀκόμη ἓνα ἄλλο. Ἐτυχε νὰ ἰδῆς κάποτε μαραμμένα φύλλα, πού φαίνονται τυλιγμένα σὰν χωνὶ καὶ στέκονται ὄρθια; Αὐτὴ τὴ δουλειὰ τὴν κάνομε ἐμεῖς τὴ νύκτα. Τραβούμε λίγο-λίγο τὰ φύλλα πιὸ κάτω ἕως ὅτου μπαίνει

ὄλο τὸ φύλλο μέσα εἰς τὴ γῆ. Ἔτσι λίγο-λίγο τὸ φύλλο σαπίζει καὶ γίνεται κατάλληλο γιὰ τροφή μας· ὅ,τι περισσεύση, γίνεται λίπασμα, δηλαδή ἓνα πράγμα πού δυναμώνει τὸ χῶμα καὶ τὸ κάνει παχύτερο.

— Εἶσθε ὅμως πολὺ ἄσχημα ζῶφια, εἶπε τὸ λελέκι.

— Καὶ τί μ' αὐτό; δὲν εἴμεθα ἐργατικά; Δὲν εἴμεθα ὠφέλιμα; Γιατὶ λοιπὸν μᾶς περιφρονοῦν; γιατί μᾶς πατοῦν; Μήπως θαρροῦν ὅτι δὲν πονοῦμε;

— Σὲ λυποῦμαι κακόμοιρο, εἶπε τὸ λελέκι.

— Ἄλλ' ἀφοῦ ἔχεις τέτοια εὐγενική καρδιά, δὲν λέγεις ἓναν καλὸ λόγο σιὰ παιδιά σου γιὰ μᾶς;

Τὸ λελέκι ἐστάθηκε στὸ ἓνα του πόδι, ἐτενώθηκε καμαρωτὰ καὶ εἶπε:

— Ἄφησε καὶ θὰ σκεφθῶ μὲ τὴν ἡσυχία μου ὅσα μοῦ εἶπες.

— Καὶ τώρα, ἀφέντη μου, πρὶν χωρισθοῦμε, θὰ μοῦ ἐπιτρέψης νὰ σοῦ δώσω μιὰ συμβουλή, εἶπε τὸ σκουλήκι.

— Ἄ, ἄ! ὅλα καὶ ὅλα, ἀλλὰ συμβουλὲς δὲν δέχομαι. Βλέπω ὅτι τὸ ἐπῆρες; πολὺ ἐπάνω σου, πού καταδέχομαι καὶ κουβεντιάζω μαζί σου!

— Μὲ συγχωρεῖς. Ἐγὼ ξέρω, τί τιποτένιο πράγμα εἶμαι. Αὐτὸ σοῦ τὸ εἶπα, γιὰ νὰ σὲ προφυλάξω ἀπὸ ἓνα μεγάλο κακό.

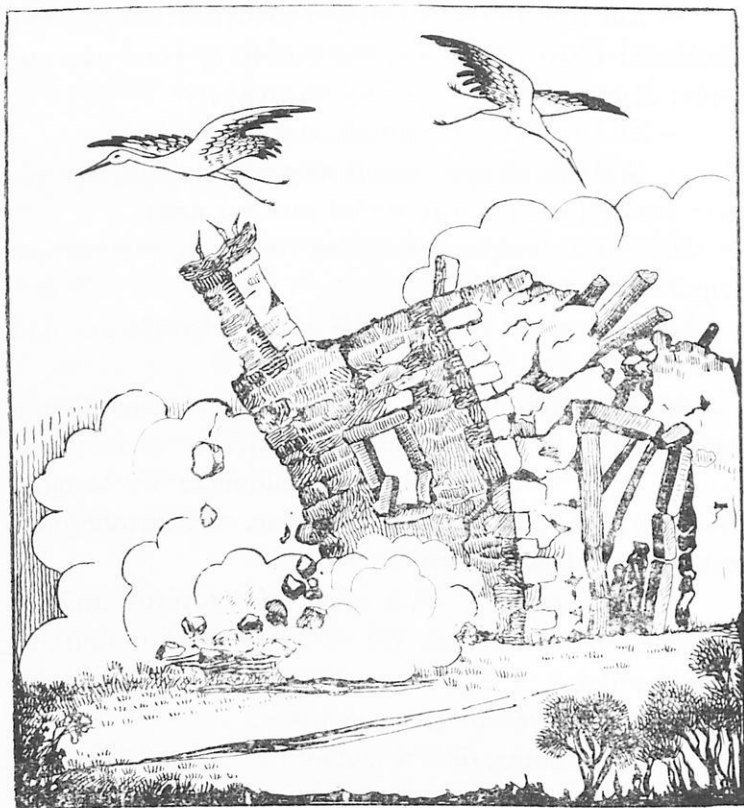
Τὸ λελέκι ἐγέλασε περιφρονητικά.

— Λέγε λοιπόν, ἀπὸ τί κακὸ θὰ μὲ προφυλάξης ἐσύ!

— Ἀποκάτω ἀπὸ αὐτὸ τὸ παλιόσπιτο ἔχομε ἀνοίξει ἐμεῖς τὰ σκουλήκια πολλὰς τρύπες παντοῦ. Ὅλη ἡ γῆ εἶναι σαμμένη· σὲ αὐτὴ τὴ δουλειᾷ ἔχομε ἐργασθῆ ἓκατὸ χιλιάδες σκουλήκια, ἴσως καὶ περισσότερα. Λοιπὸν μεγάλη προσοχή, ἀφέντη, νὰ μὴν πέση καμμιά ὄρα καὶ σᾶς πλακώση.

Τὸ λελέκι ἐγέλασε πολὺ δυνατὰ καὶ λέγει:

— Τώρα καταλαβαίνω ότι δέν είναι σωστό νά σχετίζεται κανείς μὲ τέτοια πλάσματα. Ἐνα σκουλήκι, νά φαντάζεται, ὅτι ἠμπορεῖ νά ρίξη ὀλόκληρο σπίτι μαζί μὲ τὴ φωλιά μας!

Τὸ σπίτι ἐσφρακίστηκε μὲ βρόντο μεγάλο.

Αὐτὰ εἶπε καὶ ἔφυγε· καὶ τὸ σκουλήκι ἐγύρισε ἡσυχα στὴν τρύπα του.

*
* *

Μιὰν ἡμέρα τὰ δυὸ λελέκια καθισμένα στὴ φωλιά

των ἐγάδευαν τὰ παιδιά των μὲ τὴ μύτη των. Ἐξαφνα ἀκοῦν ἓνα τρέξιμο,

— Τί εἶναι αὐτό; λέγει τὸ θηλυκὸ φοβισμένο. Μοῦ φαίνεται σὰν νὰ τρέμη ἢ στέγη.

— Καὶ ἐμένα ἔτσι μοῦ φαίνεται, λέγει τὸ ἄλλο.

Δὲν ἐπρόφθασαν νὰ εἰποῦν ἄλλη λέξι καὶ τὸ σπίτι ἐσωριάσθηκε μὲ μεγάλο βρόντο. Ἐνα σύννεφο σκόνι ἐσηκώθηκε ψηλὰ εἰς τὸν ἀέρα καὶ τὰ δυὸ λελέκια ἐπέταξαν τρομαγμένα. Ἀλλὰ ἐγύρισαν ἀμέσως πίσω. Ἐφώναξαν τὰ παιδιά των, ἐκτυποῦσαν μὲ τὴ μύτη των τὶς πέτρες καὶ τὰ ξύλα. Καμμιά ὁμως ἀπάντησι. Τὰ παιδιά των εἶχαν σκοτωθῆ.

Τὰ δυὸ πουλιὰ ἐκάθισαν ἐκεῖ ἀρκετὴν ὥρα καὶ ἔκλαιαν τὰ παιδιά των. Τὸ ἀρσενικὸ λελέκι ἐθυμῆθηκε τί τοῦ εἶχε εἰπεῖ μιὰ φορὰ τὸ σκουλήκι καὶ τὸ διηγῆθηκε στὴ συντροφισσά του.

— Ποιὸς νὰ φαντασθῆ ἔλεγε, ὅτι ἓνα τιποτένιο σκουλήκι μοῦ ἔλεγε τὴν ἀλήθεια!

Τὰ δυὸ πουλιὰ ἔφυγαν ἀπαρηγόρητα καὶ δὲν ἐξαναγύρισαν. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴν περιφρονοῦν κανένα, ὅσο μικρὸς καὶ ἂν εἶναι.

70. Στὴν ἀκρογιαλιά.

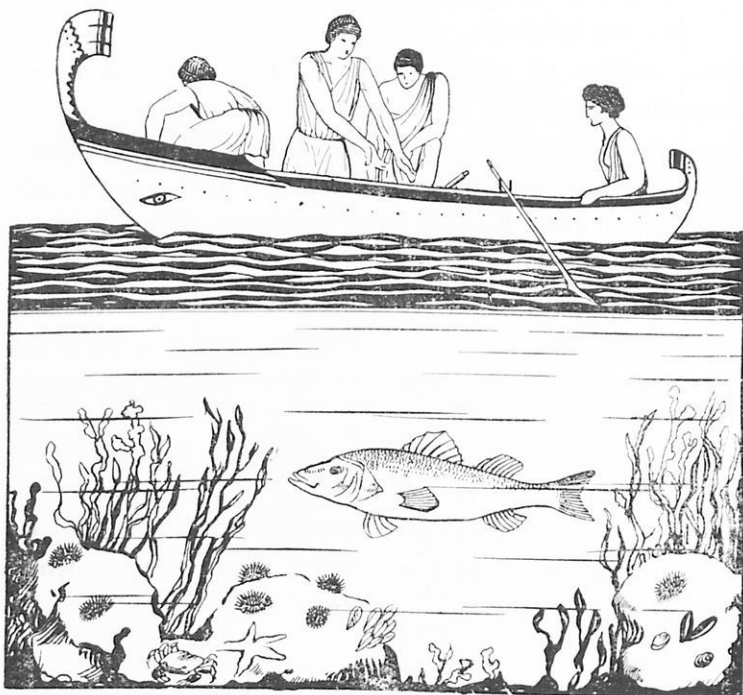
Τὸ ἄλλο πρωὶ ἐτραβήξαμε γιὰ τὴ θάλασσα. Ὁ πατέρας καὶ ὁ παπποῦς ἐπῆραν μαζί των ἀγκίστρια, πετονιὲς καὶ δολῶματα γιὰ νὰ ψαρεύσουν.

Ἡ θάλασσα δὲν εἶχε κύματα καὶ ἦτο ἡσυχὴ· ἐλαμκοπολοῦσε ἀπὸ μακριά, καὶ ἔμοιαζε σὰν καθρέπτης.

Ὁ μπάτης, τὸ ἀεράκι ποῦ ἐφυσοῦσε μέσα ἀπὸ τὸ πέλαγος, ἔφερνε μαζί του τὴ μυρωδιὰ τῆς θάλασσας καὶ

μᾶς ἐδρόσιζε τὸ πρόσωπο. Ἐνιώσαμε τὸ σῶμα μας πιὸ ἔλαφρό.

Ἐκαθίσαμε στὰ χαλίκια γιὰ νὰ ξεκουρασθοῦμε. Τὰ νερὰ ἦσαν τόσο διάφανα, ὥστε ἐβλέπαμε μὲ εὐκολία τὸ καθεὶ, πού ἦτο μέσα στὴ θάλασσα.

Ἐμακρύνουμε λίγο ἀπὸ τὴν ἀκροθαλασσιά.

Ἐβλέπαμε τὰ διάφορα ψάρια, πού ἐκολυμβοῦσαν καὶ ἔλαμπαν σὰν ἀσήμι. Ἐβλέπαμε ἀχινούσ κατὼ στὸ βυθὸ ἔπάνω σὲ πέτρες, νὰ μαυρίζουν σὰν ἀγκαθωτὲς σφαιρὲς. Πιὸ πέρα ἐφαίνοντο κολλημένα στοὺς βράχους στρεΐδια καὶ πεταλίδες μὲ τὰ πλουμιστὰ των ὄστρακα, καὶ μύδια καὶ ἄλλα κογχύλια μὲ περίεργα σχήματα.

Στις πέτρες τῆς ἀκρογιαλιᾶς ἐπερπατοῦσαν στραβοπό-
δαρα καβούρια, μεγάλα καὶ μικρά.

Ποῦ καὶ ποῦ ἐσάλευαν μέσα στὸ νερὸ καὶ φύκια, κα-
θῶς σαλεύουν στὸν ἀέρα τὰ φύλλα τῶν δένδρων.

Ἄφοῦ ἐξεκουρασθήκαμε, ἐσηκωθήκαμε καὶ ἀρχίσα-
με νὰ μαζεύουμε ὁμορφα χρωματιστὰ χαλκία καὶ κογ-
χύλια. Ἔτσι σιγὰ σιγὰ ἐκάμαμε ἀρκετὸ δρόμο.

Σὲ λίγο βλέπομε ἐμπρὸς μας ἓνα λιμανάκι καὶ στὴν
ἄμμο τῆς ἀκρογιαλιᾶς του τραβηγμένη τὴ βαρκούλα κά-
ποιων ψαράδων, ποὺ ἦσαν γνωστοὶ τοῦ παπποῦ μου.
Ἐκεῖ κοντὰ ἦτο ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς. Τὸν ἐκοιτάζαμε στὰ
μάτια σὰν νὰ τοῦ ἐλέγαμε :

— Νὰ τὴ σπρώξωμε στὴ θάλασσα;

— Ναί, μᾶς λέγει χαμογελώντας· καὶ στὴ στιγμή ἡ
βαρκούλα ἐγλύστρησε στὴ θάλασσα.

Μπαίνομε μέσα καὶ ἀρχίζομε νὰ τραβοῦμε κουπί.

Ἡ βαρκούλα ἔσχιζε τὴ θάλασσα μὲ χάρι.

Ἐμακρύναμε λίγο ἀπὸ τὴν ἀκροθαλασσιὰ καὶ ἡ βαρ-
κούλα ἄρχισε νὰ σαλεύη καὶ νὰ ἀνεβοκατεβαίνη.

Ἡ Νικομάχη, ποὺ πρώτη φορὰ ἔμπαινε σὲ βάρκα,
ἐτρόμαξε καὶ ἔβγαξε φοβισμένες φωνές· σὲ λίγο ὁμως
ἐπῆρε θάρρος.

Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ ὁ πατέρας μου μὲ τὸν παπποῦ
ἐψάρευαν μὲ τὰ ἀγκίστρια· καὶ ὅταν ἐγυρίσαμε ἀπὸ τὴν
ἐκδρομὴ, εὗρήκαμε τὸ καλάθι τῶν γεμάτο ψάρια. Εἶχαν
πιασμένα ἓναν κέφαλο, δυὸ τσιποῦρες, λίγα πετρό-
ψαρα καὶ ἓνα μεγάλο λαβράκι.

71. Τὸ λαβράκι.

Τὰ ψάρια ἀκόμη ἐσπαρταροῦσαν· τὸ μεγαλύτερο
μάλιστα ἀπὸ αὐτά, τὸ λαβράκι, ἔκαμε κάτι περισσότερο.

Μὲ ἓνα δυνατὸ τίναγμα εὐρέθηκε ἔξω ἀπὸ τὸ καλάθι.

Ὁ Θεαγένης ἔσκυψε καὶ ἐπῆρε τὸ ψάρι στὰ χέρια του· καὶ ἀφοῦ τὸ ἐκοίταξε προσεκτικά, κρατώντας το σφικτά, νὰ μὴν τοῦ φύγη, μᾶς εἶπε :

— Γιὰ ἰδέτε το, δὲν μοιάζει μὲ βαρκούλα ; Μπροστὰ εἶναι μυτερὸ καὶ ἔως τὴ μέση ὄλο χονδραίνει.

— Ἐπίτηδες εἶναι φτιασμένο ἔτσι, εἶπε ὁ παπποῦς, γιὰ νὰ σχίζη μὲ εὐκολία τὸ νερὸ καὶ νὰ κολυμβᾷ γρήγορα. Καὶ τὰ πλοῖα μας γι' αὐτὸ μπροστὰ εἶναι μυτερά. Ἡ οὐρὰ πάλι εἶναι τὸ κουπὶ τοῦ ψαριοῦ ὅσο πιὸ μεγάλο εἶναι αὐτὸ τὸ κουπί· τόσο περισσότερο νερὸ σπρώχνει πίσω· καὶ τόσο πιὸ γρήγορα κολυμβᾷ τὸ ψάρι.

— Καὶ δὲν εἶναι μόνον κουπί, ἀλλὰ καὶ τιμόνι, εἶπε ὁ πατέρας μου.

— Ἐνα προᾶγμα δὲν μοῦ ἀρέσει σὲ αὐτὸ τὸ ψάρι, εἶπε χαμογελώντας ὁ Κλεισθένης. Τὸ στόμα του. Αὐτὸ ἤμπορεῖ καὶ ἐμένα νὰ χωρέση μέσα.

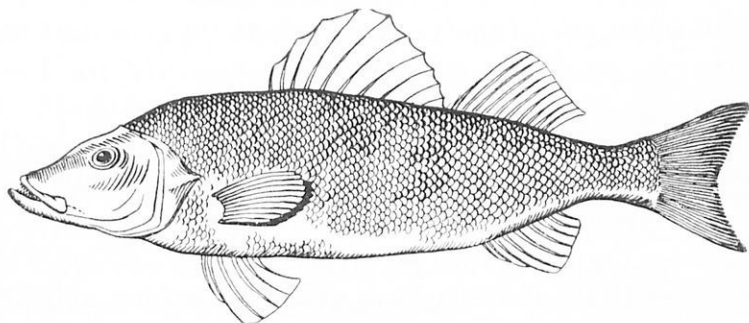
— Δὲν εἶναι μόνο πὸν εἶναι μεγάλο, ἀλλὰ ἔχει καὶ χιλιάδες δόντια, σὰν τὶς βελόνες μυτερά, εἶπε ὁ Θεαγένης. Ὅλο τὸ στόμα του θαρρεῖ κανεῖς, πῶς εἶναι γεμάτο δόντια, γιὰτὶ ἔχει καὶ στὸν οὐρανίσκο του ἀκόμη χωρὶς ἄλλο τὸ λαβράκι θὰ εἶναι λαίμαργο καὶ ἀρπακτικὸ ψάρι.

— Ἐχεις δίκαιο, εἶπε ὁ παπποῦς μου. Ποτέ του δὲν χορταίνει καὶ δὲν ἀφήνει τίποτε. Τρώγει γαρίδες, καβούρια, μαρίδες καὶ ἄλλα ψαράκια. Καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴ λαίμαργία του τὰ καταπίνει ὀλόκληρα καὶ ἀμάσητα. Γιὰ νὰ βεβαιωθῆτε ἀνοίξατε τώρα ἀμέσως τὴν κοιλία του.

Ὁ Θεαγένης μὲ ἓνα μυτερὸ μαχαιράκι τοῦ ἀνοίξε τὴν κοιλία. Καὶ ἀλήθεια, ἐκεῖ μέσα εὐρήξαμε δυὸ ὀλόκληρα ψαράκια καὶ δυὸ μακρουλά σακκουλάκια γεμάτα αὐγά.

— Τὸ βλέπετε λοιπὸν ὅτι εἶχα δίκαιο ; λέγει ὁ παπ-

ποῦς μου. Ἀκοῦστε τῶρα καὶ γιὰ τὰ δυὸ σακκουλάκια. Οἱ ψαράδες τὰ καθαρίζουν καλά, τὰ ἀλατίζουν καὶ τὰ ἀφήνουν νὰ ξεραθοῦν. Ὑστερα γιὰ νὰ μὴ χαλάσουν ἀπὸ τὸν ἀέρα ἢ ἀπὸ ἄλλη αἰτία, τὰ βουτοῦν μέσα σὲ λυωμένο κερὶ καὶ ἔτσι βαστοῦν ὅσον καιρὸ θέλομε. Αὐτὰ οἱ ψαράδες τὰ λέγουν αὐγοτάραχο· καὶ ἀπὸ αὐτὸ κερδίζουν ἀρκετὰ χρήματα, γιὰτὶ τὸ πωλοῦν ἀκριβά, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ νόστιμο καὶ ὀρεκτικό. Τὰ μικρὰ, μικρὰ αὐγά πού

Τὸ λαβράκι.

βλέπετε, θὰ ἐγίνοντο σὲ λίγες ἡμέρες ἀμέτρητα ψαράκια. Τὸ λαβράκι μας ἦτο ἕτοιμο νὰ γεννήσῃ.

— Ποῦ, πατέρα; τὸν ἐρώτησα.

— Εἰς τὴν ἀμμουδιά, παιδί μου. Ἐκεῖ ὅπου ἡ θάλασσα εἶναι πιὸ ἡσυχῃ.

— Καὶ αὐτὰ τὰ πτερούγια, πού ἔχει τὸ ψάρι εἰς τὴν ῥάχη καὶ εἰς τὰ πλάγια, τί τὰ θέλει;

— Εἶναι τὰ ὄπλα του, εἶπε ὁ πατέρας. Μὲ αὐτὰ ὑπερασπίζεται τὴ ζωὴ του, γιὰτὶ ἔχει πολλοὺς ἐχθρούς. Ὅπως τὸ λαβράκι τρώγει τὰ μικρότερα ψάρια, ἔτσι καὶ τὰ μεγαλύτερα κυνηγοῦν τὸ λαβράκι. Καὶ τῶρα εἶναι καιρὸς νὰ δοκιμάσωμε καὶ τὸ κρέας του, ἂν εἶναι νόστιμο. Ἄς πᾶμε νὰ μαγειρεύσωμε τὰ ψάρια κάτω ἀπὸ τὸ φουντωτὸ ἐκεῖνο πεῦκο.

— Καὶ μὲ τί τσουκάλι; ἐρώτησε γελώντας ἡ Νικομάχη.

— Μὴ σὲ μέλει, μικρὴ μου νοικοκυρούλα, εἶπε ὁ παπποῦς χαμογελώντας. Γιὰ ὅλα ἐφρόντισα ἐγώ

Ἄμα ἐφθάσαμε εἰς τὸ πεῦκο εὐρήκαμε ἐκεῖ τὸν ὑπηρέτη μας, πὺ εἶχε φέρει, ὅ,τι ἐχρειάζετο, ὅπως τοῦ εἶχε παραγγείλει ὁ παπποῦς μου.

Ὁ παπποῦς ἔξυσε τὰ λέπια, ἐκαθάρισε καὶ ἀλάτισε τὰ ψάρια καὶ ὁ ὑπηρέτης ἄναψε τὴ φωτιά.

72. Τὸ πεῦκο.

— «Μὴ τόσο κοντὰ στὸ πεῦκο!» ἐπρόστιαξε ὁ παπποῦς τὸν ὑπηρέτη.

— Γιατί; ἐρώτησα μὲ ἀπορία.

— Πιάσε τὰ ὀλοπράσινα φύλλα τοῦ πεύκου, πὺ εἶναι λεπτὰ καὶ μακρουλὰ σὰν βελόνα, καὶ θὰ τὸ καταλάβης.

— Κολλοῦν, παπποῦ· καὶ ἔχουν μιὰ παράξενη μυρωδιά.

— Γιατὶ ἔχουν μέσα των ρετσίνοι. Τὸ ἴδιο καὶ τὰ φύλλα, πὺ εἶναι χάρμω σκορπισμένα, κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα· τὸ ἴδιο καὶ τὸ ξύλο τοῦ πεύκου. Γι' αὐτὸ παίρνει τὸ πεῦκο εὐκόλα φωτιά· καὶ γι' αὐτὸ χρειάζεται πολλὴ προσοχή. Σὲ μιὰ στιγμή ἤμπορεῖ νὰ χαθῆ ἓνα δάσος, πὺ ἡ φύσις ἐχρειάσθηκε ἑκατὸ καὶ διακόσια χρόνια νὰ τὸ κάμη ὠραῖο, πυκνόφυλλο καὶ καταπράσινο.

— Ἀλήθεια, τί ὄμορφο δάσος! εἶπε ὁ Κλεισθένης, θαυμάζοντας τὴ φουντωτὴ φυλλωσιὰ τῶν πεύκων.

— Ὁ ἀέρας τοῦ πεύκου καὶ τοῦ ἐλάτου εἶναι σὰν βάλσαμο, εἶπε ὁ παπποῦς μου. Δίνει ζωὴ καὶ δύναμι. Γι' αὐτὸ τοὺς ἀρρώστους τοὺς πηγαίνουν εἰς μέρη ψηλά,

πού ἔχουν ἔλατα καὶ πεῦκα· καὶ ἐκεῖ εὐρίσκουν τὴν ὑγείαν των.

— Παπποῦ, ὅσο νὰ γίνῃ τὸ φαγητό, πηγαίνομε, ἂν θέλῃς, νὰ κάμωμε ἓνα γῦρο μέσα εἰς τὸ δάσος; εἶπα παρακλητικά.

— Πᾶμε, εἶπε ὁ παπποῦς, πρόθυμος.

”Ὅσο ἐπροχωρούσαμε εἰς τὸ δάσος, τὸ περπάτημά μας ἐγίνετο πῶς δύσκολο· ἐγλυστρούσαμε καὶ κάποτε ἐπέφταμε· ἐγελούσαμε, γιατί μᾶς ἐφαίνετο σὰν παιγνίδι.

— Γιατί γλυστροῦμε ἔτσι; ἐρώτησε ὁ Κλεισθένης.

— Δὲν βλέπετε, πὼς τὸ χῶμα τοῦ δάσους εἶναι πέρα πέρα σκεπασμένο μὲ ξερὰ πευκόφυλλα; Αὐτὰ σᾶς κάνουν νὰ γλυστροῦτε.

— Παπποῦ, ἐρώτησα σὲ λίγο καὶ ἐγώ, γιατί ἄλλα πεῦκα ἔχουν τὸν κορμό των ἴσιο, στρωτὸ καὶ ἀσπριδερὸ καὶ ἄλλα ξερό, ζαρωμένο καὶ σχισμένο;

— Διότι, εἶπε ὁ παπποῦς γελώντας, ἄλλα μοιάζουν μὲ ἑσένα καὶ τοὺς φίλους σου, καὶ ἄλλα μὲ ἐμένα. Τὰ ἴσια καὶ τὰ ἀσπριδερὰ εἶναι τὰ παιδιὰ· τὰ καμπουριαστά, τὰ ζαρωμένα καὶ τὰ στακτόμαυρα εἶναι τὰ γέρικα.

— Ἄλλὰ τί εἶναι αὐτὰ τὰ μακροστρογγύλα πράγματα, πού εἶναι ἐπάνω στὰ πεῦκα;

— Εἶναι οἱ κῶνοι, ὁ καρπὸς τοῦ πεύκου, πού κρύβουν μέσα των τοὺς σπόρους. Στὴν ἀρχὴ ἦσαν μικροί, μακρουλοὶ καὶ πράσινοι· σιγὰ σιγὰ ὅμως ἐμεγάλωσαν καὶ ἔγιναν καστανόμαυροι. Αὐτοὶ οἱ κῶνοι παίρνουν εὐκόλα φωτιά· γι' αὐτὸ οἱ νοικοκυρὲς τοὺς μεταχειρίζονται γιὰ προσάναμμα. ”Ἐ, τώρα εἶναι ὥρα νὰ γυρίσωμε.

Στὸ γυρισμό, ἐρώτησα τὸν παπποῦ μου :

— Εἶναι καλὸ δένδρο τὸ πεῦκο;

— Θέλει καὶ ἐρώτημα, παιδί μου; Τὸ πεῦκο φυτρώνει παντοῦ καὶ στὸ χειρότερο ξερότοπο. Μεγαλώνει καὶ

εὐδοκιμεῖ καὶ στίς ψηλές βουνοπλαγιές καὶ στὸ φρούδι τῆς θάλασσας ἀκόμη, ὅπως ἐδῶ. Ὑπάρχουν πεῦκα, πὺ φυτρώνουν ἀνάμεσα στοὺς βράχους καὶ γέρνουν ἐπάνω ἀπὸ τὴν θάλασσα. Ἡ ἄλμη τῆς ποτίζει τὰ κλαδιά των καὶ στὴν τριχυμία τὰ ἄγρια κύματα βρέχουν μὲ τοὺς ἀφρούς των τίς φυλλωσιές των. Τὸ πεῦκο μεγαλώνει χωρὶς τὴν παραμικρὴ περιποίησι. Στὴ ζέστη μᾶς δίνει τὸ δροσερό του ἤσκιο, στὸ κρύο μᾶς δίνει τὸ ξύλο του γιὰ νὰ ζεσταθοῦμε. Ἀπὸ τὰ κλαδιά του κάνομε τὰ κάρβουνα. Μὲ τὸ ξύλο τοῦ κορμοῦ του κάνομε πλοῖα, πόρτες, παράθυρα καὶ ἄλλα χρήσιμα πράγματα. Ἡ πίσσα γίνεται ἀπὸ τὸ ρετσίφι.

— Καὶ τὸ δαδί, πὺ ἀνάβωμε φωτιά, ἀπὸ τὸ πεῦκο δὲν γίνεται; ἐρώτησε ὁ Θεαγένης.

— Ναί, παιδί μου· καὶ τὰ μεγάλα δαδιά, οἱ δᾶδες πὺ μᾶς φέγγουν στὴ μεγάλη ἐορτὴ τῆς θεᾶς Δήμητρος στὴν Ἐλευσίνα, ἀπὸ τὸ ξύλο τοῦ πεύκου γίνονται. Στὰ Ἴσθμια, στοὺς ἀγῶνας πὺ γίνονται στὸν Ἴσθμὸ τῆς Κορίνθου, στεφανώνουν τοὺς νικητὰς μὲ στεφάνι ἀπὸ ἡμερο πεῦκο. Στὸ ἄλλος τῆς Ὀλυμπίας, πὺ θὰ πᾶτε, ὅταν μεγαλώσετε, θὰ ἰδῆτε πυκνὰ πεῦκα νὰ δροσιζοῦν τὰ μάτια καὶ τὴν καρδιά σας μὲ τὸ ζωηρὸ καὶ πράσινο χρῶμα των.

Ὅταν ἐγυρίσαμε πίσω, τὸ φαγητὸν ἦτο ἕτοιμον. Ἐκαθίσαμε κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά καὶ ἐφάγαμε μὲ πολλὴν ὄρεξι τὰ φρέσκα ψάρια.

73. Ὁ πεῦκος.

*Ἐνας πεῦκος μέσ' τὸν κάμπο, γέρος ὁ φτωχός,
στέκει ἐκεῖ πρὸ καὶ βράδν, μοναχός.*

Ἔχασε μεγάλους κλώνους, ἔπαθε πολλά
ζῆ διακόσια τόσα χρόνια, στρογγυλά.

Ἄκουσε τὰ καρποφύλλια, εἶδ' ἀρματωλοῦς,
πέρασε πολέμους, μπόρες, κερανοῦς.

Μὰ βαστάει σὰν παλληκάρι ὅσο κι ἂν γερονά
κι ἀγναντεύει πέρα ὡς πέρα, τὰ βουνά.

74. Πῶς ἔγινε καλὸς καβελάρης.

Ὁ Κλεισθένης ἦτο πολὺ καλὸς καβελάρης. Καὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι τέτοιος, ἀφοῦ ἀπὸ μικρὸς εἶχε καὶ ἄλογα ἐκλεκτὰ καὶ δάσκαλο τὸν πιὸ καλὸ ἀπ' ὅλους, ποὺ ἦσαν στὴν Ἀθήνα.

Καὶ ἐγὼ τὰ ἐκατάφερα κάπως. Ὁ πατέρας μου ἐχάρισε τὸ ἀλογάκι, ποὺ μοῦ εἶχε ὑποσχεθῆ.

Τί χαριτωμένο ποὺ ἦτο ! Τὸ κορμί του ἐλύγιζε σὰν τὴν ὀχιά, τὰ μάτια του ἐπετοῦσαν σπίθες, ἡ χαιτή του ἦτο σὰν μεταξωτὴ καὶ ἡ οὐρά του μακριὰ καὶ φουντωτή. Ὅλα του ἦσαν ὁμορφα καὶ κανονικά. Ἐχαίρετο κανεὶς νὰ τὸ βλέπη. Εἰς τὸ τρέξιμο κανένα ἄλογο τοῦ χωριοῦ μας δὲν τὸ ἔφθανε. Τὸ ἐλέγαμε Αἴολο, γιατί ἦτο ἐλαφρὸ καὶ γρήγορο σὰν τὸν ἀέρα.

Ἐπῆγα πολλὰς φορὰς στὰ ἀμπέλια μας καὶ στὰ χωράφια μὲ τὸν Αἴολο.

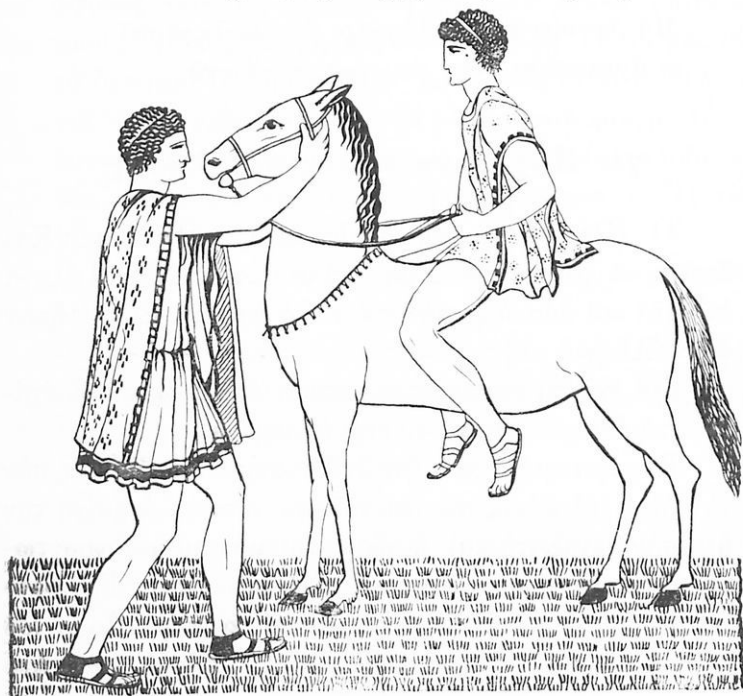
Ὁ Θεαγένης, ποὺ ποτέ του δὲν εἶχε καβαλικεύσει ἄλογο, ἄρχισε τώρα μὲ τὸν Αἴολο νὰ συνηθίζῃ στὴν καβάλα.

Ἐπειτα εἶχαμε καὶ καλὸ δάσκαλο, τὸν Κλεισθένη. Τὶς περισσότερες ὥρες τῆς ἡμέρας μᾶς ἐγύμναζε μὲ μεγάλη ὑπομονή, καὶ ὕστερα ἐγυρίζαμε εἰς τὸ σπίτι μὲ με-

γάλη ὄρεξι. Ἡ μητέρα μου μᾶς ἐδέχετο μὲ τὸ γέλιο καὶ μὲ τὸ «καλῶς τὰ παιδιά μου».

Τὸ φαγητὸν ἦτο πάντοτε ἕτοιμον καὶ πάντοτε ὄρεκτικόν.

Ὁ Κλεισθένης τις πρώτες βραδιὲς δὲν ἠμποροῦσε νὰ

Ἐστερα εἶχαμε καὶ καλὸ δάσκαλο, τὸν Κλεισθένη.

κοιμηθῆ ἀναπαυτικὰ ἐπάνω στὰ στρώματα τὰ δικά μας. Ἦτο ἀπὸ μικρὸς συνηθισμένος νὰ κοιμᾶται σὲ πλούσιο κρεββάτι μὲ μαλακὰ στρώματα, γεμάτα πούπουλα. Ἄλλὰ δὲν ἐπέρασαν πολλὲς ἡμέρες καὶ ἐσυνήθισε εἰς τὴν σκληραγωγίαν. Ἡ νέα ζωὴ εἰς τὴν ἐξοχὴ τὸν ὠφέλησε πολὺ.

75. Πῶς ἐπερνοῦσε ἡ Νικομάχη στὸ χωριό.

Ὁ καθαρὸς ἀέρας τῆς ἐξοχῆς καὶ τὸ ξεκούρασμα ὠφέλησαν πολὺ τῇ Νικομάχῃ. Ἀπὸ τὶς πρῶτες ἡμέρες ἄρχισε νὰ δυναμώνῃ καὶ τὸ πρόσωπόν της ἐξαναπῆρε τὸ φυσικόν του χρῶμα. Ἐρροδοκοκκίνησαν τὰ μάγουλά της καὶ τὰ μάτια της ἐζωήρευσαν.

Τῆς ἄρεσε νὰ κάθεται κάτω ἀπὸ μιὰ καστανιὰ μεγάλη, πού ἦτο κοντὰ στὸ σπίτι μας. Ἐκεῖ ἐπερνοῦσε εὐχάριστα τὶς ὥρες της κεντώντας ἕναν πέπλο. Ἦτο γιὰ τὴ μητέρα μου.

Πολλὲς φορές, ὅταν ἄφηνε τὴ βελόνα της, ἀνέβαινε εἰς τὸ λόφο, πού ἦτο ἐκεῖ κοντά, καὶ ἐκοίταζε τριγύρω μὲ εὐχαρίστησι τὸν καταπράσινο κάμπο, τὰ δένδρα τὰ φορτωμένα μὲ γλυκόχυμους καρποὺς καὶ τὰ πουλάκια, πού ἐπτερούγιζαν χαρούμενα ἀπὸ κλαδὶ σὲ κλαδί.

Πολλὲς φορές μᾶς ἀκολουθοῦσε στίς ἐκδρομὲς πού ἐκάναμε. Κάποτε ὅμως ἐκουράζετο καὶ ἐγύριζε πίσω ἀπὸ τὴ μέση τοῦ δρόμου.

Ὁ παπποῦς μου, ὅταν ἦτο κουρασμένος, ἔμενε καθισμένος κάτω ἀπὸ μιὰ καρυδιά, τὸ ἀγαπημένο του δένδρο. Τὴν εἶχε φυτεύσει ὁ ἴδιος μὲ τὰ χέρια του μικρὸ παιδί· καὶ τὴν ἀγαποῦσε γι' αὐτὸ παρὰ πολὺ.

Θυμοῦμαι καὶ ἐγὼ συχνὰ αὐτὸ τὸ δένδρο. Μοῦ λέγει μέσα στὴν ψυχὴ μου χίλια δυὸ πράγματα ἀπὸ τὰ περασμένα χρόνια. Κάτω στὸν ἴσκιό του μ' ἐφιλοῦσε καὶ μ' ἐνανούριζε στὰ γόνατά της ἢ καλὴ μου ἢ μανούλα. Ἐκεῖ ἐμεγάλωσα. Ἐκεῖ μ' ἔμαθε νὰ συλλαβίζω ὁ παπποῦς μου. Ἐκεῖ ἔπαιζα μὲ τὰ ἀδελφία μου, ἐκεῖ ἐγελοῦσαμε, ἐχοροπηδούσαμε, ἐκάναμε κούνιες καὶ ἐπερνούσαμε ὥρες ἀλησμόνητες!

Κάτω ἀπὸ αὐτὴ τὴν καρδιά ἐκάθητο ἡ Νικομάχη, ἔπαιρνε στὰ γόνατά της τὴν ἀδελφούλα μου καὶ ἔπερ-
νοῦσε τὴν ὥρα της κουβεντιάζοντας μὲ τὸν παπποῦ.

Κάποτε ἐπηγαίναμε καὶ ἐμεῖς ἐκεῖ. Ἐκαθήμεθα γύρω
γύρω καὶ ἐκεῖνος μὲ τὸ χαμόγελο στὸ στόμα ἄρχιζε καὶ
μᾶς ἔλεγε ὁμορφες ἱστορίες καὶ μύθους.

76. Τί ἔπαθε μιὰ φαντασμένη ὑφάντρα.

Ἐνα ἀπόγευμα ἐκαθήμεθα ὅλοι εἰς τὸν κῆπο μας
καὶ ἐτρώγαμε σῦκα. Τῆς μητέρας μου τὸ μάτι εἶδε τὸ
δίχτυ μιᾶς ἀράχνης, ποῦ ἦτο ἀπλωμένο ἀνάμεσα σὲ μιὰ
τριανταφυλλιά καὶ στὸ φράχτη.

— Νικόστρατε, λέγει στὸν πατέρα μου γελώντας,
ἀποκτήσαμε καὶ ἄλλον ἀργαλειό. Κοίταξε ἐκεῖ, τί γίνε-
ται, καὶ τοῦ ἔδειξε τὸ δίχτυ τῆς ἀράχνης.

Ἡ ἀράχνη ἦτο μεγάλη σὰν φουντούκι. Εἶχε χρῶμα
καστανοκίτρινο καὶ ἐπάνω στὴ ράχι της ἔβγαζε ση-
μαδάκια, ποῦ ἐσημάτιζαν σταυροῦ.

— Ἐχει καὶ ἡ ἀράχνη τὸ μῦθο της, μᾶς λέει ὁ
παπποῦς.

— Νὰ μᾶς τὸν εἰπῆς, παππούλη μου, τοῦ λέγω ἐγώ,
ποῦ ἐτρελαινόμουν γιὰ ὠραίους μύθους.

— Ἡ Ἀράχνη ἦτο μιὰ μονάκριβη κόρη, ἄρχισε ὁ
παπποῦς, καὶ ἐκατοικοῦσε σὲ μιὰ πολιτεία κοντὰ στὴ
Σμύρνη.

Ἡ Ἀράχνη ἦτο ξακουστὴ ὑφάντρα.

Στὸν ἀργαλειὸ καμμιά γυναίκα δὲν μποροῦσε νὰ τῆς
παραβγῆ, καὶ ὅλος ὁ κόσμος τὸ ἤξερε.

Στὸ σπῆτι τοῦ πατέρα της ἤρχοντο κάθε ἡμέρα γυ-
ναῖκες καὶ ἄνδρες νὰ θαυμάσουν τὴν τέχνη της.

— Εἶδες ἐκεῖ, ἔλεγαν ἀναμεταξύ των, πῶς πηγαί-

νον τὰ χέρια της ! Καὶ πῶς τὰ δάκτυλά της ἀρπάζουν τὴ σαΐτα, καὶ μὲ τί γρηγοράδα τὴν περνοῦν μέσα ἀπὸ τὸ στημόνι ! Μὲ πόση χάρι τραβᾷ τὸ κτένι τοῦ ἀργαλειοῦ καὶ σφίγγει τὸ ὑφάδι ἐπάνω στὸ στημόνι ! Καὶ μὲ τί τέχνη ταιριάζει τὰ χρώματα ! Χωρὶς ἄλλο ἢ Ἐθνη τὴν ἔχει μαθημένη νὰ ὑφαίνει τόσο ὁμορφα.

Μιὰ ἡμέρα, πού ἔτυχε ν' ἀκούσῃ αὐτὸ ἢ φαντασμένη Ἀράχνη, ἐθύμωσε.

— Δὲν μ' ἔμαθε ἢ Ἐθνη νὰ ὑφαίνω ἔτσι, εἶπε. Ἀλλὰ οὔτε καὶ ἠμποροῦσε, γιατί στὸν ἀργαλειὸ ἢ θεὰ εἶναι κατώτερη ἀπὸ μένα.

Ὅταν ἔμαθε τὰ λόγια αὐτὰ ἢ Ἐθνη ἐκίνησε τὸ κεφάλι της καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὴν τιμωρήσῃ. Ἀλλὰ σὰν πονόψυχη πού εἶναι, πρῶτα ἠθέλε νὰ ἰδῇ, μήπως ἐμειάνωσε γιὰ ὅσα εἶχε εἰπεῖ.

Ἐγινε λοιπὸν γρηούλα στὸ πρόσωπο καὶ στὸ κορμί· καὶ ἔτσι σκυφτὴ καὶ καμπουριασμένη, ἀκουμπώντας σ' ἓνα ραβδί, ἐμπῆκε στὸ ἐργαστήρι τῆς Ἀράχνης.

— Κόρη μου, τῆς λέγει, τὰ χρόνια κάνουν τὸν ἄνθρωπο νὰ μαθαίνει τὸν κόσμον. Καὶ ἐγώ, ὅπως βλέπεις, ἔζησα πολὺ καὶ εἶδα καὶ ἔπαθα καὶ ἔμαθα πολλά. Ἄκουσε λοιπὸν τὰ λόγια μιᾶς γρηᾶς. Δὲν εἶναι καλὸ νὰ λέγῃς ὅτι καμμιά γυναίκα στὸν κόσμον δὲν ἠμπορεῖ νὰ σὲ παραβῆ στὴν τέχνη. Εἶναι ὅμως ἀληθινὴ τρέλα νὰ προσβάλλῃς μὲ ὑπερήφανα λόγια τὴ θεὰ Ἐθνη. Ζήτησέ της ἀμέσως συγχώρησιν γιὰ ὅσα εἶπες. Ἡ Ἐθνη ἔχει πονετικὴ ψυχὴ καὶ θὰ σὲ συγχωρήσῃ.

Ἡ Ἀράχνη, μόλις ἄκουσε αὐτά, ἔγινε κατακόκκινη ἀπὸ τὸ θυμὸ της. Ἐπετάχθη ἀπὸ τὸν ἀργαλειὸ καὶ μὲ τρόπο ἀπότομον λέγει στὴ γρηᾶ:

— Γρηᾶ, δὲν ξέρεις τί λές. Τὰ πολλά τὰ χρόνια σὲ ἐξεμώρραναν. Ἡ Ἐθνη ζηλεύει, πού δὲν ἠμπορεῖ νὰ

παραβγῆ μαζί μου καὶ ἔστειλε ἐσένα νὰ μὲ συμβουλεύ-
σης τάχα. Εἶπέ της λοιπόν, ἂν ἔχη τὸ θάρρος, ἄς ἔλθῃ
νὰ παραβγοῦμε. "Ἄς ἔλθῃ!

— Ἐδῶ εἶμαι! ἀκούεται ἕξαφνα μιὰ τρομερὴ φωνή
καὶ στὴ στιγμή ἡ γοητὰ ἐμεταμορφώθηκε. Ἐμπρὸς στὴν
Ἀράχνη στέκεται τώρα ἡ θεά, μὲ τὸ μεγάλο κοντάρι στὸ
δεξιό της χέρι καὶ μὲ τὴν ἀσπίδα στὸ ἀριστερό.

Ἡ φαντασμένη Ἀράχνη, σὰν νὰ μὴν εἶδε τίποτε
λέγει στὴ θεά:

— Ἐμπρὸς, ἔλα νὰ παραβγοῦμε! καὶ τρέχοντας
στὸν ἀργαλειό, ἄρπαξε τὴ σαῖτα, ἔκαμε νόημα στὴν Ἀ-
θηνᾶ νὰ καθίσῃ στὸν ἄλλον ἀργαλειό καὶ ἄρχισε νὰ
ὑφαίνει.

Ἡ θεὰ δὲν ἠμπόρεσε πιά νὰ κρατήσῃ τὸ θυμὸ της.
Ἄρπαξε τὸ ὕφασμα τὸ ἐξέσχισε καὶ μὲ μιὰ σαῖτα τὴν
ἐκτύπησε στὸ πρόσωπο.

Ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἀργαλειό ἦτο κρεμασμένο ἓνα σχοι-
νί. Ἀπὸ τὸ σχοινὶ αὐτὸ ἐπιάσθηκε ἡ Ἀράχνη, σὰν τρελὴ
ἀπὸ τὴν προσβολή, γιὰ νὰ κρεμασθῇ καὶ νὰ πεθάνῃ.
Τότε ἡ θεὰ τῆς λέγει μὲ αὐστηρὴ φωνή:

— Δὲν θὰ πεθάνῃς, ὄχι! θὰ ζήσῃς, ἀλλὰ θὰ μείνῃς
εἰς ὅλη σου τὴ ζωὴ ἔτσι, πάντα κρεμασμένη. Καὶ ὅλη ἡ
γενιά σου αἰώνια τὴν ἴδια τύχη θὰ ἔχῃ.

Ἐρριξε στὴν ὑπερήφανη ὑφάντρα ἓνα φαριμακερὸ
χορτάρι καὶ ἔγινε ἄφαντη.

Τὰ νιάτα καὶ ἡ ὁμορφάδα τῆς Ἀράχνης ἐχάθηκαν
ἀμέσως. Ἐπесαν τὰ μαλλιά της, ἐμίκρανε, ἐμίκρανε, τὸ
κεφάλι της, ἐφύτρωσαν μακριὰ δάκτυλα στὰ πλευρά της·
τὸ κορμί της ἔγινε στρογγυλὸ καὶ ἀπὸ τὸ στόμα της
ἔβγαινε ἓνα σάλιο πηχτουλό. Μὲ αὐτὸ ἄρχισε ἡ ἀράχνη
νὰ ὑφαίνει τὸ δίχτυ της, ὅπως κάμνει καὶ αὐτή, ποῦ εἶ-
ναι ἐδῶ στὸν κῆπο μας.

77. Ὁ Στρεψιάδης εἰς τὸ χωριό.

Εἶχαν περάσει δώδεκα ἡμέρες, ἀπὸ τότε πὺ ἤλθαμε στὸ χωριό. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ ἐπηγαίναμε κάποτε στὸ ἀμπέλι καὶ ἐδοκιμάζαμε τὰ σταφύλια, γιὰ νὰ ἰδοῦμε, ἂν ἦτο καιρὸς νὰ τρυγήσωμε.

Μιὰν ἡμέρα γυρίζοντας ἀπὸ τὸ ἀμπέλι, βλέπομε ἀπὸ μακριὰ ἓνα παιδί κατασκονισμένο, πὺ ἔτρεχε πρὸς τὸ μέρος μας. Ἐσταθήκαμε νὰ ἰδοῦμε ποῖο εἶναι. Ὅταν ἦλθε πιὸ κοντά, τὸ ἐγνωρίσαμε. Ἦτο ὁ Στρεψιάδης.

— Πῶς ἐδῶ; Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι καὶ ποῦ πηγαίνεις; τὸν ἐρωτήσαμε ὅλοι μὲ ἀπορία.

— Ἐρχομαι ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, μᾶς λέγει. Κάποιος πλούσιος ἐπῆρε τὸν πατέρα μου στὴν ἐξοχὴ του γιὰ λίγες ἡμέρες καὶ ἔμεινα μονάχος. Δὲν ἤξερα τί νὰ κάμω. Ἐρώτησα τὴν γιαγιά τῆς Νικομάχης τί ἀπογίνατε καὶ ἔμαθα μὲ μεγάλη μου εὐχαρίστησι πῶς εἴσθε ἐδῶ καὶ δὲν περάντε ἄσχημα. Ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ νὰ παρακαλέσω τὸν πατέρα σου, νὰ μὲ δεχθῆ γιὰ λίγες ἡμέρες στὸ σπίτι σας.

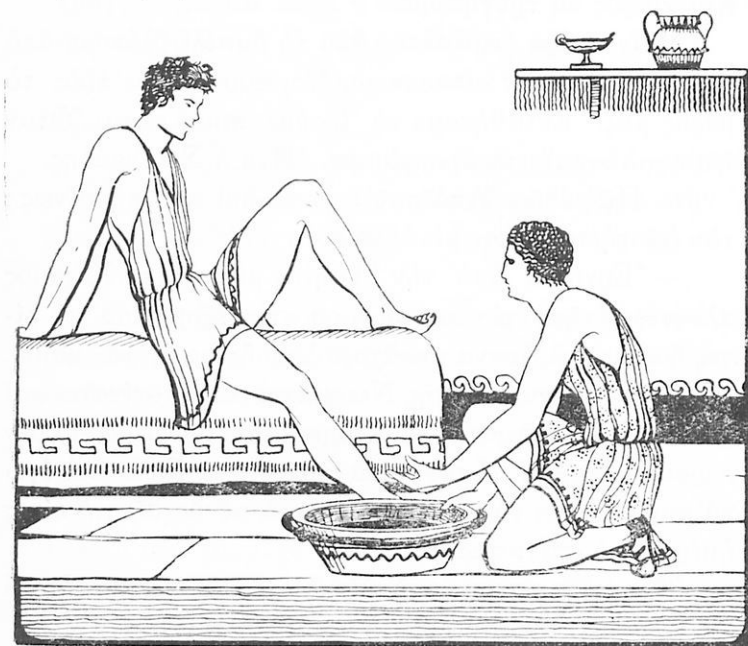
Ὁ πατέρας μου, πὺ δὲν ἤξερε, τί πρᾶγμα ἦτο ὁ Στρεψιάδης, τὸν ἐνόμισε φίλο μας καὶ τοῦ λέγει:

— Καλῶς ἦλθες, παιδί μου. Οἱ φίλοι σου θὰ χαροῦν πολὺ πὺ ἦλθες νὰ μείνης λίγες ἡμέρες μαζί των. Μαζί των θὰ εὐχαριστηθῶ καὶ ἐγὼ· γιὰτὶ ὅσο περισσότεροι εἴσθε, τόσο περισσότερον εὐχαριστοῦμαι.

Ἐπήγαμε στὸ σπίτι. Ὁ Στρεψιάδης εἰς τὸ τραπέζι ἐφέρθηκε ὅπως πρέπει. Ἐμεῖς, πὺ τὸν ἤξεραμε, εἶπαμε ἀπὸ μέσα μας: «Ἴσως νὰ ἐδιορθώθηκε». Δὲν ἐπέρασε ὅμως πολλὴ ὥρα καὶ ἔδειξε, πῶς ἦτο ὁ ἴδιος καὶ ἀπαράλλακτος. Ἦλθε ἡ ὥρα νὰ κοιμηθοῦμε. Ὁ Στρεψιάδης ἐτοιμάζετο νὰ πλαγιάσῃ μὲ πόδια κατασκονισμένα. Τρέ-

χω καὶ τοῦ φέρνω μιὰ λεκάνη μὲ νερὸ καὶ ἓνα χιτῶνα καθαρό, γιατί εἶχε ἔλθει μόνο μὲ τὰ φορέματα, πού ἐφοροῦσε.

Ὁ Στρεψιάδης, ἀντὶ νὰ μὲ εὐχαριστήσῃ, τί γυρίζει καὶ μοῦ λέγει;

Τρίχω καὶ τοῦ φέρνω μιὰ λεκάνη.

— Ἐδῶ τέτοιες εὐγένειες δὲν χρειάζονται. Στὸ χωριὸ χωριάτης. Ἄν ἤμεθα στὴν Ἀθήνα, ἄλλο πράγμα καὶ ἐπλάγιασε ὅπως ἦτο.

78. Τί ἔκαμε ὁ Στρεψιάδης στὸ χωριό.

Τὸ πρωὶ ὁ Στρεψιάδης ἔπλυνε τὸ πρόσωπό του καὶ τὰ χέρια του μὲ πολὺ λίγο νερὸ καὶ ἐκάθισε στὸ τρα-

πέξι ἀκτένιστος, μὲ νύχια ἀκάθαρτα καὶ μὲ χιτώνα ζαρωμένο. Αὐτὸ ἔκαμε εἰς ὄλους κακὴν ἐντύπωσι καὶ μάλιστα εἰς τὴν μητέρα μου, ποὺ ἦτο συνηθισμένη στὴν καθαριότητα, καὶ τὸ σπίτι μας ἔλαμπε. Ὁ Θεαγένης ἦτο πολὺ καθαρὸς. Ὁ Κλεισθένης ἦτο φυσικὰ ἀρχοντομαθημένος. Ὅσο γιὰ τὴ Νικομάχη ἦτο ὀλοκάθαρη, σὰν ἀληθινὴ Ἀθηναία. Μέσα σὲ τέτοια συντροφιά, ἡ ἀκαταστασία τοῦ Στρεψιάδη ἔφερνε ἀηδία. Ἀκόμη καὶ τὰ μικρὰ μου τὰ ἀδέλφια τὸν ἀπέφευγαν καὶ δὲν ἐπήγαιναν κοντὰ του.

Τὸ βράδυ δὲν ἐκάθισε ὁ πατέρας στὸ τραπέζι. Εἶχε δουλειὰ στὸ ἀμπέλι. Ὁ Στρεψιάδης εὐοῆκε τότε τὸν καιρὸ νὰ δείξῃ ὄλη του τὴν προστυχιά. Ἄρχισε νὰ φωνάζῃ δυνατὰ, νὰ μὴν ἀφήνῃ ἄλλον νὰ μιλήσῃ, νὰ κάθεται μὲ τὸ ἓνα πόδι ἐπάνω στὸ ἄλλο, νὰ κατηγορῇ τὸ χωριό μας, νὰ ζητῇ φαγητά, ποὺ δὲν ἦσαν στὸ τραπέζι. Μὲ λίγα λόγια ἔδειξε, πὼς ἦτο παιδί χωρὶς ἀνατροφή.

Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἐλαττώματά του, ἀλλὰ μήπως εἶχε καὶ κανένα προτέρημα; Μήπως ἤξερε νὰ παίξῃ σὰν παιδί, νὰ τρέξῃ, νὰ πηδήσῃ στὸ λιβάδι, νὰ ψαρεύσῃ στὴν ἀκρογιαλιά, νὰ καθαλικεύσῃ τὸ ἀλογάκι μας στὸν κάμπο! Τίποτε ἀπὸ αὐτά. Μόνον φαγητό, ὕπνο καὶ γκρίνια. Ὁ ἥλιος τὸν ἐπείραζε καὶ τοῦ ἔφερνε πονοκέφαλο· ἡ βροχὴ τὸν ἐσυνάχωνε· τὸ φαγητὸ δὲν ἦτο καλὰ μαγειρευμένο, τὸ κρεββάτι σκληρὸ καὶ ἡ ζωὴ πληκτικὴ.

Ὁ Κλεισθένης ἔχασε πιά τὴν ὑπομονή του καὶ τοῦ λέγει μιὰ ἡμέρα!

— Ποιὸς σοῦ εἶπε νὰ ἔλθῃς; Σὲ ἐκάλεσε κανεὶς; Καὶ ἀφοῦ τέλος πάντων ἦλθες, ποιὸς σὲ κρατεῖ ἐδῶ μὲ τὴ βία; Ἄν δὲν σοῦ ἀρέσῃ, φύγε!

Ὁ Στρεψιάδης ἐκοκκίνισε καὶ εἶπε:

— Θαρρεῖς, ὅτι ἦλθα μὲ τὴν καρδιά μου; Ἡ ἀνάγ-

κη μὲ ἔκαμε. Δὲν εἶχα πού ἄλλοῦ νὰ πάγω.

— Καὶ γιατί δὲν ἐπήγαινες στοῦ Λυκίδα;

— Δὲν τὰ ἔχομε καλά.

— Ἀπὸ τώρα; Γρήγορα τὰ ἐχαλάσατε· τόση ἦτο ἡ φιλία σας; εἶπε γελώντας ὁ Κλεισθένης.

ἽΟ Στρεψιάδης δὲν ἐμίλησε. Ἐφυγε μὲ κατεβασμένα μούτρα καὶ ἐπῆγε μόνος του στὸ περβόλι.

ἽΟλοι ἐπεριμέναμε, ὕστερα ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Κλεισθένη, νὰ μᾶς ἀδειάση τῇ γωνιά· ἀλλὰ τοῦ κάκου! ἽΟ Στρεψιάδης, ὅσο ἐπερνοῦσαν οἱ ἡμέρες τόσο ἐθάρρυνε καὶ τόσο πῖο πρόστυχος ἐγίνετο. Γιὰ κανένα δὲν εἶχε σέβας, οὔτε γιὰ τὴ μητέρα μου, οὔτε γιὰ τὸν παπποῦ μου. Μόνον ἐμπρὸς εἰς τὸν πατέρα μου ἐστέκετο λίγο συμμαζευμένος.

79. Τί ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης ἀπὸ τὶς ἀγελάδες.

ἽΟ Στρεψιάδης ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐλαττώματά του ἦτο καὶ δειλός. ώΟταν ἔβλεπε μουλᾶρι ἢ ἄλογο, ἔφυγε μακριά, πολὺ μακριά, μὲ ἓναν κωμικὸ φόβο. ώΟς καὶ οἱ ἄκακες ἀγελάδες καὶ τὰ ἀθῶα τὰ πρόβατα, πού ἔβοσκαν ἦσυχά στὸ λιβάδι, τὸν ἐτρόμαζαν.

Αὐτὸ ἔγινε ἀφορμὴ νὰ τοῦ κάμω ἓνα ἀστεῖο παιγνίδι, πού μᾶς ἔκαμε γιὰ πολὺν καιρὸ νὰ ξεκαρδιζόμεθα στὰ γέλια. Δὲν ἦτο σωστό, τὸ ξέρω καὶ ἐγώ, ἀλλὰ σκοπός μου ἦτο ὄχι τόσο νὰ γελάσω, ὅσο γιὰ νὰ τὸν διορθώσω ἀπο τὴ δειλία του.

ἽΟ πατέρας μου εἶχε δώδεκα ἀγελάδες καὶ ὅλες ἔβοσκαν στὸ λιβάδι, πού ἦτο πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι μας.

ἽΕκείνη τὴν ἡμέρα ἔλειπαν ὅλοι στὸ ἀμπέλι. ἽΟ πατέρας, πρὶν φύγη μὲ τοὺς ἄλλους, εἶπε σὲ ἐμένα καὶ καὶ στὸ Στρεψιάδη:

— Μαζεύσετε στὸ περιβόλι ἓνα καλάθι σῦκα καὶ ἔπειτα ἐλάτε νὰ μᾶς εὔρετε.

Ἄφου ἐγεμίσαμε τὸ καλάθι, τὸ ἐπῆρα ἐγὼ στὰ χέρια μου. Στὸ Στρεψιάδη ἔδωσα μιὰ μεγάλη σακκούλα γεμάτη μὲ κάποιο πρᾶγμα βαρῦ.

Ὁ Στρεψιάδης ἐνόμιζε, ὅτι εἶχε μέσα πράγματα φάγσιμα, καὶ τὴν ἐπῆρε μὲ μεγάλη προθυμία.

Ἔτσι ἐξεκινήσαμε καὶ οἱ δύο μας. Γιὰ νὰ συντομεύσωμε τὸ δρόμο μας ἔπρεπε νὰ περάσωμε μέσα ἀπὸ τὸ λιβάδι.

Οἱ ἀγελάδες, μόλις ἐπλησιάσαμε, ἄρχισαν νὰ μουγκρίζουν, νὰ φυσοῦν δυνατὰ μὲ τὰ πλατιά ρουθούνια των, σὰν κάτι νὰ ἐμυρίζοντο, καὶ νὰ τεντώνουν πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸ χονδρὸ λαιμὸ των. Ἐπειτα ἔτρεξαν ὅλες ἴσια στὸ Στρεψιάδη.

Αὐτὸς τὰ ἔχασε ἀπὸ τὸ φόβο του· ἔτρεμε ὀλόκληρος καὶ ἐφώναζε!

— Βοήθεια, βοήθεια!...

Οἱ ἀγελάδες, χωρὶς νὰ φοβηθοῦν ἀπὸ τὶς φωνές του, ἐμαξεύθησαν γύρω του μουγκρίζοντας· καὶ μὲ τὴ γλῶσσα ἔξω ἐσκουντοῦσαν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη, γιὰ νὰ φθάσουν τὴ σακκούλα, πὺρ τὴν ἔσφιγγε ὁ Στρεψιάδης στὴν ἀγκαλιά του.

Ἡ σακκούλα εἶχε μέσα ἀλάτι, καὶ ὅλοι ξέρομε, ὅτι οἱ ἀγελάδες τὸ ἀγαποῦν πολὺ.

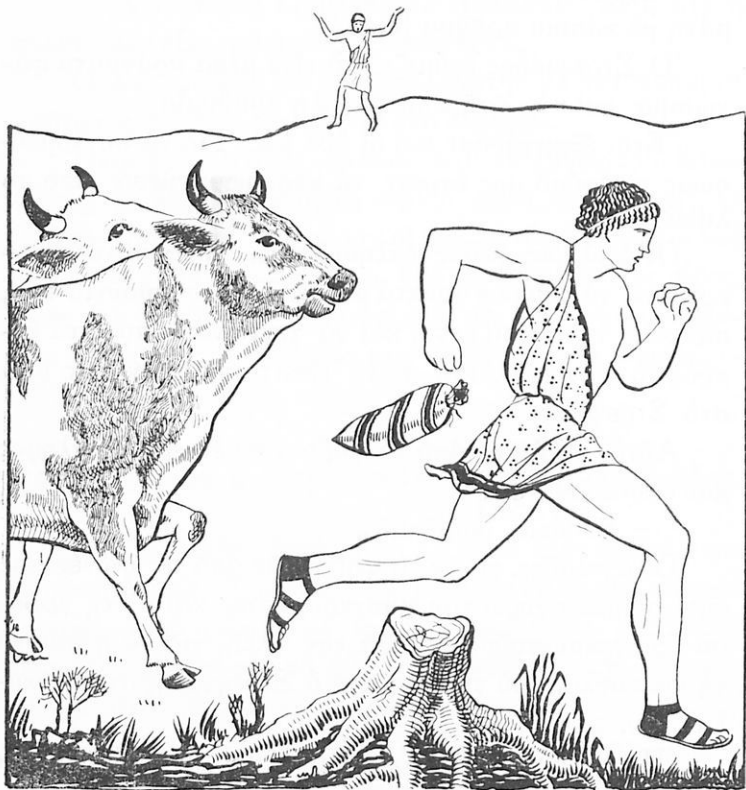
Ὁ Στρεψιάδης ἔκανε σὰν τρελὸς ἀπὸ τὸ φόβο του. Ἐγὼ, χωρὶς νὰ θέλω, ξεκαρδισμένος ἀπὸ τὰ γέλια τοῦ ἐφώναξα:

— Πέταξε, καημένε, τὴ σακκούλα!

Τὴν ἐπέταξε. Ἡ σακκούλα ἐλύθη καὶ τὸ ἀλάτι ἐχύθη καταγῆς. Οἱ ἀγελάδες ὄρμησαν καὶ ἄρχισαν νὰ τὸ τρώγουν λαίμαργα.

Ὁ Στρεψιάδης ἐπῆρε λίγο θάρρος τότε καὶ ἄρχισε νὰ φωνάζῃ :

— "Α! ἤξερες, τί εἶχε μέσα ἡ σακκούλα καὶ τὸ ἔκα-

— Πετάξε, καημένε, τὴ σακκούλα !

μες ἐλίτηδες! Ἐννοια σου καὶ θὰ μοῦ τὸ πληρώσης!

Ἐγὼ τοῦ εἶπα γελώντας ἀκόμη :

— Εἶδα καὶ εἶδα φοβιτσιάρηδες, ἀλλὰ σὰν καὶ σένα πρώτη φορὰ βλέπω. Μὰ ξέρεις πῶς ἔκανες; Ὅποιος νὰ σὲ ἔβλεπε, θὰ σὲ ἔπαινε γιὰ τρελό.

— Καὶ ἂν μὲ ἐσκότωναν; μοῦ εἶπε.

— Νὰ σὲ ἐσκότωναν! Μὰ δὲν ἐντρέπεται; Νομίζεις ὅτι οἱ ἀγελάδες εἶναι ἄγρια θηρία καὶ μάλιστα οἱ δικές μας, πὺ εἶναι τόσο ἡμερες; Ἐγὼ σοῦ τὸ ἔκαμα αὐτό, γιὰ νὰ διορθωθῆς.

Ἐτραβήξαμε τὸ δρόμο μας καὶ ἐφθάσαμε σὲ λίγο στὸ ἀμπέλι μας. Ὅλοι μᾶς ἐρώτησαν, γιατί ἀργήσαμε, καὶ ἐγὼ τοὺς ἐδιηγήθηκα τὸ πάθημα τοῦ Στρεψιάδη.

Ὅλοι ἐγέλασαν μὲ τὴν καρδιά των. Ἀλλὰ ἡ μητέρα μου εἶπε:

— Δὲν ἔκαμες καλά, παιδί μου, ἀφοῦ ἤξερες, ὅτι ὁ φίλος σου εἶναι τόσο πολὺ δειλός. Καὶ σύ, παιδί μου Στρεψιάδη, δὲν πρέπει νὰ φοβῆσαι ἔτσι. Εἶναι ἐντροπὴ νὰ εἶναι κανεὶς δειλός.

— Δὲν τὸ ἔκαμα γιὰ κακό, μητέρα, τῆς εἶπα.

Ὁ Στρεψιάδης ὅμως γυρίζει καὶ μοῦ λέγει μὲ θυμό:

— Μόνον οἱ βοῖδοβοσκοὶ δὲν φοβοῦνται τὶς ἀγελάδες. Πῶς φαίνεσαι ὅτι ἐμεγάλωσες σὲ χωριό!

Ἐγὼ δὲν ἀποκρίθηκα, ἀλλὰ ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἐγύρισαν καὶ εἶδαν μὲ περιφρόνησι τὸ κακοαναθρεμμένο παιδί.

80. Ὁ τρύγος.

Ἐξημέρωσε ἡ ἡμέρα, πὺ θὰ ἄρχιζε ὁ τρύγος. Ὁ πατέρας ἔστειλε στὸ ἀμπέλι πολὺ πρῶτὶ τὸ ἀμάξι φορτωμένο μὲ μικρὰ καὶ μεγάλα κοφίνια. Ἐπάνω εἰς τὸ ἀμάξι ἀνέβηκαν ὅσοι θὰ ἐτρυγοῦσαν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι ἐπηγαίναμε μὲ τὰ πόδια.

Ἡ ἐργατιὰ ἐτραγουδοῦσε τὸ τραγούδι τοῦ τρύγου.

81. Ὁ τρύγος.

Καλῶς μᾶς ἦλθες, Αὔγουστε,
μὲ τὰ γλυκὰ σου δῶρα,
τοῦ τρυγητοῦ ἢ ὥρα
μᾶς κράζει· τί χαρά!

Λυγίζουνε τὰ κλήματα,
χλωρὰ καὶ φουντωμένα,
σταφύλια φορτωμένα
καὶ φύλλα δροσερὰ.

Ἐλάτε, ξεκρεμάσετε,
ἀγαπητὰ παιδάκια
αὐτὰ τὰ καλαθάκια
ποὺ κρέμονται ἐκεῖ.

Νὰ πᾶμε νὰ τρυγήσωμε
εἰς τοῦ παπποῦ τ' ἀμπέλι
γλυκὸ γλυκὸ σὰ μέλι
σταφύλι ραζακί.

Ὅταν ἐφθάσαμε εἰς τὸ ἀμπέλι ἢ δουλειὰ εἶχε ἀρχίσει.

Ἦτο σωστὸ πανηγύρι. Μὲ φωνές καὶ μὲ τραγούδια
γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἔτρεχαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ στὰ κλήματα,
ποὺ ἔγερναν φορτωμένα ἀπὸ τὰ πολλὰ σταφύλια. Ἄλλοι
ἔκοβαν γρήγορα γρήγορα τὰ σταφύλια καὶ ἐγέμιζαν τὰ
κοφίνια καὶ ἄλλοι τὰ ἐκουβαλοῦσαν στὸ πατητήρι.

Σὲ λίγο ἐπήδησαν μέσα στὸ ληνό, τὸ πατητήρι,
τρεῖς γεροὶ νέοι καὶ ἄρχισαν νὰ πατοῦν τὰ σταφύλια. Ὁ
χυμὸς τῶν σταφυλιῶν ἐτινάζετο ἀπὸ τὸ δυνατὸ πάτημα
καὶ ἐκοκκίνιζε τὰ πόδια τῶν ἕως τὰ γόνατα.

Τὰ μεγάλα πιθάκια ἦσαν ἔτοιμα νὰ δεχθοῦν τὸ γλυκὸ

μούστο, πού ἔτρεχε ἀπὸ τὸ πατητήρι Οἱ δοῦλοι εἶχαν βράσει φασκομηλιά, μάραθα, δάφνη καὶ μυρτιά καὶ τὰ ξέπλυναν μὲ τὸ μοσχομυρισμένο αὐτὸ νερό. Ὕστερα τὰ ἐκάπνισαν μὲ θειάφι.

Ὅταν πιά ἐκούρασθήκαμε, ἐπήγαμε καὶ ἐκαθίσαμε

Ἐπήδησαν μέσα στὸ πατητήρι τρεῖς γεροὶ νέοι.

κάτω ἀπὸ τὶς ὑψηλὲς λεῦκες, πού ἦσαν στὴ γραμμὴ τῆς ἀκροποταμιᾶς.

Τὸ ἀπόγευμα ἐστρώθηκε μακρὸν τραπέζι. Γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι ἐκάθισαν ὅλοι στεφανωμένοι μὲ στεφάνια ἀπὸ κλήματα.

Ἄφου ἔφαγαν, ἐσηκώθησαν ὅλοι, ἐγέμισαν τὰ ποτήρια των κρασί καὶ ἔλεγον :

« Σὲ εὐχαριστοῦμε, Διόνυσε, γιὰ τὸ γλυκὸ κρασί, ποὺ μᾶς δίνουν κάθε χρόνο τὰ πλατύφυλλά σου κλήματα ».

Ἐπειτα ἄρχισαν νὰ τραγουδοῦν ζωηρὰ καὶ κωμικὰ τραγούδια γιὰ τὸ Διόνυσο.

Ἐνῶ οἱ μεγάλοι ἐτραγουδοῦσαν, κάποιος ἀπὸ μᾶς ἐρώτησε τὸν παλποῦ :

— Παλποῦ, ὄλο γιὰ τὸ Διόνυσο ἀκοῦμε σήμερα.

Ἐχει καμμιά σχέσι μὲ τὰ κλήματα, τὰ σταφύλια καὶ μὲ τὸ κρασί ;

— Ἐχει καὶ μεγάλη μάλιστα. Ἄκουστε.

82. Ὁ μῦθος γιὰ τὸ Διόνυσο.

— Ὁ Διόνυσος, παιδιά μου, ἔχει πατέρα τὸν Δία. Ὅταν ἐγεννήθη μέσα σὲ μιὰ σπηλιά, ὁ θόλος της ἐσκηπάσθηκε ἀπὸ μιὰ κληματαριά, ποὺ ἐφύτρωσε μοναχὴ της ἐκεῖ μέσα.

Ὅταν ἐμεγάλωσε ὁ Διόνυσος καὶ ἤπια ἀπὸ τὸ κρασί, ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸ κλῆμα τῆς σπηλιᾶς, ἐνθουσιάσθηκε. Ἄρχισε τότε νὰ πηγαίνει σὲ ὅλα τὰ μέρη γιὰ νὰ δείξῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους πῶς νὰ φυτεύουν καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὰ κλήματα.

Μιὰν ἡμέρα ὁ Διόνυσος ἦτο εἰς ἓνα ἐρημικὸ ἀκρογιάλι. Ἐφοροῦσε κόκκινο φόρεμα, τὰ μαλλιά του ἐκυμάτιζαν εἰς τοὺς ὄμους του καὶ ἐφαίνετο ἀρχοντόπουλο, ἀπὸ μεγάλο γένος.

Ἐκεῖ κοντὰ ἦτο ἀραγμένο ἓνα πλοῖον πειρατικόν. Ὁ πλοίαρχος καὶ οἱ σύντροφοί του μόλις εἶδαν τὸ Διόνυσο, τὸν ἔβιασαν καὶ τὸν ἐπῆγαν μέσα εἰς τὸ πλοῖον των.

Εἶχαν μεγάλη χαρὰ, γιὰτὶ ἐνόμιζαν, ὅτι ἦτο βασιλό-

πουλο καὶ ὅτι θὰ ἔπαιρναν ἄφθονα χρήματα. Καὶ γιὰ νὰ μὴν τοὺς φύγη, ἔκοψαν λυγαριῆς καὶ τὶς ἔστριψαν γιὰ νὰ τὸν δέσουν. Ἀλλὰ δὲν ἐκατόρθωναν τίποτε. Οἱ βέργες τῆς λυγαριᾶς ἔπεφταν ἀπὸ τὰ χέρια καὶ ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ Διονύσου.

Ὁ τιμονιέρης ὅταν τὰ εἶδε αὐτά, τοὺς ἐφώναξε κινώντας τὸ κεφάλι του :

— Ἀνόητοι! Ἀκόμη δὲν ἐκαταλάβατε ποιὸν ἐπιάσατε σκλάβο; Αὐτὸς δὲν εἶναι ἄνθρωπος. Δὲν βλέπετε ὅτι μοιάζει μὲ τοὺς θεοὺς, πὺν κατοικοῦν εἰς τὸν Ὀλυμπο. Ἀφῆστε τον ἐλεύθερο. Γρήγορα βγάλτε τον ἔξω στὴ στεριά καὶ μὴν ἀπλώνετε τὰ χέρια σας ἐπάνω του· γιατί ἂν θυμώση, ἀλίμονο σὲ ὅλους μας.

Στὰ λόγια αὐτὰ ὁ ἀρχηγὸς τῶν πειρατῶν ἐθύμωσε, ἔρριξε μιὰν ἄγρια ματιὰ στὸν τιμονιέρη καὶ τοῦ εἶπε :

— Ἐσὺ κάνεις καλὰ νὰ ἔχης τὸ νοῦ σου μόνο στὰ πανιά· καὶ γιὰ τὸ σκλάβο μας νὰ μὴ σὲ μέλη. Γι' αὐτὸν ἐμεῖς μονάχα θὰ φροντίσωμε. Γρήγορα θὰ φθάσωμε στὴν Αἴγυπτο ἢ στὴν Κύπρο. Ἐκεῖ θὰ ἔλθουν νὰ τὸν ἀγοράσουν, καὶ ἔτσι θὰ κάμωμε τὴν τύχη μας μ' αὐτόν.

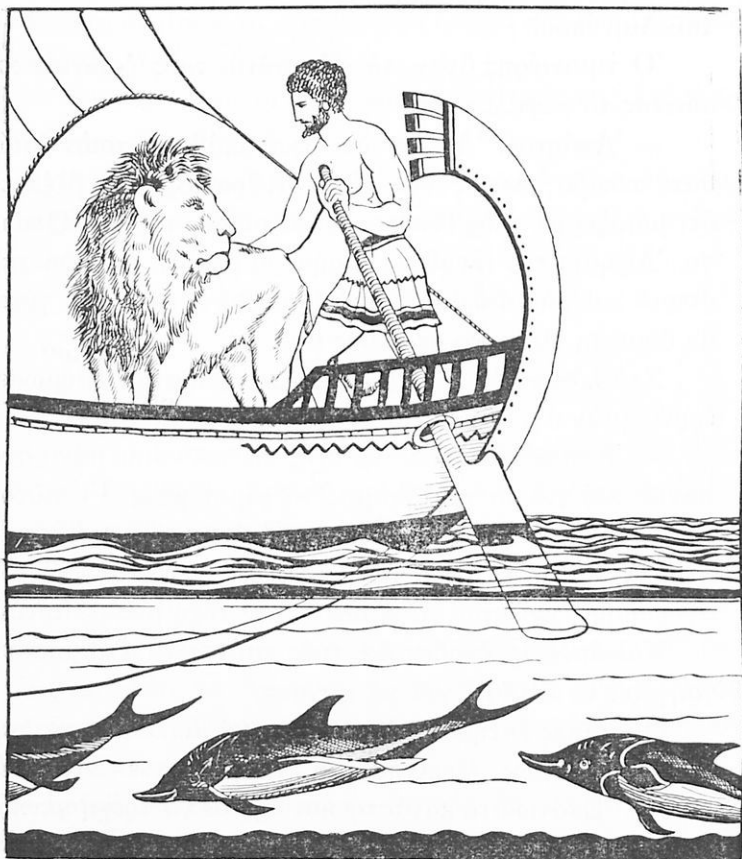
Καὶ ἀμέσως ἐπρόσταξε τοὺς ναῦτας νὰ ἐτοιμάσουν γρήγορα τὸ πλοῖον, γιὰ νὰ φύγουν.

Οἱ ναῦτες ἔστησαν τὸ κατάρτι καὶ ἄπλωσαν τὰ πανιά. Μόλις ὁμως ἐξεκίνησε τὸ πλοῖον, ἔγινε κάτι ἀπίστευτο. Ἐπάνω στὸ κατάστρωμα ἄρχισε νὰ τρέχη γλυκόπιτο κρασί καὶ νὰ χύνεται στὴ θάλασσα κελαρούζοντας.

Ἐπειτα μιὰ ὥραία μυρωδιὰ ἐμοσχοβόλησε σὲ ὅλο τὸ πλοῖον. Τὴν ἴδια στιγμή, φυτρώνει ἓνα καταπράσινο καὶ ζωηρὸ κλῆμα καὶ τυλίγεται στὸ κατάρτι. Καὶ ἀμέσως γεμίζει μὲ ἄνθη καὶ σταφύλια ὄριμα.

Ὁ πλοίαρχος, ἀπὸ τὸ φόβο του, προστάζει τὸν τιμονιέρη νὰ διευθύνῃ τὸ πλοῖον πίσω στὴ στεριά.

Ἄλλὰ τότε ὁ Διόνυσος μεταμορφώνεται σὲ φοβερὸ
λεοντάρι. Ἀπὸ τὸ μουγκρητὸ τοῦ ὀλόκληρο τοῦ πλοῖου
ἐσείσθηκε. Φλόγες ἔβγαζαν τὰ μάτια τοῦ θηρίου· ἡ χαιτή

Ὁ Διόνυσος μόνο τὸν καλὸ τιμονιέρη ἔλυπήθηκε.

του ἀνέμιζε, ἡ οὐρά του ἐκτυποῦσε ἀδιάκοπα δεξιὰ καὶ
ἀριστερὰ τὰ πλευρά του.

Οἱ ναῦτες ἀπὸ τὴν τρομάρα τῶν ἔτρεξαν σὰν τρελοὶ
στὴν πρύμνη, κοντὰ στὸν τιμονιέρη.

Τὸ λεοντάρι ὄρμησε μὲ μανία ἐπάνω των καὶ ἄρπαξε τὸν πλοίαρχο.

Οἱ ναῦτες γιὰ νὰ σωθοῦν ἔπесαν εἰς τὴν θάλασσα. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖ ἄλλο πάλι θαῦμα. Οἱ ναῦτες πέφτοντας στὴ θάλασσα γίνονται δελφίνια.

Ὁ Διόνυσος μόνον τὸν καλὸ τιμονιέρη ἐλυπήθηκε· τὸν ἐκράτησε καὶ τοῦ εἶπε :

— Ἐσὺ μὴ φοβεῖσαι, τίποτε δὲν θὰ πάθης, γιὰτὶ ἔδειξες ὅτι τιμᾶς καὶ σέβεται τοὺς θεοὺς. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Διόνυσος.

Αὐτὰ εἶπε καὶ ἔγινεν ἄφαντος.

83. Τί ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης.

Μόλις εἶχε τελειώσει τὴν ἱστορία ὁ παπποῦς καὶ ἀκοῦμε φωνές καὶ κλάματα.

— Κάτι ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης, εἶπε ὁ Κλεισθένης· εἶναι ἡ φωνή του.

Καὶ ἀληθινὰ δὲν εἶχε γελασθῆ.

Ἐγυρίσαμε ὅλοι τότε κατὰ τὶς φωνές, καὶ τί εἶδαμε; Φρίκη! Τὸ Στρεψιάδῃ μὲ πρόσωπο πρησμένο, μὲ μάτια κατάκλειστα σχεδὸν ἀπὸ τὸ πρήξιμο! Πίσω ἀπὸ τὸ Στρεψιάδῃ ἔτρεχε ἀνήσυχος ὁ γείτονάς μας ὁ Ἄρατος, ποὺ εἶχε τὰ πιὸ πολλὰ μελίσια στὸ χωριό.

— Ἄχ, ἄχ! τί ἔπαθα! . . ἐφώναζε ὁ Στρεψιάδης, χύνοντας βρῦσι τὰ δάκρυα.

— Τί ἔπαθες; τοῦ λέγει ὁ πατέρας μου πονετικά. Τί χάλια εἶναι αὐτά;

Ἄλλὰ ὁ Στρεψιάδης δὲν ἀπάντησε.

— Τί ἤθελα ἐγώ, ἔλεγε, σὰν νὰ ἐμιλοῦσε μόνος του, νὰ ἔλθω σὲ τοῦτο τὸ ἔλεεινὸ χωριό! Δὲν ἔσπαζα καλύτερα τὸ πόδι μου;

— Και τί σοῦ πταίει τὸ ζωριό; τοῦ λέγει ὁ Ἄρατος. Ἦλθες σιτὸ μελισσώνα μου καὶ μοῦ ἀναποδογύρισες τὴν καλύτερη κυψέλη μου. Ἐστάθηκες ὁμως τυχερὸς πολὺ, ἀφοῦ τὴν ἐγλύτωσες τόσο φθηνά. Ἐγὼ ἐφοβήθηκα, μὴν ἔπαθες χειρότερα· γι' αὐτὸ ἔτρεξα καὶ ἦλθα κοντά σου. Καλὰ ποὺ δὲν εἶναι τίποτε. Φέρτε λίγο ξύδι, ἀλάτι καὶ

— Ἄχ, ἄχ! τί ἔπαθα! . .

νερό, ἀνακατεμένα καὶ ἓνα πανί, μᾶς εἶπε.

Σιτὸ μεταξὺ ὁ Ἄρατος ἔβγαζε μελισσόκεντρα ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Στρεψιάδη, λέγοντας :

— Γιὰ ἰδὲς ζημίαι ποὺ μοῦ ἔκαμες! Ἀπὸ τὰ κεντριά μπορεῖς νὰ καταλάβης, πόσες μέλισσες μοῦ ἐσκότωσες! Τί πρέπει τώρα νὰ σοῦ κάμω;

Ἡ μητέρα μου ἔφερε τὸ πανὶ καὶ τὸ ἄλμυρόν ξυδόνερο. Ὁ Ἄρατος τώρα ἔβραζε πανιὰ καὶ τὰ ἔβαζε εἰς τὸ πρόσωπο τοῦ Στρεψιάδη.

Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καὶ οἱ πόνοι ὀλιγόστευσαν. Τὸ πρήξιμο ἄρχισε νὰ φεύγῃ. Τότε ὁ παπποῦς μου λέγει στὸν Ἄρατο:

— Συγγώρησέ τον, γείτονα. Εἶναι λίγο ἀνόητο παιδί καὶ δὲν συλλογίζεται τί κάνει.

— Ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτε πιά μὲ τὸ παιδί εἶπε ὁ Ἄρατος. Ἡ τιμωρία ἦλθε μόνη της. Σοῦ κάνω μόνο μιὰ παράκλησι, νὰ ἔλθῃς στὸ μελισσώνα μου νὰ ἰδῆς καὶ μὲ τὰ μάτια σου, πόση ζημία μοῦ ἔκαμε.

— Θὰ ἔλθω, εἶπε ὁ παπποῦς μου. Θὰ ἔπαιρνα μάλιστα μὲ τὴν ἄδειά σου καὶ τὰ παιδιά νὰ ἰδοῦν τὸ μελισσώνα σου.

— Σὰς περιμένω αὔριον, εἶπε ὁ Ἄρατος καὶ ἔφυγε.

84. Στὸ περιβόλι τοῦ Ἄρατου.

Τὸ ἄλλο πρωὶ ἐπήγαμε στὸ περιβόλι τοῦ Ἄρατου.

Ὁ Στρεψιάδης δὲν ἦλθε μαζί μας.

Μόλις μᾶς εἶδε ὁ Ἄρατος, ἔτρεξε καὶ μᾶς ὑποδέχθηκε μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι.

— Σὲ καλὴ ὥρα ἦλθατε, μᾶς λέγει. Αὐτὴν τὴν ὥρα ἀπέκτησα ἓνα νέο μελίσι. Ὁ φίλος σας χθὲς τὸ ἀπόγευμα μοῦ ἐχάλασε ἓνα μελίσι καὶ σήμερα οἱ θεοὶ μοῦ ἔστειλαν ἄλλο. Γιὰ ἰδέτε το. Εἶναι πιασμένο σ' ἐκεῖνο τὸ κλαδί τῆς ἐλιάς. Δὲν φαίνεται σὰν ἓνα μεγάλο σταφύλι;

Ὅλες οἱ μέλισσες τοῦ μελισσιοῦ εἶναι μαζευμένες ἢ μία ἐπάνω εἰς τὴν ἄλλην. Ὅλες αὐτὲς σὲ λίγο θὰ μποῦν μέσα εἰς αὐτὸ τὸ κοφινάκι ποὺ βλέπετε. Εἶναι αὐτὸ ποὺ ἐχάλασε χθὲς ὁ φίλος σας. Τὸ κοφινάκι αὐτὸ εἶναι ἡ κυ-

ψέλη. Ἴδετε! τὸ ἔχω ἀλειμμένο ἀπὸ μέσα μὲ μέλι καὶ θυμάρι. Νὰ καὶ ἡ συρματένια προσωπίδα μου μὲ τὸ πανί της, πὺ μού φυλάει τὸ πρόσωπο ἀπὸ τὶς μέλισσες. Νὰ

Ἐκεῖνος ἐπροχώρησε καὶ ἐπῆγε ἀκριβῶς κάτω ἀπὸ τὸ κλαδί τῆς ἐλιάς.

καὶ τὰ μάλλινα χειρόκτιά μου. Χωρὶς αὐτὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ πάω κοντὰ στὰ μελίσια. Θὰ ἐπάθαινα ὅ,τι ἔπαθε ὁ φίλος σας. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα προφυλακτικά.

Ἄπο ὅλα ὁμῶς τὸ καλύτερο εἶναι τὸ κάπνισμα. Ἄμα ἔχετε στὰ χέρια σας κάτι πὸν νὰ καπνίζη, δὲν ἔρχεται ἡ μέλισσα κοντά σας. Γι' αὐτὸ ἔχω ἐδῶ αὐτὲς τὶς ξερὲς σβουნიές... Εἶναι ξερὲς κοπριές ἀπὸ βώδια. Καὶ τώρα ἄς τὶς ἀνάψωμε καὶ πάμε.

Ἐπῆρε τὸ μελισσοκόφινο καὶ κάμποσες σβουნიές καὶ ἐτράβηξε ἐμπρός. Ἐμεῖς τὸν ἀκολουθήσαμε κρατώντας ἀπὸ ἓνα κομμάτι σβουνιά ἀναμμένη.

Καθὼς ἐπλησιάσαμε στὴν ἐλιά, ὁ Ἄρατος μᾶς εἶπε νὰ σταθοῦμε λίγο μακριά· ἐκεῖνος ἐπροχώρησε καὶ ἐπῆγε ἀκριβῶς κάτω ἀπὸ τὸ κλαδί, πὸν ἦσαν κολλημένες οἱ μέλισσες.

Μερικὲς μέλισσες ὄρμησαν ἐπάνω του, ἀλλὰ τοῦ κάκου. Τίποτε δὲν ἤμποροῦσαν νὰ τοῦ κάμουν. Ἡ προσωπίδα του καὶ τὰ χειρόκτια τὸν ἐπροφύλαγαν.

Οἱ μέλισσες σὲ λίγο ἐξάλισθησαν ἀπὸ τὸν καπνὸ.

Ὁ Ἄρατος ἔβαλε τότε τὸ κοφίνι κάτω ἀπὸ τὸ μελίσι καὶ μὲ τὸ χέρι του ἐκίνησε τὸ κλαδί τῆς ἐλιάς. Τὸ μελίσι ἔπεσε ὀλόκληρο μέσα στὸ κοφίνι.

Ἐπειτα ὁ Ἄρατος ἐσκέπασε τὸ κοφίνι καὶ τὸ ἐπῆγε ἐκεῖ πὸν ἦσαν καὶ τὰ ἄλλα μελίσια.

85 Τί μᾶς εἶπε ὁ Ἄρατος γιὰ τὶς μέλισσες.

Ὑστερα ὁ Ἄρατος μᾶς ἔβαλε καὶ ἐκαθίσαμε κάτω ἀπὸ τὸν ἦσκιο ἑνὸς μεγάλου δένδρου καὶ μᾶς ἔφερε διάφορα ὀπωρικά· ἔβγαλε ἀπὸ ἓνα μελισσοκόφινο δυὸ μεγάλες πίτες μέλι καὶ μᾶς τὶς ἔφερε. Ἡ μία ἦτο κάτασπρη, ἡ ἄλλη εἶχε τὸ χρῶμα τοῦ μελιοῦ. Καὶ οἱ δυὸ εἶχαν πολλὰ μικρὰς ὀπὲς γεμάτες μέλι.

Τὶς ἐμοιρασθήκαμε καὶ τρώγοντας τὸ μέλι ἐβγάσαμε ἀπὸ τὸ στόμα μας τὴν κερήθρα.

— Πῶς εὐρέθηκε αὐτὸ τὸ μελίσσι στὸ κλαδὶ τῆς ἐ-
λιᾶς; ἐρώτησε ὁ Θεαγένης.

— Εἰς κάθε μελισσοκόφινον, εἶπε ὁ Ἄρατος, κατοικεῖ ἓνα μελίσσι ἀπὸ πολλὰς χιλιάδες μέλισσες. Κάθε μελίσσι ἔχει καὶ τὴ βασίλισσά του. Αὐτὴ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς ἐκεῖ μέσα, αὐτὴ προστάζει τὶς ἄλλες μέλισσες. Ἡ βασίλισσα εἶναι ἡ μόνη μέλισσα, ποὺ γεννᾷ αὐγά. Κάθε καλοκαίρι ἠμπορεῖ νὰ γεννήσῃ τριάντα ὡς πενήντα χιλιάδες.

— Τότε, εἶπα ἐγώ, δὲν εἶναι μόνον βασίλισσα, ἀλλὰ καὶ ἀληθινὴ μητέρα τοῦ λαοῦ της.

— Σωστά, εἶπε ὁ Ἄρατος, γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἄλλες μέλισσες τὴν ἀγαποῦν πολὺ καὶ τὴν σέβονται. Ὅταν περνᾷ μπροστά των, παραμερίζουν μὲ σεβασμὸ καὶ τὴν χαιρετοῦν μὲ τὶς κεραῖες των. Χωρὶς βασίλισσα κανένα μελίσσι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ζήσῃ· σκορπίζεται καὶ χάνεται. Ἡ βασίλισσα γεννᾷ ξεχωριστὰ καὶ λίγα ἰδιαίτερα αὐγά. Ἀπὸ αὐτὰ βγαίνουν νέες βασίλισσες. Ὅταν αὐτὲς μεγαλώσωσιν, τότε ἡ παλιὰ παίρνει κάμποσες μέλισσες μαζί της, φεύγει καὶ πηγαίνει ἀλλοῦ, νὰ κάμῃ νέον βασίλειον. Αὐτὸ ἐγένετο καὶ σήμερον τὸ πρωί. Ἐφυγε ἀπὸ κάποιον μελισσοκόφινον ἡ παλιὰ βασίλισσα μὲ τὴ συντροφιά της καὶ ἐπῆγε ἐπάνω στὸ κλαδὶ τῆς ἐλιᾶς.

— Καὶ πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ γνωρίσῃ τὴ βασίλισσα; Μήπως φορεῖ βασιρικὰ φορέματα ἢ στέμμα; ἐρώτησε ὁ Κλεισθένης γελώντας.

— Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν φορεῖ! εἶπε ὁ Ἄρατος. Καὶ ὅμως γνωρίζεται πολὺ εὐκόλα ἀπὸ τὸ σῶμα της τὸ μακροῦ καὶ ἀπὸ τὶς κοντὲς πτεροῦγες της.

— Καὶ οἱ ἄλλες μέλισσες τί κάμνουν; ἐρώτησε ὁ Θεαγένης.

— Οἱ ἄλλες μέλισσες εἶναι δύο εἰδῶν, κηφῆνες

καὶ ἐργάτισσες. Οἱ κηφήνες εἶναι πῶς μεγαλόσωμοι ἀπὸ τὶς ἄλλες μέλισσες καὶ ἔχουν χονδρὸ κεφάλι, ἀλλὰ δὲν ἔχουν κεντρί. Ἡ ζωὴ τῶν εἶναι σύντομη καὶ τὸ τέλος τῶν ἐλεεινόν. Καμμιά δουλειὰ δὲν κάμνουν. Ὅλη τὴν ἡμέρα κάθονται καὶ τρώγουν ἀπὸ τὸ μέλι ποὺ κάμνουν οἱ

Κηφήνας.

Βασίλισσα.

Ἐργάτισσα.

ἐργάτισσες. Ἀλλὰ ἐπὶ τέλος οἱ ἐργάτισσες χάνουν τὴν ὑπομονή τῶν τοὺς σκοτώνουν καὶ τοὺς πετοῦν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλη. Αὐτὸ εἶναι τὸ τέλος τῶν ὀκνηρῶν. Κοιτάξετε καλὰ αὐτὲς τὶς ἐργατικὲς μέλισσες, ἀξίζει νὰ τὶς θαυμάζετε. Ἡ ζωὴ τῶν εἶναι ἀδιάκοπη δουλειὰ. Ἀπὸ τὸ πρωὶ φεύγουν καὶ σκορπίζονται στοὺς ἀγρούς, στὰ λουλούδια καὶ στὰ δένδρα καὶ ροφοῦν μὲ τὴ γλῶσσα τῶν τὸν χυμὸ ἀπὸ τὰ λουλούδια.

— Ἀλλὰ οἱ μέλισσες δὲν κάμνουν μόνον μέλι, κάμνουν καὶ κερί, εἶπε ὁ Θεαγένης, δείχνοντας τὴν κερήθρα, ποὺ εἶχε ἀπομείνει ἀπὸ τὴν πίτα. Πῶς γίνεται αὐτὸ τὸ κερί;

— Οἱ μέλισσες, εἶπε ὁ Ἄρατος, ἔχουν δυὸ στομάχια· τὸ ἓνα γιὰ τὸ μέλι, τὸ ἄλλο γιὰ τὸ κερί. Μὲ τὸ κερί κάμνουν τὴν κερήθρα, ποὺ εἶναι ὄλο ἐξάγωνες τρυπίτσες, καθὼς βλέπετε. Ἀφοῦ γεμίσουν τὸ στομάχι τῶν ἀπὸ τὸ γλυκὸ χυμὸ, γυρίζουν στὴν κυψέλη τῶν καὶ χύνουν τὸ μέλι μέσα εἰς αὐτὲς τὶς τρυπίτσες. Καὶ ὅταν γεμίσουν μέλι τὶς σκεπάζουν μὲ κερί. Αὐτὰ μᾶς εἶπε ὁ Ἄρατος.

καὶ ἔμεῖς ἐφύγαμε εὐχαριστημένοι γιὰ ὅσα ἐμάθαμε γιὰ τὶς μέλισσες.

86. Ἡ κυψέλη.

*Τὴ ζωὴ εὐτυχοσμένη κάνει ἢ μέλισσα ἐκεῖ
μεσ' στὸ μέλι πάντα μένει, μέσ' στὸ μέλι κατοικεῖ.*

*Τὴν κυψέλη της κοιτάζω καὶ ζηλεύω καὶ πονῶ
τὴν μητέρα μου ἀγκαλιάζω καὶ τὴν πίκρα μου ξεχνῶ.*

*Εἶναι πιὸ γλυκὰ ἀπ' τὸ μέλι, τῆς μητέρας τὰ φιλιὰ
καὶ εἶναι πάντοτε κυψέλη ἢ θεορμὴ της ἀγκαλιά.*

87. Ὁ Θεαγένης.

Ἡ ἐξοχὴ μὲ τὸν καθαρὸ ἀέρα της, μὲ τὰ κρυσταλλένια νερά της καὶ μὲ τὶς πολλὰς ὀμορφιὰς ὠφέλησαν πολὺ τοὺς φίλους μου καὶ τοὺς ἐδυνάμωσαν.

Ὁ Κλεισθένης ἐξέχασε, πῶς ἐπερνοῦσε στὸ σπίτι του, καὶ ἐσυνήθισε στὴν ἀπλότητα καὶ στὴ σκληραγωγία.

Τὴ μεγαλύτερη ὅμως ἀλλαγὴ τὴν ἔβλεπε κανεὶς στὸ Θεαγένη. Τὸ παιδί αὐτό, τὸ δυνατὸ καὶ τολμηρὸ, ποὺ ἀγαποῦσε πάντα τὴν ἀλήθεια καὶ τὸν ἴσιο δρόμο, πρὶν ἔλθῃ στὸ χωριό, ἔδειχνε πολλὰς φορὰς κάποια ταχύτητα στὴ συμπεριφορὰ του. Τὸ ἐκαταλάβαινε καὶ ὁ ἴδιος καὶ μοῦ ἐζητοῦσε ὕστερα συγγνώμη.

— Μὴ μὲ συνερίζεσαι, Ἀριστογέννη, μοῦ ἔλεγε. Ἐγὼ δὲν εἶμαι σὰν τὰ ἄλλα τὰ παιδιά, ποὺ ἐμεγάλωσαν μὲ τὰ φιλιὰ τῆς μάννας των καὶ τὰ χάρδια τοῦ πατέρα των.

Τὶς πρῶτες ἡμέρες ποὺ ἐγνωρισθήκαμε, συχνὰ τὸν ἔβλεπα νὰ κάθεται μόνος του μὲ τὸ κεφάλι ἀκουμπι-

σμένο στὴν παλάμη, λυπημένος, χωρὶς νὰ ἔχη ὄρεξι γιὰ
ὀμιλία.

Δυὸ τρεῖς φορές, μοῦ φαίνεται, τὸν εἶδα νὰ σφογ-
γίζη τὰ μάτια του.

— Δὲν ἔχει πάλι ὄρεξι, ἐλέγαμε μὲ τὸν Κλεισθένη,
ὅταν τὸν ἐβλέπαμε μελαγχολικό· καὶ ἐβάζαμε τὰ δυνατὰ
μας, γιὰ νὰ τὸν κάμωμε νὰ ζωηρεύσῃ καὶ νὰ γελάσῃ.

Ἄπὸ τὴν ἡμέρα, ποῦ ἦλθε στὸ σπίτι μας καὶ ἐκοι-
μήθηκε κάτω ἀπὸ τὴ στέγη μας καὶ ἔζησε μαζί μὲ τοὺς
δικούς μου, ἔγινε ἀλλιώτικος.

Αὐτός, ποῦ ἔπαιζε καὶ ἐγελοῦσε χωρὶς ὄρεξι, τώρα
δὲν ἐβλεπε τὴν ὥρα νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι μας, γιὰ νὰ
παίξῃ καὶ νὰ γελάσῃ μὲ τὰ μικρὰ τὰ ἀδελφάκια μου.

Καὶ αὐτὰ ὅμως δὲν ἐξεκολλοῦσαν ἀπὸ κοντὰ του.
Τὸν ἐπροσκαλοῦσαν στὰ παιγνίδια των καὶ τοῦ ἔλεγαν
τὰ σχέδιά των, σὰν νὰ ἦτο συνομήλικός των.

Κάθε στιγμή τὸν ἐρωτοῦσαν γιὰ τὸ καθετὶ καὶ τοῦ
ἐζητοῦσαν νὰ τὰ βοηθήσῃ πότε σὲ τοῦτο καὶ πότε σ'
ἐκεῖνο.

— Θεαγένη, τρύπησέ μας αὐτὸ τὸ καλάμι νὰ κάμωμε
σφυρίκτρα.

— Θεαγένη, ἔλα νὰ φτιάσωμε ἕνα σπιτάκι μὲ αὐτὰ
τὰ ξυλαράκια.

— Θεαγένη, κτίσε μας ἕνα φοῦρνο μὲ αὐτὲς τὶς πε-
τρίτσες.

— Θεαγένη, διόρθωσέ μας τὸ τόπι ποῦ μᾶς ἐχάλασε.
Αὐτὸ ἐγίνετο κάθε ἡμέρα καὶ αὐτὸς πάντα πρόθυ-
μος, πάντα γελαστός, τὰ ἐπρόφθανε ὅλα. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ
δύο ἀγοράκια μόνον κοντὰ του ἦσαν εὐχαριστημένα.

Ἄλλὰ καὶ τὴν ἀδελφούλα μου πολὺ τὴν ἐφρόντιζε.
Ἡ Φιλομήλα ἦτο τριῶν χρονῶν κοριτσάκι τώρα, παχου-
λὸ καὶ ὀμορφο. Καὶ σὰν ὑστερογέννητο, ποῦ ἦτο, τὸ εἶ-

χαν παραχαϊδεμένο. Κάθε στιγμή ήθελε χέρια. Καί ποιός είχε χέρια νά τήν κρατῆ ὅλη τήν ὥρα, πού ἦτο ἀσήκωτη ἀπό τὸ βάρος! Ὅταν μᾶς ἔλεγε μὲ τὴ φωνού-
λα της τὴν παιδική, «ἀ γκαλίτσα», ἐκάναμε ὅτι δὲν ἀκούαμε καὶ ἐσφίγγαμε τὰ χεῖλη μας, νά μὴ μᾶς πάρουν τὰ γέλια.

Ὁ Θεαγένης ἔτρεχε τότε γελαστός καὶ χαρούμενος, τὴν ἄρπαζε μὲ τὰ δυό του χέρια καὶ τὴν ἀνέβαζε εἰς τοὺς ὤμους του· καὶ τὸ χαριτωμένο κοριτσάκι, φωνάζον-
τας καὶ κτυπώντας τὰ χεράκια του ἀπὸ χαρά, ἐκάθητο σὰν μικρὴ βασιλοπούλα ἐπάνω εἰς τὸ θρόνο της.

Μεγάλῃ ἐντύπωσι ἔκαμνε στὴ μητέρα μου αὐτὴ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεαγένη σιὸ μικρό μας καὶ μιὰ ἡμέρα μοῦ λέγει :

— Γί κρίμα, ἓνα παιδί μὲ τέτοια χροσὴ καρδιά, νά εἶναι ὀρφανὸ καὶ χωρὶς οἰκογένεια! Γι' αὐτὸ ἀγαπᾶ τόσο πολὺ τὰ παιδιά μας καὶ ὄλους μας. Τὴν ἀγάπη τὴν ἔκρυ-
βε χρόνια μέσα στὴν ψυχὴ του, γιατί δὲν εἶχε ποιὸν νά ἀγαπήσῃ. Ὁμοιάζει μὲ ἓναν ἄνθρωπο, πού φυλάγει τὰ χρήματά του, γιατί δὲν ἔχει πού νά τὰ ξοδεύσῃ. Γι' αὐτὸ σὲ ἀγάπησε σὰν ἀδελφὸ του ἀπὸ τότε πού ἐγνωρισθή-
κατε. Γι' αὐτὸ δείχνει τόσο σεβασμὸ σ' ἐμένα, στὴ για-
γιά, στὸν παπποῦ, στὸν πατέρα σου. Γι' αὐτὸ ἀγαπᾶ τὰ μικρά μας σὰν ἀδελφάκια του. Ἐκεῖνο, πού ἐλαχταροῦσε τόσον καιρό, τὸ εὐρῆκε· εὐρῆκε οἰκογένεια, εὐρῆκε καρ-
διές, πού τὸν ἀγαποῦν καὶ τὸν πονοῦν καὶ εἶναι εὐτυχι-
σιμένος. Καὶ σύ, Ἀριστογένη μου, νά τὸν ἀγαπᾶ; σὰν ἀδελφὸ σου· καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ἀγαπῶ σὰν παιδί μου. Τοῦ ἀξίζει.

88. Ὁ Στρεψιάδης.

Ὅση καλωσύνη εἶχε ὁ Θεαγένης, τόση κακία εἶχε ὁ Στρεψιάδης. Ἡ χαρά του ἦτο νὰ βασανίζῃ τοὺς ὑπηρέτας, τὰ παιδιὰ, τὰ ζῶα.

Πόσες φορὲς τὸν ἔπιασα νὰ κρυφοσφίγγῃ τὴν οὐρὰ τῆς Φλόγας, νὰ βρέχῃ μὲ νερὸ τὸ γάτο τῆς Νικομάχης· ἄλλοτε πάλι νὰ τραβᾷ τὰ μαλλιά τῆς ἀδελφούλας μου καὶ νὰ σπάξῃ τὰ παιγνίδια τῶν ἀδελφῶν μου.

Ὡς καὶ οἱ χωρικοὶ δὲν τὸν ἐχώνευαν, γιατί πότε τοὺς ἔκαμνε τὸν ὑπερήφανο καὶ πότε τοὺς ἐπερίπαιζε.

Μιὰν ἡμέρα ἦτο ξαπλωμένος στὸν πάγκο, πού εἶχαμε κάτω ἀπὸ τὴ μεγάλη καρδιά μας. Κοντὰ του ἐστέκετο ὄρθια ἡ Νικομάχη.

— Σήκω, τοῦ λέγω σιγὰ σιγὰ.

— Γιατί; μὲ ἐρωτᾷ.

— Γιὰ νὰ καθήσῃ ἡ Νικομάχη... Εἶναι ἀδύνατη ἀκόμη. Ἔπειτα εἶναι καὶ μεγαλύτερή μας.

— Δὲν μὲ ἀφήνης; μοῦ λέγει μὲ θυμό. Αὐτὸ μοῦ ἔλειπε τώρα, νὰ χαλάσω τὴν ἡσυχία μου γιὰ τὴ Νικομάχη, πού ξενοδουλεύει, γιὰ νὰ βγάλῃ τὸ ψωμί της!

Τόσο πολὺ ἐταράχθηκα μὲ τὸν τρόπο του καὶ μὲ τὰ λόγια του, πού δὲν ἐβάσταξα πιά τοῦ ἔδωσα μιὰ σκουντιὰ καὶ τὸν ἔρριξα κάτω ἀπὸ τὸν πάγκο.

Ἄρχισε νὰ κλαίῃ σὰν μωρὸ καὶ μουρμουρίζοντας νὰ λέγῃ.

— Εἶσαι χωριάτης· δὲν ξέρεις νὰ φερθῆς!

— Ἐσὺ εἶσαι καλοαναθρεμμένος, τοῦ ἀπήντησα χαμογελώντας καὶ τοῦ ἐγύρισα τὶς πλάτες.

Ἄλλὰ μήπως πρώτη φορὰ ἦτο πού ἐφέρθηκε ἔτσι; Ὅσες φορὲς ἐλείπαμε, καὶ ἔμενε αὐτὸς στὸ σπίτι, τὰ ἴδια καὶ χειρότερα ἔκαμνε πάντοτε στὴ Νικομάχη· πάντοτε

τὴν ἐπεριφρονοῦσε, πάντοτε τῆς ἐμιλοῦσε πρόστιχα. Καὶ τὸ καημένο τὸ κορίτσι ποτὲ δὲν μᾶς ἐπαραπονήθηκε.

Καὶ στὸν παπποῦ μου δὲν εἶχε τὸ σεβασμὸ ποὺ ἔπρεπε. Ὅταν ὁ καλόκαρδος γέρος μᾶς ἔλεγε καμμιά ἱστο-

Τὸ καημένο τὸ ζῶο ἐνιαοῦριζε, ἐσπαρταροῦσε, ἐπάλευε νὰ ξεφύγῃ.

ρία, ὁ Στρεψιάδης ἄρχιζε νὰ χασμουριέται καὶ νὰ τὸν περιπαίζῃ.

Ἄλλὰ πιδὸ πολὺ εὐχαριστεῖτο νὰ βασανίζῃ τὸ γάτο τῆς Νικομάχης, κρατώντας τὸν κάτω ἀπὸ τὴ βρούσι. Τὸ καημένο τὸ ζῶον ἐνιαοῦριζε, ἐσπαρταροῦσε καὶ ἐπάλευε νὰ ξεφύγῃ.

Μιὰν ἡμέρα ὁ γάτος ἔχασε τὴν ὑπομονή. Ἄγριεψε, ἐχύθηκε ἐπάνω του καὶ μὲ τὰ σουβλερά του νύχια τοῦ

ἔξέσχισε τὸ πρόσωπο. Λίγο ἔλειψε νὰ τοῦ βγάλῃ καὶ τὰ μάτια.

Ὁ Στρεψιάδης ἔβαλε τότε τὶς φωνές:

— Βοήθεια! βοήθεια!.. Ὁ δαιμονισμένος γάτος σας μὲ ἐκοιμῆσατε! ἐφώναζε μὲ ἀπελπισία.

Ποῖος σοῦ πταίει; τοῦ εἶπαμε ὅλοι. Σοῦ ἔπρεπε αὐτὴ ἢ τιμωρία, ἐπειδὴ τὸν βασανίζεις τὸν καημένο.

— Ὅλοι σας εἴσθε κακοί· ὅλοι εἴσθε σὰν τὸ γάτο, ἔλεγε κλαίοντας.

Μόνον ἡ μητέρα μου καὶ ἡ Νικομάχη τὸν ἐλυπήθησαν· τοῦ ἐμίλησαν παρηγορητικά καὶ τοῦ ἔδεσαν τὴν πληγὴν. Καὶ ποῦ νὰ ξέρετε, πῶς ἐξεπλήρωσε τὴν καλωσύνη τῆς μητέρας του.

89. Τὸ τελευταῖο κατόρθωμα τοῦ Στρεψιάδη. Πῶς ἐτιμωρήθηκε.

Μιὰ ὁμορφη βραδυὰ ἐκαθήμεθα ὅλοι στὸ περιβόλι μας. Τὸ φεγγάρι ὀλοστρόγγυλο, ψηλὰ στὸν οὐρανὸ ἔφεγγε, σὰν νὰ ἦτο ἡμέρα.

Ὁ παπποῦς μᾶς ἔλεγε τί ἔπαθε μιὰ φορὰ σὲ ἓνα ταξίδι, ποῦ εἶχε κάμει στὰ νιάτα του.

Τὸν εἶχαν πιάσει οἱ πειραταὶ καὶ τὸν ἐπῆγαν μὲ ἄλλους πολλοὺς σὲ ἓνα νησί, γιὰ νὰ τὸν πωλήσουν σκλάβον.

— Ἦμουν ἀπελπισμένος, μᾶς ἔλεγε. Κουρασμένος, μὲ χέρια δεμένα, καὶ βασανισμένος ἀπὸ τὴν πεῖνα, τὴ δίψα καὶ τὴν κακομεταχείρησι. Ἦμουν ξαπλωμένος στὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ ἐκοίταζα μὲ μάτια δακρυσμένα τὴ θάλασσα. Ἀνεστέναζα πικρὰ καὶ ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου: «ποιὸς θὰ μὲ ἀγοράσῃ καὶ ποῦ θὰ μὲ πάῃ! Σὲ ποιὰ βαρεῖα δουλειὰ θὰ μὲ βάλῃ;» Καὶ ἐσυλλογιζόμουν τότε τὸ σπιτάκι μου, τὴ γυναικούλα μου, τὸ παιδί μου, ἐσένα,

Νικόστρατε, πού ἦσουν μικρὸ στήν κούνια. Ἐσυλλογίζομαι ὅλη τὴν εὐτυχία μου, πού θὰ ἔχανα γιὰ πάντα, καὶ δάκρυα ἀνέβαιναν στὰ μάτια μου. Ἐξαφνα κάτι βλέπω εἰς τὸ πέλαγος. Μὲ πιάνει ἀνατριχίλα! Τινάζομαι ἐπάνω καὶ τρίβω τὰ μάτια μου. Εἶναι ἀλήθεια; Ἐνα πλοῖο ἀθηναϊκὸ μπαίνει στὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ! Σὰν ἀστραπὴ περνᾷ τότε ἀπὸ τὸ νοῦ μου ἓνα σχέδιο. Νὰ σπάσω τὰ δεσμά μου, νὰ πέσω στὴ θάλασσα καὶ νὰ πάω κολυμβώντας σιὸ πλοῖο, νὰ σωθῶ. Ἐπερίμενα μὲ καρδιοκτύπι νὰ βραδυάσῃ καὶ οἱ ὄρες μου ἐφαίνοντο ἀτελείωτες. Ἐνύκτωσε ἐπιτέλους! Οὔτε φεγγάρι εἰς τὸν οὐρανό, οὔτε ἄστρα. Πανιοῦ σκοτάδι. Σιγὰ σιγὰ...

Ὁ παπποῦς ἐστάθηξε λίγο νὰ ξανασάνῃ. Ἡ φωνὴ του ἔτρεμε ἀπὸ τὴ συγκίνησι. Ἐμεῖς ὅλοι καθισμένοι γύρω του ἀκίνητοι, χωρὶς ἀναπνοή, ἐπεριμέναμε ἀνυπόμονοι νὰ ἀκούσωμε μὲ τί τρόπο ἐγλύτωσε.

— Σιγὰ σιγὰ, στὸ σκοτάδι... ἔξανάρησε ὁ παπποῦς.

Ἄλλὰ ἔξαφνα φωνὲς σπαρακτικῆς ἀκούσθηκαν ἀπὸ τὸ σπίτι.

— Ἡ Φιλομήλα! φωνάζει ἡ μητέρα μου καὶ πετιέται ἐπάνω κατατρομαγμένη. Τρέχει σὰν τρελὴ μέσα στὸ σπίτι καὶ ὀρμᾷ στήν κάμαρα, πού ἦτο τὸ κρεββατάκι μὲ τὸ Φιλομήλα. Ἄλλὰ σὲ ποιά κατάστασι τὴν εὗρηκε! Ἀγριεμένη, μὲ μάτια ὀρθάνοικτα, μὲ στόμα ὀλάνοικτο, κατακίνρινη σὰν πεθαμένη.

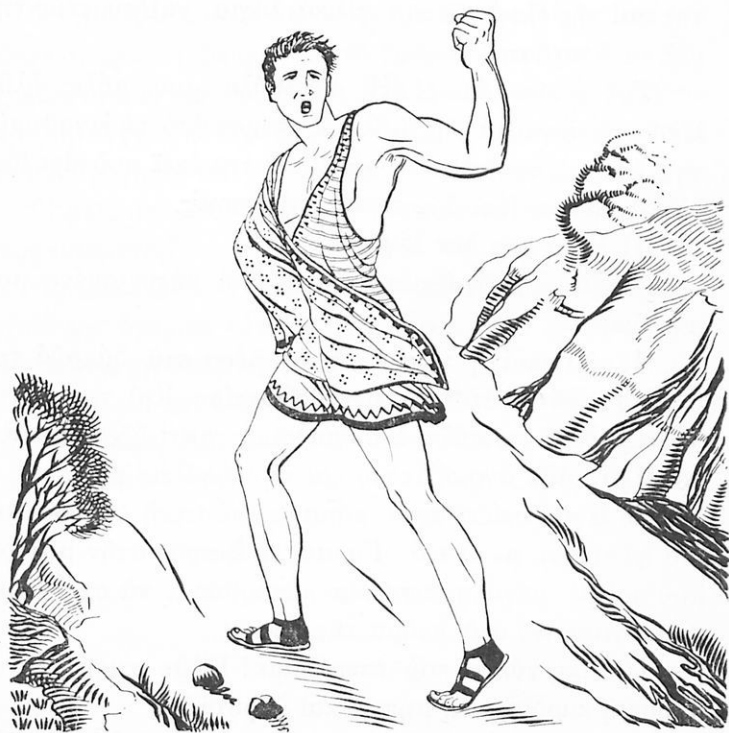
— Παιδί μου, παιδάκι μου, φωνάζει ἡ μητέρα μου κλαίοντας. Τί ἔπαθες χρυσό μου;

Ἄλλὰ ἡ Φιλομήλα τρέμει ὀλόκληρη καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσῃ.

Σὲ λίγο φθάνομε καὶ ἐμεῖς τρέχοντας. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ βγάζει μιὰ σπαρακτικὴ φωνὴ ἡ μητέρα μου «ἄ!..» καὶ μὲ τρομάρα μᾶς δείχνει κάτι στὴ σκοτεινὴ γωνία.

Γυρίζομε ὅλοι κατὰ ἐκεῖ τὰ μάτια μας καὶ βλέπομε ἓνα ἀσπροφορεμένο φάντασμα, ψηλό, πολὺ ψηλό.

Στὴν ἀρχὴ ὅλοι τὰ ἐχάσαμε. Ἄλλὰ ὁ πατέρας μου ὀρμᾶ στὸ φάντασμα καὶ τὸ πιάνει στὰ γερά. Τραβᾷ τὸ σεντόνι καὶ ξεσκεπάζει ποιὸν θαρρεῖτε ; τὸ Στρεψιάδη.

Ἐγύρισε καὶ κουνώντας σφιγμένη τὴ γροθιά του μᾶς ἐφοβέριζε.

Ἄκουμποῦσε ἐπάνω σὲ δυὸ ξυλοπόδαρα. Αὐτὰ τὸν ἔκαναν τόσο ψηλό.

Ὁ ἄθλιος ἔπεσε τρέμοντας στὰ πόδια τοῦ πατέρα μου. Τοῦ ἐφιλοῦσε τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια, λέγοντας μὲ κλάματα:

— Μὴ μὲ δείρης· μὴ μὲ σκοτώσης. Δὲν τὸ ἔκαμα γιὰ κακό. Τὸ ἔκαμα ἔτσι στὰ ἀστεῖα, νὰ γελάσω λιγάκι.

— Ἐξω, ἔξω, τοῦ φωνάζει ἄγρια ὁ πατέρας μου. Καὶ μὲ τὸ δυνατό του χέρι, πὸν τὸ ἔκαμνε πὸ δυνατό ὁ θυμὸς του, τὸν ἀρπάζει, τὸν πετᾷ ἔξω. Κλείνει ἔπειτα τὴν πόρτα καὶ ἔρχεται ἀμέσως κοντὰ στὴ μητέρα μου.

Ἡ μητέρα μου εἶχε πάρει τὴ μικρὴ στὴν ἀγκαλιά της καὶ τῆς ἔλεγε τὰ πὸ γλυκὰ λόγια, χαϊδεύοντάς την γιὰ νὰ ἡσυχάση.

Τοῦ κάκου ὄμως! Ἡ ἀδεφοῦλα μου, μόλις ἦλθε λίγο στὰ συγκαλά της, μόλις ἐξύπνησε ἀπὸ τὴ λιγοθυμία της, ἐγύρισε τρομαγμένα τὰ μάτια της ἐκεῖ πὸν εἶχε ἰδεῖ τὸ φάντασμα. Καὶ ἄρχισε πάλι τὶς φωνές.

Ἡ λύπη μας δὲν λέγεται.

Ἀπελπισία γεμίζει τὸ ἡσυχὸ καὶ εὐτυχισμένο μας σπιτάκι.

Ἡ Νικομάχη κλαίει. Ἀλλὰ μέσα στὰ δάκρυά της δὲν ξεχνᾷ, ὅτι κάτι πρέπει νὰ φροντίση. Καὶ τρέχει στὸ μαγειριὸ καὶ ἐτοιμάζει ἓνα γιαιτρικὸ· γιαιτὶ ἤξερε ἡ καλὴ κοπέλλα κάθε ἀγριοβότανο καὶ τὴν ὠφέλειά του.

Σὲ λίγο γυρῶζει στὴν κάμαρα βιαστικὴ κρατώντας ἓνα φλυτζάνι μὲ ζεστό. Γονατίζει ἐμπρὸς στὴν μητέρα μου καὶ μὲ μεγάλῃ δυσκολία κατορθώνει νὰ στάξῃ μερικὲς σταγόνες στὸ στόμα τῆς μικρῆς.

Τί κακὴ νύκτα πὸν ἐπεράσαμε! Κάθε στιγμὴ ἐκτυποῦσε ἡ καρδιά μας, μήπως καὶ ξεψυχήσει!

Κοντὰ στὰ ξημερώματα ἐγύρισε στὸ καλύτερο. Οἱ σπασμοὶ ἐσταμάτησαν, τὸ σωματάκι της ἡσύχασε· καὶ τὸ κακόμοιρο τὸ κοριτσάκι, ἀποκαμωμένο ἀπὸ τὴν ἀγωνία, ἔβγαλε ἓνα βαθὺ στεναγμὸ, ἔγειρε τὸ κεφαλάκι του στὸν ὤμο τῆς μητέρας μου καὶ ἀποκοιμήθηκε βαθιά.

Ὁ πατέρας μου βγαίνει τότε σιγὰ ἔξω καὶ ἀναζητεῖ τὸ Στρεψιάδη. Τὸν εὐρίσκει κρυμμένο στὸ περιβόλι.

— Νὰ φύγῃς, τοῦ λέγει μὲ φωνή, πὸν ἔτρεμε. Ἐξω

ἀπὸ τὸ σπῖτι μου. Νὰ εὐχαριστῆς τοὺς θεοὺς, πὺ δὲν ἐπέθανε τὸ κοριτσάκι μου... Ὡς τώρα ποτὲ δὲν ἔκλεισα τὴν πόρτα μου σὲ ξένον, τώρα ὁμως πρέπει νὰ τὸ κάμω. Ἔξω γρήγορα καὶ κοίταξε νὰ μὴν ξαναφανῆς στὰ μάτια μου!

Ὁ πατέρας μου κάνει νόημα στοὺς ὑπηρέτας καὶ τοῦ δίνουν μερικὰ τρόφιμα γιὰ τὸ δρόμο. Τοῦ ἀνοίγουν τὴν ἐξώπορτα καὶ τὸν διώχνουν. Καὶ ὁ ἄθλιος χωρὶς κὰν νὰ ζητήσῃ συγγώρησι, χωρὶς νὰ δεῖξῃ ὅτι ἐμετάνιωσε γιὰ τὸ κακούργημά του ξεκινᾷ γιὰ τὴν Ἀθήνα.

Ἐμεῖς ἀπὸ τὸ περιβόλι ἐβλέπαμε τὸν ἔνοχο νὰ φεύγῃ ντροπιασμένος.

Ὁ Στρεψιάδης, ἀφοῦ ἐπροχώρησε ἕως ἑκατὸ βήματα ἐστάθηκε· ἐγύρισε τότε πρὸς τὸ μέρος μας καὶ μᾶς ἐφοβέρισε σφίγγοντας τὴ γροθιά του.

Δὲν ξέρω καὶ ἐγὼ γιὰτὶ ἐνίωσα μιὰ ἀνησυχία σὲ ἐκείνη τὴ φοβέρα. Καὶ ὁμως πόσο σωστὰ τὸ ἐμάντευσε ἡ καρδιά μου!

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΠΑΛΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

90. Ἡ ἐπιστροφή μας εἰς τὴν Ἀθήνα.

Ἄμα ἔφυγε ὁ Στρεψιάδης, εὐρήκαμε πάλι τὴν ἡσυχίαν μας εἰς τὸ σπίτι.

Ἡ Φιλομήλα, πὺν ἔμεινε ἀρκετὸν καιρὸν στὸ κρεβάτι, ἄρχισε νὰ γίνεται καλύτερα. Τὴν ἔσωσε ἡ μεγάλη περιποίησις τῆς μητέρας μου καὶ τῆς Νικομάχης. Τῆς ἔμεινε ὅμως ἕνας φόβος· μὲ τὸ παραμικρὸ ἐτρόμαξε καὶ ἔχανε τὸ χρῶμα τῆς. Τότε ἔτρεχε ὁ Θεαγένης· αὐτὸς μονάχα ἠμποροῦσε νὰ τὴν ἡσυχάσῃ καὶ νὰ τὴν κάμῃ νὰ γελάσῃ.

Οἱ δικοί μου ἔκαμναν ὅ,τι ἠμποροῦσαν, γιὰ νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν.

Ἡ Νικομάχη εἶχε ξαναγεννηθῆ. Καὶ ἂν δὲν εἶχε τὸ νοῦ τῆς στὴν γαγιά τῆς, πὺν ἔμενε μόνη εἰς τὴν Ἀθήνα, θὰ ἦτο ἡ πιὸ εὐτυχισμένη κόρη.

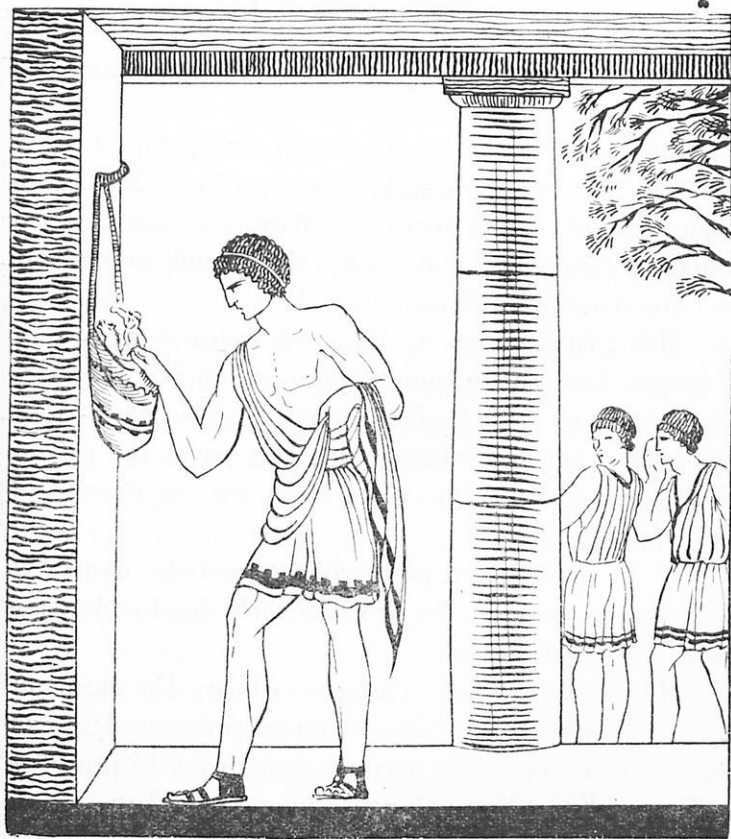
Ἡ Νικομάχη ἦτο πολὺ ἐργατικὴ καὶ δὲν ἠμποροῦσε οὔτε στιγμή νὰ μείνῃ χωρὶς ἐργασία. Πάντα ἤθελε νὰ κάμῃ κάτι. Πότε ἐκεντοῦσε τῆς μητέρας μου καὶ πότε ἔφτειανε μὲ κόκκινο χῶμα ὠραῖα ἀγγεῖα καὶ διάφορα παιγνίδια γιὰ τὰ ἀδελφάκια μου.

Μιὰν ἡμέρα ἔφτειασε γιὰ τὴ Φιλομήλα μιὰ ὄμορφη, μὰ πολὺ ὄμορφη κουκλίτσα. Ἡ μικρὴ ἐπηδοῦσε ἀπὸ τὴ χαρὰ τῆς καὶ δὲν τὴν ἐχωρίζετο οὔτε στὸν ὕπνο τῆς.

Ἔτσι σιγὰ-σιγὰ καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε ἐπέ-

ρασε ὁ καιρὸς καὶ ἦλθε ἡ ἡμέρα νὰ φύγωμε γιὰ τὴν Ἀθήνα.

Εὐτυχισμένη ζωὴ ἐπέρασα μὲ τοὺς δικούς μου στὸ σπιτάκι μας, στὴν ἐλεύθερη ζωὴ τῶν ἀγρῶν, στὸν κα-

Καὶ τί νομίζετε πῶς ἦτο μέσα ; Γὸ ὄρατο ἀγαλματάκι τοῦ Ποσειδῶνος.

θαρὸν ἀέρα τῆς ἐξοχῆς. Κάπου-κάπου ὅμως ἐποθοῦσα καὶ τὸ σχολεῖον καὶ τοὺς δασκάλους μου, τὴ μουσικὴ καὶ τὴν παλαιστρά, τοὺς ἀγῶνας.

Τὴν ἡμέρα, πού θὰ ἐφεύγαμε, οἱ δυὸ φίλοι μου καὶ

ἔγώ, ἔσταθῆκαμε στὴ σειρὰ μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι καὶ ὁ παπποῦς καὶ ὁ πατέρας μου μᾶς ἔδωσαν μὲ τὸ χέρι των τὴν εὐλογία τῶν θεῶν· ἔπειτα μᾶς ἀγκάλιασαν καὶ μᾶς ἐφίλησαν ὅλους.

Τὸ ἀμάξι ἦτο ἔτοιμον καὶ ἐξεκινήσαμε.

91. Ποῦ εἶχαν κρυμμένον τὸν Ποσειδῶνα.

Μὲ πολλὴ χαρὰ ἐξανόρχισα τὴ μαθητικὴ μου ζωὴ μαζὶ μὲ τοὺς δύο ἀγαπημένους μου φίλους. Μὲ συγκίνησι ἐξαναπέρασα τὸ κατώφλι τοῦ σχολείου καὶ εἶδα τὴν αὐλή, τὰ δένδρα, τὰ ἀγάλματα, τοὺς παλιούς μου φίλους καὶ τὸν ἀγαπημένο δάσκαλό μου!

Μόλις ἐμπῆκα στὸ σχολεῖον, τὸ πρῶτο πρᾶγμα, ποῦ ἐζήτησα, ἦτο ἡ σάκα μου· γιατί, ἀπὸ τὴ βία μου, ὅταν ἔφευγα γιὰ τὸ χωριό, εἶχα ξεχάσει νὰ τὴν πάρω μαζὶ μου! Τὴν εὗρηκα κρεμασμένη σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ τοίχου. Τρέχω τὴν ξεκρεμῶ γιὰ νὰ τὴ λύσω, μὰ παράξενο! μοῦ ἐφάνηκε πολὺ βαριά.

— Τί τρέχει! εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου καὶ τὴν ἄνοιξα νὰ ἰδῶ. Καὶ τί νομίζετε ὅτι ἦτο μέσα; τὸ ὠραῖον ἀγαλματάκι τοῦ Ποσειδῶνος.

Πῶς εὐρέθηκε ἐκεῖ; Ποῖος τὸ ἔβαλε; Δὲν ἠμποροῦσα νὰ τὸ καταλάβω. Ἐβασάνισα τὸ νοῦ μου ἀλλὰ τοῦ κάκου! Κακὸ ὅμως δὲν ἐπέρασε ἀπὸ τὸ μυαλό μου. Φωνάζω τὸν Κλεισθένη καὶ τοῦ δείχνω τὸ ἀγαλμα.

— Ποῦ τὸ εὗρηκες; μὲ ἐρώτησε μὲ συγκίνησι.

— Μέσα στὴ σάκα μου αὐτὴ τὴ στιγμή.

— Περίεργον!... Ποῖος νὰ τὸ ἔβαλε;

— Τί μᾶς μέλει, ἀποκρίθηκα. Φθάνει ποῦ εὐρέθηκε.

Μὲ τὴν χαρὰ θὰ ξαναἰδῆ ὁ πατέρας σου τὸν Ποσειδῶνα!..
Σὲ λίγο ἐμαξεύθησαν ὅλοι γύρω μας· καὶ ὅλοι ἀπο-

ροῦσαν, πῶς τὸ περίφημο ἔργο τοῦ Φειδία εὐρέθηκε μέσα στὴ σάκκα μου. Ὅλοι ἤθελαν νὰ τὸ ἰδοῦν, νὰ τὸ πιάσουν μὲ τὰ χέρια των.

— Τί ὠραῖο! ἔλεγαν ὅλοι. Ἀλλὰ ποιὸς τὸ ἔκλεψε; Ποιὸς τὸ ἔβαλε στὴ σάκκα τοῦ Ἀριστογένη!

Φαντασθῆτε τὴ χαρὰ τοῦ Λεωκράτη, ὅταν εἶδε τὸ περίφημο ἀγαλματάκι στὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ του καὶ τὴ συγκίνησί του, ὅταν τὸ ἔβαλε στὴ θέσι του.

92. Ἡ συκοφαντία.

Μὲ τί χαρὰ ἡ Νικομάχη καὶ ἡ γιαγιά της ἔμαθαν τὸ μεσημέρι τὴν καλὴ εἶδησι.

Τὸ ἀπόγευμα ἐπῆγα εἰς τὸ σχολεῖον νὰ ἰδῶ καλύτερα, πῶς ἔγινε αὐτὸ τὸ ἀνέλπιστο. Ἀλλὰ στὸ μεταξύ πού ἔλειπα, δυὸ παιδιὰ τοῦ σχολείου μας τὸ ἐξήγησαν ὅπως ποτὲ δὲν θὰ ἐπερνοῦσε ἀπὸ τὸ νοῦ μου.

— Αὐτὸ τὸ θαῦμα, εἶπε ἓνας καὶ ὁ πιὸ κουτὸς ἄνθρωπος ἠμπορεῖ εὐκολὰ νὰ τὸ ἐξηγήσῃ. Ἀφοῦ τὸ ἀγαλματάκι εὐρέθηκε στὴ σάκκα τοῦ Ἀριστογένη θὰ εἰπῆ, ὅτι τὸ ἔκλεψε ὁ Ἀριστογένης.

— Αὐτὸ εἶναι φῶς φανερόν! εἶπε ὁ ἄλλος.

Μὲ πόση εὐκολία πιστεύει ὁ κόσμος τὸ κακό! Ἀλλὰ ἂν εὐρέθησαν δυὸ κακοί, νὰ εἰποῦν γιὰ μένα τέτοιο λόγο, εὐρέθησαν ὅμως περισσότεροι, πού μὲ ὑπερασπίσθηκαν. Καὶ πιὸ πολὺ ἀπὸ ὅλους ὁ Κλεισθένης μὲ τὸ Θεαγένη.

— Ἐντροπὴ νὰ λέγετε τέτοια λόγια γιὰ τὸν Ἀριστογένη, εἶπε ὁ Κλεισθένης. Μόνον ἓνας βλάκας ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ τέτοιο πρᾶγμα· νὰ κλέψῃ δηλαδὴ κάτι καὶ νὰ τὸ κρύψῃ μέσα στὴ σάκκα του· καὶ ὕστερα νὰ τὴν κρεμάσῃ μπροστὰ στὰ μάτια ὄλων, σὰν νὰ τοὺς ἔλεγε: νά, ἰδέτε! ἐγὼ εἶμαι κλέπτης! Αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν γίνον-

ται· καὶ εἶναι ἀνόητοι ὅσοι τὰ πιστεύουν.

Καὶ γιὰ νὰ τοὺς ἀποδείξη τὴν ἐκτίμησι καὶ τὴν ἀγάπη πού εἶχε σ' ἐμένα, ἔτρεξε, μόλις ἐμπῆκα στὸ σχολεῖον, μὲ ἀγκάλιασε καὶ μοῦ ἔλεγε πόσο ἐχάρηκαν οἱ δικοί του.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Θεαγένης εἰς τὴν περίστασι αὐτὴ ἐπῆρε τὸ μέρος μου περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἠμποροῦσε.

— Ὁ Ἀριστογένης, ἔλεγε, εἶναι τὸ τιμιώτερο παιδί. Κάποιος, πού ἔρχεται ἐδῶ, ἔκλεψε τὸ ἀγαλματάκι καὶ τὸ ἔβαλε στὴ σάκκα τοῦ Ἀριστογένη.

Αὐτὰ ἔλεγε κάθε ἡμέρα ὁ καλός μου φίλος καὶ ἀλίμονον εἰς ἐκεῖνον, πού θὰ ἐτολμοῦσε νὰ ξεστομίση ἐμπρός του λόγο κακὸ γιὰ μένα.

Ἄλλὰ καὶ ὁ καλός μου δάσκαλος, ὁ Κρατῖνος, τὴν ἴδια γνώμη εἶχε. Ὅπου καὶ ἂν ἐστέκετο, ἔλεγε :

— Ὁ Ἀριστογένης εἶναι τίμιο παιδί. Χωρὶς ἄλλο κάποιος ἐχθρός του τὸ ἔκαμε ἐπίτηδες, ἀπὸ κακία.

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἐγὼ τίποτα δὲν ἤξερα. Ἀργότερα τὰ ἔμαθα ἀπὸ τὸ Θεαγένη. Καὶ ὅταν ἄκουσα, ὅτι μὲ κακολογοῦν γιὰ τὴν κλοπὴ, ἐγέλασα καὶ ἐσήκωσα τοὺς ὦμους μου ἀπὸ περιφρόνησι.

Ἄλλὰ πῶς ἐφανερώθηκε ὁ πραγματικὸς κλέπτης; Τώρα θὰ σᾶς τὸ εἰπῶ.

93. Ἐνα ἐξαφνικὸν ἐπεισόδιον.

Μὲ τὸ Στρεψιάδη οὔτε ἐγὼ, οὔτε οἱ φίλοι μου εἶχαμε σχέσι, ἀπὸ τὸν καιρὸ πού τὸν ἔδιωξε ὁ πατέρας μου. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ἔκαμνε τάχα πῶς δὲν μᾶς ἐγνώριζε. Οὔτε ποτὲ ἀνακατεύθηκε εἰς τὴν συζήτησι γιὰ τὸν Ποσειδῶνα. Ἐκαμνε τὸν ἀδιάφορο. Ἐγὼ ὅμως καὶ οἱ φίλοι μου ἡμεῦθα βέβαιοι, ὅτι αὐτὸς θέλει τὸ κακὸν μας.

Μιὰν ἡμέρα ἐπήγαινα περίπατο μὲ τοὺς δυὸ φίλους

μου. Ἐξαφνα βλέπω τὸ Θεαγένη κατακίτρινο ἀπὸ θυμὸς ἔτρεμε ὀλόκληρος· τὰ μάτια του ἔβγαζαν φωτιές. Εἶχε διαβάσει κάτι, γραμμένο σ' ἓναν τοῖχο. Ἐπῆγα καὶ ἐγὼ κοντὰ καὶ τί διαβάζω;

ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗΣ ΚΛΕΦΤΗΣ

Κεραυνὸς ἔπεσε στὸ κεφάλι μου. Τὸ αἷμα μου ἐπά-

Ἐπῆγα καὶ ἐγὼ κοντὰ καὶ διαβάζω: Ἄριστογένης κλέφτης.

γωσε καὶ ἐθόλωσαν τὰ μάτια μου. Ὅριμῳ καὶ σβήνω τὴ φοβερὴ βροσιά. Οἱ φίλοι μου προσπαθοῦν νὰ μὲ ἡσυχάσουν.

—Μὴν πειράζειςαι Ἄριστογένη, μοῦ λέγει ὁ Κλει-

σθένης. Δὲν λέγουν ἐσένα μονάχα Ἄριστογένη· καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα.

Αὐτὸ κάπως μὲ ἠσύχασε καὶ ἐτραβίξαμε τὸ δρόμο μας. Ἄλλὰ δὲν εἶχαμε προχωρήσει πολὺ καὶ βλέπομε πάλι ἐπάνω σὲ ἄλλους τοίχους καὶ σὲ μαρμάρινες στῆλες τὰ ἴδια καὶ χειρότερα.

ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗΣ ΚΛΕΦΤΗΣ
Ο ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΥ
ΕΚΛΕΨΕ ΤΟΝ ΠΟΣΕΙΔΩΝΑ ΤΟΥ ΛΕΩΚΡΑΤΗ

Δάκρυα τότε ἄρχισαν νὰ τρέχουν ἀπὸ τὰ ὑλωμένα μάτια μου. Τὰ γόνατά μου ἐλύθησαν, δὲν ἠμποροῦσα νὰ σταθῶ στὰ πόδια μου.

— Ποιὸς ἄθλιος γράφει αὐτὰ τὰ ψέματα γιὰ μένα ! εἶπα μὲ φωνὴ σβησμένη. Ἄς ἔλθῃ νὰ τὰ εἰπῇ ἐμπρὸς μου, ἂν εἶναι τίμιος ! Μὲ αὐτὸ πού κάμνει, δείχνει ὅτι εἶναι τιποτένιος συκοφάντης. Καὶ τώρα, τί νὰ κάμω ; Πῶς νὰ εὔρω τὸ δίκαιό μου καὶ νὰ ἀποδείξω, ὅτι εἶμαι ἀθῶος ;

Οἱ φίλοι μου προσπαθοῦν νὰ μὲ παρηγορήσουν.

— Μὴν κλαῖς, Ἄριστογένη, μοῦ εἶπαν. Θύρος, φουρτούνα εἶναι καὶ θὰ περάσῃ. Μὴν ἀπελπίζεσαι, ἡ ἀλήθεια γρήγορα φανερώνεται. Ὁ κλέπτης καὶ ὁ ψεύτης λίγον καιρὸ χαίρονται. Ἐμεῖς θὰ σὲ βοηθήσωμε· θὰ κάνωμε τ' ἀδύνατα δυνατά, γιὰ νὰ ἀνακαλύψωμε καὶ τὸν κλέπτη καὶ τὸν ψεύτη... Ποιὸς ξαίρει ! Ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος.

— Ἐχετε δίκαιο, τοὺς εἶπα. Ἡ συνείδησίς μου εἶναι καθαρὴ· δὲν χρειάζονται κλάματα σὲ αὐτὴ τὴν περίστασι. Ἡ ἐκτίμησις καὶ ἡ ἀγάπη σας μὲ φθάνουν.

94. Ἡ δυστυχία μου.

Τὸ εἶχα πάρει ἀπόφασι, νὰ μὴ δώσω πιά σημασία στὴν ψεύτικη καὶ ἄδικη κατηγορία. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἦτο τόσο εὐκόλο, ὅσο τὸ ἐφантаζόμην. Ὅταν εἶδα σιγὰ σιγὰ νὰ μὲ ἀποφεύγουν μὲ τρόπο τὰ ἄλλα παιδιὰ σιὸ σχολεῖον, ὅταν ἐκατάλαβα ὅτι ποιὸς λίγο, ποιὸς πολὺ εἶχαν γιὰ μένα κάποια ὑποψία, δὲν ἤμποροῦσα πιά νὰ ἡσυχάσω.

Μιὰν ἡμέρα, πού ἦμουν στὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη, τόση μεγάλη ἀπελπισία μὲ εἶχε κυρθεῖσει, ὥστε ἐπῆγα κοντὰ στὸ ἀγαλματάκι τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τοῦ εἶπα μὲ δακρυσμένα μάτια :

— Μίλησε λοιπόν! Γιατὶ σωπαίνεις; Γιατὶ δὲν φανερώνεις τὸν κλέπτη; Βγάλε ἀπὸ πάνω μου αὐτὸ τὸ τρομερὸ μαρτύριο πού ἄδικα ὑποφέρω!

Ἐκεῖ πού ὠμιλοῦσα καὶ ἐκοίταζα προσεκτικὰ τὸ ἀγαλμα, βλέπω, ὅτι ἔλειπε ἡ τρίαίνα ἀπὸ τὸ δεξιὸ του χέρι. Φωνάζω τὸν Κλεισθένη καὶ τοῦ τὸ λέγω.

— Ναί, τὸ ξέρω, ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος.

— Ἄλλὰ γιατί δὲν μοῦ τὸ εἶπες;

— Γιατὶ δὲν μοῦ ἐφάνηκε πολὺ σπουδαῖο. Ἐπειτα ἐνόμισα, ὅτι τὸ ξέρεις, γιατί ἔτσι μοῦ τὸ ἔδωσες.

Δὲν τοῦ εἶπα ἄλλη λέξι. Κατέβηκα τρέχοντας τὴ σκάλα καὶ ἐτράβηξα ἴσια γιὰ τὸ σχολεῖον. Μόνον ὁ δάσκαλος ἦτο ἐκεῖ. Τὸν ἐχαιρέτισα καὶ ἐξεκρέμασα ἀπὸ τὸν τοῖχο τὴ σάκκα μου καὶ τὴν ἔψαχνα. Δὲν εὑρῆκα ὅμως τίποτε.

— Τί γυρεύεις ἐκεῖ; μ' ἐρώτησε ὁ δάσκαλος.

— Ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα λείπει ἡ χρυσὴ του τρίαίνα καὶ ἦλθα νὰ ἰδῶ, μήπως ἔμεινε μέσα στὴ σάκκα μου.

ἀλλὰ δὲν τὴν εὐρίσκω... Ἄχ! καλέ μου δάσκαλε, δὲν ἔμπορεῖς νὰ φαντασθῆς, σὲ πόση ἀπελπισία εὐρίσκομαι μὲ αὐτὴ τὴν ὑπόθεσι. Σοῦ ὀρκίζομαι εἰς τὴ ζωὴ τοῦ πατέρα μου, πῶς εἶμαι ἀθῶος.

— Μὴ μοῦ ὀρκίζεσαι, παιδί μου. Σὲ πιστεύω καὶ πολὺ λυποῦμαι, πού δὲν ἔμπορῶ νὰ σὲ βοηθήσω. Σὲ συμβουλεύω ὁμως, νὰ ἔχῃς λίγην ὑπομονὴ καὶ νὰ μὴν πικραίνεσαι, γιατί ἡ ἀλήθεια, ἀργὰ ἢ γρήγορα, πάντοτε φανερόνεται.

Εὐχαρίστησα εἰς τὸν δάσκαλό μου γιὰ τὸ θάρρος, πού μοῦ ἔδωσε, καὶ ἐνέμισα συλλογισμένους στοὺ σπῖτι μου.

Ἡ Νικομάχη, τὴ μεγάλη μου λύπη, μοῦ ἐφάνηκε κάτι παραπάνω ἀπὸ ἀδελφή. Ἡμέρα καὶ νύκτα μὲ ἐπαρηγοροῦσε καὶ μοῦ ἔδινε ἐλπίδα. Χωρὶς τὴ Νικομάχη καὶ ἐγὼ δὲν ξέρω τί θὰ ἐγινόμεν.

95. Πῶς ἐτιμώρησα τὸ Λυκίδα.

Μιὰν ἡμέρα εὐρῆκα ὅλα τὰ ἄλλα παιδιὰ μαζευμένα στὴν παλαίστρα.

— Ἀριστογένη, μοῦ λέγει ὁ γυμναστής, σὲ ἐπερίμενα! Τὰ παιδιὰ τῆς παλαίστρας τοῦ Τιμαίου θέλουν νὰ παραβγοῦμε σήμερα στοὺ πάλαιμα. Πρέπει λοιπὸν νὰ διαλέξω ἀπὸ σᾶς τοὺς πιὸ καλοὺς, γιὰ νὰ μοῦ τιμήσουν τὴν παλαίστρα μου. Ἀπὸ σήμερα ἀρχίζομε τίς δοκιμές. Ἐμπρός! Ἀρχία καὶ Θεαγένη, παλαίσετε πρῶτοι.

Ὁ Θεαγένης ὄρμησε στοὺν Ἀρχία. Τὸ πάλαιμα ἐβάσταξε ἀρκετὴ ὥρα, ἕως ὅτου στοὺ τέλος ἐνίκησε ὁ Θεαγένης.

— Καὶ τώρα ἡ σειρά σου, Κλεισθένη μὲ τὸ Γλαῦκωνα, εἶπε ὁ γυμναστής.

Οἱ δυὸ νέοι ἐπάλαισαν μὲ τέχνη. Ἐβαλαν καὶ οἱ δυὸ

τὰ δυνατά των· νικητὴς ἔμεινε στὸ τέλος ὁ Κλεισθένης.

— Ἀριστογέννη, καὶ σὺ Λυκίδα, ἡ σειρά σας, ἐφώ-
ναξε πάλι ὁ γυμναστής.

Ἐγὼ ἐσηκώθηκα καὶ ἤμουν ἕτοιμος νὰ παλαίσω.

— Πάρτε τὰ κοντάρια σας καὶ ἀρχίστε.

Ἄλλὰ ὁ Λυκίδας, πού εἶχε σηκωθῆ, ἐξανακάθισε.

— Δὲν ἄκουσες; τοῦ φωνάζει ὁ γυμναστής μὲ δυ-
νατὴ φωνή.

— Τὸ ἄκουσα, ἀποκρίθηκε ὁ Λυκίδας.

— Ἀφοῦ τὸ ἄκουσες, ἐμπρὸς λοιπόν.

— Θα παλαίψω, εἶπε ὁ Λυκίδας, ἀλλὰ ὄχι μὲ αὐτόν· καὶ μὲ ἔδειξε μὲ τρόπο περιφρονητικό.

— Γιατί ; τὸν ἐρώτησα τρέμοντας.

— Δὲν καταδέχομαι μὲ ἕναν κλέπτη, ἀποκρίθηκε μὲ περιφρόνησι.

Δὲν ἐπρόφθασαν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ στόμα του τὰ τελευταῖα λόγια καὶ τοῦ ἔδωσα μιὰ γροθιά στὸ πρόσωπο.

— Ψεύτη, τοῦ ἐφώναξα, ψεύτη, καὶ τὸν ἐκτυποῦσα δυνατά.

Ἐπιασθήκαμε στὰ χέρια καὶ ἐκυλισθήκαμε μαζὶ στὴν ἄμμο. Ποτὲ ἢ παλαιότερα δὲν εἶδε τέτοιο πάλαιμα. Τοῦ κάκου ἐφώναξε ὁ γυμναστής νὰ σταματήσωμε καὶ νὰ χωρίσωμε. Καὶ οἱ δυὸ ἐκτυπιώμαστε ἀλύπητα.

— Ψεύτη, ψεύτη ! τοῦ ἔλεγα. Ἐσὺ λοιπὸν τὰ γράφεις ἐκεῖνα στοὺς τοίχους.

Καὶ ὅσο ἐθυμόμουν τὴν προσβολή, τόσο περισσότερο ἐθύμωνα καὶ τόσο μεγαλύτερη ἐνιωθα τὴ δύναμί μου. Τὸν ἐνίκησα, τὸν ἀναποδογύρισα καὶ ἔβαλα στὸ στηῆθος του τὸ γόνατό μου. Τοῦ ἔσφιξα τὸ λαιμὸ καὶ μὲ τὰ δυὸ μου χέρια καὶ τοῦ ἐφώναξα :

— Ἔλα, ὁμολόγησε ἐμπρὸς σὲ ὅλους, ἔλεινέ, ὅτι εἶπες ψέματα, ἀλλιῶς σὲ πνίγω.

Καὶ θὰ τὸ ἔκανα ἐπάνω στὸ θυμὸ μου, ἂν δὲν μ' ἐτραβοῦσε ἀπὸ πίσω μὲ δύναμι ὁ γυμναστής.

Ὁ Λυκίδας ἐσηκώθηκε ντροπιασμένος καὶ λέγει στὸ γυμναστή :

— Σὲ εἰδοποιῶ, ὅτι θὰ φύγω ἀπὸ τὴν παλαιστρα σου, ἂν ἔλθῃ ὁ Ἄριστογένης στὸ πάλαιμα.

— Καὶ ἐγὼ δὲν θὰ πατήσω πιά τὸ πόδι μου ἐδῶ, ἂν δὲν ἔλθῃ ὁ Ἄριστογένης, ἐφώναξε δυνατὰ ὁ Θεαγένης.

— Καὶ ἔμεῖς τὸ ἴδιο, λέγουν μὲ μιὰ φωνὴ ὁ Κλεισθένης καὶ ὁ Ἀρχίας.

— Φθάνουν πιά τὰ λόγια καὶ οἱ φιλονικίες, φωνάζει θυμωμένος ὁ Ταυρέας. Τώρα ἔχομε ἄλλη δουλειά. Πάρτε τὰ κοντάρια σας καὶ ἀρχίσετε.

Περισσότερο ἀπὸ μιὰ ὥρα μᾶς ἐκράτησε ὁ γυμναστής σὲ αὐτὸ τὸ κοπιαστικὸ γύμνασμα. Ὁ ἴδρωτας ἔτρεχε ποτάμι ἀπὸ πάνω μας.

96. Πῶς ἔσωσα τὸ Στρεψιάδη.

Ὅσο ἐπερνοῦσαν οἱ ἡμέρες, τόσο ἐμεγάλωνε ἡ στενοχωρία μου. Εἶχα χάσει τὸν ὕπνο μου καὶ δὲν εἶχα ὄρεξι γιὰ τίποτε· ὅλα μὲ ἐστενοχωροῦσαν.

Σιγὰ σιγὰ ἄρχισε νὰ μὲ βαραίνει ἀκόμη καὶ ἡ συντροφιά τῶν φίλων μου. Κάθε λίγο καὶ λιγάκι τοὺς ἐπέιραζαν ἐξ αἰτίας μου. Καὶ αὐτὸ μὲ ἐδυσαρεστοῦσε. Γι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ ἐζητοῦσα νὰ εἶμαι μόνος καὶ νὰ μὴ βλέπω κανένα. Μόνον ὅταν ἐπήγαινα περίπατο στὴν ἐξοχή, ὀλομόναχος, εὔρισκα λίγη ἀνάπαυσι.

Ἐνα πρωὶ ἐπῆγα ἕως τὸν Ἰλισό. Τὸ ποτάμι ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα ἦτο ἀγριεμένο. Εἶχε βρέξει πολὺ καὶ τὰ θολὰ νερά του ἔτρεχαν μὲ ὄρμη.

Ἐξαπλώθηκα στὰ πράσινα χορτάρια, κάτω ἀπὸ τὰ ψηλὰ πλατάνια, πού ἦσαν στὴν ἀκροποταμιά. Ἐξαφνα ἐκεῖ πού ἐκοίταζα γύρω μου τὴν ὀμορφη τοποθεσία, δὲν ξέρω πῶς, ἔτυχε καὶ ἔπεσε τὸ μάτι μου σὲ μιὰ μαρμαρίνη στήλη. Καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ἦτο γραμμένο μὲ μεγάλα γράμματα:

Ο ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗΣ ΕΙΝΑΙ ΚΛΕΦΤΗΣ

Ὁ οὐρανὸς ἔπεσε καὶ μὲ ἐπλάκωσε.

— Καὶ ἔδῶ ἀκόμη ἔφθασε ἡ κακία των! εἶπα μὲ πόνου. Παντοῦ μὲ κυνηγοῦν; Τί νὰ κάμω; Θεοί, ἐσεῖς ποῦ ξέρετε τὴν ἀθωότητά μου, γιατί δὲν μὲ γλυτώνετε ἀπὸ αὐτὸ τὸ βάσανο! Δὲν ἤμπορῶ πιά νὰ βαστάξω· ἢ θὰ πεθάνω ἢ θὰ τρελαθῶ. Καὶ ἔπεσα χάμω καὶ ἔκλαια σὰν τὸ μωρὸ παιδί.

Ἔξαφνα ἀκούω μιὰ σπαρακτικὴ φωνή:

— Βοήθεια! Βοήθεια! Σῶστε με! Πνίγομαι:

Ξεχνῶ τὴ λύπη μου, σφογγίζω τὰ μάτια μου καὶ τινάζομαι ἐπάνω. Πετῶ τὰ ροῦχά μου, ἔτοιμος νὰ πέσω στὸ ποτάμι. Ἦξερα καλὸ κολύμπι. Κοιτάζω δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ γιὰ νὰ ἰδῶ, ποῦ εὐρίσκεται αὐτὸς ποῦ ἐκινδύνευε.

Σὲ λίγο βλέπω ἓνα κεφάλι ἔξω ἀπὸ τὸ νερὸ Ἦτο ὁ Στρεψιάδης. Ἐταράχθηκα γιατί εἶχα βεβαιωθῆ πιά, ὅτι αὐτὸς ἔγραφε παντοῦ, πῶς εἶμαι κλέπτης.

Ρίχνομαι στὸ νερὸ, τὸν ἀρπάζω ἀπὸ τὰ μαλλιά· καὶ κολυμπώντας ἀνάσκελα, κρατῶ τὸ κεφάλι τοῦ ἀκουμπισμένο ἐπάνω στὸ σῶμα μου, ἔξω ἀπὸ τὸ νερὸ. Ἔτσι ἐφθάσαμε καὶ οἱ δυὸ στὴν ὄχθη. Ἀλλὰ ὁ Στρεψιάδης εἶναι ἀνάσθητος.

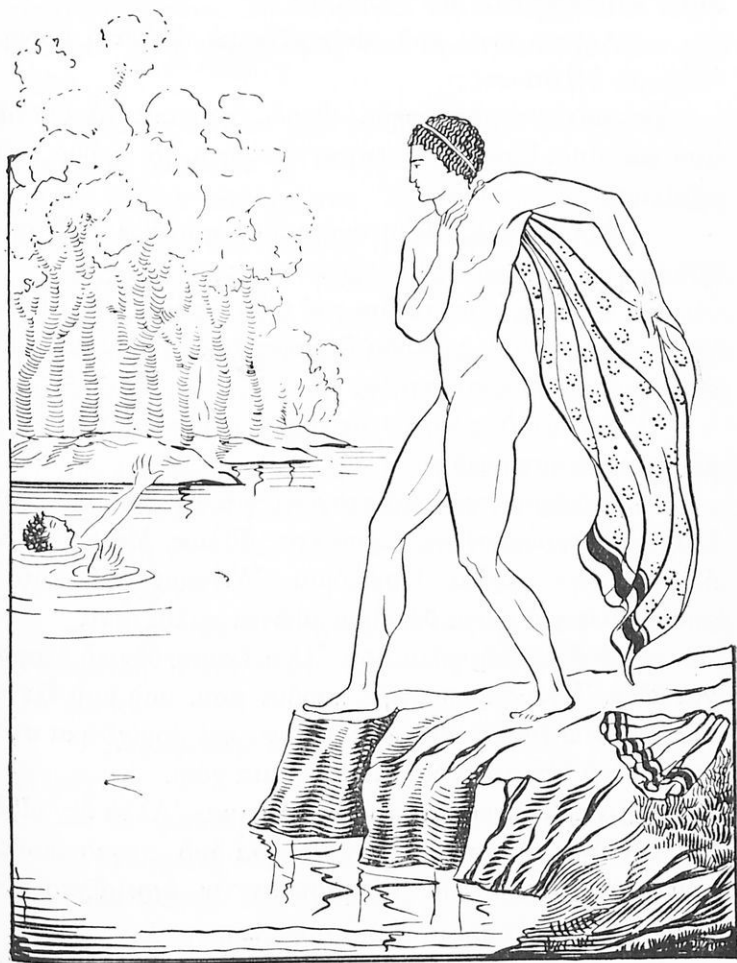
Ἐθυμήθηκα τότε, τί εἶδα νὰ κάμῃ ὁ παπποῦς μου μιὰ φορὰ, ὅταν ἐγλύτωσε ἓνα παιδί, ποῦ ἐπνίγετο στὴ θάλασσα.

Ἀνοίγω ἀμέσως τὰ φορέματά του, ποῦ ἦσαν κολλημένα ἐπάνω του, καὶ τὸν ξαπλώνω μπρούμιτα ἐπάνω στὸ λυγισμένο γόνατό του.

Πιέζω τὴν κοιλιά καὶ τὰ πλευρά του μὲ τὶς δυὸ παλάμες μου καὶ ἀπὸ τὸ στόμα του ἄρχισε νὰ βγαίνει τὸ νερὸ, ποῦ εἶχε καταπιῆ ὅταν ἐπνίγετο.

Ὅταν ἄδειασε τὸ στομάχι του, τὸν ἐξάπλωσα ἀνάσκελα ἐπάνω στὰ χορτάρια.

Ὁ Στρεψιάδης ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ εἶναι ἀναίσθητος. Δὲν ἀναπνέει καθόλου καὶ τοῦ κάκου βασανίζομαι. Ἀρχίζω νὰ ἀπελπίζομαι· ἔξαφνα ὅμως νιώθω ἕνα φύσημα ἐλαφρὸ νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα του. Λίγο λίγο γίνεται δυνατώτερο· τὸ στήθος του ἀνεβοκατεβαίνει, ἀλλὰ τὸ σῶμα του εἶναι ἀκόμη κρύο, παγωμένο. Ἀρχί-

Πετῶ τὸ ροῦχα μου, ἔτοιμος νὰ πέσω στὸ ποτάμι

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ζω νὰ τὸν τρίβω μὲ ὅλη μου τὴ δύναμι. Ὁ ἰδρωτας τρέχει ἀπὸ τὸ πρόσωπό μου. Σιγὰ σιγὰ νιώθω τὸ κρῦο κορμὶ νὰ ζεσταίνεται. Ἡ καρδιά του ἀρχίζει νὰ κτυπᾷ ἀδύνατα.

Ὁ πνιγμένος ἀνοίγει τὰ μάτια του. Στὴν ἀρχὴ βλέπει, χωρὶς νὰ καταλαβαίνει. Σὲ λίγο ὅμως κοιτάζει καλὰ καλὰ καὶ περιέργα. Μὲ γνωρίζει...

— Ἀριστογέννη, μοῦ ψιθυρίζει μὲ ἀδύνατη φωνή. Ἐσὺ μὲ ἐγλύτωσες;

Δὲν τοῦ δίνω ἀπάντησι. Φορῶ βιαστικὰ τὰ ροῦχά μου καὶ εἶμαι ἕτοιμος νὰ φύγω· γιατί ἦτο καὶ ἡ ὥρα τοῦ σχολείου.

— Ἀριστογέννη, Ἀριστογέννη, μοῦ φωνάζει ὁ Στρεψιάδης, μὴ μὲ ἀφήνης μοναχό!

— Δὲν ἔχεις πιά τίποτε τοῦ εἶπα. Θέλεις νὰ μείνω, νὰ σ' εὐχαριστήσω γιὰ ὅσα ἔγραψες ἐκεῖ πέρα; καὶ τοῦ ἔδειξα τὴ μαρμάρινη στήλη.

Ὁ Στρεψιάδης ἄρχισε νὰ τρέμη· καὶ τότε μοῦ λέγει μὲ τρεμουλιαστὴ φωνή.

— Συγχώρησέ με, Ἀριστογέννη, γιὰ τὸ κακὸ πού σοῦ ἔκαμα! Συγχώρησέ με, εἶμαι ἓνας ἄθλιος. Μετανοῶ μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά. Ὁρκίζομαι. Ὑστερα ἀπὸ αὐτό, πού ἔκαμες γιὰ μένα, θὰ εἶμαι αἰώνια φίλος σου.

— Δὲ θέλω τὴ φιλία σου. Ὅ,τι ἔκαμα, δὲν τὸ ἔκαμα γιὰ σένα. Ἐγὼ ἄκουσα τὴν καρδιά μου, πού μοῦ ἔλεγε νὰ γλυτώσω ἓναν, πού ἐκινδύνευε καὶ ἐρρίχθηκα στὸ νερό. Ἐσὺ δὲν μοῦ χρεωστεῖς καμμιά χάρι.

Αὐτὰ τοῦ λέγω καὶ φεύγω βιαστικὰ. Ἀλλὰ δὲν εἶχε πιά τὴν ἀνάγκη μου. Φεύγοντας εἶδα δυὸ περαστικούς, πού χωρὶς ἄλλο θὰ τὸν ἐβοηθοῦσαν ἂν ἐχρειάζετο τίποτε.

Καὶ ἀλήθεια, ἐκεῖνοι, ὅταν τὸν εἶδαν σὲ τέτοια κα-

τάστασι, τὸν ἐπῆραν στὸ σπίτι των, πού ἦτο ἐκεῖ κοντὰ καὶ τὸν ἐπεριποιήθηκαν.

97. Ποιὸς εἶχε κλέψει τὸν Ποσειδῶνα.

“Ὅλο τὸ πρωὶ ἔμεινα στὸ σχολεῖον, χωρὶς νὰ εἰπῶ τίποτε σὲ κανένα. Τὸ ἀπόγευμα, νά, καὶ ἔρχεται ὁ Στρεψιάδης. Ἦτο κατάχλωμος καὶ ἐφαίνετο ὅτι κάτι εἶχε πάθει.

Ἦμαστε ὅλοι σκορπισμένοι εἰς τὴν αὐλὴ καὶ ἐπεριμέναμε τὸ δάσκαλο. Ὁ Στρεψιάδης ἄρχισε νὰ λέγῃ στοὺς φίλους του τὸ πάθημά του. Ἐξαφνα κόβει τὸν ὀμιλία του, κιτρινίζει καὶ φωνάζει μὲ συγκίνησι :

— Ἄχ, τί ἔπαθα ! Ἐχασα τὸ πανωφόρι μου. Τὸ εἶχα ἀφήσει ἐκεῖ στὸν Ἴλισο τὸ πρωί, κοντὰ σ’ ἓνα δένδρο πρὶν γλυστρήσω μέσα στὸ ποτάμι. Τώρα πάει πιά ! θὰ τὸ εὗρῃκε κάποιος καὶ θὰ τὸ ἐπῆρε. Καὶ τώρα, τί θὰ γίνω, πού δὲν ἔχω ἄλλο !

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ εἰπῇ ἄλλη λέξι καὶ μπαίνουν εἰς τὴν αὐλὴ δυὸ ἄνθρωποι. Ἦσαν ἐκεῖνοι, πού τὸν εἶχαν περιποιηθῆ τὸ πρωί. Ὁ ἓνας ἐκρατοῦσε στὰ χέρια του τὸ πανωφόρι.

— Πάρε παιδί μου, τὸ πανωφόρι σου λέγει στὸ Στρεψιάδη. Ὅταν ἔφυγες τὸ πρωί, τὸ εὗρῃκα κάτω ἀπὸ ἓνα δένδρο.

Ὁ Στρεψιάδης τὸ ἀρπάζει μὲ χαρὰ καὶ ἀρχίζει νὰ τὸ ψάχνῃ.

— Ἄ ! μοῦ τὴν ἐπῆραν, μοῦ τὴν ἔκλεψαν, οἱ ἄθλιοι !

— Ἐντροπή, νὰ ὑβρίζης ἔτσι εὐκόλα τὸν κόσμον, τοῦ λέγει ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς δύο μὲ θυμό. Βλέπω ὅτι ἡ γλῶσσά σου εἶναι συνηθισμένη περισσότερο νὰ ὑβρίζῃ, παρὰ νὰ λέγῃ εὐχαριστῶ. Τὸ πρωὶ ἔφυγες ἀπὸ τὸ σπίτι

μας, χωρίς νά εἰπῆς εὐχαριστῶ, πού σου ἐστεγνώσαμε τὰ ροῦχα καί σου ἐτοιμάσαμε ζεστό. Ἄν φωνάζης γιά τὸ παιγνιδάκι, πού εἶχες μέσα εἰς τὴν τσέπη σου, νά, τὸ φέρνει ὁ φίλος μου.

Ὁ Θεαγένης εἶχε πλησιάσει καί ἄκουσε ὅλην τὴν ὁμιλία. Καί μόλις εἶδε, ὅτι τὸ παιγνίδι ἐκεῖνο ἦτο ἡ χαμένη χρυσὴ τρίαινα, πρὶν προφθάσῃ νά τὴν πάρῃ ὁ Στρεψιάδης, ὄρμᾳ καί τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τὸ λαιμὸ φανάζοντας :

— Ἄθλιε, κλέπτη, συκοφάντη!... καί τὸν ρίχνει χάμω.

Ὅλοι ἐτρέξαμε πρὸς τὸ μέρος των, χωρίς νά ξέρωμε τί συμβαίνει.

— Παιδιά, λέγει τότε ὁ Θεαγένης. Νὰ ἡ τρίαινα τὴν ἔφεραν αὐτοὶ οἱ καλοὶ ἄνθρωποι. Τὴν εὗρηκαν μέσα εἰς τὸ φόρεμα τοῦ Στρεψιάδη. Νά, λοιπὸν ποιὸς ἦτο ὁ κλέπτης.

Ἐπειτα γυρίζει σ' ἐμένα καί μὲ ἀγκαλιάζει σφικτὰ ἀπὸ τὴ μεγάλη του χαρά.

Τότε μόλις ἐκατάλαβα τί εἶχε συμβῆ. Μονομιᾶς ἔνωσα νέα ζωὴ μέσα μου!

Ὁ Κλεισθένης καί ὅλοι οἱ καλοὶ μου φίλοι μου σφίγγουν τὸ χέρι. Μόνον ὁ Λυκίδας στέκεται παρᾶμερα, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο ἀπὸ ἐντροπή.

98. Ἡ ἐξομολόγησι τοῦ Στρεψιάδη.

Ἐκεῖ πού ἐγίνοντο ὅλα αὐτά, ἔρχεται ὁ δάσκαλος. Τὰ εἶχε καταλάβει ὅλα. Μὲ φωνὴ δυνατὴ ἐπρόσταξε νά σωπάσωμε· καί γυρίζοντας εἶπε στὸ Στρεψιάδη :

— Εἶναι χρέος σου νά εἰπῆς ὅλη τὴν ἀλήθεια. Μίλησε μὲ θάρρος. Μόνον ἂν εἰπῆς ὅλη τὴν ἀλήθεια θὰ

σου συγχωρήσωμε, ὅσα ἔχεις καμωμένα ἕως τώρα.

— Θα μιλήσω καὶ πρέπει νὰ μιλήσω, γιατί, ἂν ζῶ αὐτὴ τὴ στιγμή, τὸ χρεωστῶ στὸν Ἄριστογέννη. Σήμερα τὸ πρωί, περνώντας τὴν ὄχθη τοῦ Ἰλισοῦ, ἐγλύστησα καὶ ἔπεσα μέσα· θὰ ἐπνιγόμουν χωρὶς ἄλλο, ἂν ὁ Ἄριστογέννης δὲν ἔπεφτε στὸ ποτάμι νὰ μὲ γλυτώσῃ.

Καὶ ἄρχισε νὰ τὰ λέγῃ ὅλα, χωρὶς νὰ προσθέσῃ ἢ ν' ἀφήσῃ τίποτε.

— Ὅρκιζομαι εἰς τοὺς θεοὺς, ὅτι ἐπίτηδες ἦλθα εἰς τὸ σχολεῖον, γιὰ νὰ εὔρω ἐδῶ τὸν Ἄριστογέννη καὶ νὰ τοῦ τὰ εἰπῶ ὅλα, εἶπε κλαίοντας

— Μὴν κλαῖς καὶ μὴ μᾶς ὀρκίζεσαι, τοῦ λέγει ὁ δάσκαλος. Ὅλοι μας σὲ πιστεύομε... Ἐξακολούθησε, πὲς μας πῶς ἐπῆρες τὸν Ποσειδῶνα ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Λεωκράτη καὶ πότε. Καὶ γιὰ ποιὸ σκοπὸ τὸν ἐπῆρες. Νὰ μᾶς τὰ εἰπῆς ὅλα.

— Ἦτο ἡ παραμονὴ τῆς ἡμέρας, ποὺ ἐφύγαμε ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Λεωκράτη, ἄρχισε ὁ Στρεψιάδης. Ὁ πατέρας μου ἦτο θυμωμένος, καθὼς καὶ ἐγώ. Ἦθελα νὰ τὸν ἐκδικηθῶ γι' αὐτὸ ποὺ μᾶς ἔκαμε, νὰ μᾶς πετάξῃ στὸ δρόμο. Ἐσυλλογιζόμουν, πῶς νὰ τὸν κάμω νὰ λυπηθῇ κατάκαρδα. Ἐθυμήθηκα τὸν Ποσειδῶνα του, ποὺ τόσο πολὺ τὸν ἀγαποῦσε, καὶ ἀπεφάσισα νὰ τοῦ τὸν κλέψω. Ἦξερα καλὰ μέσα τὸ σπίτι, ἤξερα καὶ τὴν ὥρα, ποὺ ἡ βιβλιοθήκη ἦτο ἔρημη. Ἐμπῆκα λοιπὸν σιγὰ σιγὰ καὶ ἄρπαξα τὸν Ποσειδῶνα. Κανεὶς δὲν μὲ εἶχε ἰδεῖ. Κανεὶς δὲν μὲ ὑποψιάσθηκε. Ὁ Λεωκράτης ἦτο ἀπαρηγόρητος... Ὅλα ἔγιναν, ὅπως ἦθελα. Ἀλλὰ δὲν ἐπέρασαν πολλὰς ἡμέρας καὶ ἄρχισα νὰ στενοχωροῦμαι. Τί νὰ τὸ κάμω αὐτὸ τὸ ἀγαλματάκι; Ποῦ νὰ τὸ κρύψω; Δὲν εἶχα μέρος κατάλληλο. Ἐγὼ καὶ ὁ πατέρας μου συχνὰ ἀλλάζαμε κατοικία. Γιὰ μιὰ στιγμή ἐσκέφθηκα νὰ τὸ βάλω

πάλι στή θέσι του, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν ἦτο εὐκολο. Δὲν ἐμπαινοβγαίναμε πιὰ ἐλεύθερα στὸ σπίτι τοῦ Λεωκράτη. Δὲν ἤξερα τί νὰ κάμω. Ἔπρεπε, ὅπου πηγαίνω, νὰ κουβαλῶ μαζί μου καὶ τὸν Ποσειδῶνα. Καὶ στὸ χωριὸ ἀκόμη, ποὺ ἐπῆγα, τὸν εἶχα μαζί μου. Ἐκεῖ ἔκαμα τόσο πολὺ νὰ τρομάξῃ ἢ ἀδελφούλα τοῦ Ἀριστογένη ποὺ λίγο ἔλειψε νὰ πεθάνῃ. Ὁ πατέρας της, ἐπάνω στὸ θυμὸ του, μὲ ἔδιωξε ἀπὸ τὸ σπίτι του. Καὶ εἶχε πολὺ δίκαιο· μοῦ ἐφέρθηκε ὅπως μοῦ ἔπρεπε. Ἀλλὰ ἐγὼ ἐγύρισα στὴν Ἀθήνα θυμωμένος. Ἦθελα νὰ τοῦ κάμω ὅσο περισσότερο κακὸ ἠμποροῦσα. Καὶ ἀμέσως εὗρηκα τρόπο. Ἐντρέπομαι νὰ εἰπῶ τί ἔκαμα! Κακὸς δαίμονας μοῦ ἔβαλε στὸ νοῦ αὐτὴν τὴ σκέψι. Ἐρχομαι στὸ σχολεῖον καὶ βάζω κρυφὰ τὸν Ποσειδῶνα μέσα στὴ σάκκα τοῦ Ἀριστογένη. Ἀλλὰ δὲν ἔφθασε αὐτὸ μονάχα, ἄρχισα καὶ νὰ τὸν ὑβρίζω ἀπὸ πίσω του. Ὅπου καὶ νὰ ἐστεκόμουν, μὲ τ' ὄνομά του εἶχα νὰ κάμω. Δὲν ἄφησα τοῖχο, ποὺ νὰ μὴ γράφω ἐπάνω, ὅτι αὐτὸς ἔκλεψε τὸν Ποσειδῶνα. Καὶ αὐτὸς γιὰ τὸ κακὸ ποὺ τοῦ ἔκαμα, μοῦ ἔσωσε τὴ ζωὴ! Μὲ λίγα λόγια εἶμαι ἕνας ἄθλιος, ἕνας ψεύτης, ἕνας τιποτένιος : Δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ἰδῶ ἀνθρώπου πρόσωπο. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Οἱ θεοὶ ἄς μὲ τιμωρήσουν ἂν ἔκρυφα ἢ ἂν ἄλλαξα τίποτε.

99. Πῶς ἰκανοποιήθηκα.

Ἔοιλον ἄκουαν ἀμίλητοι τὴν ἱστορία. Καὶ μόλις ἐτελείωσε, εἶπε ἕνας :

-- Ἐγὼ ἤμουν βέβαιος, ὅτι θὰ φανῇ μιὰ ἡμέρα ἡ ἀθωότης τοῦ Ἀριστογένη.

— Τὸ ἴδιο εἶπαν καὶ ἄλλοι πολλοί.

Ὁ δάσκαλός μου μοῦ ἔσφιξε καὶ τὰ δύο μου χέρια.

Οί φίλοι μου, ἀπὸ τῆ χαρὰ καὶ τὸ μεγάλο των ἐν-
θουσιασμὸ μ' ἐσήκωσαν στοὺς ὤμους των καὶ μὲ ἐγύ-
ρισαν μὲ φωνῆς καὶ μὲ «ζήτω» σ' ὄλη τὴν αὐλή. Ἄνοι-
ξαν ἔπειτα τὴ θύρα καὶ ὄρμησαν ἔξω στὸ δρόμο· καὶ
ἐγὼ πάντα στὸν ὤμο των. Μαζὶ ἤρχοντο ὅλοι καὶ ἐπε-
τοῦσαν στὸν ἀέρα τὰ σκιάδια των φωνάζοντας :

— Ζήτω ὁ Ἀριστογένης, ζήτω...

Οἱ διαβάτες ἐστέκοντο μὲ ἀπορία καὶ ἐρωτοῦσαν νὰ
μάθουν τί τρέχει. Καὶ ὅταν τὸ ἐμάθαιναν, μᾶς ἐπαινοῦ-
σαν καὶ ἔλεγον :

— Ποιὲ δὲν κρύβεται γιὰ πάντα ἡ ἀλήθεια.

Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς μᾶς ἀκολούθησαν ἕως τὸ σπίτι.
Ἐκεῖ μὲ κατέβασαν ἀπὸ τὸν ὤμο των καὶ ἐγὼ μὲ δά-
κρυα στὰ μάτια τοὺς εὐχαρίστησα ὅλους.

Ἡ Νικομάχη ἔκλαυσε ἀπὸ τὴ χαρὰ της καὶ ἡ για-
γιά της μ' ἐφίλησε. Καὶ ἐγὼ ἐκατάλαβα τώρα, ὅτι ἕνα
βάρος μοῦ ἔρυγε ἀπὸ ἐπάνω μου, τὸ βάρος τὸ μεγάλο,
ποῦ μοῦ ἔσφιγγε νύκτα καὶ ἡμέρα τὴν καρδιά!..

100. Παλαίω μὲ τὸν Λυκίδα.

Τὸ ἀπόγευμα πηγαίνω εἰς τὴν παλαίστρα. Εἶχα ὀλό-
κληρη ἑβδομάδα νὰ πατήσω ἐκεῖ τὸ πόδι μου, ἔπειτα
ἀπὸ ὅσα ἔγιναν μὲ τὸ Λυκίδα.

Ὁ γυμναστής, ποῦ τὰ εἶχε μάθει ὅλα, ἔτρεξε γελα-
στὸς καὶ μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι.

Νὰ καὶ ὁ Λυκίδας παραπέρα! Τὸν πλησιάζω καὶ τοῦ
λέγω γελώντας :

— Λυκίδα, πιστεύω, ὅτι τώρα δὲν θὰ ντροπιασθῆς,
ἂν παλαίσης μαζί μου!

Ὁ Λυκίδας κοκκινίζει, στενοχωρεῖται καὶ μὲ δειλὴ
φωνὴ μοῦ λέγει :

— Δὲν μπορεῖς νὰ φαντασθῆς τὴ λύπη μου, Ἄριστογένη. Λυποῦμαι κατάκαρδα, πὸν ἐγελάσθηκα καὶ ἐπίστευσα αὐτὸν τὸν ἄθλιο.

Καὶ μοῦ ἔδωσε τὸ χέρι του νὰ παλαίσωμε.

Πόση διαφορὰ εἶχε τὸ πάλεμά μας τώρα, ἀπὸ τὸ ἄλλο πάλεμα, πὸν εἶχαμε κάμει μαλωμένοι ! Τότε ἐπαλαίσαμε μὲ πάθος καὶ ἐκτυπιώμαστε μὲ λύσσα. Τώρα ἐπαλαίσαμε κανονικά, σὰν φίλοι, πὸν παραβγαίνουν ποιὸς νὰ νικήσῃ.

Ἐνίκησα ἐγώ. Ὁ γυμναστής, πὸν ἐπαρακολουθοῦσε τὸν ἀγῶνα μας μὲ πολλὴ προσοχή, μὲ ἐπαίνεσε προστὰ σὲ ὄλους, πῶς ἐπάλαισα θαυμάσια, καὶ μὲ ἐπροβίβασε στὴν τάξι πὸν ἦσαν οἱ πρῶτοι.

Σὲ λίγες ἡμέρες ἔγινε ὁ ἀγῶνας. Ἡ παλαίστρα μας ἐνίκησε τὴν παλαίστρα τοῦ Τιμέα. Ἀπὸ τοὺς πρῶτους ἦσαν ὁ Θεαγένης, ὁ Λυκίδας καὶ ἐγώ.

101. Πῶς ἐτιμωρήθηκε ὁ Στρεψιάδης.

Εἰς τὸ σχολεῖον ὄλοι μὲ ἀγαποῦσαν. Μὲ τὸ Θεαγένη καὶ τὸν Κλεισθένη ἤμαστε ἀχώριστοι. Ὅποιος ἔβλεπε κάπου τὸν ἓνα ἀπὸ τοὺς τρεῖς μας ἦτο βέβαιος ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι δυὸ θὰ ἦσαν παραπέρα.

Ὁ Θεαγένης κάθε καλοκαίρι, εἰς τὰς διακοπὰς, ἤρχετο στὸ χωριὸ μαζί μας. Τὸ Στρεψιάδη κανεὶς πιά δὲν τὸν ἐπλησίαζε. Πολλοὶ τοῦ ἐγύριζαν τὶς πλάτες, γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν τάχα ἐμένα. Τοῦ κάκου ὁ δάσκαλος τοὺς ἔκαμνε συχνὰ τὴν παρατήρησι, νὰ μὴν τοῦ φέρωνται μὲ τέτοιον τρόπο.

— Ἀφῆστε τον πιά ἡσυχῶ, τοὺς ἔλεγε. Τοῦ φθάνει ἡ συμφορὰ του. Αὐτὸ πὸν ἔπαθε τοῦ ἔγινε, πιστεύω, μάθημα· καὶ ἐλπίζω, ὅτι μὲ τὸν καιρὸ θὰ διορθωθῆ. Ὅσοι ἔχουν εὐγενικὴ ψυχὴ, εἶναι γενναιόψυχοι καὶ συγχωροῦν.

Τὰ δάκρυα, πού χύνει αὐτὴ τῇ στιγμῇ, δείχνουν ὅτι ἐμε-
τάνιωσε. Ἔπειτα, δὲν παίρνετε παράδειγμα τὸν Ἄρι-
στογένη; Ἴδέτε πῶς φέρονται σ' ἐκεῖνον, πού τὸν ἔκαμε
νὰ χύσῃ τόσα δάκρυα!

Καὶ αὐτὸ ἦτο ἀλήθεια. Ὅσο ἔβλεπα τὰ ἄλλα παιδιὰ
νὰ τὸν περιφρονοῦν καὶ νὰ τὸν ὑβρίζουν, τόσο ἡ καρδιά
μου ἄρχιζε σιγὰ σιγὰ νὰ τὸν λυπῆται· καὶ ἐπροσπαθοῦσα
μὲ κάθε τρόπο νὰ παίρνω τὸ μέρος του. Ἐμιλοῦσα μαζί
του, ἐζητοῦσα πρὸς χάριν μου νὰ μὴν τὸν πειράζουν καὶ
ἔκαμνα ὅ,τι ἠμποροῦσα γιὰ νὰ τὸν κάμω καλύτερο.

Οἱ ἄλλοι ἄρχισαν καὶ ἐκεῖνοι νὰ κάμνουν σιγὰ σιγὰ
ὅπως ἐγώ. Μονάχα ὁ Λυκίδας τόσο πολὺ τὸν εἶχε συ-
χαθῆ, πού οὔτε τὸ ὄνομά του δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ. Ἐνό-
μιζε προσβολή του, πῶς ἐγελάσθηκε καὶ ἔκαμε φίλο—
ἄς ἦτο καὶ γιὰ λίγον καιρὸ—ἓνα παιδί μὲ τέτοιο χαρα-
κτήρα. Ἀλίμονό του, ἂν ἐτολμοῦσε νὰ παρουσιασθῆ ἐμ-
πρὸς εἰς τὸ Σπαρτιάτη.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Στρεψιάδης τὸ ἤξερε, καὶ μόλις τὸν
ἔβλεπε ἀπὸ μακριά, ἄλλαζε δρόμο.

ΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗ

102 Πῶς ἔδωσα τὸν ὄρκον τοῦ στρατιώτη.

Ἐπέρασαν τὰ εὐτυχισμένα χρόνια τοῦ σχολείου.

Ἦλθε πιά καιρὸς ν' ἀποχαιρετήσω τὴ μαθητικὴ ζωὴ, ν' ἀφήσω τὰ παιγνίδια καὶ τὰ εὐκόλα μαθήματα.

Ἦλθε ὁ καιρὸς νὰ γίνω στρατιώτης τῆς πατρίδας.

Εἰς τὴν Ἀθήνα, ὅταν ὁ νέος γίνῃ δεκαοκτὼ χρόνων, λέγεται ἔφηβος.

Δὲν μένει πιά εἰς τὸ πατρικό του σπίτι, γιὰτὶ ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμή ἀνήκει εἰς τὴν πατρίδα. Γίνεται στρατιώτης.

Ποτέ μου δὲν θὰ λησμονήσω τὴν ἡμέρα, πὸν μαζί μὲ τὸν Κλεισθένη, τὸ Θεαγένη καὶ τὰ ἄλλα συνομήλικα παιδιά, ἐπήγαμε στὸ ἱερὸ τῆς Ἀγραύλου γιὰ τὸν ὄρκο.

Ἐκεῖ ἕνας ἕνας μὲ τὴ σειρά του ἤρχετο ἐμπρὸς εἰς τὸν ἄρχοντα τῆς πολιτείας καὶ ἔπαιρνε ἀπὸ τὰ χέρια του τὰ ὄπλα, πὸν τοῦ ἔδινε ἡ πατρίδα. Καὶ ὕστερα μὲ ζωηρὴ φωνὴ καὶ μὲ τὸ κεφάλι ὑψηλὰ ἔδινε τὸν ὄρκο. Ὁ ὄρκος αὐτὸς καὶ τώρα ἀκόμη, ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, ὅταν τὸν θυμοῦμαι, μοῦ φέρνει ἀνατριχίλα σὲ ὅλο μου τὸ σῶμα καὶ μοῦ γεμίζει δάκρυα τὰ μάτια.

Ὁ ὄρκος.

Θὰ τὰ κρατῶ τὰ ὄπλα αὐτὰ καὶ δὲν θὰ τὰ ντροπιάσω,
καὶ μόνος καὶ μὲ συντροφιά, κι ἐδῶ κι ὅπου κι ἂν εἶμαι
θὰ πολεμήσω ἀκούραστα κι ἀφρόντιστα θὰ πέσω,
καὶ τὴν πατρίδα μιὰ φορὰ μεγάλη θὰ τὴν κάμω.
Καὶ τοὺς δικαίους θ' ἀγαπῶ καὶ θὰ τιμῶ τοὺς νόμους,
θὰ κατατρέχω τὸν κακό, θὰ σφάζω τὸν προδότη,
κι ἀνίσως λέγω φέματα, κολάστε με θεοί μου!

“Ὅποιος ἔδινε αὐτὸν τὸν ὄρκο, ἦτο πιά παιδί τῆς πατρίδας. Ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἐκείνη στιγμή ὁ ἔφηβος ἐγίνετο πολίτης, στρατιώτης καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς

“Ἀμα ἐβγήκαμε ἀπὸ τὸν ναό, ὅλος ὁ κόσμος, πού ἦτο ἀπέξω μαζεμένος, μᾶς ὑποδέχθηκε μὲ «ζήτω» καὶ μὲ χειροκροτήματα. Ἐμεῖς μὲ καρδιὰ γεμάτη χαρὰ ἐτραβήξαμε τραγουδώντας γιὰ τὸ νέο σχολεῖον, ὅπου θὰ ἐμαθαίναμε τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια καὶ ὅτι ἄλλο θὰ μᾶς ἐχρειάζετο.

Τί ἀλησμόνητα χρόνια! Τὰ πιὸ εὐτυχισμένα ἀπὸ ὅσα εἶχα ζήσει ἕως τότε! Τί ὁμορφη, πού μοῦ ἐφαίνετο ἡ ζωὴ! Καμμιὰ στενοχωρία, καμμιὰ λύπη! Ἐξοῦσα μὲ ἀγαπημένους φίλους καὶ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μεγάλης μητέρας, τῆς πατρίδας μας.

Ὁ θάνατος δὲν εἶχε ἀγγίξει κανέναν ἀπὸ ὅσους ἀγαποῦσα. Ἦμουν τόσο εὐτυχισμένος, πού δὲν ἠμποροῦσα ποτέ μου νὰ φαντασθῶ, ὅτι θὰ ἐξημέρωναν γιὰ μένα ἡμέρες πικρὲς καὶ χρόνια φαρμακωμένα.

Ἄλιμονο!... Ποῦ εἶναι τώρα ἐκεῖνοι, πού τοὺς εἶχα κοντά μου εἰς τὴν ἀνοιξι τῆς ζωῆς μου! Ὁ Κλεισθένης ἔπεσε παλληκαρῖσια εἰς τὴν μάχην, δοξασμένος ἥρωας· τὸ Θεαγένη τὸν ἐπῆρε, σὰν καὶ μένα, ἢ πικρὴ σκλαβιά!...

Καὶ σᾶς, μητέρα καὶ ἀδέλφια μου, τάχα θὰ σᾶς ξαναἰδῶ καμμιά φορὰ ;

Ἐσύ, τιμημένε μου παπποῦ, ἔσβησες γλυκὰ ἀπὸ τὰ γερατειά, σὰν τὸ λυχνάρι ποῦ σιγοςβήνει, ὅταν τελειώσῃ τὸ λάδι του! Ἐσύ, Νικόστρατε, πολυαγαπημένε μου πατέρα, περνᾶς γεράματα πικραμένα, ποῦ μὲ συλλογίζεσαι ἔρημο καὶ σκλάβο στὴν ξενιτειά! Καὶ ἐγὼ ὁ ἄμοιρος ὀγκυιὸς σου δὲν εἶχα τὴν τύχη τοῦ Κλεισθένη, νὰ κλείσω τὰ μάτια μου γιὰ πάντα στὸν πόλεμο· μόνον σέρνω τὴν ἄμοιρη ζωὴ μου σκλάβος στὰ ξένα!

Αὐτὰ εἶπε ὁ Ἀριστογένης βαριαναστενάζοντας.

103. Πῶς ἐπέρασα ὡς ἔφηβος.

Τὰ δυὸ Μακεδονόπουλα βλέποντας ἔτσι τὸ δάσκαλό των, ἔνωσαν δάκρυα νὰ ἀνεβαίνουν στὰ μάτια των· καὶ ὁ Ἀμύντας, ὁ μικρότερος, ἐσηκώθηκε, τὸν ἀγκάλιασε μὲ τὰ δυὸ του χέρια καὶ τοῦ εἶπε :

— Μὴ στενοχωρεῖσαι καὶ μὴ βασανίζεσαι. Ἐχεις καὶ ἐδῶ φίλους, ποῦ σὲ ἀγαποῦν. Μὴ συλλογίζεσαι πιά τίς κακὲς ἡμέρες! Καλύτερα θυμήσου τὸ δοξασμένο καιρὸ, ποῦ ἐπολεμοῦσες γιὰ τὴν πατρίδα σου καὶ ἔχυσες τὸ αἷμα σου, γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπισθῆς. Ναί, σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο δὲν ἐνίκησε ἡ πατρίδα σου. Ἐσύ ὅμως γνωρίζεις, ὅτι ἐπολέμησες γενναῖα καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ σὲ παρηγορῇ. Ἐλα τώρα, ἀγαπημένε δάσκαλε, τελείωσε τὴν ἱστορία σου. Μᾶς ἀρέσει νὰ σὲ ἀκοῦμε· ὅσο καλύτερα σὲ γνωρίζομε, τόσο πὶὸ πολὺ σὲ ἀγαποῦμε.

— Σωστὰ λέγει ὁ Ἀμύντας, εἶπε ὁ Ἀντίπατρος. Ἀπὸ τότε, ποῦ μᾶς διηγήθηκες τὰ παιδικὰ σου χρόνια καὶ ἐμάθαμε τὴ ζωὴ σου, δὲν εἶσαι πιά γιὰ μᾶς, ὅπως πρῶτα ἓνας σκλάβος τοῦ πολέμου, ποῦ ἀγόρασε ὁ πατέρας μου·

για μᾶς εἶσαι ὁ τιμημένος πολίτης μιᾶς δοξασμένης χώρας. Πές μας λοιπόν, σὲ παρακαλοῦμε, πῶς ἐπέρασες τὰ ἐφηβικά σου χρόνια.

Ἐτεντώναμε τὸ τόξο καὶ ἐρρίζναμε στὸ σημάδι μὲ τὰ βέλη.

— Πιὸ ώραῖα, ἀπὸ ὅσο μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε, εἶπε ὁ Ἀριστογένης.

Τὰ δυὸ χρόνια, πὺ ἐπέρασα ὡς ἔφηβος, ἔφυγαν γρήγορα σὰν ἀστραπή. Δὲν τὰ ἐκατάλαβα καθόλου.

Τὸν πρῶτο χρόνο μᾶς ἐγύμναζαν στὰ ὄπλα. Πολὺ μᾶς εἶχαν ὠφελήσει τὰ γυμνάσια, πού εἶχαμε μάθει στὶς παλαῖστρες.

Τώρα ἐκρατούσαμε στὰ χέρια μας ἀληθινὰ κοντάρια, μὲ μύτες ἀτσαλένιες. Ἐτεντώναμε τὸ τόξο καὶ ἐρρίχναμε στὸ σημάδι μὲ τὰ βέλη.

Ἐγυμναζόμαστε μὲ τὰ ἄλογα, γιὰ νὰ εἶμαστε ἔτοιμοι στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Ἐκάναμε καὶ ναυτικὰ γυμνάσια εἰς τὴ θάλασσα.

Ὅταν ἐμάθαμε νὰ μεταχειριζώμεθα καλὰ τὰ ὄπλα, μᾶς ἔδωσαν ἀπὸ μιὰ λόγχη καὶ ἀπὸ μιὰν ἀσπίδα. Ἐφορέσαμε τὴ μάλλινη βαθύχρωμη χλαμύδα. Ἐδέσαμε στὰ πόδια μας στερεὰ σανδάλια καὶ ἐφορέσαμε πλατύγυρες ψάθες στὰ κεφάλια μας.

Τὸν ἄλλο χρόνο ἐκαβαλικεύσαμε τὰ ἄλογά μας καὶ ἐβγήκαμε ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι, γιὰ νὰ κατασκηνώσωμε στὴν ἐξοχή. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐκάμναμε συχνὰ ἐκδρομὲς σὲ ὄλην τὴν Ἀττικὴ καὶ ἐφροντίζαμε γιὰ τὴν τάξι. Ἐτσι ἐγνωρίσαμε μὲ τὴ σπιθαμὴ τὴ χώρα, πού εἶχαμε χρέος νὰ ὑπερασπίσωμε καὶ μὲ τὸ αἷμά μας.

104. Δύο δοξασμένες ἡμέρες.

Α΄

Ἀπὸ τὶς ἐκδρομὲς αὐτὲς δύο ἡμέρες δὲν θὰ τὶς λησμονήσω εἰς ὄλην μου τὴν ζωὴν. Ἡ πρώτη ἦτο ὅταν ἐπήγαμε εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ἐνθυμοῦμαι, σὰν νὰ εἶναι τώρα δά, ὅταν ἐπήγαμε πρώτη φορὰ στὸ δοξασμένο κάμπο· κανεὶς μας δὲν ἐμιλοῦσε. Ἐπατούσαμε τὸ χῶμα ἐκεῖνο μὲ μεγάλο σεβασμὸ καὶ ἐμπρός μας ἐπερνοῦσε ἡ εἰκόνα τῆς μεγάλης μάχης.

Μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας ἐβλέπαμε τὸ Μιλτιάδη,

ἀκούαμε τὴν προσταγή του «νὰ κτυπήσουν οἱ σάλπιγγες ἔφοδον». Καὶ ἐβλέπαμε τοὺς Ἑλληνας μὲ τὴν πανοπλία των νὰ ὀρμοῦν ἀπὸ τὸ ψῆλωμα, ποὺ ἦσαν στρατοπεδευμένοι, ἐναντίον τοῦ περσικοῦ στρατοῦ.

Ἐβλέπαμε καὶ τοὺς Πέρσας ν' ἀντιστέκωνται, γιὰτὶ ἦσαν περισσότεροι, ἀμέτροι. Ἄλλ' ἢ ἀντίστασί των δὲν ἐκράτησε πολὺ. Οἱ Ἕλληνες μὲ τὰ κοντάρια των καὶ μὲ τὶς ἀτσαλένιες λόγχες θερίζουν ἀλύπητα τοὺς Πέρσας. Αὐτοὶ δειλιάζουν, γυρίζουν τὶς πλάτες καὶ ἀρχίζουν τὴν φυγὴν.

Οἱ δικοὶ μας τοὺς καταδιώκουν καὶ τοὺς πηγαίνουν ὡς τὴ θάλασσα, ἕως τὰ πλοῖα. Καὶ μέσα στὴ θάλασσα ἀκόμη τοὺς κυνηγοῦν. Καὶ κοκκινίζει ἡ θάλασσα ἀπὸ τὰ αἵματα τὰ περσικά. Τί χαλασμός ἦτο ἐκεῖνος!

Αὐτὰ ἐβλέπαμε μὲ τὴν ψυχὴ μας σὰν ὄνειρο εὐχάριστο. Καὶ ἀπὸ τὸ ὄνειρο αὐτὸ ἐξυπνήσαμε ἀπὸ τὸ «ἄλτ»! τοῦ ἀρχηγοῦ μας. Μᾶς εἶχε διατάξει νὰ σταματήσωμε.

Εἶχαμε ἐμπρὸς μας ἓνα ὕψωμα μικρὸ ἀπὸ χῶμα. Ἦτο ὁ τάφος, ποὺ ἔκρυβε μέσα του τὰ δοξασμένα παλληκάρια, ποὺ ἔπεσαν στὴ μεγάλη μάχη.

Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ στὸ λόφο ἦσαν στημένες μαρμάρινες στῆλες μὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὴν πατρίδα τῶν παλληκαριῶν.

Ἐπλησιάσαμε μὲ σεβασμὸ καὶ ἐδιαβάσαμε τὰ τιμημένα των ὀνόματα. Τότε ἐκατάλαβα ἀκόμη πιὸ καλὰ τὰ λόγια τοῦ ὄρκου, ποὺ ἔδωσα στὸ ἱερὸ τῆς Ἀγραύλου.

Β'

Ἡ ἄλλη ἡμέρα, ἦτο ὅταν ἐπήγαμε στὴ Σαλαμίνα. Ἐμπήκαμε ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ σὲ καράβια καὶ ἐξεκινήσαμε.

Τὰ καράβια ἔσχιζαν ἡσυχὰ τὴ θάλασσα. Ἔτσι ἐπλησιάσαμε εἰς τὸ νησὶ τὸ δοξασμένο. Ὁ ἀρχηγός μας μᾶς

ἔδειξε, πῶς ἦτο ἡ παράταξι τῶν καραβιῶν. Ποῦ ἦσαν τὰ ἑλληνικὰ καὶ ποῦ τὰ περσικά.

Ὅταν ἀνέτειλε ὁ ἥλιος, μᾶς εἶπε, καὶ ἐφύσησε ἀπὸ τῆ θάλασσα ὁ μπάτης, ἀκούσθηκε ἀπὸ τὰ δικά μας πλοῖα τὸ πολεμικὸ τραγούδι :

Ἐμπρός, ἔμπρός, παιδιὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ἐλευθερώσατε τὴν πατρίδα σας !

*Ἐλευθερώσατε καὶ τὰ παιδιὰ σας, τὶς γυναῖκες,
τὰ ἱερά τῶν θεῶν σας, τοὺς τάφους τῶν προγόνων σας.*

Μαζὶ μὲ τὸ τραγούδι αὐτὸ ἀκούσθηκαν καὶ οἱ περσικὲς φωνές.

Ὁ ἀρχηγὸς μας μᾶς ἰστόρησε ἔπειτα τὴ ναυμαχίαν, σὰν νὰ τὴν ἐβλέπαμε μὲ τὰ μάτια μας.

Μᾶς διηγῆθη τὴν ἀφθαστη παλληκαριὰ τῶν Ἑλλήνων. Τὸ φόβο ποὺ ἔπιασε τοὺς Πέρσας, ὅταν ἐβλεπαν ἓνα ἓνα νὰ βυθίζονται τ' ἀθεώρατα καράβια των.

Καὶ μᾶς ἐξωγράφισε, πῶς σὲ λίγες ὥρες ἡ θάλασσα ἐγέμισε ἐχθρικὰ κορμιὰ καὶ συντριμματα ἀπὸ τὰ πλοῖα.

Ἡ θάλασσα ἦτο σὰν καθρέπτῃς. Καὶ στὸ βυθὸ της κάτω ἐφαίνοντο ὅλα τὰ συντριμματα ἀπὸ τὰ περσικὰ καράβια.

Τὶ ἀνατριχίλα ἐπέρασε τὰ νεανικά μας στήθη. Ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό μας ἐφωνάξαμε ὅλοι μας σὰν μεθυσμένοι :

— Πατρίδα ! Πατρίδα ! Καὶ ἐμεῖς γὰ σὲ δοξάσωμε καὶ πάλι !

105. Στὴ θάλασσα τῆς Σαλαμίνας.

*Πῶς γιγαντώνεται ἡ ψυχὴ σὲ τοῦτα τὰ πελάγη·
ἀντρειεύεται, παίρνει καρδιὰ καὶ σ' ἄλλα χρόνια πάγει...*

...Καὶ βλέπω, βλέπω μὲ τὸ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς τὸ μάτι
ἀπὸ καρᾶβια ἀμέτρητα τῆ θάλασσα γεμάτη !

Τόπο δὲν ἔχουν νὰ σταθοῦν... τὸ πέλαγο δὲν φθάνει·
πλῆθος φυλὲς τὸ πλημμυροῦν καὶ Μῆδοι καὶ Περσιᾶνοι..

Σαλεύουν δάσος κονταριῶν, χίλιες στολὲς φοροῦνε
καὶ χίλιες γλῶσσες βάρβαρες στὸν ἄνεμο ἀντηχοῦνε.

Μοῦ φαίνεται τὴν ξακουστὴ πῶς βλέπω ἐκείνη μάχη.

Ποιὸς θρονιασμένος κάθεται στὸ τρίκορφο, στὴ ράχη ;

ἽΟ Ξέρξης ! Τὰ καρᾶβια του περήφανος ξανοίγει

— θὰ ἔχη ἕνα ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὸ βράδυ γιὰ νὰ φύγη ;..

Στὸ πλάγι του γραμματικοὶ σταυροὶ τὰ χέρια δένουν

καὶ τὴ μεγάλη νίκη του νὰ γράφουν περιμένουν !

Ξάφνω βοὴ μυριόφωνη ξεσπᾶ σὰν καταιγίδα :

— Ὡ Ἑλληνόπουλα, ἐμπρὸς γλυτῶστε τὴν πατρίδα,

παιδιά, γυναῖκες, πατρικοὺς ναοὺς αὐτὴ τὴν ὥρα,

τοὺς τάφους τῶν πατέρων σας· ἀγῶνας γιὰ ὅλα τώρα !

ἽΟμοῦν οἱ Ἑλληνες... καὶ νά, ἀρχίζει ἡ ναυμαχία,

χέρια μὲ χέρια πιάνονται Σκλαβιά καὶ Ἑλευθερία !

Χτύπα, περήφανη θεά, ἑλληνοπούλα, χτύπα·

πέρα καὶ πέρα τῆς σκλαβιᾶς τὸ μαῦρο στήθος τρύπα.

ἽΑς καταλάβη μιὰ φορὰ, γιὰ πάντα ἄς καταλάβη,

πῶς πολεμοῦν οἱ Ἑλληνες γιὰ νὰ μὴ γίνουν σκλάβοι.

106. Μεγάλη τιμὴ εἰς τὸ Θεαγένη καὶ σ' ἑμένα..

Πόση χαρὰ καὶ πόση δόξα μοῦ ἔφερε ὁ δεύτερος
χρόνος.

Μιὰν ἡμέρα ἔπιασε μεγάλη πυρκαϊὰ εἰς τὴν Ἀθήνα.

ἽΕφυσούσε δυνατὸς ἀέρας καὶ ἐδυνάμωνε τίς φλόγες.

ἽΕκάηκαν πολλὰ σπίτια, καὶ ἦτο φόβος νὰ χαθοῦν καὶ

πολλὲς ψυχές. ἽΕκινδύνευε νὰ γίνῃ στάκτη ὅλη ἡ πολιτεία.

Τότε ἦλθε ἐπείγουσα διαταγή εἰς τοὺς ἐφήβους : νὰ τρέξουμε στὴν πόλι, νὰ σβήσωμε τὴν πυρκαϊὰ καὶ νὰ προλάβωμε κάθε δυστύχημα.

Ἐγλυτώσαμε πολλὰ γυναικόπαιδα.

Ἐκάμαμε ὅλοι τὸ καθῆκον μας καὶ μὲ τὸ παραπάνω.
Ἐσώσαμε πολλές γυναῖκες καὶ παιδιά, πὸν θὰ ἐκαίοντο· στὸ τέλος ἐσβήσαμε καὶ τὴ φωτιά μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς μας.

Οἱ ἄρχοντες τῆς πολιτείας ἐπρόσταξαν καὶ ἐστήθη σὲ ἓνα κεντρικὸ μέρους μιὰ μαρμαρίνη στήλη. Ἦτο, γιὰ νὰ τιμήσουν ὅλους τοὺς ἐφήβους, ποὺ ἔσωσαν τὴν πόλι.

«Οἱ Ἀθηναῖοι, ἔγραφε μὲ γράμματα χρυσὰ ἡ στήλη, εὐγνωμονοῦν ὅλους τοὺς νέους, ποὺ ἔσωσαν τὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὴν πυρκαϊά· καὶ ξεχωριστὰ τὸν Ἀριστογένη καὶ τὸ Θεαγένη».

Γιατὶ ξεχωριστὰ ἐμᾶς τοὺς δυὸ μὲ τὸ ὄνομά μας; Φαίνεται, ὅτι ὁ Θεαγένης καὶ ἐγὼ ἐσώσαμε πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐκινδυνεύσαμε περισσότερον τὴ ζωὴ μας.

Ἄ! πόσο ἐχάρηκαν οἱ δικοί μου, ὅταν τὸ ἔμαθαν! Ἄλλὰ καὶ ἐγὼ ἦμουν εὐτυχισμένος γιὰ τὴ χαρὰ των.

107. Ἡ Ὀλυμπία.

Τὸν Ταυρέα, ποὺ εἶχαμε στὴν παλαιστρα δάσκαλό μας εἰς τὴ γυμναστική, τὸν ἔκαμαν διευθυντὴ εἰς τὸ γυμναστήριον τῶν ἐφήβων. Ἔτσι τὸν εἶχαμε πάλι δάσκαλον εἰς τὰ γυμνάσια.

Ὁ Ταυρέας, ποὺ μᾶς ἐγνώρισε ἀπὸ παιδιὰ καὶ ἤξερε τί ἄξιζε ὁ καθένας μας, ἀπεφάσισε νὰ ἐτοιμάσῃ τοὺς καλυτέρους, γιὰ νὰ ἀγωνισθοῦν εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Μέσα σὲ αὐτοὺς ποὺ ἐδιάλεξε ἦμουν καὶ ἐγὼ καὶ οἱ δύο φίλοι μου.

Τοὺς ἀγῶνας αὐτοὺς τοὺς λέγουν Ὀλυμπιακοὺς, γιὰτὶ γίνονται εἰς τὴν Ὀλυμπία, εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἡλείας.

Ἡ Ἡλεία εἶναι χώρα πολὺ πολὺ ὠραία, ὅλο βλάστησι καὶ πρασινάδα. Ἐκεῖ οἱ σχῖνοι γίνονται ὑψηλοὶ σὰν δένδρα.

Τὸ κάτω μέρος τῆς Ἡλείας τὸ ποτίζει ἓνας ποταμὸς, ὁ Ἀλφειός, ποὺ χύνεται εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος.

Μέσα εἰς τὸν Ἀλφειὸν χύνεται ἓνα μικρὸ ποτάμι.

Ἐκεῖ πού ἐνώνονται τὰ δυὸ ποτάμια εἶναι ἡ Ὀλυμπία. Ἀλλὰ μὴ θαρρεῖτε, πῶς ἡ Ὀλυμπία εἶναι καμμιά πολιτεία! Ὅχι. Εἶναι ἓνα δάσος ὁμορφο καὶ ἀφιερωμένο εἰς τὸν πιὸ μεγάλο ἀπὸ τοὺς θεοὺς τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὸν Δία, καὶ εἰς τὴ γυναῖκα του τὴν Ἥρα.

Ἐκεῖ εἰς τὴν Ὀλυμπία κάθε πέντε χρόνια μαζεύονται πολλῆς χιλιάδες κόσμος.

Δὲν ἔρχονται μόνον ὅσοι ἔχουν σκοπὸ νὰ ἀγωνισθοῦν. Ἐρχονται καὶ οἱ συγγενεῖς των καὶ οἱ φίλοι των καὶ χιλιάδες ἄλλοι, γιὰ νὰ ἴδοῦν τοὺς μεγάλους ἀγῶνας.

Ξεκινοῦν ἀπὸ ὅλες τὶς ἑλληνικὲς χῶρες, ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, τὴ Στερεὰ καὶ τὰ νησιά, ἀπὸ τὴν Ἥπειρο καὶ τὴ Μακεδονία, ἀπὸ τὴ Θράκη καὶ τὸν Εὐξείνιο Πόντο, ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ τὶς μακρινὲς ἀκρογιαλιὲς τῆς Ἰταλίας, τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες γίνονται τὸ καλοκαίρι.

Ὀλίγες ἡμέρες πρὶν ἀρχίσουν οἱ ἀγῶνες, πηγαίνουν εἰς τὴν Ὀλυμπία οἱ ἑλλανοδίκαί, δηλαδὴ ἡ ἐπιτροπή, πού φροντίζει γιὰ τὴν τάξι καὶ κρίνει, ποιὸς νικᾷ εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Σιγὰ σιγὰ ἔρχεται καὶ ὁ ἄλλος κόσμος. Καὶ πρῶτοι πρῶτοι οἱ ἔμποροι. Στήνουν σκηνὲς καὶ παραπήγματα καὶ μέσα ἐκεῖ τοποθετοῦν τὰ ἐμπορεύματά των.

Ἐρχονται ὅμως καὶ ἄλλοι πολλοὶ νὰ πιάσουν καλὴ θέσι. Στήνουν καὶ αὐτοὶ σκηνὲς ἢ φτειάνουν πρόχειρα ξύλινα σπιτάκια, γιὰ νὰ μείνουν ὅσες ἡμέρες θὰ διαρκέσουν οἱ ἀγῶνες. Τί κόσμος, τί θόρυβος, τί ὄχλοβοή! Ἐδῶ δουλεύουν κτίστες, ἐκεῖ ξυλουργοί, παρέχει βελάζουν καὶ μουγκρίζουν τὰ ζῶα, πού εἶναι γιὰ θυσία, ἢ χλιμιντριίζουν τὰ ἄλογα, πού θ' ἀγωνισθοῦν. Καὶ παντοῦ ἀκούονται οἱ φωνῆς ἐκείνων, πού πωλοῦν ὀπωρικὰ καὶ δροσερὸ νερό.

108. Τιμές στους Ὀλυμπιονίκας.

Τὸ στεφάνι τοῦ Ὀλυμπιονίκῃ εἶναι γιὰ μᾶς ἡ πιὸ μεγάλη εὐτυχία, πὸν μπορεῖ κανεὶς νὰ εὐχηθῆ στὸν ἑαυτὸ του.

Ὑμνοῦν μὲ τραγούδια τὸ νικητὴ καὶ οἱ πολιτεῖες στήνουν μαρμάρينو ἢ χάλκινο ἄγαλμα στὸν πολίτη των, πὸν θὰ στεφανωθῆ στὴν Ὀλυμπία.

Ὅταν ὁ νικητὴς γυρίζῃ στὴν πατρίδα του, οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι καὶ ἄλλοι συμπατριῶτες του βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι νὰ τὸν ὑποδεχθοῦν· καὶ τὸν ὀδηγοῦν μέσα μὲ χαρῆς, τραγούδια καὶ μὲ μουσικῆς.

Ὁ Ὀλυμπιονίκῃς, ντυμένος κόκκινο φόρεμα, κάθεται μέσα εἰς ἓνα ἄρμα, πὸν τὸ σύρουν τέσσερα ἄσπρα ἄλογα.

Πολλῆς πόλεις, ὅταν δέχονται τὸν Ὀλυμπιονίκῃ των, γκρεμίζουν ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ τεῖχη των. Μὲ τοῦτο θέλουν νὰ ἀποδείξουν, ὅτι εἶναι περιττὰ τὰ τεῖχη, ὅταν ἔχουν τέτοια ἥρωικὰ κορμιά νὰ φυλάξουν τὴ χώρα των.

Ὁ Ἀλκιβιάδῃς, ὁ περίφημος πρόγονος τοῦ φίλου μου τοῦ Κλεισθένη, εἶχε πάρει τρία στεφάνια στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Εἶχε στείλει στὴν ἀρματοδρομία ἑπτὰ ἄρματα καὶ ἐνίκησαν τὰ τρία.

Νικητὴς εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, τὸ ξέρετε βέβαια, ἦτο καὶ ὁ θεῖος σας ὁ Φίλιππος. Δὲν ἀγωνίσθηκε ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ἔστειλε ἓνα πλούσιο ἄρμα μὲ λαμπρὰ ἄλογα, πὸν τὰ ἐγύμνασαν οἱ ἄνθρωποι του ἐμπρὸς στὰ μάτια του.

Καὶ τί σύμπτωσι, παιδιά μου! Μέσα σὲ λίγες ἡμέρες τότε ἤλθαν εἰς τὸν θεῖον σας τρεῖς εὐτυχίες. Ἐπῆρε τὸ στεφάνι τῆς ἀγριελιάς στὴν Ὀλυμπία· ὁ Παρμενίων, ὁ στρατηγός του, ἐκέρδισε νίκη μεγάλη στὴν Ἡπειρο. Καὶ

ἡ γυναίκα του ἡ Ὀλυμπιάς ἐγέννησε τὸν Ἀλέξανδρο.

Ἔ, Ἀντίπατρε, χαμογελᾷς καὶ τὰ μάτια σου λαμποκοποῦν ἀπὸ χαρά! Ἦθελες καὶ σὺ νὰ νικήσης στὴν Ὀλυμπία καὶ νὰ στεφανωθῆς μὲ τὸ τιμημένο στεφάνι τῆς ἐλιᾶς! Τί σὲ ἐμποδίζει; Ἔχεις ὅλα τὰ μέσα νὰ τὸ κατορθώσεις. Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τὸ κατορθώσεις.

109. Ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τὴν Ὀλυμπία.

Ὅλοι οἱ μεγάλοι ἄνδρες στὴν Ἑλλάδα πηγαίνουν στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Ὑστερα ἀπὸ τὴν μεγάλη νίκη τῆς Σαλαμῖνος ἐπῆγε στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς. Εἶχαν ἀρχίσει οἱ ἀγῶνες ὅταν ἐμπῆκε εἰς τὸ Στάδιον.

Ὅλες οἱ χιλιάδες τῶν θεατῶν, ὅταν τὸν εἶδαν, ἐσηκώθησαν ὄρθιοι ἄφησαν ἀγῶνας καὶ θεάματα καὶ ἐθαύμαζαν τὸν σωτῆρα τῆς Ἑλλάδας.

Ὅλο τὸ Στάδιον ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὰ χειροκροτήματα καὶ τὶς ζητωκραυγές.

Ἐκείνη ἡ στιγμή, ὅπως εἶπε ἀργότερα ὁ ἴδιος ὁ Θεμιστοκλῆς, ἦτο ἡ ὥραιότερα στιγμή τῆς ζωῆς του.

110. Οἱ τρεῖς φίλοι στὴν Ὀλυμπία.

Ὁ Κλεισθένης, ὁ Θεαγένης καὶ ἐγώ, ὅταν ἐφθάσαμε εἰς τὴν Ὀλυμπία, ἐπήγαμε ἴσια στὸν περίφημον ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Μέσα ἐκεῖ ἐλαμποκοποῦσε τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμά του.

Ὁ θεὸς ἐκάθητο ἐπάνω σὲ χρυσὸ θρόνο καὶ ἐκρατοῦσε στὸ δεξιὸν χεῖρ ἓνα χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Νίκης καὶ στὸ ἀριστερό, σκῆπτρο καμωμένο ἀπὸ διάφορα μέταλλα.

Τὸ σῶμα του εἶναι ἀπὸ ἔλεφαντοκόκκαλο, τὰ φορέματα καὶ τὰ σανδάλια ἀπὸ καθαρὸ χρυσό.

Τὸ ἀριστοῦργημα αὐτὸ τοῦ Φειδία, τοῦ μεγάλου καλλιτέχνη, εἶναι τόσο ὠραῖο, ὥστε κάθε Ἑλληὴν τὸ θεωρεῖ δυστύχημα ἂν δὲν ἠμπορέσῃ νὰ τὸ ἰδῇ. Τέτοια μεγάλη ἐντύπωσι μοῦ ἄφησε τὸ ἄγαλμα ἐκεῖνο καὶ τόση συγκίνησι αἰσθάνθηκα ἀπὸ τὸ βλέμμα του, ποῦ δὲν ἠμπόρεσα καλὰ καλὰ νὰ προσέξω οὔτε τὸν ὠραῖον ναόν, οὔτε καὶ τὸ θρόνο, ποῦ εἶναι καμωμένος ἀπὸ χρυσάφι, ἔλεφαντοκόκκαλο, ἔβρο καὶ πολύτιμα διαμαντικά.

Πόσο δίκαιο εἶχε ἐκεῖνος ποῦ εἶπε, ὅτι χωρὶς ἄλλο ἢ ὁ Ζεὺς κατέβηκε εἰς τὴν γῆν καὶ τὸν εἶδε ὁ Φειδίας, ἢ ὁ Φειδίας ἀνέβηκε εἰς τὸν οὐρανὸ καὶ εἶδε τὸν Δία.

Κοντὰ εἰς τὸν ναὸν ἐκεῖνον εἶναι καὶ ἄλλος, ὁ ναὸς τῆς Ἥρας, στολισμένος μὲ πολλὰ ὠραῖα ἀγάλματα καὶ ζωγραφίαι. Ἐνα ἀπὸ τὰ καλύτερα ἀγάλματα εἶναι τοῦ Ἑρμῆ, ἔργον τοῦ Πραξιτέλη.

111. Τί βλέπει κανεὶς στὴν Ὀλυμπία.

Δὲν εἶναι εὐκόλο, παιδιά μου, νὰ σᾶς περιγράψω τὸ τί γίνεται σὲ αὐτὲς τὶς ἕξι-ἑπτὰ ἡμέρες, ποῦ διαρκεῖ ἡ ἑορτή. Ὀλόκληρος ὁ κάμπος τῆς Ὀλυμπίας εἶναι γεμάτος ἀπὸ χιλιάδες ἀνθρώπους, Ἑλληνας καὶ ξένους. Ὅλοι οἱ σοφοὶ καὶ οἱ ἐξοχώτεροι καλλιτέχνη μαζεύονται ἐκεῖ.

Αὐτὲς τὶς ἡμέρες ὅλοι οἱ Ἑλληνας εἶναι ἀδελφωμένοι. Εἰρήνη καὶ ἀγάπη βασιλεύουν ἀπὸ τὴ μὴν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη καὶ ἂν εἶναι πόλεμος, παύει. Ἐχθροπραξίαι δὲν ἐπιτρέπονται. Ἀλίμονο εἰς ἐκεῖνον, ποῦ θὰ τολμήσῃ νὰ παρακούσῃ αὐτὴ τὴ διαταγή.

Ξημερώνει τέλος ἡ ἡμέρα, ποῦ θ' ἀρχίσουν οἱ ἀγῶνες.

Ὁ δρόμος πὺν φέρνει στὸ Στάδιον εἶναι πλατὺς καὶ περιποιημένος. Δενδροστοιχίαι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ ἀθεώρατα πλατάνια καὶ πυκνόφυλλες ἐλιές. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ἀνάμεσα στὰ πράσινα φυλλώματα, λάμπουν τὰ ἀγάλματα τῶν Ὀλυμπιονικῶν, ἄλλα ἀπὸ μάρμαρο καὶ ἄλλα ἀπὸ χαλκό. Δυὸ ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτὰ μοῦ ἔκαμαν ἐντύπωσιν.

Τὸ ἓνα ἔδειχνε ἓναν ἵππο· ὁ καβέλαρης του εἶχε πέσει, αὐτὸς ὅμως ἔτρεχε ὀλοένα, ὥσπου ἐκέρδισε τὸ βραβεῖον τῆς νίκης. Τὸ ἄλλο ἐπαράσταινε ἓναν ἀθλητὴ, πὺν ἔτρεξε τὸ γῦρο τοῦ Σιαδίου βασιτάζοντας στοὺς ὤμους του ἓνα μεγάλο βῶδι.

112 Ὁ Θεαγένης νικᾷ στοὺς ἀγῶνας

Ἐπλησιάσαμε στὸ Στάδιον. Τὰ μαρμαρίνά του καθίσματα δὲν ἐφαίνοντο· χιλιάδες ἄνθρωποι εἶχαν καθήσει ἐπάνω των. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶχαν περᾶσει ἐκεῖ τὴ νύκτα, ἀπὸ φόβο μήπως δὲν εὔρουν θέσιν.

Τὸ Στάδιον εἶναι γιὰ τοὺς γυμναστικοὺς ἀγῶνας, δηλαδὴ τὸ τρέξιμο, τὸ πῆδημα, τὸ δίσκο, τὴν πυγμαχίαν, τὸ πάλαιμα καὶ τὸ κοντάρι. Γιὰ τὰς ἵπποδρομίας καὶ τὰς ἀρματοδρομίας εἶναι ὁ Ἰππόδρομος.

Τὸ Στάδιον καὶ ὁ Ἰππόδρομος εἶναι στολισμένα μὲ ἀγάλματα τῶν νικητῶν.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ ἔμπαιναν εἰς τὸ Στάδιον μὲ βῆμα ἀργὸ καὶ σοβαρὸ οἱ Ἑλληνοδῖκαι. Ἐφοροῦσαν κόκκινα φορέματα καὶ εἰς τὸ κεφάλι εἶχαν στεφάνι ἀπὸ δάφνη.

113. Οἱ Ἑλλανοδίκαί.

Τὰ χεῖλη των ἀγέλαστα, βασιὰ τὰ μέτωπά των
μέσα στὰ βάθη τοῦ μυαλοῦ κρούβουν τὴν δίκια κρίσι.
Χιλιάδες μάτια δλόγυρα μὲ ζήλεια τοὺς κοιτάζουν·
Μ' αὐτοὶ κανένα δὲν θωροῦν, μηδὲ τὸ μάτι στρέφουν,
γιατ' ἡ πορφύρα πὸν φοροῦν, δείχνει βαρὺ τὸν ὄρο
καὶ θέλουν νᾶναι καθαροὶ καὶ ἐλεύθεροὶ ἡ ψυχὴ των.

Ἀπὸ πίσω των μπαίνομε καὶ ἐμεῖς στὸ Στάδιον καὶ
ὀρκιζόμεθα ἔμπρὸς στὸ ἄγαλμα τοῦ Διός, ὅτι θὰ ἀγωνι-
στοῦμε τίμια.

Σὲ λίγο ἓνας κήρυκας φωνάζει δυνατὰ νὰ παρου-
σιασθοῦν, ὅσοι θὰ τρέξουν. Αὐτοὶ παρουσιάζονται καὶ
στέκονται γραμμὴ ἔμπρὸς εἰς τὴν ἐπιτροπή. Ὁ κήρυκας
φωνάζει τὸ ὄνομα καὶ τὴν πατρίδα τοῦ καθενός. Ἐπει-
τα τὸν ἐρωτᾷ, μήπως ποτέ του ἔκαμε κανένα ἔγκλημα ἢ
ἀσέβησε εἰς τοὺς θεοὺς ἢ ἐμπῆκε εἰς τὴ φυλακὴ ἢ ἔζησε
ἄτακτη ζωὴ.

Παντοῦ βασιλεύει σιωπὴ· οὔτε ὁ παραμικρὸς ψίθυ-
ρος δὲν ἀκούεται. Νομίζει κανεὶς ὅτι ὄλο ἐκεῖνο τὸ πλη-
θος εἶναι χωρὶς στόμα. Μονάχα οἱ κτύποι τῆς καρδιάς
μας ἀπὸ τὴ συγκίνησι ἀκούονται.

Ἡ σάλπιγγα δίνει τὸ σύνθημα νὰ ἀρχίσῃ ὁ ἀγώνας.
Ἀπὸ τὴν ἴσια των γραμμῆ, σκύβοντας τὸ σῶμα ἔμπρὸς,
ὄρομοῦν σὰν ἀστραπή, ὅσοι ἀγωνίζονται στὸ τρέξιμο.

Σὲ λίγο ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκα :

— Ὁ Θεαγένης τοῦ Κοροΐβου, ἐνίκησε στὸ τρέξιμον.

Ὁλόκληρον τὸ Στάδιον σείεται ἐκείνη τὴ στιγμὴ
ἀπὸ τὶς ζητωκραυγὰς καὶ τὰ χειροκροτήματα. Τὸ ὄνομα
τοῦ φίλου μου ἀντηχεῖ ὡς τὰ σύννεφα. Τρέχω, τὸν ἀγ-
καλιάζω καὶ τὸν φιλοῦ.

114. Ὁ Δρόμος.

Βλέπω λεβέντες φτερωτοὺς κ' ἀραδιαστὰ βαλμένους.
Μὲ τόνα πόδι παρὰ μπρός, καὶ τ' ἄλλο παρὰ πίσω.
Προσμένουνε τὴν προσταγή, τὸ τρέξιμο ν' ἀρχίσουν.
Βλέπω γὰ γέρονι τὸ σχοινὶ καὶ κατὰ γῆς γὰ πέφτη
καὶ γὰ ! τὰ πόδια φτερωτὰ τόνα μὲ τ' ἄλλο ἀνοίγουν,
καὶ ξεκινοῦνε μονομιᾶς καὶ τρέχουν, τρέχουν, τρέχουν.
Τρέχουν καὶ μὲ μὲ ἀκουμποῦν τὸ πόδι των στὸ χῶμα
τρέχουν μ' ἀθώρητα φτερά καὶ μάτι δὲν τοὺς φθάνει
Ὀχλοβοή, χαρᾶς κραυγὲς τὸν νικητὴ δοξάζουν !

115. Τὰ ἄλλα ἀγωνίσματα.

Οἱ ἀγῶνες ἐξακολουθοῦν. Ὑστερα ἀπὸ τὸ ἀπλὸ τρέξιμο ἔρχεται τὸ διπλὸ καὶ ἔπειτα τὰ ἄλλα.

Τῆς νίκης τὸ στεφάνι θὰ τὸ πάρῃ ὁ νικητὴς τὴν τελευταία ἡμέρα τῶν ἀγῶνων. Ἡ ἐπιτροπὴ ὅμως δίνει ἀπὸ τώρα στὸν καθένα ἓνα κλαδὶ φοινικιάς.

Οἱ γονεῖς, οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι, περικυκλῶνουν τότε τοὺς δικούς των, ποὺ ἐνίκησαν, καὶ μὲ φωνῆς καὶ χειροκροτήματα τοὺς γυρίζουν ἐπάνω στοὺς ὄμους των μέσα εἰς τὸ Στάδιον. Καὶ ὅλο τὸ πλῆθος τοὺς ραίνει μὲ λουλούδια.

116. Ἴπποδρομία.

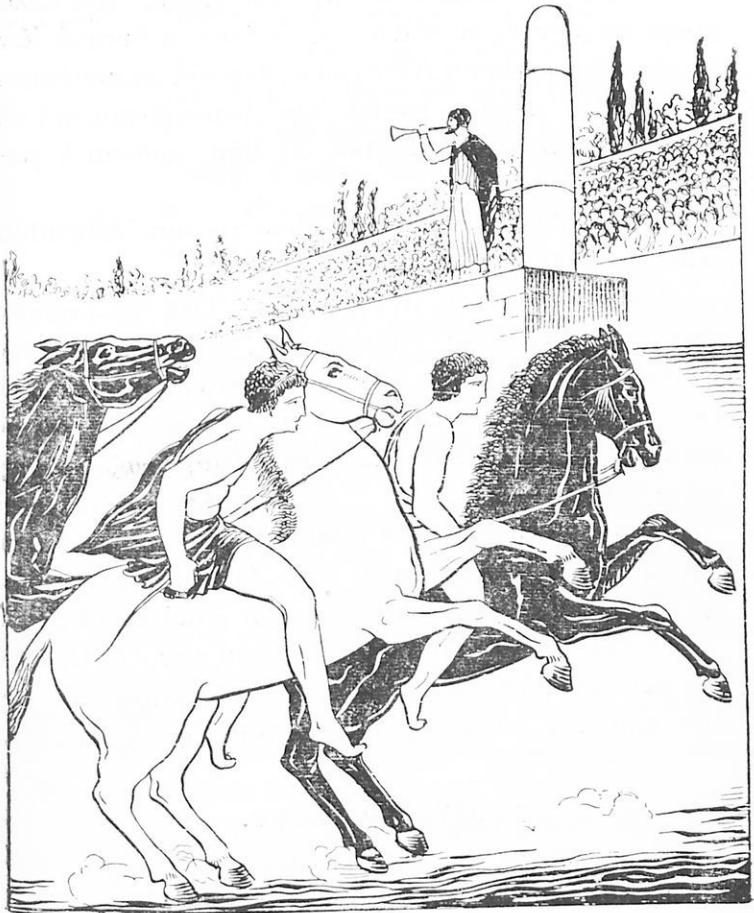
Ἡ ἄλλη ἡμέρα ἦτο ὠρισμένη γιὰ τὴν Ἴπποδρομίαν καὶ τὴν Ἄρματοδρομίαν.

Πρῶτ' ἄρ' ἐπήγαμε εἰς τὸν Ἴππόδρομον.

Τὸ ἀλογάκι μου, ὁ Αἴολος, μ' ἐπερίμενε μὲ τὸ κεφάλι στολισμένον καὶ μὲ τὴ χαίτη κτενισμένη καὶ δεμένη μὲ θαλασσιᾶς κορδέλες.

Μόλις μὲ εἶδε, ἄρχισε νὰ γλιμιντροῖ χαρούμενα καὶ θαρρετά, σὰν νὰ μοῦ ἔλεγε :

— Μὴ φοβεῖσαι· ἐδῶ εἶμαι ἐγώ !

Ἡ σάλπιγγα δίνει τὸ σύνθημα.

Τὸ καβαλικεύω. Σ' αὐτὸ τὸ ἀγώνισμα θ' ἀγωνιζόμεθα πολλοί. Τ' ἄλογα ἀνυπομονοῦν, σκάβουν τὸ χῶμα, τεντώνουν τὸ λαιμό των, βιάζονται γιὰ τὴ νίκη.

Ἡ σάλπιγγα δίνει τὸ σύνθημα καὶ τὰ ἄλογα τινάζονται, πετοῦν, γίνονται ἀστραπή.

Ὁ Αἴολος μὲ τὰ πόδια τεντωμένα σχίζει τὸν ἀέρα σὰν ἀητός. Τὰ πέταλά του βγάζουν σπύθες. Καὶ ἄλλα ἄλογα τρέχουν εἰς τὸ πλάγι του· βάζουν τὰ δυνατὰ τῶν νὰ τὸν προσπεράσουν. Αὐτὸς ὅμως θεωρεῖται περισσότερο.

Ὅλο τὸ πλῆθος κρατεῖ τὴν ἀναπνοή του, γιὰ νὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομα τοῦ νικητοῦ. Σὲ λίγο ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκα :

— Ὁ Ἀριστογένης τοῦ Νικοστράτου, Ἀθηναῖος, ἐνίκησε στὴν ἵπποδρομία.

Δὲν περιγράφεται, τί ἔγινε τότε. Ὅλο τὸ Στάδιον εἶναι στὸ πόδι. Ὅλοι χειροκροτοῦν, τὸ ὄνομά μου τρέχει ἀπὸ στόμα σὲ στόμα. Πετιοῦμαι κάτω ἀπὸ τὸ ἄλλογόν μου, τὸ ἀγκαλιάζω καὶ τὸ φιλῶ στὸ μέτωπο. Καὶ ἐκεῖνο γεμάτο ἀπὸ χαρὰ, μὲ κοιτάζει στὰ μάτια, τινάζοντας τὴ χάρτη του.

Τρέχει ὁ πατέρας μου κλαίοντας ἀπὸ τὴ χαρὰ του καὶ μὲ σφίγγει στὴν ἀγκαλιά του. Ὁ παπποῦς μου λὲς καὶ ἐξανάνιωσε. Τρέχει καὶ αὐτὸς σὰν παιδί καὶ μὲ φιλεῖ.

Οἱ φίλοι μου πηδοῦν ἀπὸ τὴ χαρὰ τῶν. Ὁ Θεαγένης μου λέγει, ὅτι περισσότερο εὐχαριστήθηκε γιὰ τὴ δική μου νίκη, παρὰ γιὰ τὴ δική του. Καὶ τὸ πιστεύω.

117. Τὸ ἄλλογο.

.

*Ἐμπρὸς του στέκεται καμαρωμένο,
μαῦρο σὰν κόρακας, χρυσὰ ντυμένο,
ἄτι ἀξετίμητο, φλόγα, φωτιά
καθάρσιο ἀράπικο, τὸ λὲν Βοριά,*

χτυπάει τὸ πόδι του, σκάφτει τὸ χῶμα,
δαγκάει τὸ σίδερο πῶχει στὸ στόμα.

Ρουθούνα διάπλατα καὶ τεντωμένα
ἀχνίζον κόκκινα σὰν ματωμένα.
Ἄκούει τὸν πόλεμο καὶ χλιμντρᾷ.
Τ' αὐτιά του ἐτένωσε, ἄγρια τηρᾷ.
Ἐλόρθη ἢ χαίτη του, ἔλορθη ἢ οὐρά,
λιγάει τὸ σῶμα του σὰν τὴν ὀχιά.
Σκῶνεται λαίμαργο στὰ πσινά του.
Δάμπουν τὰ νύχια του, τὰ πέταλά του.
Δὲς καὶ δὲν ἄγγιζε κάτου στὴ γῆ.
Κρῖμα πὸν τῶθελαν γιὰ τὴ φουγὴ !

118. Ἄρματοδρομία.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἵπποδρομία ἄρχισε ἡ ἄρματοδρομία.
Τὸ ἀγώνισμα αὐτὸ εἶναι τὸ λαμπρότερο, ἀλλὰ καὶ
τὸ πιὸ δύσκολο. Σὲ αὐτὸ θ' ἀγωνίζετο ὁ Κλεισθένης.

Ὁ ὄμορφος νέος ἔστεκε ὄρθιος ἐπάνω στὸ ἐλεφάν-
τινο ἄρμα του μὲ τοὺς ἀσημένιους τροχοὺς του. Ὁ κον-
τὸς χιτώνας του ἦτο κάτασπρος καὶ ἡ κορδέλα, πὸν ἔδενε
τὰ ξανθὰ μαλλιά του, στολισμένη μὲ μαργαριτάρια.
Ἐφοροῦσε ὠραῖα πέδιλα.

Εἰς τὸ ἄρμα τοῦ Κλεισθένη ἦσαν ζευμένα ἕξι ἄλογα.

Ἡ σάλπιγγα δίνει τὸ σύνθημα. Τὸ σχοινί, πὸν ἔκρα-
τοῦσε τὰ ἄρματα στὴ γραμμὴ, πέφτει καὶ τ' ἄλογα ὀρ-
μοῦν ἀκράτητα. Οἱ τροχοὶ των πετοῦν σπίθες.

Στὴν ἀρχὴ τὰ ἄρματα εὐρίσκονται στὴν ἴδια γραμμὴ.
Σὲ λίγο ὅμως ἕνα, τὸ πιὸ λαμπρό, τ' ἀφήνει ὅλα πίσω.
Εἶναι τὸ ἄρμα τοῦ Κλεισθένη.

Οἱ ἀντίπαλοί του τρέχουν μέσα στὰ σύννεφα τῆς

σκόνης ὅσο μποροῦν πιὸ γρήγορα, γιὰ νὰ τὸ φθάσουν. Τὸ μάτι μόλις προφθάνει νὰ τοὺς παρακολουθήσῃ. Σπάζουν τροχοί, ἀναποδογυρίζονται ἄρματα, πέφτουν κατὰ γῆς ἄλογα, γίνεται χαλασμός κόσμου. Ἄλλὰ τοῦ κάκου! Τὸ ἄρμα τοῦ Κλεισθένη πηγαίνει πάντα ἐμπρός. Τρέχει σὰν ἀστραπὴ καὶ φθάνει πρῶτο εἰς τὸ τέλος.

Ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκα ἀντηχεῖ σὲ ὅλον τὸν Ἰππόδρομο.

— Ὁ Κλεισθένης τοῦ Λεωκράτη, Ἀθηναῖος, ἐνίκησε στὴν ἄρματοδρομίαν.

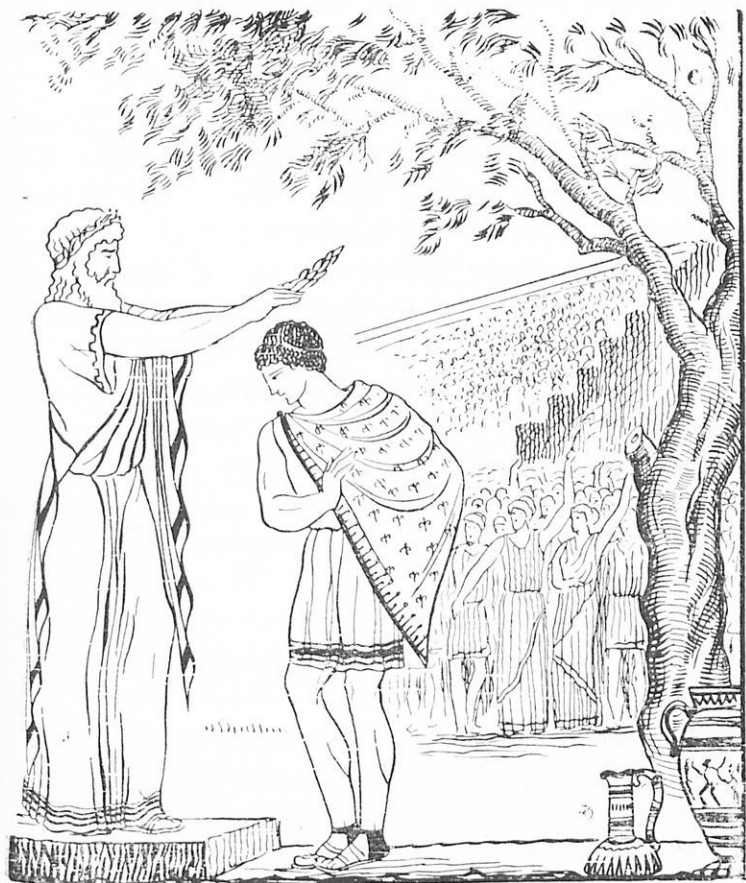
Τραντάζει ὁ Ἰππόδρομος ἀπὸ τὰ «ζήτω». Ὅσοι Ἀθηναῖοι ἦσαν ἐκεῖ, πηδοῦν, φωνάζουν, χειροκροτοῦν, κάνουν σὰν τρελοὶ ἀπὸ τὴ χαρὰ των, πού ἐνίκησε ὁ πατριώτης των.

Ὑστερα γυρίζομε πάλι στὸ Στάδιον. Ἐκεῖ γίνεται τὸ πάλαιμα, τὸ πήδημα, τὸ κοντάρι, ἡ πυγμαχία καὶ ἡ δισκοβολία.

119. Ὁ Δίσκος.

Πῶς ἡ συχία ἀπλώνεται στὰ μαζευμένα πλήθη
καὶ ἀχόρταγα τὰ μάτια των καρφώνουν στὴ βαλβίδα,
πού οἱ δισκοβόλοι θ' ἀνεβοῦν νὰ ρίξουνε τὸ δίσκο.
Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπ' ἐκεῖ βροντόφωνα νὰ κράζῃ
καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ μὲ τὸ δεξιὸν χεῖρ
νὰ παίρνῃ τ' ὀλοστρογγυλο καὶ πλακωτὸ λιθάρι,
νὰ τὸ σηκῶνῃ μονομιᾶς, χωρὶς τὸ πρόσωπό του
παραμικρὴ ζαρωματιὰ τὸ βάρος του νὰ δείχνῃ,
Βλέπω τ' ὀλόγυμνο κορμὶ νὰ γέρνῃ πρὸς τὰ κάτω
βλέπω τὸ πόδι τὸ δεξιὸν νὰ βγαίνῃ ἐμπρὸς ἀπ' ἄλλο
καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ νὰ στρέφῃ τὸ λιθάρι
καὶ νὰ τὸ φέρῃ ὀλόγυρα μ' ὅλη τὴ δύναμὶ του

κι εὐθὺς ν' ἀνασηκόνεται καὶ νὰ τοῦ δίῃ δρόμο.
Κι ἀκούω τοῦ δίσκου τὸν ἀγὸ, πὸν σχίζει τὸν ἀέρα,
καὶ τὸν θωροῶ νὰ χάνεται καὶ τὸν θωροῶ νὰ πέφτη.

Ὁ ἄρχοντας τὸν ἐστεφάνωσε.

Καὶ βλέπω κάποιον ἀπ' ἐκεῖ νὰ βάζῃ ἓνα σημάδι
καὶ βλέπω κι ἄλλον ὕστερα νὰ παίρνῃ τὸ λιθάρι
κι ἔρχεται τρίτος, τέταρτος, καθεὶς μὲ τῆ σειρὰ του
καὶ γέρονται καὶ σηκώνονται καὶ τὸ λιθάρι ρίχνουν.

120. Τὰ βραβεῖα.

Ἐξημέρωσε ἡ τελευταία ἡμέρα, πού θὰ ἔδιναν σὸν κάθε νικητὴ τὸ στεφάνι του. Ἡ συγκινητικὴ αὐτὴ τελετὴ ἔγινε στὸ ἄλσος, πού εἶναι ἐμπρὸς εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διός.

Πρῶτα-πρῶτα ἔγιναν θυσίες εἰς τοὺς θεοὺς. Ἐπειτα ἔψαλαν ἓνα λαμπρὸν ὕμνο γιὰ ὅσους εἶχαν νικήσει. Καὶ ὕστερα ὁ κήρυκας ἐκάλεσε πρῶτον ἀπὸ ὅλους τὸ Θεαγένη, τὸν Ἀθηναῖον, πού ἐνίκησε στὸ Στάδιον.

Ὁ ἄρχοντας τὸν ἔστεφάνωσε μὲ τὸ στεφάνι τῆς ἀγριελιάς τοῦ Ἡρακλῆ. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἔστεφανωθήκαμε ὁ Κλεισθένης, ἐγὼ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι.

Ὅταν μὲ εἶδε ὁ παλποῦς μου μὲ τὸ τιμημένο στεφάνι στὸ κεφάλι ἀπὸ τὴ μεγάλη του χαρὰ ἐφώναξε δυνατά :

— Τώρα, ἄς πεθάνω.

Καὶ στ' ἀλήθεια, δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς καὶ ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια του εὐτυχισμένος μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ παιδιοῦ του.

121. Ὁ στέφανος τῆς νίκης.

*Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι ὀλόγυρα νὰ τρέχει
κι ἀκούω νὰ κράζει τ' ὄνομα καθὼς καὶ τὴν πατρίδα
τοῦ νικητῆ, πού ἐνίκησε καὶ σ' ὅλα βγῆκε πρῶτος.
Καὶ βλέπω τὸν ὠμορφογιὸ καὶ τ' ἄξιο παλληκάρι
νὰ ξεκινᾷ ἀπ' τὸ σωρὸ κι ἀγάλια νὰ πιγαίνει
καὶ ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστεροῦ του χέρι,
καμαρωτός, περήφανος, μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
πού ἀπιδωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
Τὴν ξέρω κείνη τὴν ἐλιά, τὴν ἄγρια, τὴν ἄγια.
Τὴν εἶδα, πού τὴν φύτεψε ὁ Ἡρακλῆς στὴν Ἄλι*

κι ἄπλωσ' αὐτὴ τίς ρίζες της καὶ θέριεψε γιὰ πάντα.
Εἶδα καὶ κεῖνο τὸ παιδί, πὺν ὀρφάνια δὲν γνωρίζει
Τόειδα νὰ κόβη τὰ κλαδιὰ μὲ τὸ χουσο δρεπάνι
καὶ νὰ τὰ φέρη τρέχοντας νὰ γίνουν τὰ στεφάνια.
Βλέπω τὸν πρῶτο νικητὴ στεφανωμένο τώρα !
Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, πὺν τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα,
χαρὰ στὴ μάνα, μακριὰ πὺν καρτερεῖ μὲ πόθο....
Χαρὰ στὴ δοξασιμένη του καὶ ξακουστὴ πατρίδα,
ὅπου γεννᾷ τέτοια παιδιὰ καὶ τέτοια παλληκάρια !...
Τὸν βλέπω κι ὄνειρεύομαι τίς νικηφόρες μάχες...
Φεγγοβολοῦν τὰ μάτια του, τὸ μέτωπό του λάμπει !
Ἡ νίκη τὸν γλυκοφιλεῖ κι ἡ δόξα τοῦ χαρίζει
τῆς ἀρετῆς τὴν ὁμορφιά, τῆς ὁμορφιάς τὴ χάρι.
Ὅχλοβοή, χαρᾶς κραυγὲς τὸ νικητὴ δοξάζουν !...

122 Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν.

Πρὶν τελειώσῃ ἡ ἐφηβικὴ ὑπηρεσία μου, ἄρχισε ὁ
ἱερός πόλεμος. Εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμο, πὺν ἔγινε αἰτία
νὰ καταστραφοῦμε, ἐφανερώθηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἡ
δύναμις τῆς Μακεδονίας.

Ἔχετε ἀκούσει γιὰ τὸν ναὸ τῶν Δελφῶν, πὺν εἶναι
εἰς τὴ Φωκίδα, γιὰ τὴν Πυθία καὶ τοὺς χρησμούς της,
γιὰ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τοὺς ἀγῶνας, πὺν γίνονται κον-
τὰ εἰς τὸν ναόν του.

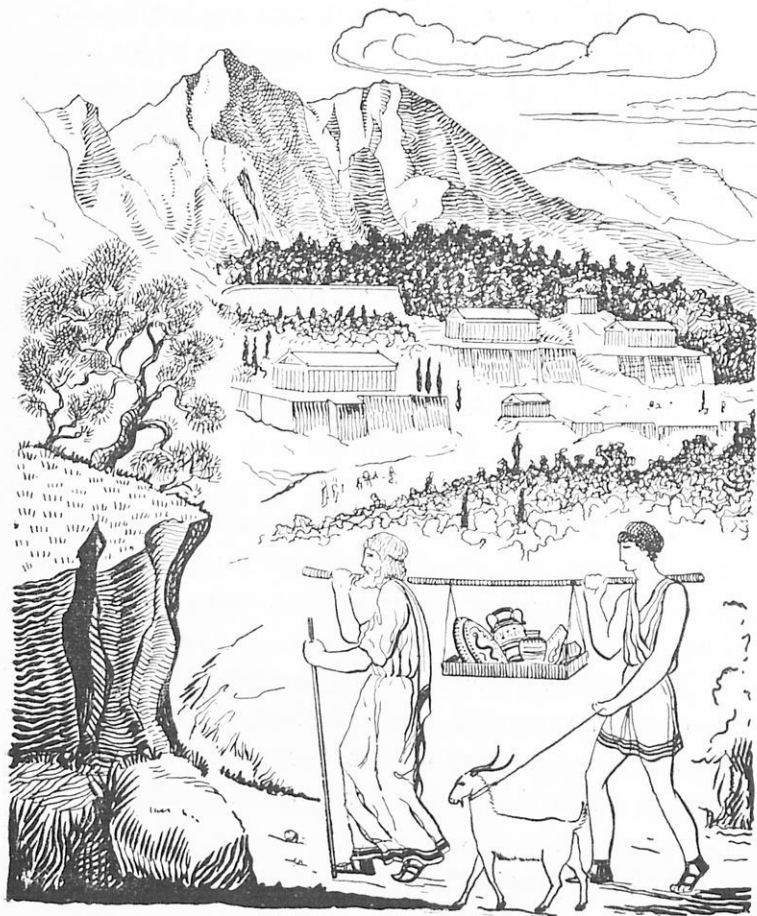
Τὸ περίφημο μαντεῖον τῶν Δελφῶν δὲν τὸ ξέρουν
μόνον οἱ Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ οἱ ξένοι. Χιλιάδες ἄνθρω-
ποι ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον μαζεύονται ἐκεῖ, γιὰ νὰ ζητή-
σουν τὴ συμβουλὴ τοῦ μαντείου καὶ νὰ ἰδοῦν τοὺς
ἀγῶνας.

Ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀφιερῶματα, ὁ ναὸς εἶναι πολὺ πλού-

σιος. Ἔχει ὀλοκλήρους θησαυρούς. Ἔχει καὶ κτήματα πολλά.

Κοντὰ εἰς τοὺς Δελφοὺς κατοικοῦν οἱ Φωκεῖς.

Μιὰ φορὰ οἱ Φωκεῖς ἐκαλλιέργησαν χωρὶς ἄδεια τὰ κτήματα τοῦ μαντείου. Αὐτὸ ὅμως πού ἔκαμαν ἦτο μεγάλο ἔγκλημα καὶ τὸ Ἀμφικτυονικὸ συνέδριον τοὺς κατέδικασεν ἵνα πληρώσουν μεγάλο πρόστιμον. Οἱ Φωκεῖς δὲν τὸ ἐπλήρωσαν καὶ τὸ συνέδριον τὸ ἐδιπλασίασε.

Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν.

123. Ὁ ἱερός πόλεμος καὶ ὁ Φίλιππος.

Οἱ Φωκεῖς ἀπὸ φόβο μήπως οἱ ἄλλοι Ἕλληνες τοὺς ἐπιτεθοῦν, ἀρπάζουν τοὺς θησαυροὺς τοῦ μαντείου καὶ μὲ τὰ ἱερὰ αὐτὰ χρήματα ἐτοιμάζουν στρατόν.

Πρώτη φορὰ ἔγινε στὴν Ἑλλάδα τέτοιο πρᾶγμα! Νὰ ἀρπάζωνται ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ ἱερὸ τὰ πολύτιμα ἀφιερώματα.

Ὅλη ἡ Ἑλλάδα χωρίζεται τότε εἰς δύο κόμματα καὶ ἀρχίζει ἐμφύλιος πόλεμος. Τότε εὗρηκε κατάλληλη τὴν περίστασι ὁ θεῖός σας ὁ Φίλιππος, νὰ ἀνακατευθῆ εἰς τὰ πολιτικά μας, μὲ τὴν πρόφασιν, ὅτι ἤθελε τάχα νὰ συμφιλίωσῃ τὰ δύο κόμματα. Ὁ σκοπὸς του ὅμως ἦτο ἄλλος. Ἦθελε νὰ πάρῃ τὴ χώρα μας.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνη ἐξοῦσε εἰς τὴν Ἀθήνα ὁ Δημοσθένης, ὁ μεγαλύτερος ρήτωρ τοῦ κόσμου.

Ὁ Δημοσθένης ἐκατάλαβε τοὺς σκοποὺς τοῦ Φιλίππου. Ἀνεβαίνει στὸ βῆμα καὶ λέγει τοὺς φόβους του γιὰ τὰ σχέδια τοῦ Φιλίππου. Τὰ φλογερὰ λόγια του ξυπνοῦν τὶς ψυχές, γεμίζουν ἐνθουσιασμό τὶς καρδιὰς τῶν Ἀθηναίων. Τοὺς δίνει θάρρος καὶ τοὺς παρακινεῖ νὰ στείλουν στρατὸ εἰς τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τὸν Φίλιππον νὰ κατεβῆ παρακάτω.

Ὁ Φίλιππος, ἀφοῦ ἐπῆρε ὅλη τὴ Θεσσαλία, ἐπροχώρησε στὴ Φθιώτιδα καὶ ἔφθασε εἰς τὰς Θερμοπύλας. Ἐκεῖ εὗρισκει τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἀναγκάζεται νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν.

124. Ἡ μάχη τῆς Χαιρωνείας.

Ὁ Φίλιππος ἓνα σκοπὸν εἶχε εἰς τὸ νοῦ του, νὰ γίνῃ ἀρχηγὸς ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Γι' αὐτὸ ἤθελε νὰ νικήσῃ

τὴν Ἀθήνα, τὴ Σπάρτη καὶ τὴ Θήβα, τὶς πῖο μεγάλες πολιτεῖες.

Ἀπὸ ἐμᾶς λίγο λίγο ἐπῆρε, ὅσα μέρη εἶχαμε στὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ στὴ Χαλκιδική.

Ὁ Φίλιππος εἶχε πολλὰ χρήματα. Ἐνα μεταλλεῖο κοντὰ στὸν Στρυμόνα, πὺ βγάζει χρυσάφι, ἐδούλευε ἀδιάκοπα γι' αὐτόν. Μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ ἔκαμε πολὺ καὶ δυνατὸ στρατὸ καὶ στόλο. Τότε ἄρχισαν ὅλοι νὰ τὸν φοβοῦνται. Πολλὲς πολιτεῖες ἐζήτησαν νὰ γίνουν σύμμαχοί του· ἄλλες ἐπῆρε μὲ τὸ μέρος του μὲ τὰ χρήματα· καὶ μὲ ἄλλες ἔκαμε πόλεμο καὶ τὶς ἀνάγκασε νὰ δηλώσουν ὑποταγή.

Ἔτσι ἐπῆρε τὴ Θεσσαλία, ἐπέρασε στὰς Θερμοπύλας καὶ ἦλθε μὲ τριάντα χιλιάδες στρατὸ εἰς τὴν Βοιωτίαν.

Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν συμμαχήσει μὲ τοὺς Θηβαίους. Οἱ δύο ἀντίπαλοι στρατοὶ ἐσυναντήθησαν εἰς τὴν Χαιρώνειαν.

Εἰς αὐτὴν τὴν μάχην ἡ πατρίδα μου ἔχασε τὴν ἐλευθερίαν της καὶ ἐγὼ ὅ,τι πολύτιμον εἶχα σὲ αὐτὸν τὸν κόσμον.

Ὁ Κλεισθένης, ὁ Θεαγένης καὶ ἐγὼ ἤμαστε στὴν ἴδια ἴλη ἱππικοῦ. Ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Κλεισθένης.

Οἱ Ἀθηναῖοι εἶμαστε ἀποφασισμένοι νὰ νικήσωμε. Ἐπολεμήσαμε γενναῖα καὶ στὴ δεξιὰ πλευρὰ ἀρχίσαμε νὰ κυνηγοῦμε τὸ στρατὸ τοῦ Φιλίππου.

Εἰς τὸ ἀριστερὸν ὁμως μέρος ἐπολεμοῦσαν οἱ Θηβαῖοι. Μαζί των ἦτο καὶ ὁ «ἱερὸς λόγος» των. Αὐτὸς ὁ λόγος ποτὲ ἕως τότε δὲν εἶχε νικηθῆ.

Ἐναντίον τῶν Θηβαίων ὀρμᾶ μὲ τὸ ἱππικόν του ὁ Ἀλέξανδρος, μόλις δεκαοκτὼ χρονῶν παλληκάρι.

Οἱ Θηβαῖοι ἀνισιτέκονται γενναῖα, ἀλλὰ σιὸ τέλος σκορπίζονται. Μόνον ὁ ἱερὸς λόγος μένει στὴ θέσι του.

Ούτε ένας των δὲν ἔφυγε, οὔτε ἓνας δὲν ἐπαραδόθηκε.
“Ολοι ἐσκοτώθηκαν ἐκεῖ, πού τοὺς εἶχε βάλει ἡ πατρίδα,
τὸ καθῆκον.

125. Ὁ λιποτάκτης.

Ἔνας μονάχα ἐλιποτάκτησε·
πέταξε κάπου τὸ τουφέκι,
σιτῆς νύχτας τὸ σκοτάδι μπλέκει·
τρέμει ὅπως θάτρουμε στὸν ἄνεμο
πρὶν σβύση ἡ λάμπη τοῦ κεραιοῦ...
Παίρνει τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ.

— Ποιὸς κρούει τὴ θύρα ;

— Ἄνοιξε, μάνα μου,
Δὲν εἶμαι κλέφτης μήτε ξένος,
ὁ γυιὸς σου κρούει καταδιωγμένος·
ἄνοιξε, μάνα μου. Μ’ ἐβράχιασε
ὁ τρόμος, μ’ ἔπνιξε ὁ ἰδρώς,
μ’ ἔβαλ’ ὁ θάνατος ἐμπρός.

— Ἐμένα ὁ γυιὸς μου εἶναι στὸν πόλεμο,
νάτο τὸ ξέστρωτο κορββαῖ·
τὴ θύρα ἐλίθεψες διαβάτη.
Ἐμένα ὁ γυιὸς μου εἶναι στὸν πόλεμο,
κι ἴσως ποτὲ δὲ θὰ τὸν δῶ.
Δὲν εἶσαι σὺ—φύγε ἀπ’ ἐδῶ.

126. Πῶς ἐσκοτώθηκε ὁ Κλεισθένης.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἐγλύτωσε ἀπὸ τοὺς Θηβαίους,
χύνεται ἐναντίον μας μὲ τὸ ἵππικόν του. Γυρίζουν τότε

πίσω και εκείνοι, πού ἔφευγαν, και ἔτσι μᾶς βάζουν στὴ μέση.

Τί μάχη ἦτο ἐκείνη! Και ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος και ἀπὸ τὸ ἄλλο ἐπολεμοῦσαν σὰν τὰ λεοντάρια.

Ὁ Κλεισθένης σκορπίζει τὸ θάνατο γύρω του. Ἀπὸ τὸ ἄλογό του, ὁμορφος ὅπως ἦτο, μὲ τὸ βλέμμα γεμάτο φλόγες, μὲ τὸ φοβερὸ κοντάρι στὸ χέρι, ἔμοιαζε μὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς θεούς, ὅπως μᾶς τοὺς περιγράφει ὁ Ὅμηρος· γιατί και οἱ θεοὶ κατέβαιναν ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο και ἐπολεμοῦσαν πότε μὲ τοὺς Ἑλληνας και πότε μὲ τοὺς Τρῶας. Μιὰ φονικὴ ὁμως κονταριὰ τὸν εὐρίσκει στὴν καρδιά. Γέρνει ἀπὸ τὸ ἄλογό του, τὸ κοντάρι φεύγει ἀπὸ τὸ χέρι του, τὰ πόδια του ξεφεύγουν ἀπὸ τὶς σκάλες και πέφτει καταγῆς, ἀναίσθητος.

Ξεχνῶ τὸν ἑαυτόν μου, τὸ δικό μου τὸν κίνδυνο· πεξεύω και τρέχω νὰ τὸν πάρω στὴν ἀγκαλιά μου. Τὸ αἷμα τρέχει ἀπὸ τὴν ἀνοικτὴ πληγὴ και ἡ χλαῖνα του γίνεται κατακκόκινη. Βάζω τὸ χέρι μου στὴν καρδιά του· βάζω τὸ αὐτί μου στὸ στόμα του, γιὰ νὰ νιώσω τὴν ἀναπνοή του... Τίποτε! Ἦτο νεκρός! Ἀλλὰ και νεκρός ἦτο ὁμορφος σὰν τὸν Ἀπόλλωνα! Τοῦ κλείνω τὰ μάτια και τὸ στόμα, ὅπως εἶναι χρῆος μας νὰ κάμνωμε εἰς τοὺς νεκρούς.

Ἀπόθεσα τὸν νεκρὸν μὲ προσοχή σὲ ἓνα χανδάκι γιὰ νὰ μὴν τὸν πατήσουν τὰ ἄλογα.

Ἀνεβαίνω πάλι στὸν Αἴολό μου, εὐρίσκω τὸ Θεαγέννη, πού ἦτο παρέκει, και ὁρμοῦμε νὰ ἐκδικήσωμε τὸ φίλο μας.

Πῶς ἐπολεμούσαμε; Οὔτε και ἐμεῖς δὲν τὸ ἠξέραμε. Ἀλίμονο σὲ ὅποιον ἐτολμοῦσε νὰ φανῆ μπροστά μας. Στὸ τέλος ὁμως μᾶς περικυκλώνουν· και, εἴτε γιατί τοὺς ἔκαμεν ἐντύπωση ἢ παλληκαριά μας, εἴτε γιὰ ἄλλο λόγο,

δὲν μᾶς ἐσκότωσαν· ἐζήτησαν νὰ τοὺς παραδοθοῦμε.

— Ποτέ! ἐβροντοφωνήσαμε καὶ οἱ δύο· καὶ ὠρμήσαμε γιὰ νὰ περάσωμε μέσα ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας.

127 Πῶς ἐγλυτώσαμε.

Ἡ στιγμή ἦτο κρίσιμη. "Ολοὶ οἱ Μακεδόνες μᾶς περιτριγυρίζουν. Τὰ ἄλογά μας ὅμως περνοῦν σὰν ἀστραπή, σὰν θύελλα ἀπὸ μπροστά των. Τοὺς παρασύρουν, τοὺς ρίχνουν καταγῆς. Καὶ ἐμεῖς μὲ τὰ κοντάρια μας τρυποῦμε ἀλύπητα δεξιὰ καὶ ἀριστερά. "Ενας ἀξιωματικὸς ἤρχετο καταπάνω μου μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι. Ἄλλὰ προλαβαίνω καὶ τὸν κτυπῶ κατάστηθα μὲ τὸ κοντάρι μου. Τὸν ἐπέρασα πέρα πέρα καὶ τὸν ἔρριξα νεκρό, κάτω ἀπὸ τὸ ἄλογό του.

Ἐκείνη τῇ στιγμή μὲ ἐπλήγωσαν καὶ ἐμένα ἐπάνω ἀπὸ τὸ γόνατο.

Εἶχαμε πιά νικήσει τὴν ἀντίστασι καὶ τὰ ἄλογά μας τρέχουν, τρέχουν.

Εἶχαμε φθάσει μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, ὅταν αἰσθάνθηκα τοὺς πρῶτους πόνους τῆς πληγῆς μου. Σὲ λίγο ἐμεγάλωσαν. Τὸ αἷμα ἄρχισε νὰ τρέχη ἀπὸ τὴν πληγὴ ἀφθονο. Ἐλιποθύμησα. "Επεσα ἀπὸ τὸ ἄλογό μου. Τίποτε ἄλλο δὲν θυμοῦμαι. "Όταν ἄνοιξα τὰ μάτια μου βλέπω τὸ Θεαγένη ἀπὸ πάνω μου νὰ μὲ περιποιῆται.

— Φύγε, τοῦ λέγω. Ἐμένα ἄφησέ με. Δὲν εἶμαι γιὰ ζωή. Φύγε, νὰ γλυτώσης.

— Ποτέ, μοῦ λέγει ἐκεῖνος. "Ἡ μαζί θὰ σωθοῦμε, ἢ μαζί θὰ πεθάνωμε.

"Ἐπλυνε καλὰ τὴν πληγὴ μου, πρῶτα μὲ κρύο νερό, γιὰ νὰ σταθῇ τὸ αἷμα, καὶ ὕστερα μὲ δυνατὸ κρασί, γιὰ νὰ μὴ σαπίσῃ τὸ κρέας. Ἐστάθηκε γιὰ μένα νοσοκόμος,

γιατρός, αδελφός. "Αν ζῶ, εἰς αὐτὸν χρεωσιῶ τὴ ζωὴ μου. "Ὅλη ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα μὲ ἔκρυψε σὲ πυκνὰ δένδρα, καὶ ὅταν ἐνύκτωσε μὲ ἐπῆρε εἰς τὸν ὄμο του καὶ ἀπὸ ἓνα μονοπάτι, ποῦ δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ πατήσῃ ἄλογο, μὲ ὠδήγησε ἕως τὰ δικά μας σύνορα, στὰ σύνορα τῆς

Ἐστάθηκε γιὰ μένα νοσοκόμος, γιατρός, αδελφός.

Βοιωτίας. Ἐκεῖ, δυστυχῶς, εὐρέθη ἐμπρός μας ἓνα ἀπόσπασμα μακεδονικὸ καὶ μᾶς αἰχμαλώτισε.

Ὁ Φίλιππος γιὰ νὰ περιποιηθῆ τοὺς Ἀθηναίους ἐλευθέρωσε, χωρὶς πληρωμὴ, τὶς δυὸ χιλιάδες αἰχμαλώτους, ποῦ εἶχε πιάσει εἰς τὴ μάχη, καὶ τοὺς ἔστειλε στὰ σπίτια των. Μόνο σ' ἐμᾶς ἔδειξε μεγάλην αὐστηρότητα,

γιατι ἔμαθε ὅτι εἶχαμε σκοτώσει τὸν ἀξιωματικό του.

Ὅταν ἔγινε καλά, μᾶς ἐπούλησαν σκλάβους καὶ τοὺς δυό. Ἐμένα μὲ ἀγόρασε ὁ πατέρας σας, τὸ Θεαγένη κάποιος πλούσιος ἀπὸ τὴν Ὀλυμπο. Εἶναι καὶ ἐκεῖνος δάσκαλος εἰς τὰ παιδιά του, ὅπως εἶμαι καὶ ἐγὼ σὲ σᾶς.

128. Ἡ κηδεῖα τοῦ Κλεισθένη.

Καὶ ὁ Κλεισθένης, πὺ τὸν ἄφησες μέσα στὸ χανδάκι, τί ἀπέγινε; ἐρώτησε ὁ Ἀμύντας.

Ὁ Ἀριστογένης ἔρριξε μιὰ λυπημένη ματιὰ στὰ παιδιά καὶ ἐξανόχησε τὴ διήγησί του :

Τοὺς ἄλλους σκοτωμένους τοὺς ἔθαψαν ἐκεῖ, εἰς τὴ Χαιρώνεια. Τὸν Κλεισθένη ὁμως μερικοὶ συγγενεῖς του, πὺ τοὺς ἄφησαν ἐλευθέρους, τὸν ἔφεραν βιαστικὰ εἰς τὴν Ἀθήνα.

Ἐγέμισε θρήνους τὸ ἀρχοντόσπιτο τοῦ Λεωκράτη.

Ἀμέσως ἔπλυναν καὶ ἐκαθάρισαν τὸ ὠραῖο του κορμί καὶ τὸ ἄλειψαν μὲ λάδι καὶ μῦρα· τοῦ ἐφόρεσαν ἄσπρο χιτῶνα καὶ τοῦ ἔβαλαν στὸ κεφάλι ὠραῖο στεφάνι.

Πρωύτερα ὁμως τοῦ ἔκοψαν τὰ μαλλιά καὶ τὰ ἐκρέμασαν στὴν ἐξώπορτα. Στὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ ἔβαλαν ἓνα δοχεῖο μὲ νερό, γιὰ νὰ ραντίζονται ὅσοι ἔμπαιναν καὶ ὅσοι ἔβγαιναν.

Κόκκινο ἦτο τὸ κρεββάτι, ὅπου τὸν εἶχαν ξαπλωμένο, μὲ τὰ πόδια κατὰ τὴν πόρτα. Αὐτὸ ἐφανέρωνε, πῶς ὁ Κλεισθένης ἦτο γιὰ τὸ ἀ γ ὑ ρ ι σ τ ο ταξίδι!

Τοῦ ἔβαλαν στὸ στόμα ἓνα ἀσημένιο νόμισμα, γιὰ νὰ πληρώσῃ στὸ Χάρο τὰ πο ρ θ μ ε ῖ α, ὅταν θὰ τὸν ἐπεροῦσε μὲ τὴ βάρκα του.

Τοῦ ἔβαλαν καὶ μιὰ πίτα γιὰ τὸν Κέρβερο.

Οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι τῆς οικογενείας ἔφεραν

τὰ πιδ ὠραῖα λουλούδια τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰ πιδ ὁμορφα ἄγγεῖα· καὶ τὰ ἔβαλαν γύρω στὸ σῶμα τοῦ Κλεισθένη.

Οἱ μοιρολογίστρες, καθισμένες γύρω στὸ νεκρό, ἔκλαιαν καὶ ἔτραβοῦσαν τὰ μαλλιά των. Ἐκτυποῦσαν τὰ στήθη των καὶ ἐμοιρολογοῦσαν τὴν ὁμορφιά καὶ τὰ νιάτα τοῦ Κλεισθένη.

129. Μοιρολόγι.

Τὸ νιδ πὸν συνεβγαίνουμε τί ἔχουμε νὰ τοῦ εἰποῦμε ;
πὸν ἦταν ψηλὸς σὰν ἄγγελος, λιγνὸς σὰν κυπαρίσσι,
πὸν εἶχε τὸ Μάη στίς πλάτες του, τὴν ἀνοιξι στὰ στήθη,
τᾶστρα καὶ τὸν ἀγερῖνὸ στὰ μάτια καὶ στὰ φρούδια·

πὸν ἦταν στοὺς κάμπους τὸ βιολί, στὴν ἐκκλησιὰ καντήλι,
ἦτανε καὶ στὸ σπίτι του καράβι ἀρωματωμένο.

Καὶ τὸ βιολί τσακίστηκε, καὶ τὸ καντήλι ἐσβήστη,
καὶ τὸ καράβι τᾶμορφο κι ἐκεῖνο ἀπικουπίστη.

Ἄνάμεσα στοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς ἐπρόβη-
λαν οἱ δυστυχησμένοι γονεῖς του. Ἐπῆγαν, ἐστάθηκαν
κοντά του καὶ ἐθρηνοῦσαν· καὶ ἐμιλοῦσαν μὲ τὸ παιδί
των, σὰ νὰ ἤμποροῦσε νὰ τοὺς ἀκούση καὶ νὰ τοὺς δώση
ἀπόκρισι ! Καὶ τοῦ ἔλεγαν λόγια χαϊδευτικά, ὅπως ὅταν
ἦτο μικρὸς καὶ τὸν ἐκρατοῦσαν στὴν ἀγκαλιή των.

130. Τὸ μοιρολόγι τῆς μάννας.

Αὐτοῦ πὸν κίνησες νὰ πᾶς στὸ μακρινὸ ταξίδι,
θέλω νὰ εἰπῆς στὴ μάννα σου πότε θὰ ρθῆς στὸ σπίτι,
νάχω κι ἐγὼ μιὰ παντοχὴ, νάχω καὶ τὴν ἐλπίδα,
λελούδια νάχω στὴν αὐλή, τριαντάφυλλα στρωμένα,
νὰ σούχω γύρω μου μυστικὸ καὶ δεῖπνο νὰ δειπνήσης,

νάχω νερό γιά νά λουστῆς, ροῦχα καλὰ ν' ἀλλάξης,
 νά στρώσω καί τήν κλίνη σου, νά πέσης νά πλαγιάσης.
 — Δελούδια σὺ νὰ τὰ χαρῆς, τριαντάφυλλα νὰ τάχης,
 κι ἂν ἔχης γιόμα γέφυρο το καί δεῖπνο δείπνησέ το
 κι ἂν ἔχης καί νερό ζεστό, λούσου το μοναχὴ σου,
 κι ἂν ἔχης ροῦχα φόρεσ' τα, κοιμήσου στὸ κρεββάτι.
 Τὸ δρόμον ὅπου πέρασα, δὲν τὸν ξαναδιαβαίνω,
 θὰ πάω στῆς Ἄρρης τὰ βουνά, στῆς Ἀρμισιᾶς τῆ βρούση
 κι ἔχω τῆς γῆς τὰ στρώματα, σεντόνια ἔχω τὸ χῶμα.
 καί γεύομαι τὸν κουρνιαχτό, τῆς πλάκας τὸ φαρμάκι.
 — Σὰν ἀποφάσισης νὰ πᾶς, νὰ μὴν ξαναγυρίσης,
 ἄνοιξε τὰ ματάκια σου νὰ μ' ἀποχαιρετήσης,
 νὰ μᾶς ἀφήσης τ' ὄχε γειὰ καί τὸ μεγάλο πόνον».

Ἐπάνω εἰς τὸ λείψανο, ἀνάμεσα στὰ λουλούδια ἦσαν τὰ ὠραῖα μαλλιά τῆς μητέρας του. Τὰ ἔκοψε καί τὰ ἔβαλε στὸ νεκρό, νὰ τὰ ἔχη συντροφιά στὸν τάφο ὁ πολυαγαπημένος της.

131. Ὁ Κεραμεικός.

Ἡ πατρίδα μας τιμᾶ πολὺ τὰ παιδιὰ της, πού πεθαίνουν ἡρωϊκά γι' αὐτήν. Πληρώνει τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας των καί τὰ θάπτει σὲ ξεχωριστὸ μέρος, στὸν ἔξω Κεραμεικὸ. Σὲ ἐκεῖνο τὸ νεκροταφεῖο τῶν ἠρώων ἐξεκίνησε νὰ πάη ἡ νεκρικὴ πομπή.

Τὸ φέρετρο ἦτο γεμάτο λουλούδια· ἀνάμεσα σὲ αὐτά, σὰν λουλούδι μαραμένο, τὸ πιὸ ὠραῖο λουλούδι ἀπὸ ὄλα, ἔβλεπε κανεὶς τὸ γλωμὸ πρόσωπο τοῦ Κλεισθένη.

Τὸ φέρετρο τὸ ἐκρατοῦσαν νέοι ἀπὸ τὶς πιὸ μεγάλες οἰκογένειες. Ἐμπρὸς ἐπήγαιναν οἱ μουσικοὶ ἔπειτο ἦρ-

χοντο οί ἄνδρες· ὕστερα οί γυναῖκες μὲ πένθιμα φορέματα.

Εἰς τὸν τόπο μας, στὰ παλιὰ χρόνια, τοὺς πεθαμένους τοὺς ἔθαπταν. Στὰ χρόνια μας ὁμῶς τοὺς καίουν.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸν Κεραμεικό, μιὰ φωτιά ἔκαιε. τὴν εἶχαν ἀνάψει μὲ ξύλα ἀπὸ κέδρο καὶ ἄλλα ξύλα ποὺ μοσχοβολοῦν.

Οἱ εὐγενικοὶ νέοι ἀπέθεσαν χάμω τὸν νεκρὸν καὶ κάποιος ἔβγαλε λόγο. Ὁ λόγος του ἦτο σὰν ἓνας ὕμνος εἰς τὴν ὁμορφιά του, τὴν καλωσύνη του καὶ τὴν παλληκαριά του.

— Δὲν ἔχει νὰ κάμη, ποὺ δὲν ἐνίκησαμε, εἶπε, ἐφάνηκες ἥρωας σὰν τοὺς προγόνους σου, ποὺ ἐνίκησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα, εἰς τὴν Σαλαμίνα καὶ εἰς τὰς Πλαταιάς. Εἶσαι ἄξιος ἀπόγονος. Καὶ σὺ ἐτίμησες σὰν ἐκείνους καὶ τὴ γενιά σου καὶ τὴν πατρίδα σου.

Τότε ἐπῆραν μὲ σεβασμὸ τὸ ὄρατο κορμί του καὶ τὸ ἔβαλαν ἐπάνω στὴ φωτιά. Γύρω της ἔκαμαν θυσιές μὲ κρασί καὶ στὴ φωτιά ἔρριχναν ὅ,τι εἶχε δικό του, ὅτι ἀγαποῦσε ὁ νεκρός, τὰ ροῦχα του, τὰ δακτυλίδια του, τὰ ὄπλα του. Φωνές πνιγμένες στὰ δάκρυα ἀκούοντο!

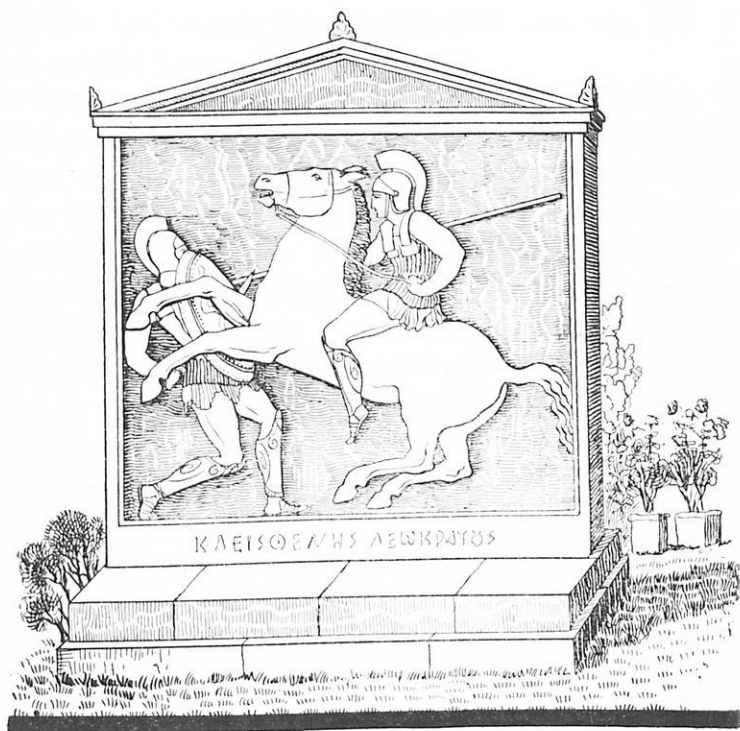
— Κλεισθένη!... Κλεισθένη!... Κλεισθένη!...

Ἄλιμονον ὁμῶς, κανεὶς δὲν ἀπαντοῦσε. Καὶ ἦτο τόσο λυπητερὴ αὐτὴ ἢ στιγμὴ, τόσο σπαρακτικὸς αὐτὸς ὁ αἰώνιος χωρισμός, ποὺ ὅλοι ἔκλαιαν.

Ὅταν τὸ σῶμα τοῦ Κλεισθένη εἶχε γίνει στάκτη, ὁ ἄμοιρος ὁ Λεωκράτης τὴν ἐμάζευσε μὲ τρεμουλιαστὰ χέρια, τὴν ἔβαλε σὲ μιὰ στάμνα πολύτιμη· καὶ κλαίοντας ἐπῆγε καὶ τὴν ἀκούμπησε στὸν τάφο, κοντὰ στὶς ἄλλες στάμνες τῶν προγόνων του. Γιατὶ ἐκεῖ στὸν Κεραμεικό, ἦσαν θαμμένοι καὶ ἄλλοι δικοὶ του. Πολλοὶ ἀπὸ τὸ γένος του εἶχαν θυσιάσει τὴ ζωὴ των γιὰ τὴν πατρίδα.

Στὸ μάρμαρο τοῦ τάφου του, ἓνας μεγάλος καλλιτέχνης, ἐσκάλισε τὸν Κλεισθένη ἔφιππο.

Εἰς τὰ τρίμερα καὶ τὰ ἐννιάμερα ὄλοι οἱ συγγενεῖς, ντυμένοι ἄσπρα καὶ μὲ στεφάνι στὸ κεφάλι ἐπῆγαν εἰς τὸν τάφο τοῦ Κλεισθένη. Ἀπέθεσαν στὸ μάρμαρο

ἓνας μεγάλος τεχνίτης ἐσκάλισε στὸ μάρμαρο τὸν Κλεισθένη ἔφιππο.

ὠραῖα ὀπωρικὰ καὶ ἐκρέμασαν στεφάνια ἀπὸ ὄμορφα λουλούδια.

Καὶ ὑποσχέθησαν στὸ νεκρό, ὅτι δὲν θὰ τὸν λησμονήσουν· καὶ ὅτι κάθε χρόνο τὴν ἴδια ἡμέρα θὰ ἔρχονται στὸν τάφο του.

Ἐδῶ ἐσταμάτησε ὁ Ἀριστογένης. Δὲν ἠμποροῦσε

πιά νὰ προχωρήση. Τὰ δάκρυα τὸν ἔπνιγαν. Ἀκούμπησε τὸ κεφάλι εἰς τὸ χέρι του καὶ ἔμενε συλλογισμένος. Ἔτσι ἀκίνητος ὅπως ἦτο, μὲ τὴν πίκρα ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπό του, ἐφαίνετο σὰν ἓνα ἄγαλμα τοῦ πόνου.

132. Οἱ φίλοι μου.

Τὰ δυὸ παιδιὰ τὸν ἐκοίταζαν μὲ συγκίνησι καὶ μὲ σεβασμό. Τώρα ἐκατάλαβαν καλὰ τί ἄνθρωπος ἦτο ὁ δάσκαλός των καὶ ἔνιωθαν τί ἐγινόταν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του. Ὁ Ἀμύντας δὲν ἐβάσταξε πιά, ἐσηκώθηκε, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τοῦ εἶπε :

— Πολὺ μᾶς ἐσυγκίνησε ὁ θάνατος τοῦ φίλου σου. Ἀλλὰ εἶναι γιὰ νὰ λυπῆται κανεὶς τὸν Κλεισθένη; Ὑπάρχει ὠραιότερος θάνατος ἀπὸ τὸν θάνατον ὑπὲρ πατρίδος;

— Ἐγὼ ἔτσι θέλω νὰ πεθάνω· καὶ ἔτσι θὰ πεθάνω εἶπε ὁ Ἀντίπατρος, πὺ ἀγαποῦσε τις μάχες καὶ τὸν πόλεμον.

— Ὁ Κλεισθένης ἐστάθηκε εὐτυχισμένος εἰς τὸν θάνατό του, ὅπως ἦτο εὐτυχισμένος καὶ εἰς τὴν ζωὴν του, εἶπε ὁ Ἀριστογένης. Ἐγὼ τὴν ἰδική μου δυστυχία συλλογίζομαι καὶ κλαίω. Ἄ! γιὰ νὰ μὴν πέσω καὶ ἐγὼ νεκρὸς εἰς τὴ μάχη. Θὰ ἐπέθαινα τιμημένος καὶ δὲν θὰ ἤμουν τώρα στὰ ξένα, σκλάβος καὶ ἄθλιος, ἔρημος, σὰν ἐρείπιο....

— ὦ, μὴν τὸ λὲς αὐτό, εἶπε ὁ Ἀμύντας. Δὲν εἶσαι μόνος εἰς τὸν κόσμον· δὲν εἶσαι πιά ἔρημος. Ἐμεῖς εἴμαστε φίλοι σου· δὲν σὲ ἔχομε πιά σκλάβο. Ἐμεῖς σὲ ἀγαποῦμε καὶ σὲ τιμοῦμε καὶ μὴν ἀπελπίζεσαι. Θὰ ἰδῆς, ἄκουσέ μας, θὰ ξαναἰδῆς τοὺς δικούς σου, τοὺς παλιούς σου φίλους.... Ἔλα, εἰπέ μας τώρα γιὰ τοὺς δικούς σου.

Τί ἔγινε ἡ Νικομάχη, πού ἐξωγράφιζε τὰ ἀγγεῖα;

— Αὐτή, παιδιά μου, ἔγινε μεγάλη καὶ τρανή, εἶπε ὁ Ἀριστογένης. Μέσα στοῦ ἀδύνατο κορμί της ἦτο κρυμμένη μιὰ δυνατὴ ψυχὴ. Ψυχὴ καλλιτεχνικὴ, πού ἀφωσιώθηκε ὅλη εἰς τὴν τέχνη, Ἔτσι λίγο-λίγο ἔβγαλε ὄνομα. Ὅλοι ὁμιλοῦν μὲ θαυμασμὸ γιὰ τὰ ἔργα της. Καὶ ἔχουν μεγάλη ζήτησι.

Τὰ ἔμαθα ὅλα αὐτὰ ἀπὸ ἓναν Ἀθηναῖο πλοίαρχο πού ἀπάντησα εἰς τὸ λιμάνι τοῦ Θερμαϊκοῦ· ἐκεῖ ἔμαθα, καὶ γιὰ τὴν κηδεῖα τοῦ Κλεισθένη.

Ἡ Νικομάχη λοιπόν, ὕστερα ἀπὸ τὴν κηδεῖα τοῦ Κλεισθένη, ἔφτιασε ἓνα μεγάλο καὶ ὠραιότατο πῆλινο ἀγγεῖο. Ἐπάνω σὲ αὐτὸ ἐξωγράφισε τὸν Κλεισθένη σὰν ἔφηβο μὲ τὴν γλαμύδα του καὶ μὲ τὰ ὄπλα πού τοῦ εἶχε πρωτοδώσει ἡ πατρίδα.

Μιὰν ἡμέρα ἡ Νικομάχη τὸ ἐπῆρε καὶ τὸ ἔφερε στοῦ λυπημένο σπῆτι τοῦ Λεωκράτη. Τοῦ τὸ ἐπρόσφερε καὶ τοῦ εἶπε:

— Λεωκράτη, σοῦ προσφέρω αὐτὸ τὸ ἔργο μου, πού ἔκαμα γιὰ τὸ παιδί σου. Σοῦ τὸ προσφέρω γιὰ τὴν παλληκαριά του καὶ γιὰ τὴν καλωσύνη, πού ἔδειξε μιὰ φορὰ σ' ἐμένα, στὶς ἡμέρες τῆς δυστυχίας μου.

Ὁ Λεωκράτης ἔσφιξε μὲ συγκίνησι τὸ χέρι τῆς Νικομάχης καὶ ἐφίλησε μὲ δάκρυα τὸ ἀγαπημένο πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ του.

Ἐπειτα μὲ προσοχὴ καὶ σεβασμὸ ἔβαλε τὸ καλλιτεχνικὸ ἔργο κοντὰ στοῦν Ποσειδῶνα του καὶ τοὺς ἄλλους πατρογονικοὺς θησαυροὺς του.

— Τώρα πιά, μοῦ εἶπαν, ἡ Νικομάχη, δὲν εἶναι γλωμὴ καὶ ἀδύνατη σὰν πρῶτα. Ἔγινε γερὴ, γιὰτὶ πολὺν καιρὸ ζῆ στὴν ἐξοχή, σιὸ χωριό μου μαζὶ μὲ τοὺς δικούς μου.

— Καὶ οἱ δικοὶ σου, τί γίνονται; ἐρώτησε ὁ Ἀμύν-
τας. Ὑστερα ἀπὸ ὅσα μᾶς εἶπες, μᾶς φαίνεται σὰν νὰ
τοὺς ξέρωμε ἀπὸ καιρὸ καὶ τοὺς ἀγαποῦμε σὰν δικούς
μας. Ζοῦν ὁ πατέρας σου καὶ ἡ μητέρα σου;

Ὁ Λεωκράτης ἔσφιξε μὲ συγκίνησι τὸ χέρι τῆς Νικομάχης.

— Ναὶ ζοῦν, εἶπε μὲ στεναγμὸ ὁ Ἀριστογέννης, ἀλλὰ
ὁ καημὸς των εἶναι πάντα γιὰ μένα. Χρόνια μὲ περι-
μένουν μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια. Καὶ εἶναι δυστυχημέ-
νοι, πὺ εἶμαι σκλάβος. Ἄλλὰ δὲν ἔχουν μόνο τὴ δική
μου λύπη... Θυμᾶστε τὴ μικρούλα μας τὴ Φιλομήλα;

— Πού τὴν εἶχε τρομάξει ὁ Στρεψιάδης;

— Ναί! Ἐμεγάλωσε, ἔγινε κοπέλα καὶ σύζυγος τοῦ Θεαγένη. Καὶ ἔτσι αὐτός, πού ἦτο ἀδελφός μου ἀπὸ φιλία, ἔγινε διπλὰ ἀδελφός μου, καὶ ἀπὸ συγγένεια. Γι' αὐτό, ὅταν ἤμουν βαριά πληγωμένος, τὸν ἐξώρριζα μὲ δάκρυα νὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ ξεψυχήσω, καὶ αὐτὸς νὰ φύγῃ, νὰ γλυτώσῃ.

— Λυπήσου τὴ γυναῖκα σου, λυπήσου τὰ παιδάκια σου, τοῦ ἔλεγα τότε. Αὐτὸς ὅμως τὰ ἐθυσίασε ὅλα εἰς τὴν φιλίαν· γιὰ νὰ σώσῃ ἐμένα, ἄφησε, νὰ τὸν πιάσουν καὶ αὐτὸν αἰχμάλωτο καὶ νὰ τὸν πωλήσουν σκλάβο. Γι' αὐτὸ δυὸ θέσεις μένουν ἄδειες εἰς τὸ σπίτι μας. Καὶ ὅλοι τῶν μὲ δακρυσμένα μάτια δυὸ πρόσωπα ἀναζητοῦν πάντα. Ἄλλὰ τοῦ κάκου τὰ περιμένουν. Οἱ ξενιτεμένοι εἶναι μακριά, εἶναι σκλάβοι.

Καὶ πάλι ἐσώπασε ὁ Ἀριστογένης καὶ πάλι ἐβυθίσθηκε εἰς τοὺς πικροὺς τοῦ συλλογισμοῦς. Ἄλλὰ τὰ δυὸ ἀδέλφια τώρα δὲν εἶπαν τίποτε. Πατώντας εἰς τὰ νύχια ἐβγήκαν ἔξω καὶ σιγὰ σιγὰ ἐπῆγαν ἴσια στὴ μητέρα τῶν.

133. Τί ζητοῦν ἀπὸ τὴν μητέρα τῶν οἱ δυὸ ἀδελφοί.

Ὁ Ἀντίπατρος καὶ ὁ Ἀμύντας ἐμπῆκαν γρήγορα στὴν κάμαρα τῆς μητέρας τῶν.

Τὸ μητρικὸ μάτι βλέπει πάντα βαθιὰ τὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν. Ἀπὸ μιὰ κίνησι, ἀπὸ ἓνα βλέμμα, ἀπὸ ἓνα σούφρωμα φρυδιῶν καταλαβαίνει ἡ μητέρα, τί γίνεται στὴν παιδικὴ καρδιά.

Ἔτσι καὶ τώρα ἡ μητέρα τῶν παιδιῶν ἐκατάλαβε, ὅτι κάτι ἔχουν σήμερα τὰ παιδιά της. Τὸ περπάτημά

των ἦτο πὸ γρήγορο. Τὰ μάτια των ἦσαν σὰν κλαμένα. Ἡ φωνή των, ὅταν τὴν ἐκαλημέρισαν σὰν νὰ ἔπρεμε.

— Τί ἔχετε, ἀγόρια μου; τοὺς ἐρώτησε.

— Μητέρα, εἰπέ μας πῶς θὰ κάμης αὐτό, ποὺ θὰ σὲ παρακαλέσωμε.

Τὰ δυὸ ἀδελφία τὴν ἀγκάλιασαν καὶ τῆς εἶπαν:

— Μητέρα, εἰπέ μας, ὅτι θὰ μᾶς κάμης αὐτό, ποὺ θὰ σὲ παρακαλέσωμε;

— Μά, παιδιά μου, χωρὶς νὰ ξέρω; Νὰ μοῦ εἰπῆτε πρῶτα καὶ... βέβαια, ἂν γίνεται... ἂν μπορῶ...

Τὰ δυὸ παιδιά ἐκάθισαν κοντὰ τῆς καὶ ἄρχισαν τὴν ἱστορία τοῦ Ἀριστογένη. Πολλὴν ὥρα ἔμειναν μαζί τῆς. Καὶ ὅταν ἐτελείωσαν, ἡ μητέρα εἶπε στὰ παιδιά τῆς:

— Ναί, θὰ βάλω τὰ δυνατά μου. Ἄλλὰ εἶναι δύσκολον, πολὺ δύσκολον· πιδὸ πολὺ ὁμως γιὰ ἐκεῖνον, ποὺ εἶναι εἰς στήν Ὀλυμθο. Αὐτὸ ὁμως εἶναι δουλειὰ τοῦ πατέρα σας. Ἐγὼ σᾶς ὑπόσχομαι, ὅτι θὰ βάλω ὅλα μου τὰ δυνατά. Ἄν χρειασθοῦν καὶ χρήματα θὰ δώσω ἀπὸ τὰ δικά μου. Ναί, καλά μου παιδιά... δὲν εἶναι ἀδύνατον. Μὴν ἀπελπίζεσθε!

134. Τὸ γράμμα τοῦ Λεοννάτου

Ἔστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἔφθασε εἰς τὴν Πέλλα, τὴν πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας, ἕνας ταχυδρόμος ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐφερνε ἕνα γράμμα ἀπὸ τὸν βασιλέα εἰς τὴν Ὀλυμπιάδα, τὴ μητέρα του, καὶ ἕνα ἄλλο ἀπὸ τὸ στρατηγὸ Λεοννάτο στὴ γυναίκα του.

Ἄς ἰδοῦμε τί ἔγραφε τὸ δεύτερο.

*Ὁ Λεοννάτος εἰς τὴν Πραξιθέα
εὐχεται χαρὰν καὶ ὑγίαν.*

Σοῦ γράφω ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μικρασίας. Ἐνικήσαμε τοὺς βαρβάρους καὶ σὲ κάθε βῆμα, ποὺ προχωροῦμε, ἐλευθερώνομε σκλάβους ἀδελφούς ἀπὸ τὴν περσικὴ σκλαβιά!

Θυμᾶσαι, πῶς ἐξεκινήσαμε ἀπὸ τὴ Μακεδονία; Ἔστερα ἀπὸ εἴκοσι ἡμέρες πεζοπορία ἐφθάσαμε στὸν Ἑλλήσποντο. Τὸ στρατὸ τὸν ἐπέρασαν ἀντίκρου ἑκατὸν ἐξήντα καράβια πολεμικὰ καὶ πολλὰ φορτηγά. Ὁ Ἀλέξανδρος κρατώντας τὸ τιμόνι ὠδήγησε τὸ βασιλικὸ καράβι εἰς τὴν Τροία, στὸ μέρος ποὺ εἶναι οἱ τάφοι τοῦ Ἀχιλλέα καὶ τοῦ Πατρόκλου. Ἄμα ἔφθασε τὸ καράβι στὴν ἀκρογιαλιά, πρῶτος ἐπήδησε στὴ στεριά ὁ Ἀλέξαν-

δρος μὲ ὄλη τὸν τὴν πανοπλία. Καὶ ἐπῆγε κατ' εὐθείαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Ὅλοι ἐμεῖς οἱ στρατηγοὶ τὸν συνωδεύαμε. Ὅταν ἐμπήκαμε εἰς τὸν ναὸν ὁ Ἀλέξανδρος ἔβγαλε τὴν πανοπλίαν του, τὴν ἐπρόσφερε εἰς τὴν θεὰν καὶ ἐπῆρε ἀπὸ τὸν ναὸν τὰ ὄπλα καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέα.

Ἐπειτα ἐπῆγε εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέα, τὸν ἐστόλισε μὲ λουλούδια καὶ τὸν ἔρρανε μὲ μῦρα. Ὑστερα ἔγιναν ἀγῶνες· καὶ οἱ ἐντόπιοι Ἕλληνες—γιατί πέρα ὡς πέρα ἢ χώρα ἐκείνη εἶναι ἐλληνικὴ—ἔφεραν χροσὰ στεφάνια εἰς τὸν βασιλέα. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐτροάβηξε πρὸς τὴν πεδιάδα καὶ ἐπεοίμενε τὸ στρατό του. Ἀμέσως ἐξεκινήσαμε· καὶ σὲ λίγες ἡμέρες ἐφθάσαμε στὸ Γρανικὸ ποταμὸ.

Εἰς τὴν ἀντικρινὴ ὄχθη μᾶς ἐπεοίμεναν οἱ Πέρσαι.

Εἶχαμε φθάσει ἀργὰ εἰς τὸ Γρανικὸ καὶ ὁ στρατός μας ἦτο κατακουρασμένος ἀπὸ τὴ μεγάλη πορεία. Ὁ ποταμὸς ἦτο βαθὺς καὶ ἡ ἀντικρινὴ ὄχθη γεμάτη πέτρες. Γι' αὐτὸ πολλοὶ στρατηγοὶ εἶχαν τὴ γνώμη νὰ μὴν ἀρχίσωμε τὴ μάχη μας ἀμέσως.

Ἄλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἐκοίταξε καλὰ καλὰ τὰς θέσεις τοῦ ἐχθροῦ, ἐπήδησε στὸ ἄλογο του λέγοντας :

— Ἐμπρός. Ὅλοι μαζί μου.

Ἐνα ἀπόσπασμα ὤρμησε μέσα στὸν ποταμὸ· μαζί μὲ αὐτοὺς ἦτο καὶ ὁ Ἀλέξανδρος· οἱ σάλπιγγες ἔπαιζαν ἕνα πολεμικὸ τραγούδι. Πρὶν φθάσωμε ἀντίκρου, οἱ Πέρσαι ἔρριχναν καταπάνω μας τὰ κοντάρια καὶ τὰ βέλη των σὰν βροχὴ· μᾶς ἐμπόδιζε καὶ τὸ νερὸ νὰ προχωρήσωμε. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ὤρμησε πρῶτος εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἦσαν οἱ πιὸ πολλοὶ Πέρσαι. Πατᾶ στὴν ἄλλη ὄχθη· πίσω του ὀρμᾶ καὶ τὸ ἄλλο ἰππικόν. Καὶ ἀρχίζει ἡ μάχη.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὀρμητικὸς καὶ ἀκράτητος, ρίχνει κάτω νεκρὸ τὸ γαμβρὸ τοῦ Δαρείου. Σκοτώνει καὶ ἄλλους

ἀρχηγούς. Ἐκινδύνευσε ὁμως πολύ, καὶ ἀπὸ τριῶν γὰ σκοτωθῆ· τὸν ἔσωσε ὁ Κλεῖτος, πὺν ἐπρόφθασε καὶ ἔκοψε τὸ χέρι τοῦ Πέρση, πὺν ἦτο σηκωμένο γὰ κτυπήση τὸν Ἀλέξανδρο στὸ κεφάλι μὲ τὸ σπαθί του.

Τέλος ἐπέρασε ἀντίκρου ὄλος ὁ στρατός μας. Σὺν τὰ λεοντάρια ἐχυθῆκαμε ἐπάνω των. Ὅλο τὸ μέρος ἐγέμισε ἀπὸ ἐχθρικά πτώματα. Οἱ Πέρσαι ἐδειλίασαν καὶ ἐσκορπίσθησαν.

Ἔστερα ἀπὸ τῆ νίκη, τὴν πρώτη, τῆ μεγάλη αὐτῆ νίκη, ὁ Ἀλέξανδρος ἀκούραστος ἔκαμνε τὸ γῦρο τοῦ στρατοπέδου καὶ ἔσφιγγε τὸ χέρι τῶν γενναίων· ἐρωτοῦσε τοὺς πληγωμένους, πῶς ἐπληγώθησαν καὶ τοὺς ἄκουε γὰ διηγοῦνται τὰ κατορθώματά των.

Ἐπήραμε ἀμέτρητα λάφυρα. Χαλιά, πορφύρες καὶ ἄλλα πολύτιμα πράγματα στέλλει ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴ μητέρα του.

Ἀπὸ τὶς περσικὲς ἀσπίδες στέλλει τριακόσιες εἰς τοὺς Ἀθηναίους, γὰ γὰ τὶς κρεμάσουν στὸν Παρθενῶνα.

Τὰ λάφυρα αὐτὰ θὰ τὰ φέρω ἐγὼ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἔστερα ἀπὸ δυὸ ἐβδομάδες θὰ εἶμαι στὴν Πέλλα, θὰ εἶμαι στὸ σπίτι μας μαζί σου, μαζί μὲ τὰ παιδιά μας. Καὶ ἀφοῦ παραδώσω τὰ δῶρα εἰς τὴν βασιλίσσαν, θὰ πάω τὶς ἀσπίδες εἰς τὴν Ἀθήνα.

Χαῖρε.

Δὲν περιγράφεται ἡ χαρὰ τῆς Πραξιθέας καὶ τῶν παιδιῶν. Πρωτύτερα εἶχαν ἀνησυχία μήπως ἔπαθε τίποτε στὸν πόλεμο ὁ στρατηγός. Καὶ τώρα μὲ μιᾶς ἐμάθαιναν, ὅτι ἦτο γερός καὶ δοξασμένος, καὶ ὅτι σὲ λίγες ἡμέρες θὰ τὸν ἔβλεπαν.

Τὰ παιδιά πὶο πολὺν τώρα ἐμιλοῦσαν γὰ τὰ σχέδιά των.

— Ἀντίπατρε, τὸ νοῦ σου, ἔλεγε ὁ Ἀμύντας.

— Θὰ κάμωμε ἀμέσως ἔφοδο! ἔλεγε ὁ Ἀντίπατρος, καὶ θὰ νικήσωμε!

— Μητέρα! ἔλεγαν στὴν Πραξιθέα. Μὴν ξεχάσης τὸν Ἀριστογέννη.

— Εἶμαι πιστός σας σύμμαχος, ἔλεγε γελώντας ἡ μητέρα. Θὰ νικήσωμε.

135. Ὁ γυρισμὸς τοῦ Λεοννάτου.

Πόσο ἀργὰ περνοῦν οἱ ὥρες ὅταν περιμένη κανεὶς κάτι ἀνυπόμονα. Αἰῶνες ἐφαίνοντο οἱ ἡμέρες ἐκεῖνες στὴν Πραξιθέα καὶ στὰ παιδιά της.

Ἐνα βράδυ ἡ μητέρα καὶ τὰ παιδιά ἦσαν στὸν κῆπο κάτω ἀπὸ τὰ πυκνὰ καὶ δροσερὰ δένδρα.

— Πέντε ἡμέρες ἀκόμη! εἶπε ὁ Ἀντίπατρος, κοιτάζοντας στὰ μάτια τῆ μητέρα του.

— Δὲν βαστῶ πιά νὰ περιμένω! εἶπε ὁ Ἀμύντας.

— Τί λέτε; Πάμε νὰ τὸν ὑποδεχθοῦμε; ἐρώτησε ὁ Ἀντίπατρος.

Ναί, αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο, εἶπε ἀποφασιστικὰ ἡ Πραξιθέα. Καὶ στὴ στιγμὴ μητέρα καὶ παιδιά ἐπῆραν τὴν ἀπόφασί των.

Ὁ στρατηγὸς Λεοννάτος θὰ ἔφθανε μὲ τὸ βασιλικὸ πλοῖο εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Ἐνα λιμανάκι ἦτο στὸ στόμιο, πὺ ἐχύνετο ὁ Λουδίας· αὐτὸς ὁ ποταμὸς ἐπερνοῦσε κοντὰ ἀπὸ τὴ Πέλλα. Στὰ ἤσυχια καὶ βαθιὰ νερά του ἠμποροῦσαν νὰ ταξιδεύσουν βάρκες· τακτικὰ ἀπὸ τὴν Πέλλα ἕως τὴ θάλασσα ἀνεβοκατέβαιναν βάρκες πολλές.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα ἡ Πραξιθέα μὲ τὰ παιδιά της καὶ μὲ τὸ δάσκαλό των ἐμπῆκαν σὲ μιὰ μεγάλη βάρκα καὶ

ἔξεκίνησαν. Τί ὄμορφα πού ἐφάνταζε ἡ Λουδία λίμνη μὲ τὶς πρασινάδες της. Καὶ πῶς ἔλαμπε μὲ τοὺς μαρορένιους ναοὺς της στὴ βουνοπλαγιὰ ἢ δοξασμένη Πέλλα!

Δὲν ἐπερίμεναν πολὺ ἐκεῖ κάτω στὸ λιμάνι. Ὑστερα ἀπὸ λίγες ὥρες ἐπρόβαλε τὸ βασιλικὸ καράβι σγίζοντας

“Ὅταν ἡ βάρκα ἔφθασε κοντὰ στὸ βασιλικὸ καράβι...

τὴ θάλασσα τοῦ Θερμαϊκοῦ. Ἀπὸ πίσω ἤρχετο ἓνα ἄλλο καράβι φορηγόν, πού εἶχε μέσα τὶς τριακόσιες ἀσπίδες καὶ ἀρκετοὺς πληγωμένους· τοὺς ἔστειλλε ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν πατρίδα τῶν νὰ εὕρουν τὴν ὑγείαν τῶν.

Ὅταν ἡ βάρκα ἔφθασε στὸ βασιλικὸ καράβι ἐπήδησαν ἐπάνω ἡ Πραξιθέα, ὁ Ἀντίπατρος καὶ ὁ Ἀμόντας καὶ ὤρμησαν μὲ συγκίνησι στὸν ἡλιοκαμένο στρατηγόν.

Τί ἀγκαλιόσματα, τί φιλιὰ, τί δάκρυα! Ὅλοι τῶν ἐρωτοῦσαν γιὰ τὸ μακρινὸ ταξίδι, γιὰ τὶς μάχες, γιὰ τοὺς κινδύνους πού ἐπέρασε· καὶ ἐκεῖνος ἐρωτοῦτε γιὰ τὴν ὑγείαν τῶν, γιὰ τὴν πρόοδον τῶν παιδιῶν, γιὰ τοὺς συγγενεῖς, γιὰ τὴ χώρα.

Στὸ μεταξὺ ἔφθασε τὸ καράβι στὸ λιμάνι καὶ ὅλη ἡ συνοδεία ἐβγήκε στὴν ξηρά. Τότε εἶδε ὁ Λεοννάτος καὶ τὸν Ἀριστογέννη.

— Ἐ, Ἀθηναῖε, τοῦ λέγει χαμογελώντας εἶσαι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰ παιδιά μου;

— Στρατηγέ, τοῦ ἀποκρίνεται ὁ Ἀριστογέννης, ἡ γῆ εἶναι πολὺ γόνιμη· ἂν εἶναι καλὸς καὶ ὁ σπόρος, θὰ ἔχωμε χωρὶς ἄλλο μεγάλη ἐσοδεία.

Εὐχαριστήθηκε ἡ πατρικὴ καρδιὰ ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ δασκάλου, γιὰτὶ ἡ μεγαλύτερη χαρὰ γιὰ τοὺς γονεῖς εἶναι νὰ ἀκούουν καλὰ γιὰ τὰ παιδιά τῶν.

Ὁ Λεοννάτος ἐπρόσταξε καὶ ἀρμάτωσαν τὴν ὠραιότερη καὶ μεγαλύτερη βασιλικὴ βάρκα, γιὰ τὴν οἰκογένειάν του· σὲ ἄλλη ἐφόρτωσαν τὰ κιβώτια μὲ τὰ πλούσια δῶρα τοῦ Ἀλεξάνδρου στὴ μητέρα του.

136. Ἡ ἔφοδος καὶ ἡ νίκη.

Τὰ κουπιὰ ἀνεβοκατεβαίνουν ρυθμικά· καὶ ἡ μεγάλη βάρκα ἐπροχωροῦσε ἀνάμεσα στὶς ἀνθισμένες ὄχθες τοῦ

Λουδία. Εἰς τὴν πρῶμνη ἦτο ἓνα ὠραῖο καμαράκι μὲ πα-
ράθυρα ἀπὸ ὄλες τὶς μεριές. Ἐκεῖ ἐκάθισε ὁ στρατηγὸς
καὶ κοντά του ἡ γυναῖκα του καὶ τὰ δύο παιδιὰ των·
ἄλλος κανεὶς δὲν ἦτο. Τὰ παιδιὰ κάτι σπουδαῖο ἔλεγον
στὸν πατέρα των· ὅταν ἔπαυε τὸ ἓνα, ἐμιλοῦσε τὸ ἄλλο.
Κάποτε ἔλεγε κάτι καὶ ἡ μητέρα των.

Ἐστρατηγὸς ἄκουε μὲ προσοχή· καὶ τότε ἐσοφρω-
νε τὰ φρύδια του, σὰν νὰ ἔλεγε: «δὲν γίνεται», τότε ἔχα-
μογελοῦσε εὐχαριστημένος· καὶ τὰ παιδιὰ ὄλο ἔλεγον καὶ
τὰ μάτια των ἔλαμπαν· καὶ ἡ φωνὴ των ἔτρεμε καὶ μὲ
τὰ χέρια των ἔπιαναν τὰ γόνατα τοῦ πατέρα των σὰν νὰ
τὸν ἐπαρακαλοῦσαν· ἀλλὰ καὶ ἡ μητέρα των ἦτο σύμ-
φωνη καὶ ἔλεγε:

—Ναί, Λεοννάτε, κάμε το, κάμε το!

Ἐστρατηγὸς ἔμεινε λίγο συλλογισμένος. Ἐλεγε μὲ
τὸ νοῦ του:

—Νά, ὁ καλὸς ὁ σπόρος ἄρχισε κιόλας νὰ φυτρῶνη
στὴ γῆ τὴν καλή.

Ἡ μητέρα καὶ τὰ παιδιὰ ἐπερίμεναν μὲ ἀγωνία τὴν
ἀπόφασιν· θὰ ἦτο ναὶ ἢ ὄχι;

—Φωνάξετε τὸ δάσκαλό σας! εἶπε σὲ λίγο ὁ Λεον-
νάτος.

ἘΑμύντας ἐπήδησε σὰν ζαρκάδι καὶ ἐγύρισε ἀμέ-
σως κρατώντας ἀπὸ τὸ χέρι τὸν Ἀριστογέννη.

—Ἀριστογέννη, τοῦ λέγει ὁ Λεοννάτος, τὰ παιδιὰ
μοῦ διηγήθηκαν τὴν ἱστορία σου. Τὴν ἄκουσα μὲ συγ-
κίνησι μεγάλη. Ἦσουν ἐλεύθερος πολίτης μιᾶς δοξα-
σμένης πολιτείας καὶ τέτοιος πρέπει νὰ ξαναγίνης. Ἀπὸ
αὐτὴ τὴ στιγμή δὲν εἶσαι πιά σκλάβος, εἶσαι ἐλεύθερος.
Καὶ σὲ λίγο, πού θὰ στρωθῇ τὸ τραπέζι, θὰ καθίσης
μαζί μας· καὶ ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα γιὰ τὸ κρασί, θέλω νὰ
κάμῃς πρόποσι γιὰ τὴν ἐπιστροφή σου, γιὰτὶ γρήγορα θὰ

πατήσης τὸ χῶμα τῆς πατρίδας σου μαζί μὲ τὸν καλὸ σου φίλο, τὸ Θεαγένη. Αὔριον θὰ στείλω ἄνθρωπό μου εἰς τὴν Ὀλυνθον νὰ τὸν ἐξαγοράσω, νὰ τὸν ἐλευθερώσω. Γυρίσετε στὸν τόπο σας, στὸ χῶμα ποῦ ἐγεννηθήκατε, καὶ ζήσετε εὐτυχισμένοι! .

Δὲν παραζαλίζει μόνον ἡ μεγάλη λύπη, ἀλλὰ καὶ ἡ μεγάλη χαρά. Ὁ Ἀριστογένης τὰ ἔχασε. Τίποτε δὲν τοῦ εἶχαν εἰπῆ τὰ παιδιά· καὶ ἡ μεγάλη εὐτυχία τοῦ ἦλθε ξαφνικά. Δὲν ἤξερε, τί νὰ εἰπῆ. Δὲν εὔρισκε λόγια· τὰ μάτια του μόνον ἐμιλοῦσαν γεμάτα δάκρυα. Ἔσφιξε δυνατὰ τὸ χέρι τοῦ Λεοννάτου καὶ τῆς γυναίκας του, ἀγκάλιασε τὰ δυὸ παιδιά· καὶ τότε μονάχα τοῦ ἐλύθηκε ἡ γλῶσσα καὶ ἐψιθύρισε :

— ὦ εὐγενικῶν γονιῶν εὐγενικὰ βλαστάρια! ὦ εὐγενικὲς ψυχές, εὐχαριστῶ!

137. Ἡ πιὸ εὐτυχισμένη μητέρα.

Μὲ μεγάλες τιμὲς ὑποδέχθηκαν στὴν Πέλλα τὸ στρατηγὸ. Νέοι στρατιῶται, ἀμούστακοι, γιατί ὅλοι οἱ ἄλλοι ἦσαν στὸν πόλεμο, ἐπαρατάχθηκαν ὀπλισμένοι ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι.

Ὁ στρατηγὸς Ἀντίπατρος, ποῦ τὸν εἶχε ἀφήσει ὁ Ἀλέξανδρος ἀντικαταστάτῃ του, ἦλθε μὲ συνοδεία μεγάλη νὰ εἰπῆ τὸ «καλῶς ὤρισες» στὸν ἀπεσταλμένο τοῦ βασιλέα. Καὶ ὅταν ὁ Λεοννάτος ἐμίλησε καὶ εἶπε τίς μεγάλες νίκες, τὰ ἀπίστευτα σχεδὸν κατορθώματα τοῦ βασιλέα καὶ τοῦ στρατοῦ, ὅλος ὁ λαὸς τῆς Πέλλας, ποῦ ἦτο ἐκεῖ μαζευσμένος, ἐξέσπασε σ' ἓναν ἀκράτητο ἐνθουσιασμό καὶ τὰ «ζήτω» ἀνέβαιναν ὡς τὰ οὐράνια.

Στὴ στιγμή ὁ στρατηγὸς ἔστειλε πιστό του ἄνθρωπο στὴν Ὀλυνθο.

— Δῶσε αὐτὴν τὴ διαταγὴ καὶ τὰ λύτρα στὸν Ὀλύνθιο, πάρε τὸ Θεαγένη καὶ ἔλα γρήγορα, τοῦ εἶπε.

Ὁ Λεοννάτος ἐφόρτωσε ἔπειτα σὲ βασιλικά ἀμάξια τὰ πολύτιμα δῶρα καὶ τὰ ἔφερε στὸ παλάτι. Ἡ βασίλισσα ἐθαύμασε τὰ χαλιά, τὶς πορφύρες καὶ τὴν ἀφάνταστη περσικὴ πολυτέλεια· καὶ ἐπρόσταξε νὰ βάλουν τὰ βασιλικά ἐκεῖνα λάφυρα στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ παλατιοῦ καὶ ν' ἀφήσουν ἐλεύθερον τὸν κόσμον νὰ ἔρχεται νὰ τὰ θαυμάζη. Ἐκράτησε τὸ Λεοννάτο στὸ τραπέζι τῆς καὶ ἐρωτοῦσε γιὰ τὸ παιδί τῆς. Μὲ ἀνατριχίλα ἄκουε ἡ βασίλισσα τοὺς κινδύνους του, ἀλλὰ καὶ μὲ καμάρι τὰ πρωτάκουστα ἀνδραγαθήματα καὶ τὶς νίκες του· καὶ ἡ μητρικὴ τῆς καρδιὰ ἐγέμιζε ὑπερηφάνεια.

138. Ὁ γυρισμὸς τοῦ Θεαγένη.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα πρῶτὸ πρῶτὸ Ὁ Ἀριστογένης ἐζήτησε νὰ ἰδῆ τὸ στρατηγό.

— Στρατηγέ, θὰ σοῦ ζητήσω μιὰ μεγάλη χάρι, τοῦ λέγει. Μοῦ δίνεις τὴν ἄδεια νὰ κατεβῶ στὸ Θερμαϊκὸ γιὰ νὰ ὑποδεχθῶ τὸ Θεαγένη ;

— Ναί, ναί, φίλε μου, εἶπε πρόθυμα ὁ Λεοννάτος. Ἡμπορεῖς μάλιστα νὰ φύγης καὶ ἀμέσως. Στάσου μόνον νὰ γράψω στὸν πλοίαρχο νὰ στείλῃ ἐδῶ τοὺς πληγωμένους καὶ νὰ ἐτοιμάσῃ γιὰ ταξίδι ἓνα πλοῖον καὶ τὸ φορτηγὸν μὲ τὶς ἀσπίδες· γιατί σὲ λίγες ἡμέρες φεύγομε γιὰ τὸν Πειραιᾶ.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ ἐπλησίασαν καὶ τὰ δυὸ παιδιὰ καὶ ἄκουσαν τὰ τελευταῖα του λόγια.

— Πατέρα, πάρε μας καὶ ἐμᾶς μαζί σου. Ἔχομε τέτοια ἐπιθυμία νὰ ἰδοῦμε τὴ δοξασμένη πόλι... Πάρε μας, πάρε μας, καλέ μας πατέρα...

—Θὰ σᾶς πάρω, εἶπε ὁ Λεοννάτος, καὶ θ' ἀνεβουῖμε μαζί στὸν Παρθενῶνα. Ἐκεῖ θὰ ἰδῆτε κάτι, ποὺ δὲν ἔξανάγινε, κάτι μεγάλο, ποὺ γίνεται πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν καιρὸ, ποὺ ἔγιναν οἱ ἑλληνικὲς πολιτεῖες.

Τὰ παιδιὰ τὸν ἐκοίταζαν στὰ μάτια μὲ ἀπορία σὰν νὰ ἐρωτοῦσαν, τί; Ἀλλὰ ὁ Λεοννάτος δὲν εἶπε πιά τίποτε.

Τὰ δύο ἀδέρφια σὲ λίγο τὸ ἔλησμόνησαν. Εἶχαν τόσα πράγματα νὰ ἐρωτήσουν, νὰ μάθουν γιὰ τὴν ἐκστρατεία καὶ τὸν πόλεμο καὶ δὲν ἔξεκολλοῦσαν ἀπὸ τὸν πατέρα των. Τώρα, ποὺ ἔλειπε ὁ Ἀριστογένης, αὐτὸς ἦτο ὁ δάσκαλός των. Καὶ τὸν ἐρωτοῦσαν καὶ τὸν ἔξαναρωτοῦσαν γιὰ τὸν πόλεμο.

Ἡ καρδιὰ τοῦ Ἀμύντια, ὅταν ἄκουσε, πόσοι ἦσαν οἱ Πέρσαι καὶ πόσοι λίγοι οἱ Ἕλληνες, ἐκτυποῦσε ἀπὸ ἀνησυχία. Ἀντίθετα ἡ καρδιὰ τοῦ Ἀντιπάτρου ἀναπνέουσε γενναῖα μέσα του· τοῦ ἐφαίνετο, πῶς ἐχυμοῦσε μέσα στοὺς ἐχθροὺς καὶ ὠρμοῦσε στὴ νίκη καὶ στὴ δόξα.

Σὲ λίγες ἡμέρες ὁ Ἀριστογένης ἐγύρισε ἀπὸ τὸ ταξίδι του μὲ τὸ φίλο του. Μὲ πόση ἀγάπη θὰ ἀγκαλιάσθηκαν, ὅταν πρωτοἰδώθηκαν, πόσα δάκρυα θὰ ἔχυσαν! Τώρα πιά εἶχαν περάσει τὰ βάσανα. Ἡ χαρὰ ἔξανάδινε ζωὴ στὰ μαραμμένα των πρόσωπα· καὶ τὰ κουρασμένα κορμιά των ἔξανάνιωσαν.

Ἦσαν πάντα μαζί, πάντα ἀχώριστοι, ὅπως στὰ παιδικὰ των χρόνια καὶ στὰ νιάτα των.

Ὁ Ἀμύντας, βλέποντάς τους ἔτσι, ἐθυμήθηκε τὰ λόγια τοῦ Κλεισθένη καὶ εἶπε: «δύο ἐσεῖς καὶ ἐγὼ τρεῖς»!

— Πάντα τρεῖς εἴμαστε, εἶπε μὲ συγκίνησι ὁ Ἀριστογένης· ὁ φίλος μας μᾶς περιμένει στὸν Κεραμεικὸ. Καὶ σ' αὐτὸν θὰ κάμωμε τὴν πρώτη μας ἐπίσκεψι.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα ὅλη ἢ συντροφιὰ ἐξεκίνησε γιὰ τὸ ταξίδι. Ἡ Πραξιθέα κατέβηκε στὸ Θερμαϊκόν, γιὰ νὰ κατευοδώσῃ τὰ παιδιὰ. Πρώτη φορὰ ἔφευγαν ἀπὸ κοντά της.

Τὰ πλοῖα ἐσήκωσαν τὴν ἄγκυρα καὶ σιγὰ σιγὰ ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ λιμάνι. Ἡ Πραξιθέα ἀπὸ τὴν ἀκροθαλασσιὰ ἀποχαιρετοῦσε τοὺς δικούς της κινώντας στὸν ἄερα τὸν ἄσπρο πέπλο της.

139. Εἰς τὸν Παρθενῶνα.

Τὰ παιδιὰ ἔγραψαν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὴ μητέρα των αὐτὸ τὸ γράμμα :

Ὁ Ἄμύντας καὶ ὁ Ἀντίπατρος

εὐχονται εἰς τὴν μητέρα των χαρὰν καὶ ὑγίαν.

Εἴμαστε στὴν Ἀθήνα, τὴ δοξασμένη πόλι. Τὴν ἠξέραμε, σὰν νὰ τὴν εἶχαμε καὶ ἄλλοτε ἰδεῖ. Ὁ Ἀριστογένης μᾶς εἶχε κάμει νὰ τὴν ἀγαπήσωμε σὰν δεύτερη πατρίδα μας. Ἄλλο ὅμως νὰ τὴν ἰδῇ κανεὶς μὲ τὰ μάτια του! Τί νοοί, τί στοές, τί ἀγάλματα, τί κῆποι, τί θέατρα, τί ὁμορφιά, τί μεγαλεῖον, τί μαγεία! Ἄλλη φορὰ θὰ σοῦ τὰ γράψωμε ὅλα, ἕνα πρὸς ἕνα. Σήμερα θὰ σοῦ γράψωμε μόνο γιὰ τρία πράγματα, πὸν μᾶς ἔκαμαν τὴν πιὸ μεγάλη ἐντύπωσι.

Πρῶτα-πρῶτα ἐπήγαμε εἰς τὸν Κεραμεικόν, μαζί μὲ τὸν Ἀριστογένη καὶ τὸ Θεαγένη. Οἱ δυὸ φίλοι ἐκρέμασαν ἀπὸ ἕνα ὠραῖο στεφάνι εἰς τὸν τάφον τοῦ φίλου των· ἐγονάτισαν καὶ τοῦ ἐμιλοῦσαν, σὰν νὰ ἦτο ζωντανὸς καὶ τοὺς ἄκουε.

— Κλεισθένη, ἦλθαμε· εἴμαστε μαζί σου καὶ εἴμαστε τρεῖς πάλι, ἀχώριστοι, γιὰτὶ οὔτε ὁ θάνατος δὲν μᾶς χωρίζει!

Καὶ ἐμεῖς δὲν ἠμπορέσαμε νὰ κρατήσωμε τὰ δάκρυα. Ἐκεῖ πλησίον ἐπωλοῦσαν ἄνθη. Ἀγοράσαμε πολλὰ καὶ τὰ ἐσκορπίσαμε εἰς τὸ μαρμάρινο τάφο τοῦ Κλεισθένη. Καὶ οἱ δύο φίλοι μᾶς εὐχαρίστησαν μὲ τὰ δακρυσμένα μάτια των καὶ ἔσφιξαν τὸ χέρι μας, χωρὶς νὰ εἰποῦν λέξι. Ὑστερα ἐπήγαμε εἰς τὸ Δύκειον, τὸ περίφημον σχολεῖον τοῦ Ἀριστοτέλη. Ἐπρεπε νὰ πάμε ὄχι μόνον γιὰτὶ εἶναι πατριώτης μας, ἀπὸ τὰ Στάγειρα, ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ εἶναι ὁ δάσκαλος τοῦ Ἀλεξάνδρου· αὐτός, πού ἔβαλε εἰς τὴν ψυχὴν του τὸν πόθο γιὰ κάθε εὐγενικὸ καὶ μεγάλο.

Τὶ ὠραῖον πού εἶναι τὸ Δύκειον. Εἶναι κοντὰ εἰς τὴν ὄχθη τοῦ Ἰλισσοῦ. Ἐχει κήπους μεγάλους μὲ δενδροστοιχίαι καὶ γύρω ἓνα δάσος. Οἱ μαρμαρίνες στοῖες καὶ τὰ ἀγάλματα φαίνονται πῶς ὠραῖα μέσα στὰ πράσινα δένδρα. Εἶναι ἐκεῖ καὶ γυμναστήριον καὶ Στάδιον καὶ λουτρό.

Ὅταν ἐπήγαμε, εἶχε μάθημα. Ἐσταθήκαμε ἀπὸ μακριὰ καὶ τὸν ἐκοιτάξαμε μὲ θαυμασμό. Ἐκαμνε τὸ μῆθημά του περπατώντας στὶς δενδροστοιχίαι. Οἱ μαθηταὶ του τὸν ἀκολουθοῦσαν μὲ σεβασμὸ καὶ τὸν ἄκουαν μὲ προσοχή...

Τὸ τρίτον εἶναι, πού ἀνεβήκαμε τρεῖς τέσσαρες φορὲς καὶ εἶδαμε τὴν Ἀθηνᾶ τοῦ Φειδία καὶ τὴν μαρμαρένια πομπὴ τῶν Παναθηναίων. Εἶδαμε τὸ ναὸ τῆς Ἀπτέρου Νίκης καὶ τὸ Ἐρέχθειον μὲ τίς ὠραῖες Καρνάτιδες. Καὶ ἡ ψυχὴ μας ἐγέμισε ἀπὸ θεία ὁμορφιά, θὰ πάμε καὶ πάλιν νὰ τὰ ξαναἰδοῦμε.

Ἀλλὰ σήμερα εἶδαν τὰ μάτια μας κάτι ἐξαιρετικὰ ὠραῖον. Ξέρεις ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἔστειλε μὲ τὸν πατέρα ἀπὸ τὰ λάφυρα τοῦ Γρανικοῦ τριακόσιαι ἀσπίδες, γιὰ νὰ τίς ἀφιερῶσιν εἰς τὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶ. Σήμερα ὁ πατέρας εἶπε καὶ ἐκάρφωσαν ψηλά, ἐπάνω ἀπὸ τοὺς στύλους εἰκοσιδύο ἀσπίδες χρυσομέναι, δεκατέσσαρες στὴν ἀνα-

τολική πλευρά και ὀκτῶ εἰς τὴ δυτική. Καὶ ἀνάμεσα στίς ἀσπίδες πού ἔλαμπαν στὸν ἥλιο ἐκάρφωσαν ἐπιγραφές μὲ χάλκινα μεγάλα γράμματα.

«Ὁ Ἄλέξανδρος τοῦ Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας» ἔλεγαν οἱ ἐπιγραφές.

Ἄφροῦ ἐτελείωσε αὐτὴ ἡ ἐργασία, ὁ πατέρας ἐγύρισε καὶ μᾶς εἶπε :

— Αὐτό, πού εἶδατε, παιδιά μου, δὲν ἔχει ξαναγίνει ἔως τώρα εἶναι ἡ ἔνωσις τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς. Ὁ Ἄλέξανδρος καὶ οἱ Ἕλληνες, λέγουν οἱ ἐπιγραφές· ὄχι πιά χωριστὰ ἢ δεῖνα καὶ ἢ τάδε πολιτεία. Ὅχι πιά κομματιασμένοι σὲ μικρὲς πολιτεῖες καὶ ἐχθροὶ μεταξύ των, ἀλλὰ ἑνωμένοι. Αὐτὴ ἡ ἔνωσις τῶν Ἑλλήνων φέρει τὴ νίκη καὶ τὸ θρίαμβο, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἐλληνικὴ δόξα.

Αὐτό, πού εἶδαν σήμερα τὰ μάτια μας, θὰ μείνη βαθιὰ χαραγμένον εἰς τὴν ψυχὴ μας.

140. Στὸ σπίτι, στὴν εὐτυχία!...

Ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέρα, πού ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀθήνα, μόλις ἐκρέμασαν τὰ στεφάνια εἰς τὸν τάφο τοῦ Κλεισθένη, ὁ Ἀριστογένης μὲ τὸ Θεαγένη ἐτράβηξαν γιὰ τὸ χωριό.

Τὸ σπιτάκι τὸ γελαστό, πού ἐγνωρίσαμε, ἦτο βουβὸ καὶ λυπημένο. Εἶχε φύγει γιὰ πάντα ἀπὸ ἐκεῖ ἡ εὐτυχία. Τὰ γέλια καὶ οἱ χαρὲς εἶχαν χαθῆ ἀπὸ ἐκεῖ μέσα. Δακρυσμένα τὰ μάτια ἐκοίταζαν πάντοτε τὸ δρόμο. Τοῦ κάκου ὅμως!

Οἱ δυὸ φίλοι ἤξεραν ὅτι ἡ ξαφνικὴ μεγάλη χαρὰ ἠμπορεῖ νὰ φέρη κακόν, ὅπως καὶ ἡ ξαφνικὴ μεγάλη λύπη. Γι' αὐτὸ ἔστειλαν ἕναν ἄνθρωπο στὸ χωριὸ νὰ φέρη τὴν

εἶδῃσι, ὅτι ἐφάνηκαν εἰς τὴν πρωτεύουσα δυὸ ἄνθρωποι τοῦ μοιάζουσι μὲ τὸν Ἀριστογένη καὶ τὸν Θεαγένη.

Ὁ γέρο-Νικόστρατος, ἡ Φιλομήλα καὶ ὄλοι των εἶπαν πῶς κάποια παρεξήγησις θὰ ἔγινε. Καὶ ἄλλη φορὰ τοὺς εἶχαν φέροι τέτοια εἶδῃσι.

Ὡστόσο εἶχαν τὸ νοῦ των ὄλοι κατὰ τὸ δρόμο. Καὶ ὅταν τὸ βράδυ βράδυ ἐφάνηκε ἀπὸ μακριὰ ἓνα ἀμάξι, ὄλοι ἔτρεξαν νὰ ἰδοῦν.

Μέσα στὸ ἀμάξι εἶδαν δυὸ ἀνθρώπους, ἀλλὰ κανεὶς των δὲν τοὺς ἐγνώρισε. Καὶ ὅμως ἦσαν ἐκεῖνοι, ποὺ τόσα χρόνια ἐπερίμεναν. Ὁ καιρὸς καὶ τὰ βάσανα τοὺς εἶχαν ἀλλάξει καὶ δὲν τοὺς ἐγνώρισαν ἀμέσως. Ἀλλὰ ἂν καμμιά φορὰ τὰ μάτια κάμνουν λάθος, ἡ καρδιὰ ποτὲ δὲν γελιέται. Ἔτσι ἔγινε καὶ τώρα. Ἐγνώρισε ὁ πατέρας τὸ παιδί καὶ ἡ γυναίκα τὸν ἄνδρα τῆς. Καὶ ὄλοι των εὐρέθησαν ἀγκαλιασμένοι.

— Παιδί μου! ἔλεγε κλαίοντας ὁ Νικόστρατος.

— Θεαγένη! ἔλεγε ἡ Φιλομήλα ἀγκαλιάζοντας τὸν ἄνδρα τῆς.

— Πατέρα, θεῖε! ἐφώναζαν τὰ παιδιὰ ἀπλώνοντας τὰ χέρια των.

Ἔως τὰ βαθιὰ μεσάνυκτα ἔμειναν ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Καὶ πόσο γλυκὸς ἦτο ὁ ὕπνος εἰς ὄλους ὕστερα ἀπὸ τὰ βάσανα τῆς ξενιτιάς, τῆς σκλαβιάς, τῆς ἐρημιᾶς καὶ τῆς ὀρφάνιας, εἰς τὸ πλευρὸ τῶν ἀγαπημένων των!

Μόλις ἐξημέρωσε, ὁ Ἀριστογένης καὶ ὁ Θεαγένης ἐτοιμάσθηκα, γιὰ νὰ γυρῶσιν πάλι στὴν Ἀθήνα.

— Ποῦ πηγαίνετε; εἶπαν ἀνήσυχτα μικροὶ μεγάλοι.

— Στὴν Ἀθήνα; σὲ δυὸ ἡμέρες θὰ ἐπιστρέψωμε. Θὰ φέρωμε μαζί μας καὶ τὴ Νικομάχη μὲ κάποιους φίλους μας.

Στὴν Ἀθήνα εὗρηκαν τὸ Λεοννάτο, τὸν Ἀντίπατρο καὶ τὸν Ἀμύντα· ἔκαμαν μαζὶ τὸ γῦρο τῆς πολιτείας, ἀνέβηκαν στὸν Παρθενῶνα καὶ ἔπειτα ἐπῆγαν εἰς τὸ ἐργαστήρι τῆς Νικομάχης. Ὅλοι ἐθαύμασαν τὰ ἔξοχα ἔργα τῆς· ἀλλὰ πῶς βαθειὰ ἐντύπωσι ἔκαμαν εἰς τὸν Ἀμύντα!

— Θεοί, εἶπε μὲ δυνατὴ φωνή, ἄς ἀξιωθῶ καὶ ἐγὼ νὰ κάμω μὴν ἡμέρα τέτοια ἔργα!

— Θὰ τὸ κατορθώσης, τοῦ εἶπε ἡ Νικομάχη, γιατί, ὅπως βλέπω, ἔχεις καλλιτεχνικὴ ψυχὴ.

Στὶς δυὸ ἡμέρες ὅλη ἡ συντροφιά ἦτο στὸ χωριό.

Πόσον συγκινητικὴ ἦτο ἡ στιγμή, ὅταν ὁ γέρο-Νικόστρατος, ἡ Φιλομήλα, ἐπερικύκλωσαν τὸ στρατηγὸ καὶ τὰ παιδιὰ του· ἐφιλοῦσαν τὰ χέρια των μὲ δάκρυα εὐγνωμοσύνης.

Ὁ Ἀντίπατρος καὶ ὁ Ἀμύντας ἐπῆγαν νὰ ἰδοῦν τὸν κῆπο καὶ ὅλα τὰ μέρη τριγύρω, πού τὰ ἤξεραν ἀπὸ τῆς διήγησι τοῦ Ἀριστογένη. Ὅταν εἶδαν τὰ μελίτσια τοῦ γείτονα, ἐθυμῆθησαν τὸ Στρεψιάδη καὶ ἐγέλασαν μὲ τὴν καρδιά των.

— Τί νὰ γίνεται αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος; ἐρώτησε ὁ Ἀμύντας.

— Ποιὸς ξέρει! ἀποκρίθηκε ὁ Ἀριστογένης.

Ὅταν ἐγύρισαν στὸ σπίτι, ἀπάντησαν στὴν πόρτα ἓνα δοῦλο, πού ἐκρατοῦσε ἓνα πανέρι γεμάτο λουκάνικα.

— Σᾶς τὰ στέλλει ὁ κύριός μου, εἶπε.

Ἄλλὰ πρὶν προφθάσουν νὰ ἐρωτήσουν, ποῖος ἦτο ὁ κύριός του, ἐφάνηκε ἓνας κοντόχονδρος Ἀθηναῖος, μὲ μάτια ἔξυπνα καὶ πονηρά. Ἐστάθηκε θαρρετὰ ἐμπρὸς εἰς τὸν Ἀριστογένη καὶ τὸ Θεαγένη καὶ τοὺς ἐρώτησε :

— Δὲν μὲ γνωρίζετε;

Οἱ δύο φίλοι ἐκοίταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ εἶπαν :
— "Ὁχι.
— Δὲν εἶμαι ὁ Στρεψιάδης; "Εμαθα ὅτι ἦλθατε,

— Δὲν εἶμαι ὁ Στρεψιάδης;

καὶ ἔτρεξα νὰ σᾶς ἰδῶ καὶ νὰ φιλήσω αὐτὸ τὸ χέρι, ποῦ
μοῦ ἐγλύτωσε τὴ ζωὴ, ὅταν ἐπνιγόμεον στὸ ποτάμι, καὶ
τοῦτο τὸ χέρι, ποῦ μὲ ἐξυλοφόρτωσε, ὅταν εὐρέθηκε ἡ

τρίαινα στὸ μανδύα μου. Δὲν εἶμαι πιὰ ὁ παλιὸς ὁ Στρεψιάδης πού ἠξέρατε. Μιὰν ἡμέρα, πού εἶχα κάμει πάλι κάποια ἀπὸ τὶς συνηθισμένες μου τρέλες μοῦ εἶχαν μαυρίσει τὸ σῶμα ἀπὸ τὸ ξύλο· ἐβγῆκα τότε στὸ τρίστρατο καὶ ἐκάθισα σὰν τὸν Ἡρακλῆ, ρωτώντας τὸν ἑαυτό μου ποιὸ δρόμο νὰ πάρω: Στρεψιάδη, εἶπα μέσα μου, νά, ποῦ σ' ἔφερε ὁ κακὸς δρόμος! Τρώγεις ἀλύπητα ξύλο καὶ ὄλοι σὲ συχαίνονται καὶ σὲ περιφρονοῦν ὡς καὶ αὐτὰ τὰ μελίτσια, γιὰ τοὺς ἄλλους ἔχουν τὸ μέλι των καὶ γιὰ σένα τὰ κεντριά των. Στρεψιάδη, ἄλλαξε δρόμο, ἂν θέλῃς τὸ καλό σου. Κάμε μεταβολή, εἰδεμὴ ἐγάθηκες! Καὶ ἔτσι ἀπεφάσισα νὰ γίνω τίμιος ἄνθρωπος. Ἀλλὰ τί δουλιὰ νὰ πιάσω; Ἡ καλύτερη μοῦ ἐφάνηκε νὰ πωλῶ λουκάνικα καὶ χοιρινά. Ἄλλοτε ἔτρεχα ἐγὼ στὰ ἀρχοντόσπιτα· τώρα στέλλω τὰ λουκάνικά μου καὶ οἱ πλούσιοι τὰ δέχονται πιὸ καλὰ ἀπὸ μένα. Γιατὶ εἶναι ἔξοχα, ἄξια νὰ στολίσουν καὶ βασιλικὸ τραπέζι. Σὲ λίγο θὰ τὰ δοκιμάσετε.

Ὁ Στρεψιάδης ἦτο ἀστεῖος στὸν ἐνθουσιασμό του.

Τὰ γέλια ὅμως ἐκόπηκαν ἔξαφνα, ὅταν ἦλθε ἓνας δοῦλος καὶ ἔφερε ἓνα γράμμα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ἦτο ἀπὸ τὸ Λεωκράτη, τὸν πατέρα τοῦ Κλεισθένη. Ἐπαρκαλοῦσε τοὺς δυὸ φίλους νὰ περάσουν τὸ γρηγορότερο ἀπὸ τὸ σπίτι του, γιὰ νὰ τοὺς εἰπῇ κάτι, πού τοὺς ἐνδιαφέρει.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα ἐπῆγαν καὶ ἔμαθαν ὅτι ὁ Κλεισθένης, πρὶν ξεκινήσῃ γιὰ τὸν πόλεμο, εἶχε κάμει διαθήκην, καὶ ἄφηνε κληρονόμους του τοὺς δυὸ φίλους του.

Εἶχε ὁ Κλεισθένης καὶ ξεχωριστὴ περιουσία, ἀμπέλια, χωράφια καὶ ἐλαιῶνες. Καὶ ἦτο πολὺ μεγάλη.

Ἀπὸ τὸ ἀρχοντόσπιτο τοῦ Λεωκράτη, ἐπῆγαν ἴσια στὸν Κεραμεικό.

— Κλεισθένη, εἶπαν οἱ δυὸ φίλοι, ὅταν ἔφθασαν στὸν τάφο του, μᾶς δείχνεις τὴν ἀγάπη σου καὶ μέσα ἀπὸ τὸν τάφο σου. Οὔτε ὁ θάνατος δὲν μᾶς ἐχώρισε· εἴμαστε πάντα τρεῖς, πιστοὶ καὶ ἀχώριστοι.

Καὶ ἐσκόρπισαν τριαντάφυλλα ἐπάνω στὸν τάφο του.

Τὰ κτήματα τοῦ Κλεισθένη, ἀμπέλια, χωράφια, ἐλαιῶνες δίνουν εἰσόδημα, ἀλλὰ θέλουν καὶ πολλὴ δουλειά. Ὁ Θεαγένης φροντίζει γιὰ τὸ ὄργωμα, γιὰ τὸ σκάλισμα τῶν χωραφιῶν, γιὰ τὸ κλάδευμα τοῦ ἐλαιῶνα καὶ τῶν ἀμπελιῶν, γιὰ τὴ σπορά, γιὰ τὸ θέρισμα, γιὰ καλὸ λάδι καὶ καλὸ κρασί.

Ὁ Ἀριστογένης δὲν εἶναι γιὰ πολλοὺς κόπους, οὔτε γιὰ μακρινοὺς δρόμους. Ἡ μεγάλη πληγὴ του τὸν κάμνει πάντα νὰ κουτσαίνει. Μένει στὸ σπίτι καὶ εἶναι δάσκαλος στὰ παιδιὰ τοῦ Θεαγένη. Ὅπως ἄλλοτε ἦτο δάσκαλος στὰ παιδιὰ τοῦ Λεοννάτου. Μαζεύει τριγύρω τὰ ἀνιψάκια του καὶ τοὺς λέγει, τί ἐδιάβασε, τί ἔμαθε, τί ἔπαθε καὶ τί εἶδε. Τοὺς φέρει παραδείγματα τὸν Ἀντίπατρο καὶ τὸν Ἀμύντα, τὴν Πραξιθέα καὶ τὸ Λεοννάτο καὶ ξεχωριστὰ τὸν Κλεισθένη, τὸν ἀλησμόνητο φίλο, ποὺ κοιμᾶται στὸν Κεραμεικὸ, ἀφοῦ ἔχυσε γιὰ τὴν πατρίδα ἠρωϊκὰ ὄλο τὸ αἷμα τῆς καρδιάς του.

Καὶ ἔτσι σιγὰ σιγὰ βάζει στὶς ἀπαλὲς ψυχὰς τῶν παιδιῶν τὴν ἀγάπη γιὰ κάθε εὐγενικό· γιὰ τὴν καλωσύνη, γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ γιὰ τὴν ἄδολη καὶ τὴν πιστὴ φιλία· γιὰ τὸ σεβασμὸ στοὺς γονεῖς καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ σπιτιοῦ. Τοὺς κάμνει ν' ἀγαπήσουν τὰ ὠραῖα λόγια τῶν ποιητῶν, τοὺς ὠραίους χρωματισμοὺς τῶν ζωγράφων καὶ τὶς ὁμορφες γραμμὲς τῶν ἀγαλμάτων. Τοὺς διδάσκει, πόσο ἀξίζει νὰ ἀφοσιώνεται κανεὶς εἰς ἓνα μέγαν σκοπὸν καὶ ἐπάνω ἀπ' ὅλα νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν του γιὰ τὴν πατρίδα!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.		Σελ.
1. 'Ο 'Αντίπατρος, ὁ 'Αμύντας καὶ ὁ παιδαγωγός των	3	39. Τὸ ἀγαλματάκι τοῦ Ποσειδῶ- νος	62
2. Ἡ εἰκόνα τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου	4	40. Πῶς ὁ Πελοπίδας ἐλευθέρωσε τὴν πατρίδα του	64
3. Πῶς εὐρέθηκε ὁ 'Αριστογένης σκλάβος στὴ Μακεδονία	7	41. Γιατί ὁ 'Αρχίας ἐπάλαισε μὲ τὸ Λυκίδα	66
4. Τὸ χωριό μου	10	42. Ἡ Νικομάχη	69
5. Ὄταν ἐγεννήθηκα	11	43. Στὸ ἐργαστήρι τῆς Νικομάχης	72
6. Οἱ πρῶτες μου ἡμέρες	12	44. Εἰς τὸν Κηφισό	72
7. Τὸ ὄνομά μου	12	45. Τὰ ἄνθη καὶ τὰ δάση. Ποίημα. Ν. Χατζιδάκι	75
8. Ἡ ἀνατροφή μου	14	46. Τί ἐπάθαιμε ἀπὸ τὴ βροχὴ	77
9. Στ' ἄλωνα. Ποίημα. Γ. Δροσίνη	16	47. Ἡ Νικομάχη ἀρρωστη	78
10. Ὁ θέρος. Ποίημα. » »	17	48. Πῶς εὐρέθηκε ὁ γάτος	79
11. Τί θὰ ἐγινόμεον ὅταν ἐμε- γάλανα	17	49. Ἡ Νικομάχη ἐγινε καλά	81
12. Πῶς ἔμαθα νὰ διαβάζω καὶ νὰ γράφω	18	50. Οἱ δικοί μου εἰς τὴν 'Αθήνα	82
13. Τί με ἔμαθε ὁ παπποῦς μου γιὰ τὴν ἐλιά	20	51. Ὁ Ἐρεχθεὺς καὶ τὸ χωριό του	84
14. Οἱ ἱερεῖς ἐλιές	24	52. Τὸ μάρμαρο. Ποίημα. Γ. Πο- λέμη	85
15. Ἡ ἐλιά. Ποίημα Γ. Πολέμη	25	53. Γιατί ὠνομάσθη 'Αθήνα	86
16. Τί μοῦ εἶπε ὁ παπποῦς γιὰ τὴ σικιά	25	54. Ἡ 'Αθηναὶ στὴν 'Αθήνα. Ποίημα. Κ. Παλαιμᾶ	88
17. Ὁ πόθος μου νὰ πάω στὴν 'Αθήνα	28	55. Ἐτοιμασίες γιὰ τὰ μεγάλα Πα- ναθήναια	89
18. Γίνομαι οἰκότροφος	29	56. Τὰ μεγάλα Παναθήναια	90
19. Ξεκινῶ γιὰ τὴν 'Αθήνα	30	57. Ἡ μεγάλη πομπή	93
20. Ἡ 'Ακρόπολις. Ποίημα. Ναθ. Δομενεγίνη	32	58. Ἡ λαμπαδοδρομία	96
21. Φθάνομε στὴν 'Αθήνα	32	59. Πῶς ἐτελείωσαν οἱ ἐορτές. Οἱ δικοί μου ἐπιστρέφουν στὸ χωριό	96
22. Στὸ Σχολεῖον	35	60. Ὁ πατέρας μου ἦλθε νὰ μᾶς λάρη	98
23. Ὁ πρῶτος φίλος	39	61. Πηγαίνω μὲ τοὺς φίλους μου στὸ χωριό	100
24. Στὸ σπίτι τῆς Κλεωνῆς	40	62. Ἡ ὑποδοχὴ μας στὸ χωριό	101
25. Τὸ γλύκισμα	41	63. Περίπατος μέσα στὸ χωριό	102
26. Ἐνα παράξενο ζῶο	42	64. Περίπατος ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό	103
27. Στὴν παλαιστρα	45	65. Ἡ φωλιά τῶν φλόρων. Τὸ πουλί τοῦ κούκου	105
28. Τὸ πρῶτο μου πάλαιμα	48	66. Μιά παράξενη ἱστορία	106
29. Ἡ δυσκοβολία	48	67. Ἡ χελιδονοφωλιά. Ποίημα. Ν. Δαμιανοῦ	110
30. Τὸ πήδημα καὶ τὸ λιθάρι	50	68. Λελέκι καὶ σκουλήκι	110
31. Τὸ κοντάρι	50	69. Τί παράπονο ἔχει τὸ σκουλήκι	112
32. Στὸ Στάδιο	51	70. Στὴν ἀκρογιαλιά	115
33. Τὰ 'Ανθεστήρια	52	71. Τὸ λαβράκι	117
34. Οἱ τρεῖς φίλοι διασκεδάζουν	54	72. Τὸ πεῦκο	120
35. Μὲ καλοῦν στὸ σπίτι τοῦ Κλει- σθένη	57		
36. Τὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη	58		
37. Πῶς μὲ ἐδέχθηκε ἡ μητέρα τοῦ Κλεισθένη	59		
38. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Λεωκράτη	61		

	Σελ.		Σελ.
73. Ὁ πεῦκος. Ποίημα Ζ. Παπαντωνίου	122	106. Μεγάλη τιμὴ στὸ Θεαγένη καὶ σ' ἐμένα	187
74. Πῶς ἔγινε καλὸς καβαλάρης	123	107. Ἡ Ὀλυμπία	189
75. Πῶς ἐπερνοῦσε ἡ Νικομάχη στὸ χωριὸ	125	108. Τιμὲς στοὺς Ὀλυμπιονίκες	191
76. Τί ἔπαθε μὰ φαντασμένη ὑφάντρα	126	109. Ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τὴν Ὀλυμπίαν	192
77. Ὁ Στρεψιάδης στὸ χωριὸ	129	110. Οἱ τρεῖς φίλοι στὴν Ὀλυμπίαν	192
78. Τί ἔκαμε ὁ Στρεψιάδης στὸ χωριὸ	130	111. Τί βλέπει κανεὶς στὴν Ὀλυμπίαν	193
79. Τί ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης ἀπὸ τὶς ἀγελάδες	132	112. Ὁ Θεαγένης νικᾷ στοὺς ἀγῶνας	194
80. Ὁ τρῶγος.	135	113. Οἱ Ἑλληνοδίκαι. Ποίημα Γ. Πολέμη	195
81. Ὁ τρῶγος. Ποίημα	136	114. Ὁ δρόμος. Ποίημα Γ. Πολέμη	196
82. Ὁ μῦθος γιὰ τὸ Διόνυσο	138	115. Τὰ ἄλλα ἀγωνίσματα	196
83. Τί ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης	141	116. Ἴπποδρομία	196
84. Στὸ περιβόλι τοῦ Ἀράτου	143	117. Τὸ ἄλογο. Ποίημα. Α. Βαλαωρίτη	198
85. Τί μᾶς εἶπε ὁ Ἀράτος γιὰ τὶς μέλισσες	145	118. Ἀρματοδρομία	199
86. Ἡ κυψέλη. Ποίημα. Γ. Δροσίνη	148	119. Ὁ δίσκος. Ποίημα Γ. Πολέμη	200
87. Ὁ Θεαγένης	148	120. Τὰ βραβεῖα	202
88. Ὁ Στρεψιάδης	151	121. Ὁ στέφανος τῆς νίκης. Ποίημα Γ. Πολέμη	202
89. Τὸ τελευταῖο κατόρθωμα τοῦ Στρεψιάδη. Πῶς ἐτιμωρήθηκε	153	122. Τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν	203
90. Ἡ ἐπιστροφή μας στὴν Ἀθήνα	158	123. Ὁ ἱερός πολεμὸς καὶ ὁ Φίλιππος	205
91. Ποῦ εἶχαν κρυμμένο τὸν Ποσειδῶνα	160	124. Ἡ μάχη τῆς Χαϊρώνειας	205
92. Ἡ συκοφαντία	161	125. Ὁ Λιποτάκτης. Ποίημα Γ. Πολέμη	207
93. Ἐνα ξαφνικὸ ἐπεισόδιο	162	126. Πῶς ἐσοτιώθηκε ὁ Κλεισθένης	207
94. Ἡ δυστυχία μου	165	127. Πῶς ἐγλυτώσαμε	209
95. Πῶς ἐτιμώρησα τὸ Λυκίδα	166	128. Ἡ κηδεῖα τοῦ Κλεισθένη	211
96. Πῶς ἔσωσα τὸ Στρεψιάδη	169	129. Τὸ μοιρολόγι. Ποίημα Δημοτικό	212
97. Ποιὸς εἶχε κλέψει τὸν Ποσειδῶνα	173	130. Τὸ μοιρολόγι τῆς μάννας. Ποίημα Δημοτικό.	212
98. Ἡ ἐξιμολόγηση τοῦ Στρεψιάδη	174	131. Ὁ Κεραμεικός	213
99. Πῶς ἰκανοποιήθηκα	176	132. Οἱ φίλοι μου	216
100. Παλαῖο μὲ τὸ Λυκίδα	177	133. Τί ζητοῦν ἀπὸ τὴν μητέρα των οἱ δύο ἀδελφοί	219
101. Πῶς ἐτιμωρήθηκε ὁ Στρεψιάδης	178	134. Τὸ γράμμα τοῦ Λεοννάτου	221
102. Πῶς ἔδωκα τὸν ὄρκο τοῦ Στρατιώτη	180	135. Ὁ γυρισμὸς τοῦ Λεοννάτου	224
103. Πῶς ἐπέρασα ὡς ἔφηβος	182	136. Ἡ ἔφοδος καὶ ἡ νίκη	226
104. Δυὸ δοξασιμένες ἡμέρες	184	137. Ἡ πιὸ εὐτυχισμένη μητέρα	228
105. Στὴ θάλασσα τῆς Σαλαμίνας. Ποίημα. Α. Παράσχου	186	138. Ὁ γυρισμὸς τοῦ Θεαγένη	229
		139. Στὸν Παρθενῶνα	231
		140. Στὸ σπίτι, στὴν εὐτυχία	233

0020561348

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ & ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Αὐγούστου 1934

Ἄριθ. { Πρωτ. 51231, 51232
Διεκ.

Π ρ ό ς

τοὺς κ. κ. **Κουρτίδην** καὶ **Κονιδάρην** συγγραφεῖς

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ ταυταρίθμου ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, στηριζομένης δὲ εἰς τὸ ἄρθρον 4 τοῦ Νόμου 5911 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1ην προᾶξιν αὐτῆς ἐνεκρίθη ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Δ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ Παλιὰ Χρόνια» βιβλίον σας διὰ μίαν τετραετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς 15ην Σεπτεμβρίου 1934 ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ συμμορφωθῆτε ἐπακριβῶς πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς ἀρμοδίας κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Τμηματάρχης

Ν. Σ Μ Υ Ρ Ν Η Σ

Ἄρθρον 6ον τοῦ Προεδρικοῦ διατάγματος

«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμήσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων».

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλοῦνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15 % τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθεῖσης τιμῆς ἀνευ βιβλιοσήμου, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.